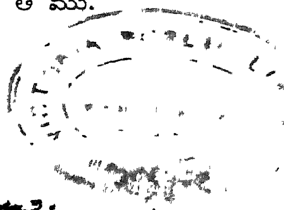
శ్రీ ర స్తు.

శ త క ం ఠ రా మా య ణ ము

అను నామాంతరముగల

సీ తా వి జ య ము.

మ ర్ద న క వి ప్ర ణీ త ము.

చె న్న పు రి:

వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్ర క టి త ము.

1 9 2 6.

Printed at
the "VAVILLA" PRESS,
MADRAS.—1926.

పీఠిక.

సీతావిజయము, శతముఖ రామాయణము, శతకంధర రామాయణమునను మూఁడుపేరులుగల యీ రామాయణము మూఁడుప్రతులనుబట్టి సిద్ధము చేయఁబడినది. అందు మొదటిది ఆంధ్ర పరిషత్పుస్తక భాండాగారములోని కాగితపుప్రతి. రెండవది తాళపత్ర ప్రతి. మూఁడవది విశాఖపట్టణపు ముద్రితప్రతి. పరిషత్ప్రతి, గోదావరి మండలములోని, అమలాపురముతాలూకాలోని అల్లవరములో గుబ్బల సుబ్బారాయఁడు గారు 1903 సంవత్సరమున వ్రాసినది. రెండవ తాళపత్రప్రతి హేమలంబి సం॥ ఫాల్గున బ ౧౪ లగాయతు విలంబి సం॥ చైత్ర శు ౧౨ వఱకు పత్యే పిచ్చెయ్యగారు వ్రాసినది. మూఁడవది 1904 సం॥ నచ్చుపడినది. ఈగ్రంథముయొక్క కర్తలనామములను గుఱించి కొంత వివాదమున్నది. తాళపత్రప్రతిలో, ముద్రితప్రతిలో, దొరతనమువారి పుస్తకభాండాగారములోని **S/5-2-19** లోను మర్ధయకవియనియు, పరిషత్ప్రతిలోను, దొరతనమువారి పుస్తకభాండాగారములోని **K. 1-44** లోను లింగకవియనియు నున్నది. మఱియు నందేకల 12-1-37 లింగయ్య రంగయ్య కవులచే రచియింపఁబడినదని ముద్రితపట్టికలోనున్నది. కీ. శే. కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులుగారి కవులచరిత్రములో లింగకవి గంగకవి యను నిరువురుకవులు రచించినట్లుగలదు. కవులచరిత్రములోనివాక్యము లీక్రింద నిచ్చుచున్నారము.

"ఈయిరువురు కవులునుం జేరి సీతావిజయమను నామాంతరముగల శతముఖ రామాయణమును రచించిరి. ఈయిరువురుకవులు వేదాద్రిపురనివాసులు. వీరిలో నీలకంఠోపాసకుఁడైన లింగకవి తాను రచించిన మొదటి మూఁడాశ్వాసములను చిన్నారెడ్డి పుత్త్రుఁడగు పోచనృపాలున కంకితముచేసెను. నృసింహోపాసకుఁడగు గంగకవి తానురచించిన నాలవయాశ్వాసమును భోగనృపాలుని కంకితము చేసెను. ఈయిరువురు కవిత్వమును మొత్తముమీఁద రసవంతమై నిర్దు

ష్టమై హృదయంగమముగానున్నది. ఈకవు లిన్నూఱుసంవత్సరములకు ముందున్నట్లు తెలియవచ్చుచున్నది." అని.

మూఁడువ్రాఁతప్రతులలో మర్దనకవి యనియుండుటచే నెక్కుడు ప్రతులలోనున్నదని యాపేరేయుంచినారము. ఈచిక్కున కంతకును గారణము పీఠిక కృత్యాదిపద్యము లొక్కప్రతిలోను లేకుండుటయే కావున, వాస్తవము తేలదు. ఎంతవఱకు లింగనకవిత్వమో యెంతవఱకు గంగనదో, రంగనదో విడఁదీయుటకు వలనుగాలేదు. అట్లే పోచన్నపాలునికిఁ గృతియెంతవఱకో భోగన్నపాలున కెంతవఱకో బొత్తిగాఁ దెలియవచ్చుటలేదు. ద్విపదకావ్య మొక్కటి లింగకవిది పరిషత్పుస్తక భాండాగారములోనున్నది. విషయనిర్ధారణము పీఠిక పద్యములు చదివినవేత్తలు చేయవలయును. మనయాంధ్రకవులు కృత్యాది నిష్టదేవతా వందనములు కృతిపతికృతికర్తల వంశావళులు వర్ణించుటలో నెంతపట్టుదలగలవారో, యట్లే మనవ్రాయసకాండ్రును బీఠిక పద్యములను దొలఁగించి ప్రతులువ్రాయుటలో నంతపట్టుదలగలవారు. చారిత్రక విషయమునందు బొత్తిగా విముఖులగుటకుఁ జింతిల్లుచున్నారము.

ఈగ్రంథమునందలి కవనధోరణినిబట్టి మాత్రము పలువురు రచించినట్లూహింపఁదగును. కవులచరిత్రము వాడుకప్రకారము "మొత్తముమీఁద రసవంతమైనదని" చెప్పినను గద్యములోఁ గవి తానుస్వయముగ, బ్రతిభాశాలినని వ్రాసికొన్నను, అంతమంచిధోరణి గలదిగా నగపడదు. ఔచిత్యము, సందర్భము తక్కువగానున్న భాగములు కొన్నిగలవు. అపప్రయోగములు "అల్కతో, కొన్నబ్దములకు, వెక్కసైసొక్కు, ముఖతీక్ష్ణాస్త్రవివిధాశుగము, క్షీరాబ్ధి దాఁటవ్వాలన్, నీకు గొబ్బునసిత్తుమ్, చిత్రగంధిట్లనియెన్, భూమంతటన్, బలస్ఫూర్తింజనుందేర, రతీశోరమణున్ రథంబు, నిల్చికురించె మహాస్త్రవర్షమున్, దనుజుఁడొనర్చు బాణములు" మొదలైనవిగలవు. పురపురంధ్రీజనులు సీతను స్తుతించుట పారిజాతాపహరణములోని స్వర్గస్త్రీల వర్ణనమువలెఁ గనఁబడుచున్నది. కొన్నిపద్యములు సంస్కృత జటిలములై యున్నవి. నిరర్థపదభూయిష్ఠములుగాఁ గొన్నిగలవు. పాఠకులు గ్రహింపఁగలరు.

ఇందు సేనలకు వెల్వాలను ప్రయోగముగలదు. వెల్లువలని కావచ్చును. ద్వితీయాశ్వాసములో—సీ. శతకోటిలక్షలు శైలచరావళుల్ గదిసిన మొన యనఁగాను బరఁగు-అనుపద్యములో వెల్వయనుసంఖ్య యింతయని చెప్పఁబడినది. శ్రీరామునిసేన డెబ్బదిరెండు వెల్వాలని వాడుకగలదు. ఈవిషయమై పెద్దలుచదువు రెండుపద్యములున్నవి. ఈవెల్వ యక్షోహిణివంటిది.

మ. "మదినూహింపఁగ స్వామికన్న నీక సామంతుండు లేఁ డెందు డె
బ్బదిరెం డ్వెల్వలసేన చుట్టుఁ గొలువన్ బాహాబలుండయ్యుఁ దాఁ
దుదిమై రావణుచేతఁ జిక్కువడె..."

సీ. "కోఁతు లెనుబదికోట్లు కొమరొప్ప నొకగంతు
గంతులు వేయి నిక్కంపుగమియు
గమికోటి కోటియుఁ గలయంగ మొత్తంబు
మొత్త మర్వదికోట్లు మొనసి వీడు
వీడు లక్షక్షోణి వెలయంగ నొకసాదు
సాదు డెబ్బదిరెండు సకలమూఁక
మూఁకలు శతకోటి ముదముతో సంగడ
సంగడమే వేయి సరగఘట్ట
ఘట్ట మర్వదికోట్లు తగిలింప నొకమొన
మొనలు మున్నూటికి మొనయుఁ దోయ
ఇట్టి తోయలు నారైన గట్టి యూథ
ఇట్టి యూథలు నారైన నెసఁగు వెల్వ
ఇట్టి వెల్వలు డెబ్బదిరెంటితోను
రామచంద్రుండు వేంచేసె లంకమీఁద." అని.

ఈపద్యములం దీయఁబడిన లెక్కకును మనగ్రంథములోఁ జెప్పఁబడిన లెక్కకును సరిపడుటలేదు. పరిషత్ప్రీతిని బట్టి యిందు విశేషపద్యములు చేర్పఁబడినవి. అందుఁ గొన్నివచనములకుఁ బద్యములుగలవు. ఒకపద్యమునకు వేఱొకపద్యములో నాయర్థమే చెప్పఁబడియున్నది. పలువురు పాఠకులకోరికపై సన్నియు నొక్కగ్రంథములోఁ గనఁబడునట్లు

శ్రమపడి యీ ప్రస్తుతప్రతిని సిద్ధము చేసినారము. కాని పాఠకులనిమిత్తమై యతిశీఘ్రముగా ముద్రించుటచే నక్కడక్కడఁ గొన్ని లోపము లుండవచ్చును. పాఠకులు మా శ్రమకుఁ దగినఫలము గలుగునట్లు బ్రోత్సహింతురు గాకయని కోరుచున్నారము.

తండయార్పేట
చెన్నపట్నము.

ఇట్లు,
వావిళ్ల. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్.

శ్రీ ర స్తు.

శ త కం ఠ రా మా య ణ ము

ప్ర థ మా శ్వా స ము.

ఉ. భాసురలీల శంభుఁడు కృపారస ముప్పతిలంగఁ జారుకై
లాసమునందుఁ బార్వతికి రామకథల్ వివరింప నందుచే
వాసిగ సంతసిల్లి నిజవల్లభుపైఁ దనచూడ్కినిల్పి యో
దాసజనావనాత్మక ! సదాశివ! యింకొకటానతియ్యవే. 1

మ. శతకంఠుం డనుఘోరదైత్యుఁడు రఘుస్వామిన్ రణంబందు నే
గతిమైఁ దల్లడిలంగఁజేసె? నటఁ దత్కాంతాలలామంబె య
ల్కతో వీక్షించి పెనంగెనెట్లు? మఱి తత్కాండప్రచండక్రియన్
మృతుఁడై యేవిధిఁ గూలె? వాతఁ డది పేర్మిం దెల్పుమా వేఁడెదన్. 2

గీ. ఎవ్వఁడా [1]రామచంద్రుని నిచ్చఁదలఁచు, నెవ్వఁడాసీతమహిమంబు లెఱుఁగఁగోరు
నాయురారోగ్యములు వానికతిశయిల్లుఁ, దాండవంబాడులక్ష్మి యాతనిగృహమున.

క. ఈచరిత రాఘవునిదఁట, యీచేతను బుట్టె నారి యీమహిమ మొగిన్
నీచేతఁ బలుకఁబడెనఁట, చూచిన వ్రాసినను విన్న శుభమింపొందున్. 4

వ. అనినవిని సర్వజ్ఞుండగు మహాదేవుండు సమ్మతించి పులస్త్యప్రకారంబును [2]తత్సుతుల విశ్రవసాశ్రమలవిధంబును రావణకుంభకర్ణవిభీషణాదులజననంబును అన్నకొడుకులంజూచి యశ్రమంబు వగచుటయు, తపంబుసేయుటయుం, తత్ప్రభావంబున నూఱుశిరంబులు నిన్నూఱుకరంబులుంగల మహాదానవుంగనుటయు, నతండు రామునిచేఁ దెగిన రావణాద్యఖిల దనుజప్రళయంబును వినుటయుం, నప్పగ యీఁగఁగోరుటయు, తపంబు సేయుటయుం, నజుండుపొడచూపుటయు, నతనివలన దుర్లభంబులగు వరంబులు గొనుటయు, మునులబాధించుటయు, నమ్మునులు రామచంద్రునిపాలికిం జని శరణుచొచ్చుటయు, వారికినభయహస్తంబులిచ్చుటయు, శతకంఠునిం జంపఁబ్రతిజ్ఞ సేయుటయుం, మునులఁబంపుటయు, వెనుక నమ్మహాదనుజుని విక్రమంబు[3]దలఁచి బలసా

---

1 రాఘవేంద్రుని. 2 తత్సోధుచక్రపరాక్రమవిభవంబును. 3 విని.

మగ్రి చాలదని వగచుటయు, లక్ష్మణుండు తమతమపరాక్రమంబులు దెలుపుటయుం, విభీషణుని రాఁదలఁచుటయు, నతనివలనఁగొన్ని వివరంబు లెఱుంగుటయు, [1]హనుమంతునిఁ దలంచుటయు, నతనికిఁ దద్వృత్తాంతంబు సెప్పుటయు,నక్కపికులోత్తముండు తన మహారూపంబు సూపుటయు,సకలమనుజదనుజవనచరబలంబుల రప్పించుటయు, తన్నుంగొని చనుమని సీత వేఁడుటయు, రాఘవుం డనుమతించుటయు, దండు వెడలుటయు, నందఱ నొక్కపెట్టున హనుమంతుండు తనశరీరంబునం దాల్చుటయు, దేవతలు సన్నుతించి పుష్పవర్షంబు గురియించుటయు, నందులకు మిగుల నుత్సహించి పవనజుండు తనవాలంబున నఖిలదళంబుల సముద్రంబులు దాఁటించుటయు, లగ్గపట్టుటయు, హనుమద్రాయభారంబును, చిత్రగంధినీతియు, ద్వంద్వయుద్ధప్రకారంబును, సకలబలప్రళయంబును, రాముండును శతముఖుండునుం దలపడి ఘోరయుద్ధంబు సలుపుటయు, నందులకు రాఘవుండు కళవళించుటయు, సీత విల్లందుటయు, దనుజబలసంహారణంబును, శతకంధరు పరాభవంబును, మఱునాఁ డరుదెంచుటయు, నారదాగమనంబును, హితోపదేశంబును, బ్రహ్మాస్త్రప్రయోగంబును, శతముఖుమరణంబును, చిత్రగంధివిలాపంబును, నీలకేతను పట్టాభిషేకంబును, హనుమంతుండు మరల జలధులు బలంబులు దాఁటించుటయు, పురంబు చేరుటయు, రాజ్యంబు పాలించుటయు మొదలుగా నంతయుఁ దలపోసి మందస్మిత ముఖారవిందుండై యిందుశేఖరుండు పార్వతీదేవి కిట్లనియె. 5

క. రావణుఁ డురుసంగరవి, ద్రావణుఁ డాభీలబాహుదండజితోగ్ర
రావణుఁడు సేయునురుదు, ర్భావపరాభవము లాత్మ భావించి సురల్. 6

గీ. క్షీరవారాశికడకేగి శ్రీరమాధి, నాథుఁ[2]బొడగని కని వందనము లొసఁగి
తమపరాభవ మెఱిఁగింపఁ గమలనాభుఁ, డభయకరమిడి పనిచెఁ గొన్నబ్దములకు. 7

గీ. దేవతలఁ బ్రోవ నాత్మఁ జింతించి పంక్తి, రథ మహాగర్భ దుగ్ధాంబురాశియందు
నొనర సత్సంతతికి మోదమొదవ రామ, చంద్రుఁడుదయించెఁ బూర్ణిమాచంద్రుపగిది.

వ. ఇట్లుదయించి. 9

సీ. ధరణీ[3]ధరాటకఁ దాటకఁబడనేసి జన్నంబు బన్నంబు చక్కఁజేసి
ఖ్యాతిగా రాతిని నాతిగాఁ గావించి భవునిచాపంబు రూపంబుమాపి
సీతను భాగ్యసమేతను బెండ్లాడి కైకవాక్యమున కైక్యంబునొంది
గుహుని సద్ధర్మహృద్గుహుని సంభావించి రాష్ట్రాపరాధువిరాధుఁ [4]గొట్టి

---

1 వాయుజునిరప్పించి యతనికిఁ దద్వృత్తాంతంబు. 2 బొడగాంచి వినయవందనతు లొసఁగి. 3 ధరాధిక. 4 గిట్టి.

గీ. ఘనులమునులను మన్నించి కడుఖరాఖ్యు, దూషణుని భీషణాంబకాదులనుగూల్చి
యొక్కరక్కసి వెక్కసై సొక్కుదాని, ముక్కు సెవులకుఁ గలనిక్కు చక్కుఁజేసి.

శా. మారీచుం బడనేసి వాయుజుని [1]సన్మానించి కిష్కింధకున్
నీరేజాప్తజు రాజుఁజేసి [2]యలకంథింబూని బంధించి బల్
నారాచంబులఁ బంక్తికంఠఘటకర్ణశ్రేణి [3]హింసించి లం
కారాజ్యంబున నవ్విభీషణుని భాగ్యప్రాప్తుగా నిల్పుచున్. 11

ఉ. వారిధి వానరాళిగొలువంగను గ్రమ్మఱదాఁటి సీతయుం
దానును లక్ష్మణుండు నవధానవిమానము నెక్కి వేల్పులున్
బోరనఁ బువ్వుముల్ గురియఁ బొంగుచు వైరివిదారధీరగం
భీరమనస్కులై చనిరి పెల్లుగఁ దల్లులఁ జూచువేడుకన్. 12

క. పురజనులు సంతసిల్లఁగ, నిరుపమసత్కీర్తిలక్ష్మి నెగడఁగ సద్భా
సురులు నుతింప నయోధ్యా, పురమున కేతెంచి రధికపురుషవరేణ్యుల్. 13

వ. ఇట్లు చనిచని నిరంతరకుసుమఫలభరిత తరునిచయారామంబులును, విమలకమలకహ్లారషండమండిత జలాశయంబులును, అభేద్య పరిఖాప్రాకారద్వార కవాటమణితోరణ విరాజితసౌధాగ్రబంధబంధుర శాతకుంభ సముదయంబులును, హాటకవిరచిత నూత్నరత్నదీప్తి ధగద్ధగాయమాన రాజప్రాసాద ప్రాంగణరంగసంగత కనకమంటపావరణ విచిత్రకుడ్య గవాక్షసంశోభితంబులును, వీరకుమార సుందరమందిర పశ్చిమభాగసంస్థిత కేళికాకుధరనిత్యనివాస కీరమయూరశారికా పికప్రకట కోలాహలంబులును, అనవరతమదజల పంకసంకలిత గండమండల శుండాల[4]జాలంబులును, జవవిజితపవనమనోవేగరంగత్తుంగ తురంగంబులును, అవక్రమణి చక్రాగణిత ఘంటికాఘణఘణారవాభ్రంకషధ్వజ సకలసాధనాయుత రథనిచయంబులును, సంగరాభంగ వీరాలాపప్రతాప భటకదంబంబులును, రంభాసంభోగారంభ విజృంభమాణవిభవగంభీర వారవనితా సంఘంబులును, సమస్తరాగోపరాగతానమానావధాన మంగళపాఠక మహిమంబులును, అభ్రంకష గోపురప్రాకార చతుర్ద్వార భవనతరళిత వృషభకేతన నానాధూపధూమఘుమఘుమాయమాన వాసనావాసిత దేవాలయంబులును, భేరీమృదంగశంఖకాహళపణవఢక్కాముఖానేక వాద్యఘోషంబులును, ప్రజ్ఞావిశేషనిర్జిత శేషభాషాధీశులగు విప్రవర్గంబులును, •సమరపరిచ్ఛేదితో

1 సంభావించి. 2 జలధి న్నిక్కంబుగా దాఁటి. 3 దూరించి. 4 తండంబులును.

రథ్యలనిమ్నీకృత భూషణభూషిత క్షత్రియకుమార వారంబులును, ధనకనక వస్తు వాహనప్రవర్ధమాన వ్యవహారహసిత ధనదాదులగు వర్తకులును, అక్షుద్రభద్రతర శాశ్వతైశ్వర్య తిరస్కృత సముద్రులగు శూద్రులును గలుగు సాకేతనగరంబు ప్రవేశించి, అనర్గళ సంభ్రమాయత్తచిత్తుండై రఘువరుండు మక్కువ నొక్కనాఁడు శుభముహూర్తంబున ననుజపరివృతుండై మునిజన పురోహితామాత్య జననీత్రయాను మతంబున జానకీసమేతుండై. 14

క. పట్టాభిషిక్తుఁ డయ్యెను, నెట్టన భువనములఁ గలుగు నృపతులు మెచ్చన్
ఘాట్టప్రాభాకరశా, స్త్రోట్టంకితు లైనసుకవు లొనర నుతింపన్. 15

గీ. ఇట్లు పట్టాభిషిక్తుఁడై యేపుమెఱసి, దనుజవిదళనబిరుదపద్యములు వినుచు
నెల్లజనములు ముదమొంద నేలుచుండెఁ, [1]దల్లి దండ్రియుఁ దైవంబుఁ దానెయనఁగ.

సీ. ధర్మంబు నాల్గుపాదంబుల వర్తిల్ల వాంఛించినప్పుడే వానగురియుఁ
దరువు లేవేళ నుద్ధతిమీఱ ఫలియించుఁ బైరులు దున్నక పండుచుండుఁ
దిరిపంబువిరస మేదిక్కు ననొదవదు మొదవులు పిదుకకమున్నె పిదుకు
వ్యాధులు నఘములు వలసలై దూరించు: జింతింపఁ గోర్కులు సిద్ధినొందు

గీ. రాజపరమేశ్వరుఁడు దైత్యరాజహరుఁడు, రాజసింహుండు దశరథరాజసుతుఁడు
[2]రాజసదృశకళాంగుఁడు రాఘవుండు, ఘనతతోఁ బుడమిఁ బాలించుకాలమునను. 17

గీ. గట్టిధాన్యంబు పోఁకకుఁ బుట్టెఁ జేసి, యట్టిపోఁకలు రూకకు ననికెఁ జేసి
యట్టిరూకలు మాడకు నఱువ జేసి, యట్టిమాడలు వింటింట నగణితములు. 18

గీ. సకలజనములు సేవించి సన్నుతింపఁ, బ్రకటముగ రాజ్యసౌఖ్యంబుఁ బాలనంబు
సల్పుచుండెను రఘురామచంద్రుఁ డవని, గీర్తి వర్ధిల్ల సద్గుణస్ఫూర్తి దనర. 19

క. మేఘశ్యామలదేహుఁడు, రాఘవుఁ డీరీతి భూసురస్ఫుటభాషా
మోఘాశీర్వాదమహా, శ్లాఘామతి నేలుచుండుసమయమునందున్. 20

చ. శతముఖనామధేయుఁ డొకచండనిశాచరలోకనాథుఁ డు
గ్రత నలపంక్తికంఠఘటకర్ణపురందరజిత్ప్రహస్త లీ
క్షితిఁ బడుటంతయున్ హితులచే విని రామునిమీఁద నాదటన్
ఘృతయుతపావకాకృతిని గెంటకమండుచు హుంకరించుచున్. 21

గీ. మెఱసి బ్రహ్మాండమెల్లను మ్రింగ నట్టి, వాస మొనరించి వక్త్రగహ్వరముఁ దెఱచెఁ
దెఱవ నురవడి నర్కుండు తెరువుదప్పి, యురవుగాదని మేఘునిమఱువుఁ జొచ్చె. 22

---

1 దల్లియును దండ్రియును దాన. 2 రాజసద్యుతికాంగుండు; రాజసదృశకరాంగుఁడు.

ఉ. అగ్గలమయ్యె మ్రోఁత [1]జగదంతరమందునఁ దద్భయంబుచే
దిగ్గజపంక్తి బ్రగ్లె [2]మఱితేఁకువలేక సమస్తజీవముల్
మ్రగ్గెఁ బయోనిధుల్ గలఁగె మ్రాన్పడె నబ్జభవుండు నాసుధా
భుగ్గణమెల్ల భీతిలెనుబోరున రామజయంబు గోరుచున్. 23

వ. మఱియు నయోధ్యాదిపట్టణంబుల మహోత్పాతంబు లుద్భవించె; *శతముఖుండును డెందంబున నందంద విచారించి రాముండను నొక్కనరునిమాత్రంబునకు సకల లోకంబులు పరిమార్పనేల? వానికి గోబ్రాహ్మణదేవతాదులు ప్రియంబులనివిందు నటు గానఁ దత్పరిహారణంబులు గావించెద; రాముం డనువాఁ డందుకు నడ్డపడవచ్చెనేని పగదీర్చుకొనెదఁగాక యని. 24

గీ. మదినిఁ బొదలుచు ఋష్యాశ్రమములు సొచ్చి
డాసి మఱియును హోమగుండములు వ్రాడ్చి
యాగధేనువులను ద్రుంచి పూగముఖ్య
భూజములు ద్రోసి కాసారములు గలంచి. 25

క. మునిసతులఁ జెఱలుగొని యా, మునివరులను దునుమఁ జిత్తమున రోసి తుదిన్
వనలతల మునులకరములు, ఘనముగ బంధించు వికృతకఠినముఖుండై. 26

క. నెపమేమియుం లేకయె తన, [3]రపమై శమబాధపఱుప రాక్షసుమీఁదం
గుపితాత్ములయ్యుఁ దపసులు, శపియింపఁగఁ జాలరైరి జలజజుమహిమన్. 27

సీ. ఒకమునివరుఁ బట్టి యూర్ధ్వపుండ్రమునాకు నొకవిప్రుజందెంబు లాడిసి త్రెంచు
నొకమానిపైఁ జల్లు నుర్వీపరాగంబు నొక్కతాపసునోరు [4]నొక్కి మూయు
నొకఋషీశ్వరుపిల్లసిక వెల్లగిలఁదీయు నొక్కయోగీంద్రుని యక్కుఁ జదుము
[5]నొకమహీసురుమీఁద నుమియును మత్తుచే నొక్కదిగంబరు నొలయఁ దన్ను
గీ. [6]నొకతపోధనుఁ డేతెంచి వికలమతిసి, పెక్కుమాఱులు శతముఖు పేరు నొడివి

1 వాదెడంతచయంబుల నద్భుతంబుగా. 2 మదితెప్పిరలేక. 3 డపమై దమబాధ పఱుప ధార్ష్ట్యముహూఱక. 4 ముక్కు యూరెను. 5 నొకదిగంబరు బట్టి సికలాగు మిన్నంద నొక్కయతీంద్రుని నొడిసి తన్ను. 6 ఒకతపోధనుపైఁబడి యంఱిమిగొట్టి.

*చ. శతముఖుఁడు స్వనంబున విచారముచేసెను రామభద్రుపై
మతిచెడి లోకమెల్లఁ బరిమార్పఁగ నేటికి రాముఁగోసమై
హితవుగ నున్న వేల్పుల మహీసురులన్ వధియింప నప్పుడే
శతముఖవచ్చి యుద్ధపడఁ బైకొని రాముని సంహరించెనెన్.

పాహి పాహి [1]యనుచు సాగఁబడిన నతని, కాలు [2]గొనియీడ్చుచుఁ దుదఁ దానె కాలుపగిది.

ఉ. భూసురు లిండ్లకేగి పటుభూరిభయంకరరూపుదాల్చి తా
బాసరయొనర్చి వేదములు బాగవచించెడువిప్రవత్సలం
గాసరకూసుచేసి పరకాంతల మర్మములెల్ల నంటుచున్
మోసముపుచ్చి పండితుల మోరలు దన్నుచు ధిక్కరించుచున్. 29

సీ. దిక్కుంభికుంభముల్ ద్రొక్కులు గావించు నుక్కునఁ జెలరేఁగి యొక్కనాఁడు
తనబాహుకండూతి దప్పఁ గులాద్రుల నుంకించి పెకలించు నొక్కనాఁడు
తపియింపఁజేసె నాతపమున నని భాను నొడయఁగా నూహించు నొక్కనాఁడు
శౌలయరాదని పూని మలయమారుతమును నుప్పున నెగనూఁదు నొక్కనాఁడు
తే. ఉరగులనుబట్టి దండించు నొక్కనాఁడు, ఉగ్రుఁడై నిర్జరులఁ ద్రోలు నొక్కనాఁడు
ఉదరి మానవులను మ్రింగు నొక్కనాఁడు, ఉర్వి లోకంబు గాలించు నొక్కనాఁడు.

క. ఈవిధిని లోకభయదము, గావించినఁ జిత్తములను గళవళపడి యా
దేవతలు మునులు ధరణీ, దేవతలునుగూడి జాలిఁ దేలుచు [3]లోనన్. 31

క. ఎవ్వండు మనకు దిక్కిఁక, నెవ్వం డీబాధమాన్పు నిల యెవ్వనిచే
[4]నివ్వికృతుఁడీల్గు నెవ్వని, మవ్వపుఁగరుణారసమున మనులోకంబుల్. 32

వ. అనుచు దుశ్చింతాసముద్రంబున మునింగి యపరిమిత[5]డోలాందోళితమానసులై
క్రమ్మఱ ధైర్యంబులఁ బురికొల్పుకొని సురలు మునివరుల కిట్లనిరి. 33

క. కోసలదేశమునందున, భాసురముగ నొప్పు నొక్కపట్టణమందున్
వాసిగనుండు నయోధ్య, వాసుఁడు శ్రీరాముఁ డుండె వాసవునీడై. 34

క. మును మనకొఱకై దానవ, హననమునకు విష్ణుఁ డవని నలరి దశస్యం
దనునకుఁ బుట్టె రఘూద్వహుఁ, డన నిపుడున్నాఁడు గాదె యధిక తెఱుంగన్. 35

గీ. అట్టిరాఘవుఁ డఖిలరాజాధిరాజ, చారుకోటీరమాణిక్యచాకచక్య
సారిమండితసత్పదాంభోరుహుండు. యితఁడె మనకిఁక దిక్కుగా కొండు గలఁడె? 36

ఉ. శ్రీరఘురామమూర్తి సరసీరుహనేత్రుఁ డమేయుఁ డాద్యుఁ డుం
దారయశోవిశాలఘనసాంద్రమరాళతుషారహారక
ర్పూరపటీరవారిహిమభూధరశారదచంద్రచంద్రికా
తారసిభస్ఫుటస్ఫురవితానశుభాంగుఁడు జక్కగాపుతన్. 37

---

1 యటన్నఁ దాఁ బాపమనక. 2 పట్టీడ్చు. 3 నొకటన్. 4 నివ్విపరీతపుదైత్యుం, డెవ్వనిచే నీల్గు మనల కెవ్వరు గలరో. 5 డోలాయమానమానసులై.

మ. దశదిగ్భాగములం బ్రకాశమహిమల్ దట్టంబుగా నిండ న
ద్దశకంఠస్ఫుటకంఠపంక్తి సమరోద్దండాగ్రహాఖీలక
ర్కశభల్లంబుల సంహరించి మనలం గాపాడఁడే? యట్టి[1]పి
రశిరోత్తంసమె దిక్కు దీనికి విచారంబేల యూహింపఁగన్. 38

సీ. తనభక్తుఁ డొంటిఁబోఁ దలఁపఁ దమ్ముఁడుఁ దాను దోడయ్యె రామచంద్రుండుగాఁడె
కులహీనుఁడనక మక్కువమీఱ నొకకిరాతునిబ్రోచె రామచంద్రుండుగాఁడె
మర్కటుండనక నయ్యర్కజుఁ బట్టభద్రునిఁజేసె రామచంద్రుండుగాఁడె
[2]తనశత్రుఁడనక నాదైత్యుతమ్మునిఁగాచె రూఢిగా రామచంద్రుండుగాఁడె

గీ. యట్టికరుణాపయోనిధి కట్టిసుకృతి, [3]కెలమి మీఱంగ మనలను నేలు టెంత?
తడయ కచ్చోటికేగుఁడీ తపసులార, జాగుసేయంగ నేటికి? సభ్యులార. 39

వ. *ఏమును దివినుండి పొడచూపెదమని చెప్పి సురలు నాకంబున కరిగి రంత. 40

శా. †శాండిల్యుండును జహ్నుమౌనివరుఁడున్ జాబాలియుం గౌత్సుఁడుం
గౌండిన్యుండును గాలవుండును మహాకణ్వుండు మైత్రేయుఁడున్
మాండవ్యుండును మందపాలుఁడును సన్మాన్యప్రభావుండు మా
ర్కండేయుండును గూడివచ్చి రతిశీఘ్రంబొప్ప రాముంగనన్. 41

వ. ఇట్లు రయంబున వచ్చివచ్చి. 42

క. ఆతతముగఁ గాంచిరి సా, కేతము వరనృపతిజనని కేతన మతివి

---

1 సద్రసికోత్తంసమె. 2 తనశత్రుఁ డనక వైశ్యతనయుఁ గాచెను; దానవుం డితఁ డంచు దయతప్పకను దొడ్డదొరఁజేసె రామచంద్రుండుగాఁడె. 3 శరణుసొచ్చిన రక్షణసల్పు టెంత.

*గీ. ఏము దివినుండి పొడసూపెదము మీరు, సర్వఋషులును శ్రీరామచంద్రు కడకుఁ
బోయి యీబాధ యతనితోఁ బొసఁగఁజెప్పు, నెమ్మిమీఱంగ సుంత్ర మునీంద్రులార.

వ. అనిచెప్పి దివిజులు నాకంబున కేగిరంత.

†సీ. శాండిల్య కౌండిన్య జహ్నులు జాబాలి కణ్వుండు గశ్యపగౌతములును
గౌతమ గాంగేయ కపిల మార్కండేయ యాత్రేయతుల్యులు [illegible]
వాలఖిల్య వసిష్ఠ నాముసబుషిశ్రేష్ఠులు [illegible] సాంఖ్య విభాండకులును
మైత్రేయ యజ్ఞులు మందపాలుఁడు యాజ్ఞవల్క్య [illegible]

గీ. రోమహర్షులు వృశ్చికరోమముఖాని, మొదలుగాఁగల మునిపంక్తి మోదమలర
రమ్యచారిత్ర [illegible] రాజపుత్రు, [illegible]

ఖ్యాతము నీప్సితవస్తు, వ్రాతము నసమానవైభవసమేతంబున్. 43

ఉ. కాంచి తదీయదివ్యపరిఖావిశదత్వముఁ గోటపాటముం
గాంచనగేహపంక్తియును గంధగజాశ్వరథోత్ప్రవారముల్
మించిన వేడ్కఁ జూచుచును మెల్లన వీడ్కొని తత్పురీంద్రమ
ధ్యాంచితసీమ నొక్కకనకాయతసౌధముగాంచి మెచ్చుచున్. 44

క. ఆమందిరమధ్యంబునఁ, గోమలచకచకలఁ దనరు గురుమణిగణశో
భామయ మగుసింహాసన, మా మునిపుంగవులు గనిరి యతిహర్షమునన్. 45

సీ. కలితపుణ్యచరిత్రుఁ గంజాతనిభనేత్రు జలధరదేహు నాజానుబాహుఁ
గరుణాకటాక్షు శృంగారసుందరవక్షు సత్యసంశీలు విశాలఫాలు
స్మితముఖాంభోజు నాశ్రితజనసురభూజు హారకేయూరు 1వికారదూరు
రవికోటిసంకాశు రాక్షసేంద్రవినాశు భువనప్రశస్తు నద్భుతగృహస్థు
గీ. సమరతలభీము బుధజనకుముదసోము, వినుతసుత్రాముఁ ద్రైలోక్యవిమలనాము
జానకీరాము నృపకులసార్వభౌముఁ, గనిరి మానులు కన్నులకఱవుదీఱ. 46

సీ. వీఁడఁటే కృపమీఱ వేల్పులకోఱకునై మహిమీఁదఁ బుట్టినమాయలాఁడు
వీఁడఁటే దశరథోర్వీ2భర్తకు మిగుల సుద్దుల నుబ్బించుముద్దులాఁడు
వీఁడఁటే చిన్నినాఁ డేడాసి వెక్కసి రక్కసిఁ జెక్కినరట్టుకాఁడు
వీఁడఁటే గాధేయుని విమలతరాటోపయజ్ఞంబు రక్షించుయజ్ఞభోక్త
గీ. వీఁడఁటే శౌర్యములకెల్ల పీఁటపట్టు, వీఁడఁటే ధర్మములకెల్లఁ దోడఁబుట్టు
వీఁడె సాక్షాత్కరించిన విష్ణుమూర్తి, వీనిఁ గనుకంటె శుభములు వేఱకలవె. 47

వ. అని మునీంద్రులు సాంద్రకరుణారసపరిపూర్ణహృదయులై వివిధాశీర్వాదమంత్రా
క్షతవస్త్రశస్త్రహస్తంబులెత్తి భక్తితోఁ గదిసి యుల్లసిరి. 48

సీ. చిరమస్తు ధరణిజాశ్లిష్టభుజాదండ భండనోద్దండ కృపాప్రచండ
విజయోస్తు త్రిభువనవిఖ్యాతచారిత్ర వికచాబ్జనేత్ర పవిత్రగాత్ర
దీర్ఘాయురస్తు భూదేవతామందార కలుషసంహార భాగ్యప్రచార
ఆరోగ్యమస్తు శతార్కతేజోరూప గుణజయాతీతోప సద్గుణకలాప
గీ. అనుచు నాశీర్వదించి 3మంత్రాక్షతల్ ప్ర
సూనశుభఫలాబ్జముఖ్యవస్తువు లొసంగి

1 రమ్యప్రచారు. 2 భర్తకును బెన. 3 మంత్రాక్షతాది సూనసుభగరాజితం.

భయముఁ బ్రియమును జయమును రయము నయముఁ
బెనఁగొనఁగనిల్చి రారాముఁ [1]బ్రేమఁగనుచు. 49

వ. రాఘవేశ్వరుండును బ్రత్యుత్థానాభివందనము లందఱకును వేఱువేఱ నాచరించి అర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి ఉచితపీఠంబుననుండ నియమించి మందస్మితముఖారవిందుండై యానంద మందంద సందడింప సంతసంబుగా మెల్లన మునివరుల కిట్లనియె. 50

శా. అయ్యా మావిభవంబులెల్ల భవదుద్యత్పూతపాదాంబుజా
శ్రయ్యాలోకనచింతనంబునఁగదా జానొప్ప నీడేఱు మీ
రెయ్యేతావుల కేగుదెంతు రెటమీరీక్షింతు రింపొందఁగా
నయ్యాతావులు వృద్ధిఁబొంది మనుటే మాశ్చర్య మూహింపఁగన్. 51

శా. క్షేమంబేకద మీకు మీపరిజనుల్ శిష్యుల్ విడంబింతురే
నేమంబొప్పఁగ ధేనువుల్ పితుకునే నిత్యోత్సవక్రీడలన్
వేమాఱున్ ఫలియించునే తరువు లుర్విన్ సత్తపో[2]ధర్మముల్
ప్రేమన్ వర్ధిలునే నిరంతరముఖాభీష్టంబు లీడేఱునే. 52

శా. దైన్యంబేమియులేక మీకరుణ నిద్ధాత్రీతలంబెల్ల హృ
ద్విన్యాసంబున నేలఁగంటి మఱికాదే యింపుమైఁ గార్యముల్
సన్యాసత్వముఁ బూని నన్ను మదినిచ్చల్ నమ్మియున్నట్టిచో
నన్యాయం బెట నుద్భవింపదుగదా యాభీలవైరంబులన్. 53

క. ఏపని పనిచినఁ జేసెద, మీపాదములాన తెలియ మెల్లనఁ జెప్పుఁడా
దాపరము సేయనేటికిఁ, దాపసవరులార మీకు దాసునియెడలన్. 54

క. నావిని మునివరులెల్లన్, భావంబున సంతసిల్లి బహువైఖరులన్
దీవించి రాఘవేంద్రుని, తో వినుమని యిట్టులనిరి తోడిఁబడుకరుణన్. 55

ఉ. శ్రీరఘురామ శత్రుముఖజీవనజస్ఫుటసోమ భూరిర
క్షోరణభీమ చారుతనుసుందర నిర్జితకామ విస్ఫుర
త్సూరసహస్రధామ భవదుఃఖవిరామ పవిత్రనామ వి
స్తారయశోభిరామ శుభధామ రఘూద్వహహృష్టహోద్భవా. 56

గీ. అలిగి రావణకుంభకర్ణాదిఘోర, రాక్షసావలినెల్లను రణములోన

---

1 గనుచు వేడ్క. 2 ముఖ్యముల్.

బాణములపాలుచేసి మాబాధమాన్పి, తింతకంఠెను శుభము మాకేదిచెపుము. 57

చ. శతభుజదండనిర్జితకృతాంతనిలింపవరేణ్యు యక్షరా
డతులితసిద్ధసాధ్యగరుడాహిసమస్తచరాచరుల్ మహో
ద్ధతభువనైకకంటకుని దానవనాయకుఁ బుత్తికంఠునిన్
క్షితిఁబడనేయ నెవ్వరికిఁజెల్లుఁ దలంపఁగ రాఘువేశ్వరా. 58

శా. నిద్రాసక్తి యొకింతమానిన భోమల్ నిక్కించి చేచాచి య
క్షుద్రాకాశధరాపరీతములు దా శోధించి యేమబ్బినన్
రౌద్రాకారతవక్త్రగహ్వరముఁ జేరందెచ్చి భక్షించుకో
పోద్రేకాత్ముని గుంభకర్ణు నురుదేహుం గూల్పఁగా శక్యమే. 59

శా. జంభారాతిని నూఱుమాఱు లనిలో సాధించి లంకాపురిన్
శుంభద్విక్రముఁడై తదీయసతులన్ ద్రుక్కుం జెఱల్ వెట్టి దో
స్తంభానర్గళుఁడై [1]మహోగ్రరణకాంక్షన్ సంచరించుం దదు
ద్దంభప్రోద్ధతుఁ డింద్రజిత్తు ఘనయుద్ధక్రీడకున్ సాధ్యుఁడే. 60

ఉ. దోయిటఁ బట్టనేర్చు నలతోయధులన్నియు నొక్కపెట్టునన్
[2]వాయువు నిల్పనేర్చు శిఖివాతనుబద్ధను వెళ్లనేర్చు మా
యాయుతవిక్రముం డతని [3]నన్యనృపాళికి శక్యమే మృతుం
జేయఁగ మేటిరక్కసి వజీరుని నయ్యతికాయు నుర్వరన్. 61

గీ. [4]పిన్నయప్పుడె యముఁబట్టి పీచమణఁచె, నెదయెఱఁగి వేలుపులనెల్ల నేపుమాపెఁ
[5]ద్రిభువనాజేయు నసిచాల ధిక్కరించె, నమ్మహాకాయు నెదిరింప నలవియగునె.

గీ. వినకయుండురె మీరును వెసమహేంద్ర, నొక్కవ్రేల్మిడి నెగమీటుచుక్కగఁరి
యప్రతిద్వంద్వసాహసు లైనయట్టి, కంపనాకంపనులతోడఁ గడఁగఁదరమె. 63

ఉ. అంత మొనర్పనేర్తురు కృతాంతునినైనఁ గడంగిరేని మె
ప్పింతురు రావణాసురుని భీమగదారణకౌశలంబులన్
ంతగ వారిఁగన్న నలవిశ్వపు డైనను ఖీవినొందు దే
ంతకు నన్నరాంతకుని సాహవమం దెదిరింపవచ్చునే. 64

---

1 మహారణముకాంక్షన్ సల్పుచో గెల్వఁగా. 2 వాయువుఁబట్టికట్టు శిఖివాత బద్ధైనను. 3 నన్యనృపావళి యోర్వలేదు. 4 తలఁచినప్పుడె యముఁబట్టి తఱిమికొట్టు. 5 త్రిభువనంబెల్ల సాధించి.

వ. మఱియును నదియునుం గాక దేవదానవసంగ్రామరంగనిరోధుం డగుమహోదరుం
డును, సకలదిగంత దంతావళ దంతాగ్రసంఘాతక్షతనిమ్నోన్నత వక్షస్థలప్రశస్తుం
డగు ప్రహస్తుండును, క్రోధావలోకనమాత్రచంచలాయమానవిశ్వుం డగు మహా
పార్శ్వుండును, నిఖిలశత్రుభీముండగు ఖడ్గరోముండును, ప్రళయసమయ కనదనల
సదృశధాముండగు సర్పరోముండును, హాలహాలప్రతిమాన విషరోమస్తోముండగు
వృశ్చికరోముండును, శమనసమవిక్రమక్రమవిమతోదగ్రమహోగ్రాహిసుపర్ణుం
డగు నగ్నివర్ణుండును మొదలుగాఁగల దానవు లపారబలపరాక్రమవంతులు గారె
వారినెల్ల నల్లన సంహరింపవే? అదియునుం గాక దుష్టనిగ్రహశిష్టపరిపాలకుండును,
జగదేకవిక్రముండు నను బిరుదులు నీకుఁ జెల్లునని వెండియు నమ్మునీంద్రులు [1]రామ
చంద్రున కిట్లనిరి. 65

గీ. అనఘ నీశౌర్యమునఁ జేసి యఖిలజనులు, పరిణమించియు నిప్పటిబాధవలనఁ
బరిణమింపకయున్నారు పార్థివేంద్ర, యెట్లు చెప్పుదు మవ్వార్త లేము కడఁగి. 66

గీ. శతముఖుండను ఘోరరాక్షసవరేణ్యుఁ, డప్రతిద్వంద్వదోర్బలుఁడై సరోజ
గర్భువరములఁ జేసి లోకములు గలఁచెఁ, గావరుండు ప్రతాపలంకావరుండు. 67

క. మును దశకంఠునిబాధకె, మనఁజాలక యొక్కభంగి మంటిమి యిపుడో
జనవల్లభ శతకంఠుం, డొనరించెడి ఘోరబాధ కోర్వంగలమే. 68

గీ. వారె దివిజులు దేవతావర్గమెల్ల, నస్థిరాత్ముఁడు గావించునాపదలకు
వరుస నిల్చినవారు నీశరణు చొరఁగ, ననుడు రాముండు వీక్షించె నభ్రతలము. 69

వ. ఇట్లు వీక్షించిన దేవతలును బొడచూపి పారిజాతప్రసూనంబు లానృపసూనునిపైఁ
గురియించి యంతర్ధానంబు నొందిరి; రామచంద్రుండును విషణ్ణహృదయుండై చింతించి
పదితలలరక్కసు నుక్కణంగింపనోపక సీతావియోగుండనై యక్కారణంబున
వాలింద్రుంచి క్రోఁతులమఱవ్రచొచ్చి, యనేకప్రయాసంబుల వైరంబు చక్కం
బెట్టి లోకంబు లుద్ధరించితి నది యట్లుండె; నూఱుతలలును, గరశతద్వయంబునుం
గల శతకంఠు నెట్లుసంహరింప నేర్తునని యుల్లంబున మెల్లన వగచి వెండియు
నమ్మునీంద్రులతో నిట్లనియె. 70

క. ఎవ్వనికిఁ బుట్టె నాబలుఁ, డెవ్వారికోఱి కింతసేసె నిట్టిదురాత్ముం
డెవ్విధిఁ గోరె వరంబులు, మవ్వంబున బద్మభవుఁడు మఱి యెట్లొసఁగెన్. 71

క. ఎఱిఁగింపుఁ డిపుడు సత్మని, పరుఁగార భయంబునొంది వనరఁగ నేలా

[1] రాజేంద్రున.

దురితాత్ముని మీపంపునఁ, దెఱవొప్పఁగ సంహరింతు దివిజులు పొగడన్. 72

క. అనవిని మునివరులెల్లన్, మనముల హర్షించి మృదులమధురతరోక్తుల్
వెనఁగొనఁగ రామభద్రునిఁ, గనుఁగొని యిట్లనిరి భయవికారముదోఁపన్. 73

క. విశ్రాంతి దనరు సుగృహ, స్థాశ్రమముని యగుపులస్త్యుఁ డనుసుకృతునకున్
విశ్రవసుం డనువాఁడును, నశ్రముఁ డనువాఁడు నిరువు రట్లుదయింపన్. 74

వ. అందు విశ్రవసుం డనువాఁడు కైకేశి యనుదానిం బాణిగ్రహణంబుగావించి దాని వలనం గ్రమంబున రావణకుంభకర్ణాదు లగుజగదేకప్రతాపులఁ గాంచె; అశ్రముం డును చిత్రగంధి యనుగంధర్వవధూటిం దగులుకొని సంతానంబు గానక కతిపయ దినంబులు చింతించి, దశకంధర ఘటకర్ణ విభీషణప్రముఖులగు విశ్రవసునికొడుకులు సమగ్రప్రచండులని లజ్జించి తనమనంబున నిట్లనియె. 75

చ. తనయులు లేనిధామమును దైవనివాసములేనిగ్రామమున్
వినయము లేనివిద్యయు వివేకము మాలినయట్టివైద్యమున్
జనపతి లేనిరాజ్యమును సౌఖ్యవిరోధక మైనభోజ్యముం
గనకము లేనిభాగ్యమును గన్గొన నిన్నియుం వ్యర్థకార్యముల్. 76

ఉ. కావునఁ బూని యేను దశకంఠునికంటెఁ బ్రతాపశాలిగా
వావిరి నాత్మఁగోరి యొకవంకతపం బొనరించి యందుచే
నావల నూఱుమోములను హస్తశతద్వయముం గలట్టి స
ద్భావుని ఘోరశాత్రవ[1]విఘాలునిఁ బుత్రునిఁ గందు వేడుకన్. 77

*చ. అనిచని యశ్రముం డొకవనాంతరమందున మూఁడుమూర్తులన్
మనముననిల్పి చండరవిమధ్యమునం దనచూడ్కినిల్పి యి
మ్మునఁ దపమాచరింపఁగ త్రిమూర్తులు దా నెగుటం జెలంగి యా
యినుఁడు ప్రసన్నుఁడై తనయునిచ్చె జగద్భయదప్రతాపునిన్. 78

---

1 విదారుని.

*వ. అని యశ్రముం డొకనాఁడు వనాంతరంబున కేగి యశ్వత్థతరుమూలంబున వేదిక నియమించి యందుఁ గుశాసనం బుంచి యందుపై బిల్వపత్రంబులు పఱచి తిలాక్షతోదకంబులు చల్లి భూశుద్ధిగావించి యందు గూర్చుండి భూతశుద్ధింజేసి యంతర్మాతృకల బహిర్మాతృకలుగాఁ జేసి యమనియమప్రత్యాహారధ్యానధారణసమాధ్యష్టాంగయోగంబుఁ బూని భ్రూమధ్యంబునఁ బున్నమచంద్రుని దనచూడ్కినినిల్పి నిరీక్షణంబులు నంతర్లక్ష్యంబులుగాఁ జేసి త్రిమూర్త్యాత్మకుండైనభానుం దలంచి తపం

వ. ఇట్లు భండనోద్దండశతద్వయభుజాదండుం డగుపుత్త్రునిం బడసి మఱియును లంకకం
టె సహస్రగుణాతిశయం బగుప్రతాపలంక యనునొక్కపట్టణంబు సముద్రమధ్యం
బున విశ్వకర్మచే నిర్మింపఁజేసి యందు శతకంఠునికిం బట్టంబుగట్టి వెండియుఁ దపం
బున కరిగె నంత. 79

క. మీరును రావణముఖ్య, క్రూరాసురవరులఁ జంపి కువలయ మెల్లన్
గౌరవమున రక్షించితి, రారూఢిగ వేల్పులును నహోయనిపొగడన్. 80

గీ. శతముఖుండును రావణక్షయముఁ గుంభ, కర్ణమరణంబు నింద్రజిత్కాయభగ్న
మంతయును విన్చ విలయకాలాగ్నిపగిది, మండి దండిగ నూహించె మనసులోన.81

గీ. నరులు వానరులన నెంత నాకుఁ దృణము, జగతిఁ దక్కినవారిచేఁ జావకుండ
నిమ్ము వరమని యలభారతీశుఁగోరెఁ, గాని రావణుఁ డేమ్యంబు గానఁడయ్యె. 82

వ. కావునఁ బరపురుషులచే నెవ్వరివలనం జావులేకుండ విరించిని వరంబుగోరి యట
మీఁద రామునిసంహరించి తనయగ్రజులపగ యీఁగెదనని ప్రతాపలంకాపురి
పాలనంబునకు నాప్తులగుమంత్రులం బ్రతిష్ఠించి, మాణిక్యకనకరజతతామ్రలోహాది
నవప్రాకారరక్షకు లగురాక్షసుల నాదరించి, యొకమహారణ్యంబునకుం జని యందు
కృతస్నానుండై భారతీరమణునుద్దేశించి, జగదద్భుతంబుగాఁ బంచాగ్నిమధ్యంబున
నచ్చోట [1]బొటమనవ్రేలుఁ దగోని నిక్కి హస్తంబులెత్తి మహోష్ణచండమధ్యాహ్న
మార్తాండమండలంబుఁ జూచుచు నిరాహారుండై వెయ్యేండ్లు తపంబుగావించె నంత.

చ. జగములు తల్లడిల్ల రవిచంద్రులు గన్నులు గ్రిక్కి నిల్లుగా
దిగిభములెల్ల మ్రొగ్గె జలధివ్రజ మింకె సమస్తజీవముల్
వగచె సురేంద్రుఁడున్ బెదరె నార్యుఁ డిటాగ హిరణ్యగర్భుఁడున్
మొగి నరుదెంచి నిల్చె నతిమోహమెతో శతకంఠుముందటన్. 84

బఱువదివేలేండ్లు గావించిన భానుండు ప్రసన్నుండై జగద్భయదప్రతాపశాలియగు
నొక్కపుత్త్రుని దయచేసి యినుం డంతర్ధానుండయ్యె నంత భండనోద్దండశతద్వ
యభుజార్గళుం డగుతనయునిఁ బడసి మఱియుఁ లంకకంటె సహస్రగుణాతిశయం
బగుప్రతాపలంకాపట్టణంబును సురసముద్రంబున విశ్వకర్మచే నిర్మితంబుచేసియందుఁ
దొమ్మిదికోట్ల వీథులును బదునెనిమిదికోట్ల శివాలయంబులును సహస్రయోజనవిస్తీర్ణం
బును దశసహస్రయోజనోన్నతంబును గలపట్టణంబున శతకంఠుని బట్టంబుగట్టి వెం
డియుఁ దపంబున కరిగె నంత.

1 మొనవ్రేలు.

వ. ఇవ్విధంబున నవ్విరించి సుప్రసన్నుండై కరుణారసంబు వెల్లుబ్బ నబ్బురంబుగా నిట్లనియె. 85

శా. అస్మా ద్యోగియశస్య యశ్రమతనూజా యుష్మదుద్యత్తపో
త్సాన్నత్యంబున కిచ్చ మెచ్చితి వరం బూహింపుమా యిచ్చెదం
గన్నే ల్లిప్పము నన్నుఁ జూడు మనుచుం గారుణ్యపాథోధియై
చెన్నారం దను నాదరింపఁ బరమేష్ఠిం జూచి హర్షాత్ముఁడై. 86

మ. కరముల్ మోడ్చి విరించికిన్ శతనమస్కారంబు [1]లందంద యొం
త్కారతా భక్తి నొనర్చి లేచి తనవక్త్రంబుల్ విడంబించి యో
హరినాభీకమలోద్భవా నిగమవిన్యాసప్రశస్తాననా
కరుణాసాగర నీకు మ్రొక్కెదను మత్కామ్యంబు లీడేర్పవే. 87

వ. అనిమఱియును బహువిధంబులఁ గైవారంబుఁ జేసిన విని వనజసంభవుండు పరమప్రీతుండై యొక్కవరంబు వేఁడు మొసంగెద ననుడు శతముఖుండును సంతసిల్లి, అయ్యా నెయ్యంబున వరంబులు గరంబు నొసంగుతలంపు మీకుండె నేని యక్షరాక్షస గరుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధర కిన్నరకింపురుషసురనరవానరాదు లగుపురుషులవలనను, మృగాండజ భుజంగమలోకంబులవలనను, మీనకర్కట మకరకచ్ఛపాది జలచర సముదయంబువలనను మరణంబు లేకుండనిమ్మనిన నప్పరమేష్ఠియుఁ దప్పక దయ చేసి మఱియు నొక్కవరంబు వేఁడుమనిన దనుజేంద్రుండును హర్షించి, రణంబు సేయునెడఁ దనశరీరంబునం గలశోణితకణం బెచటం దొఱంగు నచట నూర్గురు శతముఖులు జనించునట్లుగా [2]ననుగ్రహింపుమనుడు జలజాసనుండును నత్తెఱంగునకు సమ్మతించి, నీతపోమహిమంబునకు మూఁడులోకంబులందు సరిరాఁజుంగము గావున నింకొక్క వరం బడుగుమని సుప్రసన్నుండైనం గని జరయును, శ్రమయును, పరితాపంబును, భయంబును, దైన్యంబును నెన్నండును దన్నుం బొందకుండ వరంబొసంగు మనవుడు విరించి యట్లగుంగాకయని దీవించి యంతర్ధానంబు నొందె శతముఖుండును ప్రతాపలంకాభిముఖుండై చనునెడ. 88

క. మెండుకొన భయము ధరణీ, మండలమున దల్లడిల్లె నూఁగుచు నిశలన్
సందుకొనె నిర్జరేంద్రుఁడు, గుండియ జల్లనఁగఁ జేతి కుశము పైచెన్. 89

వ. శతముఖుండును గమలసంభవవరాసంప్రాప్త ప్రభావ ధురంధరుండై తనపురంబు ప్రవేశించి, తనజ్ఞాతులగు రావణ కుంభకర్ణుల పగయొఁగి రామునిం దునిమెద

1 లందంద నిద్దరపై. 2 ప్రసాదింపు.

నతం డగుపడుదనుకను దత్ప్రియంబులగు గోబ్రాహ్మణముని దేవతాసంఘంబుల హాననంబు గావించెదనని ప్రధానులును, దండనాయకులును దన్నుఁ గొలువ సకలదిక్కులును ప్రక్కలుగావించి, దేవతలపురంబునకు దాడివెట్టి, దివిజులం బాఱఁదోలి మఱలి మాయాశ్రమంబులు చూఱలాడి, కొందఱు మునులంజంపి, పతివ్రత లగుతరుణులఁ జెఱలుగొని, హోమధేనువులం దునిమి, యివి మొదలుగాఁగల యనేకహింసలు గావింపఁదొడంగె నని వెండియు రామచంద్రున కిట్లనిరి. 90

ఆ. ఈవు దప్ప మాకు నెవ్వారు దిక్కులే, రట్లుగాన ఖ్యాతి నమరవరులు
వెలయ మిమ్ముఁజేరి వేఁడుకొండని పంప, వచ్చినార మభయమిచ్చి ప్రోవు. 91

ఆ. అనుచు బాష్పధార లక్షుల దొరలఁగా, నతిభయార్తు లగుచు నమ్మునీంద్రు
లున్నవారి నుడువ నూహించి రామభూ, వరుఁడు పలికె మధురవాక్యములను. 92

ఆ. తెగువ సింత సేయు దేవతాద్రోహిని, సంహరించి మిమ్ము సకలసురలఁ
గాతుఁ గరుణమీఱఁ గావఁగాలేకున్నఁ, బ్రాణమేల [1]యీకృపాణమేల. 93

ఆ. అనుచు వారి కభయహస్తంబు లిడి పంచె, నఘవిదూరుఁ డైనరఘువరుండు
చనిరి మునివరులును సంతోషభరితులై, మగిడి తత్తదాశ్రమంబులకును. 94

గీ. చనినఁ బిమ్మట నేకాంతసౌధమందు, రాఘవుఁడు భూసుతరశరలాఘవుండు
మహిమతోడుతసౌమిత్రిమైత్రి మెఱయఁ, జేరికొలువంగఁ గూర్చుండి చిత్తమునను.

క. శతముఖుని [2]జన్మమహిమము, జలనంబుగ నతఁడు తపముసలిపినవై
స్థితియును వరములు గొనుటయు, మతిఁగోఁ దలపోసి దీనమానసుఁ డయ్యెన్. 96

క. తా నసురాంతకుఁ డయ్యును, మానవుఁడై యుంటఁ జేసి మహిమలు తెలియం
గానోపక పలుమాఱును, వానిపరాక్రమముఁ దలఁచి వనరఁగఁదొడఁగెన్. 97

వ. ఇట్లు తలంకుచుఁ దదనంతరంబ సుమంత్రాదిమంత్రుల నటకు రావించి, వారు వినంగ లక్ష్మణుమొగంబై యిట్లనియె. 98

సీ. కెరలెడి దధిఘృతక్షీరసురాసముద్రంబు లేపథమున దాఁటవచ్చు
దాఁటెఁబో వాని విధాత్రుఁడిచ్చినవరగర్వ మెత్తెఱఁగునఁ గడవవచ్చు
గడచెఁబో నవపరిఖాయుతప్రాకారపట్టణం బెటు లగ్గపట్టవచ్చుఁ
బట్టెఁబో కలనిలోఁ బరపురుషాభేద్యదనుజవల్లభు నెట్లు దునుమవచ్చు
గీ. నేలవచ్చిరి సకలమునీంద్రు లిటకు, నేల ప్రతినలు గావించి తేచు దనుజ
వంశవిభుఁ డెట్టికైవడి వసుధఁ గూలు, నకట తమకించి పలుకుట హానిగాదె. 99

1 యింక బాణమేల. 2 సంభవంబును.

వ. అని తానును లక్ష్మణుండునుం దక్కఁ దక్కినబలసామగ్రి చాలకుండుటకును, చతుస్సముద్రలంఘనంబు గావింపఁజాలకుండుటకును నిర్విణ్ణహృదయుండై యూరకుండె మంత్రులు నిట్టిట్టని యూహింపనేరరైరి తత్ప్రకారం బీక్షించి కోపారుణితలోచనుండై సౌమిత్రి రామచంద్రున కిట్లనియె. 100

గీ. శతముఖునియంత రాక్షసచక్రవర్తి, నెట్లు సాధింతునని విచారింపనేల
తూలికాపర్వతంబును ధూళిచేయ, మిణుఁగు ఱింతైనఁ జాలదే మేదినీశ. 101

వ. అట్లుగా విచారింపు మదియునుంగాక. 102

చ. పడిఁ గబళింతునే శశిదివా[1]కరబింబములం గణంకమైఁ
బుడిసిటిలోన నిల్పుదునె భూరిపయోనిధులెల్లఁ బెల్లుగాఁ
బిడుగునుబోలుముష్టిహతిఁ బృథ్వియుఁ నింగియుఁ ధూళిచేతునే
యెడపక నాదుముందఱ సహించి శతాస్యునిఁ జెప్ప నేటికిన్. 103

శా. చిత్రం బొప్పఁ దపంబుచేసి శివు [2]నక్షీణత్రిశూలం బొగిన్
సుత్రామాదులు మెచ్చఁ గైకొని నృపక్షోభప్రశస్తున్ బుధా
మిత్రాత్మున్ లవణాసురుం దునుమఁడే మీరెల్ల హర్షింప నా
శత్రుఘ్నుం డణుమాత్రుఁడే తలఁపఁగా సంగ్రామరంగంబునన్. 104

చ. నిరుపమవిక్రమస్థితిని నీసరివచ్చు నపారఘోరసం
గర మగువేళ దుర్విమతఖండనమంత్ర మెఱుంగుఁ గ్రమ్మఱం
బగబల మెత్తివచ్చిన శుభం బొనఁగూర్చుకొనంగ నేర్చు నా
భరతుఁడు కేవలుండె యురుభండనభూమిని రాఘవేశ్వరా. 105

శా. దండిన్ మున్ను మహాధ్వరాశ్వమునకై దర్పించి మ మ్మందఱిన్
గుండెల్ వ్రీలఁగ నేయరే దివిజు లాఘోషింప యుద్ధంబునన్
వెండి న్మిమ్ములనుం జెనంకి మనరే వేగంబునన్ భండనో
ద్దండుం డాకుశుఁడున్ లవుండు ధర నేశస్త్రాత్రులే భూవరా. 106

చ. రసికుఁడు విద్యలందుఁ బరరాజభయంకరుఁ డెంచి చూడఁగా
నసిముఖతీక్ష్ణాస్త్రవివిధాశుగసంచితశౌర్యశాలి దై
[3]త్యశమనమూర్తి శుంభదఘుదారుణగోత్రపవిత్రధారి మా
కుశునికుమారుఁ డుగ్రరణకోవిదుఁ డావిజయుండు దేలయే. 107

1 కరులం బటుక్షేమశక్తిచే. 2 మెచ్చించి. 3 విశదయశోవివర్ధనుఁడు వీర
పరాక్రమచక్రవర్తి మీ, కుశుఁడు కొమారుఁడండ మఱికుండఁ బనేమి నృపాలశేఖరా.

మ. అదియట్లుండఁగనిమ్ము వేల్పులు రణోద్యత్ప్రాభవుల్ దన్నుఁ డె
బ్బదిరెండ్వేల్వలుగొల్వ రౌద్రముఖుఁడై భానుప్రభల్ మీఱఁగా
నదనం దన్ను నెదిర్చినన్ భయదవాలాభీలుఁడై మృత్యువున్
గెదుమంగాఁ గలబాహువిక్రముఁడు సుగ్రీవుండు సామాన్యుఁడే. 108

శా. ఓష్ఠద్వంద్వము వెల్లుగా నదర రాహుంబోలె మందోదరిన్
నిష్ఠూరంబుగఁ బట్టితెచ్చుచుఁ గపుల్ నిక్కన్ దశాస్యోగ్రహా
న్నిష్ఠాభంగముఁ జేసి పెంపుగనఁడే నీకుందటన్ వానర
శ్రేష్ఠుం డంగదుఁ డంతవాఁడు గలుగం జింతింపఁగా నేటికిన్. 109

శా. తల్లిం దండ్రివి నీవె యంచును మదిం దాత్పర్య మొప్పంగ మీ
కెల్లం దానె విచారము ద్దెలుపు చెంతే దానవాధీశవ్యా
ద్భల్లంబై చరియించుభండనమునం బ్రత్యర్థిసంహారుఁ డా
భల్లూకేంద్రుఁడు జాంబవంతుఁడు తలంపం [1]గొంచెమే యెంచఁగన్. 110

శా. కేల న్సాలమహీజయుగ్మము రణాంగీకార మొప్ప న్మహా
భీలుండై ధరియించి యెల్లదిశలు న్భేదిల్లఁగా నార్చుచున్
వాలం బభ్రము సోకఁ జాఁచి రిపుల న్వారించుధీరాత్ముఁ డా
నీలున్ శౌర్యగుణాలవాలు నెదుర న్నెట్టించువారే రిలన్. 111

ఉ. కార్ముకమందెనేని పటుకాండపరంపరచే నరాతులన్
మర్మము లుచ్చిపోవ నసమానచమత్కృతిసేయ నేర్చు దు
ష్కర్ములఁ గూడఁ డెన్నఁ బురుశౌర్యసుస్థైర్యుఁడు కార్యవేది జ్యో
తిర్ముఖునంతవాఁడు మనదిక్కునఁ గల్గఁగ జింతయేటికిన్. 112

చ. క్షితిధరవృక్షవర్గ మఱచేతుల నిచ్చి కడంగిరేని యా
శితిగళుఁడైన భీతిలు నశేషపరాక్రము లాహవంబునన్
దితిసుతలోకశుష్కవనతీవ్రదవానలకీల లుగ్ర లా
శతబలియు న్గవాక్షుఁడును జాలరె దైత్యుని సంహరింపఁగన్. 113

వ. మఱియు నదియునుంగాక వానరయూథాధిపుం డగు తారకుండును, మహాభుజుం డగు గజుండును, వజ్రధారాప్రతిమానకరభుం డగుశరభుండును, సమరజయోపమానస్తే ములగు గోముఖ, గంధమాదన, ఋషభ, మైంద, ద్వివిద, వేగదర్శి, గవయప్రముఖ నిఖిలమహావనచరచమూ[2]నాయకులును గడంగిరేని చతుర్దశభువనంబులుం బరి

1 గొంచుడే. 2 సముదయంబులు గడంగిరేని.

మార్పనోపరే అదియునుంగాక మీరు పెట్టినచెట్టు విభీషణుం డిట్టిసమయంబున దోడురాకుండునే అతం డలిగిన సకలబ్రహ్మాండంబులుం [1]జూఱలాడఁడే ఇంత బలసామగ్రిగలుగ నసురవరునిఁజౌఱకు నీవింత వంత నొందఁదగునే యని మహా బలవంతుం డగుహనుమంతునిం దలంచి చిఱునవ్వునవ్వుచు లక్ష్మణుండు వెండియు రామచంద్రున కిట్లనియె. 114

సీ. పుట్టినప్పుడె పట్టి పెట్టినదంబుగ [2]నట్టె మ్రింగఁడే భానుని నింగి కెగసి
ఆసమానజవముచే నలరి కాల్వయుఁబోలె దాఁటఁడే యలసముద్రంబుఁ గడిసి
లంకాపురము సొచ్చి శంక యించుకలేక హతునిఁ గావింపఁడే యక్షుఁ గణఁగి
దీపితాటోపకోపాపారశిఖిశిఖాతతులచేఁ గాల్పఁడే తత్పురంబు
తే. [3]అట్టి జగజెట్టి యగు గాడ్పుపట్టి మనకు, నిట్టివేళలఁ గలుగంగ నేల వగవ
నతఁడు గడఁగిన శతకంఠుఁ డనఁగ నెంత,యొక్కవ్రేల్మిడి నెగమీటు నుర్వియెల్ల.

*వ. మఱచితిరే నాఁడు మనల నిరుపురం గొనిపోయి మహిరావణుండు పాతాళంబున భద్రకాళికిఁ బ్రియంబుగా నిచ్చి త్రుంపం బూనుసమయంబున నొకశతపత్రనాళంబున సూక్ష్మరూపంబునం జొచ్చి అచ్చటఁ గాపున్న మత్స్యవల్లభునితోఁ బెనంగి అతిరయంబున నిశాసమయంబున నప్పాతాళలంకానివాసు లగురాక్షసులనందఱ నిర్మూలంబుగావించి పిదప మహిరావణుతోఁ బోరాడి సప్తభ్రమరంబులతోడ వాని ప్రాణంబులుం గొని మనలను బ్రతికించెఁ గాదె అట్టి ప్రాణబంధుండును శౌర్య

1 పరిమార్పనోపఁడే. 2 భాను నొడిసి మ్రింగఁడె మింటికెడకు నేగి. 3 అట్టి బలుదిట్ట. * ఈవచనములో మొదటినుండియు...మనకాప్తుండైయున్నవాఁడు. అను వఱకు నొకప్రతిలో నీసీసపద్యమున్నది.

సీ. మఱచితిరేనాఁడు మైరావణుఁడు గొంచుఁబోయి పాతాళంబు పొసఁగ మనల
భద్రకాళికిఁ బ్రియంపడఁజెల్ల భేదించుసమయంబునందున సారసంపు
నాళంబునను సూక్ష్మనాళుఁడై తగవచ్చి యచ్చట గాపున్న మత్స్యపతితో
బోరాడి పాతాళనీరాటఫలఁ గొట్టి మైరావణుని రూపుమాపి మనల
గీ. బ్రదుకఁ జేయఁడె మనప్రాణబంధుఁ డగుచు
నితఁడు సామాన్యుఁడే చూడ నిశ్చయము మాకు
గలుగ సంగరవిజయంబు గలదు వగవ
రాదు సుస్థిరగుణసాంద్ర రామచంద్ర.

వ. అదియునుంగాక.

ధురంధరుండునగు మరున్నందనుండు మనకాప్తుండై యున్నవాఁ డదియునుంగాక సకలదేశంబులవారును సుఖదుఃఖములకు మనలోవారుగాని వెలిగాఁ బ్రవర్తింప నేర రింతయును విచారించి సంగరంబున కరిగి శతముఖుని సంహరించి లోకంబులఁ గావుమని వెండియు నిట్లనియె. 116

గీ. దంబుగలభద్రదంతావళంబువోలె, నిన్ను నీ వెఱుఁగవుగాక నీపురణము
నందు నలిగితివేని బ్రహ్మాండమెల్ల, నిలిచి భస్మీకరింపవే నిమిషమునను. 117

గీ. అనుచుఁ దమ్ముఁడు బోధింప నలరి రామ,భద్రుఁ డెంతయుం సత్యంబు పరులగెలువ
వచ్చు నీచెప్పినట్టి భావముల ననుచు, జనవరేణ్యుండు పిదప లక్ష్మణున కనియె.

గీ. కార్యఖడ్గములననందు గలవురెండు, గార్యముత్తమ మది చక్కఁగాకయున్నఁ
బలువిధంబుల నవ్వలిబల మెఱింగి, ఖడ్గ మొనరింప నటమీఁది కర్జమండ్రు. 119

వ. అది గావున మొదట సామదానమాయోపాయ భేదంబుల శతకంఠుం బరిమార్ప నూహించెద. అట్లొనఁగూడకున్న దండంబునదండధరునిలోకంబున కనిచెద. వాఁడ న నెంత? యింతలో విభీషణుని రావించి యతనివలన శతాస్యునివర్తనంబు లన్నియుం దెలిసికొని యటమీఁద నమ్మహాత్ముండు చెప్పిన త్రోవం జనుదమని విభీషణుం దలంచిన నతండును దనమనంబున హర్షించి యొప్పరికి నెఱింగింపక యతిశీఘ్రగమనంబున. 120

చ. అనిలుఁడు నన్నలుండు హరుఁ డానిగఁగర్గినమంత్రులందఱుం
దనుఁగొలువ న్సముద్రము ముదంబున దాఁటి బలంబు నెక్కొనక్
వెనుకొని యభ్రవీథిని నవీనజవంబునవచ్చె వచ్చి స
జ్జనమణియైన రాఘవుని సన్నుతిసేయుచుఁ దత్పురంబునన్. 121

క. రాముఁని గోమలమేను, శ్యాముని మునిలోకపవిత్రసంతతవిలస
న్నాముని శాత్రవభీమునిఁ, బ్రేమను వీక్షించె నవ్విభీషణుఁ డెలమిన్. 122

క. వీక్షించి యతనిచరణము, లక్షీణదయామనస్కుడై తననిటలం
బాక్షితిని సోఁక మ్రొక్కుచు, రాక్షసనాయకుఁడు లేచి [1]ప్రవిమలభక్తిన్. 123

చ. జయజయ మానిహృజ్జలజ[2]చారణ పాపవినాశకారణా
జయజయదైత్యసంహరణనాయక కామ్యఫలప్రదాయకా
జయజయ పుణ్యగాత్ర యతిసత్యచరిత్ర విచిత్రవిక్రమా
జయజయ రామచంద్ర గుణసాంద్ర సురేంద్రమునీంద్రసన్నుతా. 124

1 రసికోత్తముఁడై. 2 షట్పదహారిమునీంద్రపోషకా.

వ. అని యిట్లు పలుతెఱంగుల వినుతింప నమ్మధురమృదులభాషణుండగు విభీషణుఁ గ్రుచ్చి గాఢాలింగనంబు గావించి, ఆనందాశ్రుజలపరంపరలు దొరుఁగఁ సరసఁ దనదండ నొక్కరుచితపీఠంబునం గూర్చుండంబెట్టి భక్తవరాయణుండగు రామభద్రుం డతనిసేమంబు దెలిసి మన్నించి మెల్లన నిట్లనియె. 125

శా. ఆవేళం బవరంబునం దలదశాస్యాఖీలబాణాగ్నిదా
నావిర్భూతమునొంద స్రుక్కి మఱి చేయాడింపఁగాలేనిచో
నీవేచేయిగ మర్మకర్మతతుల స్నేర్పంగ హింసించితిఁ
నీవం టాప్తుఁడు భూమిలోనఁ గలఁడే నిక్కంబు దైత్యోత్తమా. 126

గీ. ఓవిభీషణ నీవంటివావఁజేసి సంగరాం[1]బుధి నరసి యీఁదంగఁ గంటి
నట్టిపలనను గడచితి, నంతకంటె, నొక్కప్రశయంబువార్త నేఁ దుద్భవించె. 127

గీ. ఆట్టి వృత్తాంత మెఱిఁగింతుననఘ వినుము
నూఱుతలలును నిన్నూఱు ఘోరబాహు
లుండు దైత్యేంద్రుఁడొక్కఁడుద్దండుఁ డగుచుఁ
దాపసుల దేవతలఁ గ్రొవ్వి యేపుమాపె. 128

వ. మఱియు ననేకవిధంబుల గోబ్రాహ్మణదేవతావహననంబును సకల దిశారమణతాడనంబును, అఖిలజీవసంక్షోభంబును గావింప నద్దురాత్ముండు చేయుబాధలకుం జాలక మునిదేవతాప్రివహ్నంబు లరుదెంచి, తమతమబాధలతెఱం గంతయు నెఱింగించి శరణుచొచ్చినం గరుణించి, యభయహస్తంబు లిచ్చి పంచితి; ఇటఁమీఁద నేది యుంచ దెలియక యాదానవుని వర్తనంబులన్ని నీచే నెఱుంగుటకు నిన్ను రావించితి ననిన విని విభీషణుండు సజ్జనవరేణ్యుని కరుణావలోకనమహిమంబునకు నిచ్చ నచ్చెరుపడి మచ్చిక నిట్లనియె. 129

సీ. జంభారిగంభీరదంభోళిధారతోఁ బర్వతం బొకటితీర్పంగఁ గలదె
కఠినఖాభీలకంఠీరవంబుతో భద్రేభ మొకటి దీర్పంగఁ గలదె
సంవర్తసమయప్రచండానలముతోడ నెఱిశుష్కగహనంబు నిలువగలదె
ఝంఝావాహ్యాయుప్రభంజనమహాధాటితోఁ గొలఁదిగా మబ్బుమార్కొనగలదె

తే. ఎంతవాఁడైన వరముల నెన్నిగొనినఁ, గనలి నీతోడ నెదిరించి మనఁగఁ గలఁడె
పుడమిఁ బటుమార్గమై తానె పోనుగాక, రఘుకులాంభోధిచంద్ర శ్రీరామచంద్ర.

క. పగవారని మీయెదుటను, బొగడగరాదైనఁగాని భూమీశ్వర న

1 బోధి నే నీదిజయముగంటి. 2 రామణీయకగుణసాంద్ర రాఘవేంద్ర.

నొ్నగినడిగినందునకు దైత్యగణాధిపు మర్మమెల్లఁ దగ నెఱిఁగింతున్. 131

క. పంకజగర్భుండైనను, శంకామతినుండుఁ [1]బొగడఁజాలక నేను
ట్టంకింపఁ గలనె సకలా, లంకారమహత్ప్రతాపలంక మహీశా. 132

క. ప్రాకారంబులు తొమ్మిది, భీకరమైయుండు జంభభి న్మఖ్యసురా
నీకంబులకును దక్కన, లోపల నీకుఁ జెప్ప నేల లోకాధీశా. 133

వ. మఱియుఁ బ్రతాపలంకామార్గంబు విన్నవింతు నవధరింపుఁ డని యవ్విభీషణుఁడు చెప్పందొడంగెఁ బరిఖాజలప్రమాణంబురసాతలంబునతిక్రమించి, బ్రహ్మరుద్రాదులకు నభేద్యంబై ప్రవర్తిల్లు; దీర్ఘజిహ్వ, శిఖిముఖ, స్థూలకంఠ, యోజనహస్త, దుర్ముఖ, శూర్పకర్ణ, రక్తాక్ష, పింగళాక్ష, గజోదర, ప్రముఖులను మంత్రులు పదునెన మండ్రు వర్తింతురు; అందు నొక్కొక్కమంత్రిని నేనూఱుకోట్లరాక్షసులు సేవింతురు; అందు నొక్కొక్కమంత్రి మృత్యువునైనఁ బోరిగొనఁజాలు; అందఱుం గూడినఁ జతుర్దశభువనంబులనుం జప్పరింతురు; వారికి నాథుండు శతముఖుండు. పరమేష్ఠిచే సకలపురుషాభేద్యత్వము మొదలుగాఁగలుగు ననేకదుర్లభవరంబులు గొని విష్ణుశంకరాదులఁ దృణీకరించుచు నతండు మనంబున నేను మిమ్ము సేవించి మీచేత రావణాదులం దునిమించితి నని నన్నుం జంపఁ దలంచుచుండు; నాకు నతనికి వైరం బెప్పుడును గలదు; వాఁడు మీచేతనే కాని మఱియెవ్వరికి నజేయుం డనియెను. 134

గీ. శతముఖునికింకరులు తన్నువాతునిఁ జేయ, [illegible] యనుచు దిశలు
చూచుచుండఁగఁ జాలవీచూపు లనుచు, సమరభర్త సహస్రాక్షుఁ డయ్యెఁగాదె. 135

గీ. ఉరుబలాధిపుఁడగు శతాస్యుఁడు మదించి, దాడి [illegible] దరలి వచ్చు
నొక్కొ యని భీతిమై నేను నుక్కుదక్కి, తారకాచలగహ్వరాంతమున నుందు.

వ. అనిన విని పార్వతీదేవి మహాశ్చర్యంబునొంది చిఱునవ్వు నవ్వుచు శంకరుమొగంబుపైఁ దనచూడ్కి నిల్పి మహాత్మా! యిట్టి విచిత్రంబగుచరిత్రంబు నెన్నండును వినియును గనియును నే నెఱుంగ; నీదివ్యకథావిధానం బేపుణ్యుఁ డాకర్ణింపఁ బూను నతనికి నాయురారోగ్యంబులును మహైశ్వర్యంబును పుత్రపౌత్రలాభంబును సకలబంధునివహానుకూలంబును నై యాచంద్రతారకంబుగా వర్ధిల్లు నటుగాన నేను గృతార్థురాల నైతి నటమీఁది వృత్తాంతం బానతిమ్మనిన నమ్మహాదేవుం డిట్లనియె అట్లు విభీషణుండు శతకంఠుని మహిమంబు కొంత వినిపించి రామచంద్రునకు వెండియు నిట్లనియె. 137

1 బొగడఁజాలం డేనుం బొంకింపగలను.

క. అతులితదోర్బలమునకును, వితతపరాక్రమమునకును వివరింపఁగ నీ
శతముఖునకు రావణునకు, మతిలోఁ దలపోయ హస్తిమశకాంతరముల్. 138

క. కావున శతముఖుఁ దునుమఁగ, నీ వేకాకొండుగలఁడె నృపవర! వేగన్
రావింపుము యుద్ధమునకుఁ, బావనులగుహనుమదాదిబలములనెల్లన్. 139

సీ. నావుడు విని నరనాథుండు చింతించి యేవిధమున దాఁటు దేనువార్ధి
నెవ్వరిబలమున నేగుదాహవమున కేవిధమునఁ ద్రుంతు నేను రిపుల
నేలాగు పోషింతు నెల్లయోగీంద్రుల నెట్లుద్ధరింతు నే నేమిసేతు
దేవతాభయము లేతెఱఁగున వారింతు, వడిసైన్యముల మఱివ్వాఁడు నడుపు

గీ. ననుచుఁ దలపోసి తలసోసి యాత్మయందు
నంతయును జూచి యాహనుమంతునుండి
కొంతకార్యంబు మఱి సమకూరు ననుచుఁ
గోరి ధైర్యంబు మదిఁ బురికొల్పియపుడు. 140

క. హనుమంతునిఁ బటుదోర్బల, ధనవంతుని సకలధరణిదైవతనుత స
ద్ఘనశాంతునిఁ గపికాంతునిఁ, జనుదెమ్మని రాఘవుండు చయ్యనఁ దలచెన్. 141

ఉ. అగ్గతి నానృపాలమణి యాత్మఁ దలంచిన మారుతాత్మజుం
డగ్గలమైన మోదము భయంబును భక్తియునుం బెనంగఁగా
నగ్గురుగంధమాదనమహాచలశృంగముమీఁదినుండి తా
దిగ్గున నేగుదెంచె నతితీవ్రరయంబునఁ దత్క్షణంబునన్. 142

వ. ఇట్లు సంభ్రమంబున మనోవేగుండై వచ్చి సాకేతనగరంబుసొచ్చి యొక్కచక్కని
ముహూర్తంబున. 143

ఉ. [1]శీలుని దివ్యనూత్నమణిచేలునిఁ బావనవిస్ఫుటానల
జ్వాలుని ధర్మసద్గుణవిశాలుని ఖండకళానిధిస్ఫుర
త్ఫాలుని ఘోరశాత్రవవిఫాలుని ధీరుని రామభద్ర భూ
పాలునిఁ గాంచి తచ్చరణపద్మములంబడి లేచి నిల్చుచున్. 144

చ. కరములుమోడ్చి యోదనుజఖండన యోకరుణాసముద్ర యో
పరమవివేక యోకలుషభంజన యోరఘురామచంద్ర మీ

---

1 మేలుగ దివ్యనూత్నమణిమేఖలభూషణ ధారుబావక జ్వాలునిదైత్యఖండనుగ
వాన్నిధివిస్ఫుటతేజపాలుభూపాలుని.

చరణపయోజముల్ భజనసల్పఁగ నేర్పుటయూఁడులోకముల్
తరలక వేడ్క నేలుటగదా తలపోయఁగ మానవేశ్వరా. 145

చ. ధరణిసుతాధిపాయ భుజదండవినిర్జితదానవాయ భా
స్కరకులసంభవాయ జలజాత [1]దళాయతలోచనాయ సం
గరవిజయాయ తాపసనికాయనుతాయ నతాయ తేన మో
పరమకృపాత్మనే వరనృపాయ రఘూత్తమ రాజసోత్తమా. 146

ఉ. ఏపనికైన నన్ను జగదీశ్వర పంపుము సప్తవార్ధులుం
దాపులువన్ని సైన్యములు దాఁటఁగఁ జేతునొ మృత్యువక్త్రము
ల్దావలిచేత మూయుదునొ డాసి కృతాంతునిఁబట్టి తెత్తునో
భూపకులావతంస వెసఁబూని కులాద్రులు పెల్లగింతునో. 147

వ. అని పెక్కుభంగుల సన్నుతింప దశస్యందననందనుండు మరున్నందనుం గరుణామృత లహరులు చెదర నవలోకించి రమ్మురమ్మని యొమ్మొమ్మనఁ గదియ నాలింగనంబు గావించి, కుశలం బడిగి పథిశ్రమంబుదీఱ నొక్కహర్మ్యంబున విడియ నియమించి పనిచిన నతండు చనినపిదప విభీషణుం గనుంగొని యిమ్మహామహునిచేతఁ గాని కార్యంబులొనఁగూడవని యిష్టాలాపంబుల నారేయి గడపి మఱునాఁడు సంధ్యాదిక్రియలు నిర్వర్తించి, గురు పితృపూజనంబులు గావించి అగ్నిహోత్రంబులు దర్శించి విప్రసహస్రంబులకుఁ గర్పూరతాంబూలపరంపర లొసంగి వారిచే నాయురారోగ్యాశీర్వాదంబులు గైకొని భరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణవిభీషణాదులతోఁ గూడ నలంకృతుండై సుమంత్రాదిమంత్రులుం గొలువ నేకాంతసౌధంబునం గూర్చుండి అచ్చటికి హనుమంతుని రప్పించి అతండును దానును విభీషణుండును రావణ కుంభకర్ణ దేవాంతక నరాంతక కంపనాకంపనాతికాయ మహాకాయేంద్రజిత్ప్రహస్త మహోదర మహాపార్శ్వ ఖడ్గరోమసర్వరోమ వృశ్చికరోమాగ్నివర్ణప్రముఖ నిఖిలదానవమహోద్దండ ఖండన ప్రకారంబు లుగ్గడించుచు నెడనెడ మారుతిం గొనియాడుచుఁ గొంతప్రొద్దుపుచ్చి హనుమంతునకు శతకంఠుని ప్రకారం బెఱింగింపుమని విభీషణునకుఁ గనుసన్న గావింప నమ్మహాత్ముండును సమ్మదంబున నమ్మరుత్సుతునకుఁ దెలిపెడు శతకంఠుజన్మంబును తపోమహిమంబును జలజభవలబ్ధ వరంబులు గొనినతెఱంగును మునిదేవతాప్రహరణంబులును చతుస్సముద్రలంఘన ప్రయాసంబును పరిఖావిశేషంబును ప్రాకారప్రకారంబును ద్వారరక్షక మహా

1 పలాశవిలోచనాయ.

దానవనివహ విక్రమంబులును మంత్రిప్రచండత్వంబును గరతలామలకంబుగా నెఱింగించిన విని వనచరవర్యుండు గగనంబు ముట్ట గుప్పించి గంతు లిడుచు రామభద్రునిం గొనియాడుచుఁ దనచే నింతయుం సాధ్యం బగుట మనంబున నిశ్చయించి రఘువల్లభున కిట్లనియె. 148

గీ. అన్న రాఘవ నీబంటనున్నవాఁడ, నెంతవాఁడైన వాఁడన నెంత మనకు
మీరు బంపిన నేగి యాక్రూరుఁడైన, శతముఖునిఁ జంపి యేతెంతు జతనముగను.

సీ. అది యెటువలెనన్న నద్రిజాధీశుని శక్తి నాయందున సంఘటిల్లు
నరయజగత్ప్రాణుఁడైన మాతండ్రిచే జవసత్త్వములు నాకుఁ జాలఁగలుగు
[1]నశ్రమశౌర్యంబు నజరత్వ మమృతియుం నమరులవలన నాయందునుండు
నదిగాక మీదివ్యహస్తసంస్పర్శచే మెండుగా వజ్రదేహుండ నైతిఁ

గీ. గాన మీయాజ్ఞఁ దలమోచి కదిసికడఁగి, యనికిఁ దొడఁగిన శతకంఠుఁ డనగనెంత
యట్టహాసంబుచేసి కాలాగ్నినైనఁ, బట్టిమ్రింగుదుఁ జలపట్టి పంతమునను. 150

గీ. దాఁటరాదని జలధులు దడయనేల, మెఱసి దాఁటెంతు వాలంబుమీఁదనేనఁ
దవిలి యాత్మస్తవంబుగాఁ దలఁపవలదు, తథ్య మింతయు నీదుపాదంబు లాన. 151

వ. అని మరుత్సుతుండు వెండియు నిట్లనియె దేవా మీరు నమ్మించిన నమ్మక సుగ్రీవుండు మీచే దుందుభికళేబరంబు మీటించి సప్తతాళంబుల నొకకోలఁ దునియ నేయించి యటమీఁద నాశ్రయించెఁ గాదె; కావున మీరును నామహారూపంబు చూపిన వీక్షించినంగాని నమ్మతింప రెల్లి మీపేరఁ జంద్రతారాబలంబులు గలిగి యున్నవి. నేనును నాయందుఁగల బలంబు తేటతెల్లంబు చేసెదనని నృపవరునిచే ననుజ్ఞవడసి యారేయి తనమనంబున నన్నుంగూర్చి ఘటికాదశకంబు ధ్యానంబు చేసిన నతండు మదంశసంభవుండు గావున నేనును బ్రీతుండనై ప్రసన్నుండనైతి నప్పవనజుండు నన్నువీక్షించి యిట్లని స్తుతించె. 152

దండకము. శ్రీమన్మహాదేవ దేవాది దేవస్ఫురచ్చారుకోటీరదేదీప్యమానోల్లసద్రత్నకాంతిచ్ఛటామండితాంఘ్రిద్వయా యద్వితీయా క్రమా విక్రమా చారుహస్తప్రశస్తా బుధస్తుత్య సత్యాంగకా సత్యభాషా విశేషాహిభూషా సురాధ్యక్ష దక్షాధ్వరధ్వంస కంసారిమిత్రా త్రినేత్రా సుగంగాకళత్రా మహాగాత్ర యీశా మహేశా సురేశా ప్రకాశా నిశాటోద్ధ్వజూటా వృషాధీశఘోటా శివా పావకజ్వాలినీసత్పదా ఘోరసంసారదూరా హరా నిర్వికారా మహాకార కారుణ్యపాథోనిధీ ధీనిధీ మార

---

1 శ్రమయును దైన్యంబు జననంబు మరణంబు నమరులరీతి నాయందు లేవు.

భూతిప్రియా భూతనాథా జగన్నేత మృత్యుంజయా కృత్తివాసా మహోల్లాస పంచాననా పంచబాణాంతకా బాణపక్షా విపక్షక్షయా యక్షయా యక్షగంధర్వ విద్యాధరానీకసంసేవ్య భవ్యా మహానీలభద్రేభచర్మాంబరా ! తాండవాడంబరా పాండురాటోపశుంభద్యశోభూషణా శంకరా శంభు సర్వజ్ఞ సర్వాత్మకా సర్వ సర్వంసహాదేవతాపారిజాతా యతీతా మృడాఖ్యాత శ్రీకంఠ లోకేశ్వరా శాశ్వ తైశ్వర్యసంపన్న యాపన్నలోకావనా పావనా పాపవారాశిభుగ్బాడబా వేదబా లన్నియున్నాని నీబంటుగాఁ బూని రక్షింపవే భర్గ సత్పుణ్యమార్గా నమస్తే నమస్తే నమః. 153

ఉ. మారుతి యిట్టిరీతిఁ బలుమాఱును సన్నుతిచేయ నే నొగిన్
ధీరత నుత్సహించి యతితీవ్రత డాసి కపీంద్ర మెచ్చితిం
గోరుము దేనినైన నది గొబ్బున నిచ్చెద నిర్వహించెదన్
వారక నిన్నుఁబోలు గుణవర్ధనుఁ డెచ్చటనైనఁ గల్గునే. 154

వ. అని యనేకప్రకారంబుల మన్నించితి నతండు ప్రార్థించి నాతో నిట్లనియె అయ్యా నెయ్యంబు నామీఁదఁగలదేని పూని ప్రళయకాలంబునమీద విశ్వరూపంబు దాల్చు నెడ మీయందునెట్టిమహిమంబు ప్రవర్తిల్లు నట్టిదుస్సరీక్షం బగుతేజంబును విమత శిలీముఖాప్రతిహతత్వంబును దయ నొసంగు మనుడు నేనును సమ్మతించి యట్లకాక యని దీవించి కైలాసంబునకువచ్చితి తదనంతరం బాహనుమంతుండు తనతండ్రిని వాయుదేవుని దలంచె నతఁడును బుత్రునియెడం బ్రసన్నుండై యసదృశజవంబును అభేద్యత్వంబును నొసంగి చనియె నంత. 155

ఉ. సమ్మదమంది రాముఁ డొకసౌధము[1]నందవరూపుచూడఁ జి
త్తమ్మునఁ గోరి మీఱి తనతమ్ములు రావణుతమ్ముఁడుం బ్రమో
దమ్మునఁ గొల్వ మంత్రు లుచితంబుగఁ జేరి భజింప నున్నచో
నమ్మరులాక్షజుం డటకు నల్లనవచ్చె విశేష మేర్పడన్. 156

క. ఈరీతివచ్చి రాఘవు, భూరిపదంబులను వ్రాలి భువి తనమూర్తిన్
వారకచూప ననుజ్ఞులు, భోయనఁ గాని చెలఁగి వాయుపుత్రుం డచటన్. 157

సీ. తనదువాలంబుమార్తాండప్రచండరథమ్మున కుగ్రకేతనముగాఁగఁ
దన మోము సత్యలోకనివాస జలజాతభవచతురాస్యచుంబనము సేయఁ

1 మీఁదనునుండి ప్రేమ చి.

దనపటుదీర్ఘదోర్దండప్రభావంబు డిగ్గజంబుల నెల్లమ్రొగ్గఁ జేయఁ
దనబర్బరస్థూలతను మహామహిమంబు నీరజజాండంబు నిండుకొనఁగఁ
గీ. దనదుభారంబునకు మహీతలము వణఁక, భూరినక్షత్రములు మొలప్రాసలుగను
బెరసి లోకంబులకునెల్లభీతిగదుర, విలయభైరవ మూర్తియై వెలయుచుండె. 158

చ. మఱియును వక్షమందునను మాధవుఁడుఁన్ ముఖమందు నగ్నియుఁన్
శిరమున నిర్జరేంద్రుఁడును జెక్కుల నశ్వినులున్ మహోజ్జ్వల
చ్చరణతలోరుమధ్యముల సర్వనిలింపులు సిద్ధసాధ్య కి
న్నరగరుడోరగాదులు ఘనంబుగఁ గన్పడి రొక్కసెట్టునన్. 159

వ. ఇట్లపారపారావారగంభీరధీరవిస్తారశరీరుండును అప్రతిద్వంద్వశౌర్యుండును వాలప్రచండభుజాదండసత్త్వతృణీకృతాఖిలదిశావరణుండును దుర్నిరీక్షతేజస్సంఛాదితబ్రహ్మాండకోటరుండును, చరణపరాక్రమితభుజంగమవల్లభుండును, తీక్ష్ణరోమాగ్రచుంబితసమస్తనక్షత్రనిచయుండును నిశ్వాసప్రభవఝంఝాప్రభంజనోద్ధూతవిపక్షరక్షోమేఘపటలుండును నగు మహామహునిఁ నిరీక్షింపఁజాలక సుమంతప్రముఖమంత్రులును దక్కినదొరలునుం దలలెత్త వెఱచి భయకంపితదేహులై యుండిరి. లక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులును దదీయమహిమాతిశయంబు గాంచి యిట్టిట్టని వర్ణింపనేరక నిర్విణ్ణమనస్కులై ప్రవర్తిల్లిరి. రామభద్రుండును దదత్యుద్రరౌద్రరేఖావిశేషంబునకుఁ బరమాశ్చర్యహృదయుండై యితని సహాయంబున శతముఖుం దునుమవచ్చు సందియంబు లేదని నిశ్చయించి అభంగకృపాపాంగంబుల నమృతంబు చిలుక నవలోకనంబు చేసి మెల్లన నిట్లనియె. 160

ఉ. శాంతవిచార వాయుసుత శత్రుగణాంతక మారుతే హనూ
మంత మహానుభావ యఘమర్దన నీవగురూపు మాడ్కిఁగా
నెంతటివారు రాజులు కపీశ్వర నాకనుశంకపుట్టెనేఁ
[1]డింతియె చాలు నీ విపుడ యెప్పటిరూపము మాకుఁ జూపవే. 161

ఉ. నావిని వాయుజుండు నరనాథున కెప్పటిమాత్రతోడుతన్
వానిఁవందనంబు లిడి వచ్చి [illegible] దండనుండె న
ద్దేవుఁడు రామచంద్రుఁడు నతిప్రియభాషల మాటిమాటికిం
చేవ దలిర్ప సన్నుతులు సేయుచునుండె ననేక భంగులన్. 162

వ. అంత. 163

1 దంతయుఁజాలుఁజాలుఁ గరుణాత్మక యెప్పటిరూపుఁజూపవే.

గీ. పవననందను ఘోరరూపంబుఁ జూచి, మునుపు దనుమ్రింగి యందుచేఁ దనివిలేక
యిప్పటికిఁ దన్ను మ్రింగునో యనుచు భీతి, నేగుకైవడి నపరాబ్ధినినుఁడు గ్రుంకె.

గీ. రాఘవుఁడు తొల్లిలవణవారాశిగట్టె, నిప్పుడిదియేడఁగట్టునో యింక నిలువ
బాగుగాదని చనిమిన్ను ప్రాఁకునట్టి, చటులబడబాగ్నిశిఖలన సంజ వొడమె. 165

గీ. [1]ప్రాగ్వధూమణిదననఖప్రకరములను, విప్పికొప్పునఁ జీఁకటి వెల్లవిరిసె
నబల వెండియుఁ బవరించునట్టి సొబగు, చూచుదర్పణ మనశశి దోఁచె నపుడు.

గీ. అంతకంటెను మున్ను భటాళిగొలువఁ, గొలువు చాలించి యానృపకులవరుండు
వెలయ సంధ్యాద్యనుష్ఠానవిధులుదీర్చి, యనిలజవిభీషణులఁ బిల్చి యాక్షణంబ. 167

వ. వారునుం దానును సహోదరత్రయంబును బంక్తిం గలసి మరకతపలాశపత్రంబుల షడ్రసోపేతరుచిరాన్నంబులును మృగపక్షిమాంసంబులును విచిత్రశాకంబులును ఘృతదధిప్లుతంబుగా నానావిధంబు లగునూరుఁగాయలతో నరుచిపరిహారంబుగా నారగించి కర్పూరతాంబూలంబులు గైకొని తదనంతరం బావిభీషణు నవలోకించి మహాత్మా యిట్టిసమయంబునఁ జతురంగబలంబులతో మత్సహాయుండవై యేతద్దుష్కరకార్యం బెట్లైనను దొలగించి నిర్వహింపుమని యనర్ఘమణిమయభూషణంబులు నపారదివ్యాంబరంబులు నసదృశపరిమళంబులును దోరహత్తుగా నిచ్చి పనిచె నతండుసమ్మతించి రామచంద్రునకు నమస్కరించి లంకాపురంబున కరిగె పిదప రఘువరుండు హనుమంతు నవలోకించి యనేకప్రకారంబుల నాదరించి తనకంఠంబున నొరయు దివ్యరత్నహారంబు కపివరునిగళంబునం దగిలించి నీవును లక్ష్మణుండును గిష్కింధానగరంబున కరిగి యేతద్వృత్తాంతం బంతయుఁ సుగ్రీవున కెఱింగించి సకలవానరసహితంబుగాఁ దోడితెమ్మనుచు హర్షించి లక్ష్మణుండును వాయుజసహితుండై తత్పురంబున కరిగె మఱియును భరతశత్రుఘ్నుల వీక్షించి మీరును కాంభోజమలయాళద్రవిళ కర్ణాట లాట కిరాత కోసలపాంచాల సౌరాష్ట్రాదిదేశంబులకుం జని యాయారాజులఁ దోడి తెండని పనిచె తానును సీతాసమేతుండై హంసతూలికాతల్పంబునఁ దత్ప్రకారంబులు వినిపించుచు విక్రమించె నంత. 168

గీ. కాలమనుసింహ మాకాశగంధగజముఁ
జేరి తత్కుంభమధ్యంబుఁ జింప నందుఁ
దెలివిఁ గన్పడు గొప్పముత్తియ మనంగఁ
జొక్కమగునట్టి వేగురుఁజుక్క వొడిచె. 169

1 ప్రాగ్వధూమణి తనరఃగఁ బ్రాభవమున విప్పి కొప్పును వీఁపున విడిచె ననగ.

గీ. తారకలు దాఁగెఁ గుక్కుటధ్వనులు మీఱెఁ, గలువ గమిజాఱె మదనుని ఘనతదీఱె
గంజములు గేరెఁ జల్లగా గాడ్పు సేరె, దీపతతులాఱె బలబల తెల్లవాఱె. 170

గీ. నెమ్మి నంబర మనియెడుకమ్మరీఁడు, గరిమఁ బ్రాగ్భాగ[1]సాంధ్యరాగంబుకొలిమి
యందుఁ గ్రాఁగినయట్టిలోహంపుముద్ద, వెడలఁ జేసెనొ యనరవిపొడిచె నపుడు. 171

సీ. ఆవేళ రఘురాముఁ డల్లన పల్లకీమృదులస్వరంబున మేలుకాంచి
కాలోచితక్రియల్ గ్రక్కునఁ గావించి మఱియుఁ గురువునకు నమస్కరించి
విప్రవర్గములకుఁ వెసనర్ఘ్యతాంబూలతతు లిచ్చి మఱిప్రమోదంబు గదుర
మణిభూషణంబులు మహితాంబరంబులు గైకొని సన్మంత్రిగణము గొలువ
గీ. సకలవానరరాక్షససైన్యచయము, లెప్పు డరుదెంచు శతముఖు నెపుడు ద్రుంతు
ననుచు సింహాసనంబున నలరి రాము,డుండెఁ బేరోలగము నయనోత్సవముగ. 172

మాలిని. సరసిజదళనేత్రా చారునీలాభ్రగాత్రా గిరిసుతపతిమిత్రా గీష్పతిస్తోత్రపాత్రా
... .. సౌజన్యపాత్రా నిరుపమగుణసూత్రా నిర్మలారూఢవేత్రా.

గద్యము. ఇది శ్రీమదేయకూర్తినివ సల్లక్ష్మీనృసింహకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త మహాకవిత్వవిద్యాపారీణసుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషాప్రవీణ సంగీతలక్షణధురీణ సకలవిద్వన్మిత్రాత్రేయసగోత్రపవిత్ర ధర్మనాచార్య ధర్మనార్యపుత్ర నిఖిలమహీసురాశీర్వాదప్రవర్ధమానభాగధేయ సకలనృపవిధేయ వినయవిధేయ మర్దననామధేయ ప్రణీతంబైన సీతావిజయంబను మహాప్రబంధమునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము సంపూర్ణము.

1 సాంధ్యంబు కలిమికొలిమి.

ద్వితీయాశ్వాసము.

క. శ్రీకర సద్గుణగణర, త్నాకర కమనీయతరకృపాకరపూర్వా
భీకరతనురుచివిజితసుధాకర, [1]గోచమ నృపాల ధర్మవిశాలా.

వ. అవధరింపు మత్తెఱంగున శాంకరీదేవికి వెండియు మహాదేవుం డిట్లనియె. అట్లు సకల బాంధవామాత్యపురోహితసామంతసద్భటవిద్వత్కవిగాయకనాయకసంఘంబులు గొలువ నఖిలనృపసార్వభౌముండగు రాముండు వసిష్ఠుండు నీతివచనంబులు నితిహాసంబులు దెలుపఁ బేరోలగం బుండి శతముఖశతద్వయదోర్దండఖండనాభిలాషుండై విభీషణ సుగ్రీవముఖ్యసకలసేనాగమనకాంక్షనుండె నంత. 2

సీ. ఆవిభీషణుఁడు[2]లంకాపురికేగి తనబంధుమిత్రులఁ దవిలిపిలిచి
యిచటివృత్తాంతంబులెల్ల నెఱింగించి యిట్టివేళల మన మినకులేంద్రు
నకుఁ దోడుగావలె నిఁకజాగుసేయక యఖిలసాధనములు నమరఁజేసి
రథములుసవరించి ప్రథనభీకరగంధసింధురంబులు నేర్చి చిత్తములకు

గీ. మించువేగంబుగలిగెడుమేటిహరులఁ, బోటుగత్తులఁ దూలెడు నీటుభటుల
నాయితంబులు సేయించి యతిరయమున, వరుసఁ దెమ్మని తగఁబడవాళ్లఁ బనిచె. 3

సీ. పనిచి తోడ్తోడ సంపాతిని నలనీలసత్ప్రధానుల నెల్ల సరగఁ బిలిచి
వేర్వేర మన్నించి దుర్వారబలులార మీరు నాకోర్కి లింపారసలిపి
యొక్కొక్కరుని వెంట నొక్కొక్క క్షౌహిణికొలిచి రా నరుదెండు బలిమిమెఱసి
దారపుత్రభ్రాంతిఁ దనరినదుర్మతుల్ రాఘవుఁ డిచ్చటనెపరానుగాకుఁ

గీ. దనుచు నెఱిఁగింప నమ్మంత్రివాహినులును, తమ్ముసేనలు గైకొని మత్సరించి
[3]పరరంగనాయుధములుతమ ప్రాణములుగఁ, జేసి యుద్ధప్రయత్నముల్ సేసి రపుడు. 4

సీ. ఒనర నిత్తెఱఁగున యుద్ధసన్నద్ధులై కరిరథభటతురంగములు గొలువ
నప్పుడేకైకమహాక్షౌహిణులతోడ మలయుచుఁ బదుగురుమంత్రివరులు
భేరీమృదంగగంభీరభాంకారముల్ జగతీతలము నాకసంబు నిండ
నాహావజయనిష్ఠురాలాపములు మీఱఁ జనుదెంచి యవ్విభీషణునియెదుట

గీ. గదలు వెసఁజాఁచి ముసలముల్ ఘనత నూఁచి, ప్రాసములు ద్రిప్పి పట్టిసప్రతతిరొప్ప

---

1 గౌతమ. 2 లంకాపురంబునకేగి. 3 పరగణవు సాధనంబులు.

సాయకము లేర్చి సంగరసరణి నార్చి, నేర్పు సూపిరి దోర్బలనిష్ఠ మెఱసి. 5

వ. ఇట్లనేకప్రకారంబుల హరుండును నీలుండును సంపాతియు నవత్రుండును వక్రజిహ్వుండును శూలముఖుండును రక్తవదనుండును వికటవదుండును కుటిలకేశుండును ఉలూకుండును మహాగర్భుండును వికృతపార్శ్వుండును నాదిగాఁగలమంత్రులందఱు పౌడచూపిన నుత్సహించి అవ్విభీషణుండు వారల నాదరించి తానును నిజాభ్యంతర మందిరంబునకుం జని సకలబ్రహ్మగాత్రసభాషితానేకశ్రుతీతిహాసంబులు వినుచున్నతల్లికి నమస్కరించి రణప్రయాణవృత్తాంతం బంతయుం వినిపింప నక్కైకేశియు విజయుండవై మఱలిరమ్మని దీవించి యక్షత లిచ్చినం గైకొని అచట వీడ్కొని మహాపతివ్రతాశిరోమణియగు సరమాదేవికిం జెప్పిన నప్పరమసుందరియు మందహాసంబు గావించి దూర్వాక్షత తాంబూలనిచయంబులు దోయిటం గొనివచ్చి యిచ్చి యిట్లనియె. 6

చ. రమణ దయాత్మ నీతిగుణరత్నమ భండన భూమిలోన మీ
రమణునకుఁ జయంబుగొని రమ్మని పంప విభీషణుం డొగిన్
సుమహిత రత్నవిస్ఫురితషోడశచక్రసహస్రఘోటకో
త్తమశతఘంటికాయుతరథంబు ముదంబున నెక్కి సారెకున్. 7

శా. శంఖారావము దంతిబృంహితములున్ సర్వస్ఫుటోత్పృచ్ఛటా
రింఖాఘట్టనఘోషణంబులును మౌర్వీనాదముల్ వేగవ
త్క్రంఖాణోగ్రవిహేషలుం బణవఢక్కాధ్వానముల్ ఘోరతం
బుంఖీభూతములై చెలంగె నరయన్ భూభాగమధ్యంబునన్. 8

వ. ఈక్రమంబున విక్రమశీలుం డైనవిభీషణుండు సకలసేనాసమన్వితుండై లంకానగరంబు వెలువడి దినదినక్రమంబున సముద్రంబులును లోకంబులును మహావనంబులును పర్వతంబులును ప్రవాహంబులును దేశంబులును ఘనతరగ్రామంబులును గడచి సాకేతపురిప్రాంతమునకుం జని తనరాక రామచంద్రున కెఱింగింపఁ బనిచె నంత.

మ. దనుజుండుం జని రాముఁ గాంచి కరుణాపిండంబు లర్పించి యో
జననాథాగ్రణి రామచంద్ర భవదాజ్ఞామార్గ మెల్లం దలఁక్
ఘనతన్మోచి విభీషణుండు [1]చతురంగద్వాదశాక్షౌహిణుల్
దను సేవింపఁగ వచ్చి నచ్చుఁ బనిచెం దద్వార్త విన్పింపఁగన్. 10

1 చతురంగంబుల్ దశాక్షౌహిణుల్.

ఉ. నావిని రామభద్రుఁడు రణక్రియ మేర్పడ మిన్నుముట్టిసం
భావన లిచ్చి మంత్రులును బాంధవులుం దనుఁగొల్వరాఁగ [1]భూ
దైవత కోటిసారెకు ముదంబున దీవనలియ్య జయ్యనన్
రావణవైరి యొక్కగజరాజము నెక్కి పురంబు వెల్వడెన్. 11

ఉ. ఆరథకోటి భీషణము లామదదంతి[2]మహోన్నతక్రమం
బారయ నిర్జితానిలమహాశ్వసమూహజవప్రభావిధం
బారణధుర్యసద్భట మహోర్భటవృత్తియు నెల్ల నొయ్యనన్
వారక చూచి మెచ్చి జయవర్ధనుఁడై ముదమందుచుండఁగన్. 12

ఉ. తోషణుఁడున్ మనోవిగతదూషణుఁ డుజ్జ్వలసూనృతోల్లస
ద్భాషణుఁ డాశ్రితావనవి[3]ధానవిభూషణుఁ డుగ్రశత్రుహృ
ద్భీషణుఁ డార్యచర్యుఁడు విభీషణుఁ డల్లనవచ్చి మ్రొక్కెఁదు
ర్దోషవనీకుఠారునకు దుష్టవిదారునకున్ నయంబునన్. 13

వ. ఇట్లు పరమభక్తుం డగువిభీషణుండు ప్రణమిల్లిన నల్లనఁ దనభద్రదంతావళకుంభమధ్యంబునకు రాఁదిగిచి మణిభూషణాంబరపరంపర లొసంగి గాఢాలింగనంబు గావించి బలంబులు విడియ నొక్కబాహ్యారణ్యప్రదేశంబు చూపించి అచ్చటనుండ నియమించి విభీషణునొక్క భర్మహర్మ్య ప్రాసాదంబున నునిచి రాఘవుం డారాత్రి వాసవప్రముఖత్రిదశులం బ్రార్థింప బృందారకులందఱు ప్రసన్నులై మహాత్మా వరంబేమైన నడుగు మనిన ముదంబంది వినయంబున సురలం గనుంగొని నేఁడాదిగ శతముఖుండు మడియందనుక సకలమనుజదనుజవనచరబలంబులకుఁ దృష్ణాహారవాంఛలు వొడమకుండ దయచేయుం డనిన నట్లకాక యని దీవించి యంతర్ధానంబు నొందిరి రఘూద్వహుండును సుగ్రీవప్రముఖనిఖిలశాఖామృగంబుల రాక కెదురు చూచుచుండె నాసమయంబున. 14

శా. దుష్కర్మక్షితిభృత్కఠోరపవిసంతుష్టాత్ము డెల్లప్పుడున్
నిష్కౌటిల్యవిచారుఁ డుత్తమగుణానీకుండు శత్రుచ్ఛటా
శుష్కారణ్యదవానలుండును కృతస్తోముండు సౌమిత్రియా
కిష్కింధానగరంబు చేరువను సుక్షేమంబు పై నిల్చుచున్. 15

సీ. అనిలజ నీవేగి యర్కనందనుఁ గాంచి యటఁ బుట్టినట్టివృత్తాంతమెల్లఁ
జెప్పి నేవచ్చుటచెప్పి రామునియాజ్ఞ చెప్పి యీడకు నతిశీఘ్రవృత్తి

---

1 భూదేవత లెల్ల సారెకును దీవన లిచ్చుచుండఁ. 2 మహోతివిక్రమం.
3 ధారవిభూషి.

సకలశాఖామృగసహితంబుగా యుద్ధసాధనములతోడ సరవిఁదోడి
తెమ్ము రాకుండిన దిగ్గున నరుగుదె మ్మటమీఁద నాచేత నౌనుగాని
గీ. యనినఁ బనిపూని హనుమంతుఁ డతిరయమున,నచట వీడ్కొని కిష్కింధ కరిగియఖిల
వానరులు దన్నెదుర్కొని వందనములు, సేయఁబట్టణమధ్యంబుఁ జేరి యచట. 16
శా. ఉగ్రారాతిపయోధిబాడబుని విద్యుత్సన్నిభాత్మున్ రణో
దగ్రున్ బాహుబలప్రతాపఘనుమార్తాండాత్మజున్ భూరిహే
మగ్రావప్రతిమానధైర్యు రఘురామ శ్రీపదధ్యాను నా
సుగ్రీవుం బొడఁగాంచె నంత నతఁడుం జూచె న్మరున్నందనున్. 17
క. కనుఁగొనియెదురుగఁ జని యా, హనుమంతునిఁ గౌఁగిలించి యలరుచు నర్ధా
సనమున నిడి[1]తత్కుశలం, బనుపమకృప నడుగ నిట్టులంతయుఁ జెప్పెన్. 18
చ. విజయము రామచంద్రునకు వీరపరాక్రమలక్ష్మణాఖ్యుకున్
విజయము మద్గురమ్మలకు వీరపతివ్రత భూమిజాతకున్
విజయము కైకసూనునకు వేడుక శత్రువినాశమూర్తికిన్
విజయము భానునందనప్రవీణధురీణ నిరంతరంబుగన్. 19
వ. అని. 20
సీ. పలుక ఫాలమున నంజలి వేడ్కఁ గీలించి వెండియు నిట్లనె విమలగతిని
నాతండ్రి దశరథనందనుం డారామభద్రుఁ డున్నాడె సంభ్రమ మెలర్ప
భండనోదగ్రప్రభావుఁ డాలక్ష్మణుం డతని సేవించునే యనుదినంబు
భరతశత్రుఘ్నులు ప్రమదులే మాతల్లి జానకి కుశలిన్యై సరవిగనునె
గీ. విధవలై యున్నదశరథవిభుసతులు, కొమరులను జూచియైనను గొంతవగపు
మానియుందురె రాజసన్మాన్యుఁ డగుచు, నావసిష్ఠుండు మెలఁగునే యచట ననఘ.
గీ. చూచినాఁడవె యాలోనసొంపుగమున, రఘుకులోన్నిని [illegible] సభల
సరవిఁబుట్టునె యవ్విభీషణునివార్త, వేడ్కఁ దలఁతురె యొక్కొకవేళ మమ్ము. 22
సీ. నావిని చెలువవ్వ నవ్వి సుగ్రీవుని మన్నించి యాహనుమంతుఁ డనియె
రామాదిదశరథరాజనందన చతుష్టయము సున్నారు సంభ్రమముల
సీతామహాదేవి చెన్నొంది పతిసేవ సేయుచు నున్నది నేమమునను
గరిమఁ గౌసల్యాదికాంతలు కొడుకులు మన్నింప నున్నారు మానవతులు
తే. నవ్వసిష్ఠుఁడు నున్నవాఁ డతిముదమునఁ, గడువిభీషణుఁడును రామకడనెయున్న

1 రామ శుభంబులు తత్కుశలంబు నడుగఁ బొలుపుగఁ మాఱియున్.

వాఁడు నేనును నటనుండివచ్చితాఁడ, నిన్ను నెప్పుడు రఘురాముఁ డెన్నుచుండు.
వ. అనిన విని యినసుతుం డనిలజు నవలోకించి యిట్లనియె మహాత్మా విభీషణుండు రామునికడనుండుటకు నాశ్చర్యంబును భయంబునుంబుట్టె ఎట్టిచందంబున నరు దెంచె ఏమికార్యం బెఱింగింపుమన హనుమంతుం డిట్లనియె. 24
సీ. రావణుకంటెఁ బరాక్రమవంతుండు శతముఖుఁ డనెడురాక్షసవరుండు
గోవిప్రదేవతాక్షోభంబు గావింప నందుకు రాఘవుం డలిగి మునుల
కభయహస్తము లిచ్చి యాహవంబునకు సహాయంబు రమ్మని యడుగ నవ్వి
భీషణుం డొదఁబడి భీషణశౌర్యుఁడై చనియె లంకకు రిపుల్ జలదరింప
గీ. నిన్ను రమ్మని నృపు డంప నేను లక్ష్మణుండు వచ్చితి మిటకు నుద్దండగతుల
వాఁడె సౌమిత్రి మనపురద్వారశుంభ, దుపవనంబున నున్నాఁడు తపనతనయ. 25
ఉ. నావిని తల్లడిల్లి దిననాయకనందనుఁ డుల్కిపాటునం
బావనినుంచి లేచి నిజభర్తృగృహంబునకేగి తారతో
నావిధమెల్లఁ జెప్పి కనకాంబరభూషణరత్నవస్తువుల్
వావిరి కానుకల్ గొనుచు వచ్చె బురోపవనంబు సేరఁగన్. 26
చ. ఇటువలె వాయుజప్రముఖు లేకముగాఁ దనుఁగొల్చిరాగ మి
క్కుటమగు భక్తితో నినుని కూరిమిపట్టి రఘూద్వహానుజుం
దటుకునఁ గాంచి వందనశతం బొనరించి యనేకభంగులన్
స్ఫుటమృదుభాషణంబులను [1]భూషణచేసి ముదం బెలర్పఁగన్. 27
ఉ. కానుక లిచ్చి యోదనుజఖండన యోనరనాథచంద్ర యో
దీనశరణ్య యోవిమలతేజ భవన్నిజభృత్యుఁడం గదుక్
నేనలతోడ నెద్దియటఁ జెప్పుము వేగ నొనర్తు నన్నఁ ద
ద్భానుతనూజుఁ బిల్చి బహుభంగుల నాదరణంబు సేయుచున్. 28
*చ. వినుము కపీంద్ర యొక్కయవివేకపురాక్షసుఁ డిప్పుడుట్టి స
న్మునులను గోకదంబముల మూర్ఛతఁద్రుంచుచు దేవకోటులక్

1 స్తోత్రముచేసి.

* వినుము కపీంద్ర యొక్కని వివేకవిహీనుని రాక్షసాధముక్
మునులను గోకదంబముల మూర్ఛలఁబుచ్చుచు దేవతాదులక్
ఘనముగఁ బాధపెట్టుచును గర్వమునొంద భయార్తులైనయీ
మునులను గాచెఁ బంక్తిరథపుత్రుఁడు చేకొని వేడ్కమీఱఁగక్

ఘనముగ బాధపెట్టుచును గర్వముచే నెదురెందులేక యే
చిన నదియెల్లఁ దాపసులు చెప్పిన వారలఁ గాచె వేడుకన్. 29

వ. ఇవ్విధంబునం గాచి యమ్మహాదానవుం బరిమార్చుటకుఁ బ్రతిజ్ఞ సేయువాఁడై పరపురుషాసాధ్యంబులగు వరంబులు పరమేష్ఠి యొసంగె నందులకు నాలుగుసముద్రంబులు దాఁటవలయు నని చింతింప నందుల కేనొయ్యన డాసి మాపంపున నేనొక్కరుండనే చతుర్దశభువనంబులు భస్మీకరింతు ఒక్కరక్కసి కేనిక్కై యింతవంత నొందనేల యని పలికిన నలరి యిందుకు సందియంబులేదయినను బెక్కురక్కసులలో నొక్కరము మెలంగుట తగదని విభీషణుం దలంప నతండు వచ్చి తన సేనలతోఁ జనుదెంచెద నని చనియె ఇంతకువచ్చునో రాఁగలఁడో యెఱుంగము నేనును హనుమంతుడును సీతోడఁ దద్వృత్తాంతంబుచెప్పి నీసహాయంబు గొనవచ్చితి మిటమీఁద నీదిభారం బని యూరకుండె. సుగ్రీవుండును ముదంబున నందుకు సమ్మతించి యిట్లనియె. 30

శా. దేవా వాఁడన నెంత నానరచమూదీప్తప్రతాపాగ్నికీ
లావర్గం బెసఁగించి దానవసముల్లాసాటవిం గాల్చి భూ
దేవాళిం గరుణించెదర్ మదినిఁ జింతింపంగ మీకేల యీ
నావంటిం బ్రియభృత్యుఁ డుండఁగ ధరానాథాగ్రచూడామణీ. 31

సీ. మలయాచలంబున మాల్యవంతంబున హిమవంతమునను మహేంద్రమునను
గనకాచలంబున గంధమాదనమున నీలాద్రినలమలయాళగిరిని
శేషాచలంబున సింధుపర్వతమున మునుమిడి యల ఋశ్యమూకమునను
వనచరవర్గముల్ ఘనతతో నున్నారు వారి రాఁ బనిచెద వచ్చుదనుకఁ
గీ. బంచరాత్రము లిచట సంభ్రమతనుండుఁ, డనుచుఁ బ్రార్థింప లక్ష్మణుఁ డనుమతించి
పంపక డనుండెఁ బవనజప్రముఖు లలర. భానుజుండును రాఁబంచె బలమునెల్ల. 32

వ. ఇట్లు సుగ్రీవుండు సకలకుధరగహనతటాకంబులకడకుఁ దనభృత్యులం బనిచె పనిచిన వారును తత్తత్ప్రదేశంబులకుం [illegible] రామునిపదంబులక్రింద నానవెట్టి యఖిల భల్లూకవానరనివహంబులం [illegible]చి మరలఁ జనుదెంచి రంత. 33

చ. మలయనగంబునుండి పలుమాఱును రామునిఁ జేరుకొంచు వె
ల్వలుదశసంఖ్య దన్నుఁ గొలువంగ రణోచితఘోరవాక్యముల్

చ. *మలయనగంబునుండి పదివేలబలంబులు దన్నుఁ గొల్వఁగా
బలుపఱుఖండనక్రమత పాటలుపాడుచు సంభ్రమంబున

నలుపుచు నార్భటంబుల దిశావలయంబులు తల్లడిల్లఁగాఁ
జెలఁగుచువచ్చె నప్పుడు సుషేణుఁడు భానుసుతుండు మెచ్చఁగన్. 34

ఉ. వాలముల న్మహాకుధరవర్గములం బెకలించి మింటికా
ఖీలతవైచి మర్లనవి బెట్టుగఁ బట్టుచు హుంకరించుచున్
హేలిఁ బదాఱువెల్వ లపు డెమ్మినిఁ గొల్వఁగ గోముఖుండు న
న్నీలుఁడుఁ గూడివచ్చిరల నీలనగంబుననుండి చెచ్చెరన్. 35

ఉ. ధర్మనగంబునుండి చలపాదికపుల్ నవలక్షగొల్వఁగా
నర్మిలి వెల్వలై చనుచు నప్రతిమానభుజాబలంబులన్
దుర్మదవృత్తి నార్చుచును దోయధులెల్లఁ గలంగిపొంగ జ్యో
తిర్ముఖుఁ డేగుదెంచె నతితీవ్రరయంబున రాముఁ దల్చుచున్. 36

చ. వివిధపరాక్రమస్థితుల వెల్వలు తొమ్మిదిగొల్వ నభ్రమున్
భువియును నిండ నార్చుచును బొంగుచు గంతులు వేయుచు న్మహా
జవమున నిర్జరావళులు సన్నుతిసేయ విరోధిభీములై
గవయుఁడు గంధమాదనుఁడు గ్రక్కునఁ జేరిరి యుక్కుమీఱఁగన్. 37

చ. శతబలియున్ గవాక్షుఁడును శౌర్యధురంధరుఁ డైనమైందుఁడున్
జతనముతోడఁగూడి దశసంఖ్యను వెల్వలు దమ్ముఁ గొల్వ నీ
క్షితిజము లొక్కటం బెఱికి చేకొని త్రిప్పుచు గంతువేయుచున్
మతములఁ జేరిరయ్యెడకు మాద్రిగిరీంద్రమునుండి యత్తఱిన్. 38

వ. మఱియును నదియునుంగాక మూఁడుకోట్లతో ద్వివిదుండును రెండర్బుదంబులతోఁ బనసుండును ఎనుబదిసహస్రంబులతో భల్లూకనాయకుండును ఏడక్షౌహిణులతో ఋషభుండును పదునొకండుపద్మంబులతో వేగదర్శి తారక కుముదులునుగూడి నానాపర్వతంబులనుండి చనుదెంచి రవియెల్లను బంద్రెండువెల్వలయ్యె కిష్కింధను ఋశ్యమూకంబునంగల వానరబలం బెనిమిదివెల్వలయ్యె నానాముఖంబులంగల కపిసేన యొక్కవెల్వయయ్యె అన్నియును డెబ్బదిరెండువెల్వలై ప్రవర్తిల్లె నంత. 39

న్మెలఁగుచు రాము దల్చుచును మేదిని నాకసమంట నార్చుచు
జెలఁగుచు వచ్చె నప్పుడు సుషేణుఁడు భానుసుతుండు మెచ్చ[illegible]

ఉ. నీలనగంబునుండియును నీలుఁడు గోముఖుఁడున్

. . . .

బాలదివాకరాత్మజుని ప్రాపును జేరి మనోవికాసులై.

*సీ. శతకోటిలక్షలు శైలచరావళుల్ గదిసిన మొనయనఁగాను బరఁగు
మొనలఱువదిలక్ష లనువుగాఁ గూడిన నదిలోకమున బారు వనఁగ నొప్పు
నట్టిబారువలు సహస్రంబుపూఁగిన నది మహాదళ మన నవనిఁ జెల్లు
దళము లర్బుదమైన దాని పేరంబరసంఖ్యయందురు మంత్రిజనము లెల్ల
గీ. నట్టి యంబరములు కోటియైన నొక్క, వెల్లు వనఁదగు నటువంటి వెల్లువలేదు
పదులురెండును సేవించు భానుసుతుని, నట్టివెల్లను జేకూడె నద్భుతముగ. 40

సీ. ఎచ్చోటఁ జూచిన నచ్చోట నేల యీనినభంగిఁ గనుపట్టి నిలుచువారుఁ
దతఘోరసింహనాదములనక్షత్రముల్ దొరఁగ మిన్నులుముట్టఁ బెరుఁగువారుఁ
గాలునిబోలిన వాలంబు లంకించి యాలంబునకు నసియాడువారుఁ
బర్వతంబుల నిమ్మపండ్లచందంబున నఱచేతులను బంతులాడువారు
గీ. నుఱికి సాలమహీజముల్ పెఱికి తెచ్చి, తివిరిఁ బలుమాఱు బిఱబిఱఁ ద్రిప్పువారు
నగుచు భూభాగ భూరినభోంతరాళ, మందుఁ గపిమయమైయుండె నట్టియెడను. 41

సీ. సౌమిత్రి యపుడు తచ్ఛాఖామృగాఖిల సైన్యంబు గని మహాశ్చర్యమొంది
పావనిఁ జూచి యోపరమపుణ్యాత్మక ధరణిలో నీకసాధ్యంబు గలదె
యిన్నియు నొకయెత్తు [1]నింతటికంటె నెక్కుడు నీవు గావునఁ దోడరవలసె
నెల్లి పుష్యమి యాత్ర కిది లెస్స సుగ్రీవుఁ బయనంబు సేయింపు రయము మీఱ
గీ. ననుడు సుగ్రీవుఁ దేతెంచె ననిలజుండు, నతఁడు మఱునాఁటియాత్రకు ననుమతించె
రాఘవానుజుఁడును మదిఁ బ్రమదమందెఁ, గపులు నాఁడాడ విడిసిరి విపులముగను. 42

సీ. అంత సూర్యుఁడు గ్రుంకె నపరాచలంబున నారేయి లక్ష్మణుం డరసి జాంబ
వంతుని రప్పించి వింతగా నాతనివలన నదీప్రభావములు గిరుల
మహిమంబులును వినిర్మలతరుఘనలతల్ దేవదైత్యమహానుభావములును
గపులపుట్టువులును గఠినసంగరవర్తనములును గడుసముద్రముల తెఱఁగు
గీ. ముష్టియుద్ధప్రకారంబు మొనసి పెనఁగు, లాడువిధమును బిదప శతాస్యగతులు
వానిమంత్రుల తెఱఁగును బూనికలును, దెలిసికొనుచుండె నంతటఁ దెల్లవాఱె. 43

*మ. శతసాహస్ర మహార్బుదక్షితిదశాసాహస్రకోటీ యుతిం
గతివేధాద్రిహిమాంబుబాణఋషిసంఖ్యానీకమున్నడ్చి యీ
గతిసిక్ రెంట గుణింప వచ్చినమహాలబ్ధం బదెంతాయెనో
క్షితినానాద్భుతమై వనేచరు లనేకుల్ వచ్చెఁ గిష్కింధకున్.

1 ఇంతకంటెను నెక్కుడై నీవు మాకును నడరవలయు,

క. భానూదయకాలంబున, భానుజుఁ డుప్పొంగి రామభద్రానుజునిం
గానంగవచ్చి యిచ్చెను, దానగజశ్రేష్ఠ మొకటి తగఁగవు లలరన్. 44

వ. ఇచ్చి తానును దారాప్రముఖనిఖిలసతీనిచయంబున కెఱింగించి వారిచే ననుజ్ఞలు గొని అంగదముఖానేకపుత్రపౌత్రమిత్రామాత్యవర్గంబులు గొలువ వనచరపురంబు వెడలివచ్చె లక్ష్మణుండును భానుజదత్తమత్తకరటిఘంటాస్ఫాలనకరుండై జాంబవత్సుషేణ కుముద నీల గోముఖ జ్యోతిర్ముఖ శరభ ఋషభ మైంద ద్వివిద పనస శతబలి గజ గవయ గవాక్ష గంధమాదన హనుమత్ప్రభృతులు గొలువ నరుగుదెంచె సకలదళంబులును భూచరఖేచరులై రాఁదొణంగి రంత. 45

గీ. ధరణి దిర్దిరఁ దిరిగె భూధరము లదరెఁ, గలఁగె సప్తాంబురాసులు తలఁకె బ్రహ్మ
యగణితాఖిల సకలశాఖామృగప్ర, చండదోర్దండఖండనోద్దండగతుల. 46

గీ. అమ్మహోత్సవ మరసి రామానుజుండు, కలిగెవిభవంబు మాకునీకతనఁగాదె
యనినఁ బ్రణమిల్లి నీబంట నంతపలుక, నేల యని రవితనయుండు నేగుచుండె 47

ఉ. ఏపున నట్లు భానుసుతుఁ డేగి దళంబులతోడఁ దా నయో
ధ్యాపురవేష్టితక్షితిధరాఘువనంబులఁ జేర రామధా
త్రీపతి తత్తదాగమనరీతులు చారులచే నెఱింగి యుం
ద్దీపితచిత్తుఁడై పనిచెఁ దీవ్రతమంత్రులఁ దా నెదుర్కొనన్. 48

ఉ. ఈగతి రామచంద్రుఁడు దినేశ్వరపుత్రు నెదుర్కొనంగఁ దా
వేగన మంత్రులన్ హితులవృద్ధులరాజులఁ బంప నుబ్బి తా
రాగురుభోగవైభవధురంధరుఁ డారవిపుత్రుఁ డందఱన్
బాగుగ నాదరించి పతిపజ్జకు లక్ష్మణుఁ గొల్చి వచ్చుచున్. 49

ఉ. రామునిఁ బంక్తికంధరవిరాముని నీలపయోదకోమల
శ్యాముని మాని హృత్కుముదసంచయసోముని సత్యభాషణ
స్తోముని సార్వభౌముని విశుద్ధసుకీర్తిగుణాభిరామునిన్
ధీమణిగ్గైన భానుజుఁడు పెగ్గనఁ గాంచి ముదంబు నెక్కొనన్. 50

ఉ. కాంచి తదీయదివ్యపదకంజ యుగంబులమీఁద వ్రాలి తా
నంచితభక్తి లేచి దనుజానుఁజుడైన విభీషణున్ దయా
సంచితవృత్తిఁ గౌఁగిటను జక్కఁగఁబట్టి సుమంత్రముఖ్యులన్
మించుగ నాదరించి మఱి మెల్లన రామునిఁ జేరి యిట్లనెన్. 51

సీ. ఇనకులోద్ధరణాయ దనుజసంహరణాయ రామాయ తేనమో రాఘవాయ
ప్రవిమలసుగుణాయ ప్రణుతమౌనిగణాయ రామాయ తేనమో రాఘవాయ
భువనప్రశస్తాయ భవభయహరణాయ రామాయ తేనమో రాఘవాయ
ఖండనోద్దండాయ దండితవృజినాయ రామాయ తేనమో రాఘవాయ
గీ. రసికజనసార్వభౌమాయ రాఘవాయ, రావణాటవీదహనాయ రాఘవాయ
1రామణీయకకృపాత్మనే రాఘవాయ, రామచంద్రాయ తేనమో రాఘవాయ. 52

వ. అని మఱియును బహుభంగుల వినుతింప సుగ్రీవునిఁ గ్రుచ్చి యాలింగనంబు గావించి యతండును దానును విభీషణుండును లక్ష్మణుండును సుమంతుండును వసిష్ఠుండును వానరబలావలోకనాభిలాషులై భేరీమృదంగవైణిక కాహళ పణవ ఢక్కానేక శంఖ వేణువీణాదినాదంబులు చెలంగ రథంబు లెక్కి వచ్చి దక్షిణగోపురం బెక్కి రప్పుడు. 53

సీ. ఒకకపి నింగికి నుంకించి గిరిపైవ వెగసి యొక్కఁడు దానిఁ బగులఁదన్ను
నొకవానరుఁడు రవి నొడియ లంఘించిన నొక్కఁడు వానిపై నుమిసి నవ్వు
నొకవనచరుఁ డంత నుర్వీజమునుఁ బీక నది పుచ్చుకొనఁ బీఁకులాడు నొకఁడు
ఒకకోఁతి యిగిలించి యొగిఁబండ్లు చూపినఁ గఱచు నొక్కఁడు వానిఁ బఱచు దనుక
తే. నొకఁడు రాఘవ ననుఁ జూడు మొక్కరుండ
శతముఖునిఁ2 ద్రుంతు ననివచ్చుఁ జౌకళించు
దండిగా నేనె యిక్కడనుండివాని
వాలమునఁ దెత్తునని కూయవచ్చు నొకఁడు. 54

సీ. అక్కపిచుబుకదీర్ఘాభీలరోమముల్ నల్లిమీఱఁ గనుపట్టు నాచుగాఁగ
వనచరవారదుర్వారశౌర్యంబులు ఖాతిగాఁ గనరాని లోఁతుగాఁగ
నొగివానరోద్దండహుంకృతిధ్వానముల్ క్రూరాంబుచరమహాఘోషగాఁగఁ
బద్ధాప్తనందనప్రాకటాజ్ఞావిలంఘన మది చెలియలికట్టగాఁగఁ
తే. నగచరులకోపములు బడబాగ్నిగాఁగ, నవ్వు తెలుపది విపులఫేనంబుగాఁగ
భాసురంబగు సకలసేనాసముద్ర, మప్పు డీక్షించె రఘురాముఁ డద్భుతముగ. 55
గీ. తనమనంబున హర్షించి యినజుఁ జూచి, కరుణ మీఱంగ వెండియుఁ గౌగిలించి
మెచ్చి యతనికిఁ దెప్పించియిచ్చె నొక య,3మూల్యమాణిక్యహారంబు మోదముననుఁ.

1 రాజరాజ (రామరమ్యకృపాత్మనే). 2 జంపి యేతెంతు సత్వరమున.
3 మూల్యహారంబు సౌమిత్రి మూలమునను.

గీ. ఇట్లు మన్నించి వెండియు నిసజూఁ గనుచు, నేడి *జ్యోతిర్ముఖుఁడు నీలుఁ డేడి యేఁడి
కుముదుఁ డాగవయుఁ డేఁడి కమలమిత్రపుత్ర వేశ్వర నెఱుఁగింపు చిత్రముగను.

వ. అనిన నొయ్యనఁ దనకేల నమ్మహీపాలతనయునకుఁ గపులం జూపి సుగ్రీవుం డిట్లనియె. 58

క. బహుకపిబలములు చుట్టను, రహిమీఱఁగఁ దన్నుఁ గొలువ రాఘవ మిమ్మే
విహితముగఁ జూచుచుండెడు, మహనీయబలుండు గంధమాదనుఁ డధిపా. 59

క. తరుచరులు గంతులిడఁగా, మురియుచు వాలంబు శీరమూగఁ జేసి మహా
గిరిబోలి చలనమొందెడు, గురుతరదోర్బలుఁడు వాఁడె గోముఖుఁడు నృపా. 60

క. ఆర్చుచు గపులాహవములఁ, బేర్చుచు నభ్రములు ముట్టఁ బెరుఁగుచుఁ గొలువం
గార్చిచ్చువోలె నడుమన, గూర్చుండినవాఁడు దేవ కుముదుఁడు సుమ్మీ. 61

క. భీమారిశుష్కతరువన, ధూమధ్వజులద్రిచరపతులు దనుఁ గొలువం
బ్రేమను నున్నాఁ డురుసం, గ్రామధురంధరుఁడు వాఁడు గవయుఁడు నాథా. 62

క. భూతలము వణఁక తన యడి, చేత గిరిప్రయము నేర్పు చే నునిచి రణ
ఖ్యాతిఁ వహించెను గణఁకక, జ్యోతిర్ముఖుఁ డల్లవాఁడె చూడుము రమణా. 63

క. [1]వాలము రవిఁ గదియఁగ నా, భీలంబుగఁ జూఁచి కపుల భేద్యులు గొలువన్
ఆలంబున కట్ట్రాడెడు, నీలునిఁ గనుగొంటె సకల నృపలోకమణీ. 64

క. తనసాహసంబు గనఁబడ, ఘనసాలయుగంబు చేతఁ గదియించి శతా
స్యునిఁ జంపఁ బూని నిలిచెం, బనసుం డదె చూడు ధరణిపాలవరేణ్యా. 65

గీ. విపులదోర్బలశౌర్యులు కపులు గడిసి, నేల యీనినవిధమున నిండి కొలువ
[2]నాలమునకుఁ జివాలునవ్వ్రాల దొడఁగె, నాగవాత్మునిఁ జూచితే యసురదమన. 66

గీ. ఎపుడు సంగరమబ్బు నాకెపుడు బాహు, దండకండూతిమాను సద్ఘంద[3]భంజ
నమున నెప్పుడు రిపుదళనం బొనర్తు, ననుచుఁ బల్కెడువాఁడు గజాఖ్యుఁ డధిప.

---

*ఏఁడి జ్యోతిర్ముఖుం డనువాఁడు నీలుఁ డేఁడి కుముదుఁడు గవయాదులేరి వేగఁ దమ్మి బాంధవతనయ నేనమ్మఁ జెపుమ. గీ. గంధమాదనశరభులు గజముఖుండు, ఋషభమైందులు ద్వివిదుండు ఝుషముఖుండు, కిలుఁడు నలుండు పనసుండు నీలగళుని, పింగళాక్షులఁ జూపు సుప్రీతి మాకు.

1 గాలంబునఁ జక్కాడెడు. 2 నాహవమునకు మఱియు నట్టాడఁ దొడఁగె. 3 గతుల నెపుడ రిపుసంఘవిదళనం బేనొనర్తు.

గీ. మును పెఱుంగవె పింగళాక్షుని నిమేష
మాత్రమునఁ గూల్చె నప్రతిమానబలుఁడు
కడఁక మిముఁ జూచి దండంబు లిడఁగ జొచ్చె
శరభుఁ డదె చూడు రఘురామ సార్వభౌమ. 68

గీ. వితతముగఁ గపు లేనూఱు వేలు బలిసి, జతనమునఁ గొల్వ హేమాద్రిచందమునను
మదినిఁ బొదలుచు నున్నాఁడు మానవేంద్ర, శతబలినిఁ జూడు మద్దివృక్షంబుక్రింద.

గీ. ఒక్కరుండనె శతముఖు నుక్కణంచి, రామభద్రుని మెప్పింతు రణములోన
ననుచు నాభీలవాల మల్లార్పఁ దొడఁగె, వాఁడె వృషభుండు చూచితె పరగుణాఢ్య.

గీ. సకల సేనానుమేతుఁడై సమరవిజయ,శాలి యగువాఁడు శతకంఠుఁ జంప నేనె
చాలు ననుచును నుత్సాహశక్తి దనరఁ, గాంచు నాపింగళాక్షమర్కటుని గనవె. 71

వ. అని మఱియును సుగ్రీవుం డందఱ వేర్వేర నెఱిఁగింపుచునుండ రామచంద్రునిచరణా
రవిందసందర్శనకుతూహలాయత్తచిత్తులై తమ తమబలంబులతో నిలిచి రాసమయం
బున. 72

శా. అభ్రశ్యామసమానదేహుఁడు సముద్యత్కుందమందారవ
చ్ఛుభ్రాస్యోగ్రుఁడు విక్రమప్రకటరక్షోగర్వవిచ్ఛేదనో
గ్రభ్రూమండలుఁ డాహవాహితభుజాగర్వప్రహారాతిశౌ
ర్యభ్రాజిష్ణుఁడు జాంబవంతుఁ డట మోదాత్ముండు వచ్చె న్వెసన్. 73

శా. భూషాలంకరణస్ఫుటాంగుఁడు దయాంభోరాశివట్ఛాస్త్రవై
శేష్యార్థజ్ఞుఁడు శత్రుదానవమహాజీమూతవాతూలుఁడా
యుష్యశ్రీహసితాబ్జసంభవుఁడు శౌర్యోగ్రుండు రామాయణ
ప్రేష్యాత్ముండు మరుత్సుతుండు తగనర్థి న్వచ్చెనచ్చోటికిన్. 74

శా. చండార్కప్రతిమానతేజుఁడు మహోత్సాహుండు యుద్ధక్రియా
పాండిత్యుం డసమానవిక్రముఁడు శుంభద్వాలగండూషితా
ఖండాకాశవిదుంతుదుండు ప్రతిపక్షప్రాకటోద్యద్భుజా
దండచ్ఛేదనసత్త్వుఁ డాగవయుఁ డంత న్వచ్చె మోదాత్ముఁడై. 75

శా. ధూర్తారాతివిశాలశుష్కవనవాతూలప్రయుక్తోగ్రసం వ
ర్తాభీలదవానలుండు గిరిరాడ్వక్షుండు [1]రక్షోనిశా

---

1 భూరిచ్ఛటా మార్తాండుఁడు రణార్థి.

మార్తాండుండు ఘనుండు నీలుఁ డటఁ బ్రేమ న్వచ్చె నందందనో
యార్తత్రాణపరాయణా రఘుపతీ యంచు న్మహోత్సాహుఁడై. 76

శా. ఉద్యత్సత్వతృణీ[1]కృతాభీసమరస్థోగ్రాసురుం డుజ్జ్వల
ద్విద్యుత్సన్నిభలోచనుండు త్రిజగద్విఖ్యాతశీలుండు దో
స్సద్యస్సంజనితప్రతాపుఁడు శతాస్యచ్ఛేదనాభీలయు
ద్ధోద్యోగంబునవచ్చె మైందుఁడుముదం బొప్పన్ దొరల్ మెచ్చఁగన్. 77

శా. గంధర్వామరకిన్నరాదు లితఁ డుద్గాఢాహవోద్యద్గదా
సంధానప్రబలప్రవీణుఁ డని యిచ్చన్ మెచ్చ నుప్పొంగి గ
ర్వాంధుండై శతకంఠుఁ జంపుటకు రౌద్రావేశుడైవచ్చె స
ద్గంధాంగుం డగుగంధమాదనుఁడు వేగన్ రాఘవుం జూడఁగన్. 78

శా. వత్సా రమ్మని నన్నుఁ బిల్చి త్రిజగద్వైకల్యు నారాక్షసున్
మాత్సర్యంబునఁ గూల్చిరమ్మను నొకో మానాథుఁ డట్లైన నే
నుత్సాహంబునఁబోయి మెల్లనశతాస్యుం జంపినొప్పింతుఁగా
హృత్సాకల్యత నంచు వచ్చెనటకున్ హేలిన్ సుషేణుం డొగిన్. 79

వ. మఱియు నదియఁనుంగాక పేరెన్నికైన మహావానరులచటికి నరుదెంచినం గాంచి హర్షించి రాఘవుండును వారివారికిం దగుతెఱంగుల భూషణంబులును గట్నంబులును దోరహత్తుగా నిచ్చి హనుమజ్జాంబవదాదులఁ గరుణాసముద్రంబులనోలలాడించి బహువిధంబులమన్నించి బలంబుల నొక్కరమ్యస్థలంబున విడియనియమించి సుగ్రీవాంగదుల సాకేతనగరంబుననుంచె రాక్షసవానరబలంబులును రామునకు దేవతలొసంగిన వరంబునం జేసి తృష్ణాశనంబులవలన నిరపేక్షులై యుండిరి అంత భరతశత్రుఘ్నులం గొలిచి కాంభోజదేశాధీశుం డగునీలుండును యవనపతియగువృషభుండును సౌరాష్ట్రనాయకుఁ డగుసంవరణుండును బర్బరనాథుం డగుప్రదీప్తుండును కాశ్మీరరమణుం డగుభరతుండును మలయాళభర్త యగు త్రిభంగుండును నిషధాధీశ్వరుం డగుభీముండును, పాంచాలవరుం డగునీలకేశుండును విదర్భపాలుఁ డగుస్మితాస్యుండును ద్రవిడభర్తయగు సుధేష్ణుండును గౌళ కర్ణాట పుళింద లాట మరాట కొంకణ డేంకణ మత్స్య గాంధారరాజులును జతురంగబలంబులు గొలువ ద్వాదశాక్షౌహిణులతోడ నయోధ్యానగరంబు . సినవారిని వేర్వేఱ నాదరించి తగినవిడుదుల నుండఁబంచి తానును మఱునాఁడు విద్వత్కవివసిష్ఠ సకలపురోహితభూసురానేకాశీర్వాదంబు

1 కృతాసురభటవ్యూహుండు నిత్యోజ్జ్వల.

తెనంగ నుత్సవంబంది సూర్యసిద్ధాంతులచే శుభముహూర్తంబు దెలిసి భేరీమృదంగ ఢక్కాపణవశంఖాదినినాదంబులు ఘోరరవఁ గలుగ భరతాదిసోదరులును కుశలవాది పుత్రులును, విజయాదిపౌత్రులును సుమంత్రాదిమంత్రులును విభీషణాదిరాక్షసులును, హనుమత్సుగ్రీవజాంబవదాదివానరభల్లూకప్రభువులును గొలువ సకలమనుజదనుజవనచరసేనామధ్యంబున కరుగుదెంచి, అఖిలశాఖామృగంబుల రావించి అయిదేసి వెల్వలకు నొక్కొక్కరాజు నేర్పరించి నిలుపవలెనని కుముద గవాక్ష నీల గవయ గంధమాదన గోముఖ జ్యోతిర్ముఖ మైంద ద్వివిద పనస ఋషభ శరభ నల గజ కేసరులను ముఖ్యవానరులకుఁ బదునేగురికిఁ బట్టంబులుగట్టి వారికెల్ల యుద్ధసమయంబు దెలుప జాంబవంతుని నియోగించి యిందఱుఁ గాపాడుమని హనుమంతునిం బ్రతిష్ఠించి అమ్మహాసేనకు దండనాయకునిగా సుగ్రీవు నభిషిక్తుంజేసి పట్టంబుగట్టి యువరాజపట్టంబున కంగదుం బాటించి, అందఱు నొక్కపోఁజుగాఁజేసి అమ్మహావ్యూహంబునకుఁ జుట్టును రాక్షసద్వాదశాక్షౌహిణుల నుండ నాజ్ఞాపించి సకలదేశాధిపచమూసముదయంబు నవలోకించి తద్బలంబు మూఁడుమొనలుగా నేర్పరించి యమ్ముమ్మొనలకు భరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణుల నధిపతులుగా సమకట్టి వారికి బాసటగాఁ బుత్రపౌత్రాదుల నిలిపి వారికిఁదోడుగా నుత్తమతురంగసహస్రంబుల నేర్చి వానికిం బ్రాపుగా గంధదంతావళంబులం గోటగాబూన్చి వానికి సహాయంబుగా రథసముదయంబును నిలిపి వానికిం గావలిగా భటసముదయంబుల నియమించి వారలు వ్యథాధీనంబుగా నుండ దేవతల బ్రార్థించి మఱియును. 80

క. మానవవానరదానవ, [1]సేనల నడిపింపనానుషేణునిఁ దేజో
భానుని ధైర్యస్థైర్యుని, ధానుని రావించి యతనిఁ దగ మన్నించెన్. 81

క. మన్నించి రాఘవేశ్వరుఁ, డన్నిదళంబులకుఁ దత్తదధినాథులకున్
ఎన్నఁ బలిత్వము మీఱఁగఁ, బన్నుగ నుర లలరఁ బట్టభద్రుం డయ్యెన్. 82

క. అప్పుడు సంతోషంబునఁ, గుప్పలు గొనగ సుమవృష్టి గురిసిరి సురలుం
జప్పుడుగ మొఱసె భేరులు, కప్పక కాహళులు శంఖతతులును మ్రోసెన్. 83

*సీ. అమ్మహారవముచే నాకాశ మల్లాడె బ్రహ్మాండ మటుపటుపటనఁ బగిలె
నమ్మహాభరమున కహిరాజు నొవ్వక తలవంచుకొనె రసాతలమునందు

1. సేనలకున్ సుషేణు క్షేమంబున సుస్థానంబున సారథిగాఁ బూనిక మన్నించి నిఖిలపూజ్యునిఁ జేసెన్.

*సీ. అమ్మహాబలముల కదలె బ్రహ్మాండంబు తారలు డుల్లె విధాత వణఁకె

నమ్మహాభీషణం బరసి మైసగముగా శివుఁడును జాలిఁ గృశింపఁ దొడఁగె
నమ్మహాధాటికి నఖిలదిగ్గజములు మొనదప్పి యొక్కొక్కమూలడాఁగెఁ
గీ. గాల మరయుచు నుండెఁ బంకజభవుండు, తలఁకి యప్పుడుమృత్యువు తల్లడిల్లె
వారినిధులెల్లఁ బిండలివండులయ్యె, నస్తగిరిశృంగమున వ్రాలె నంత నినుఁడు. 84

సీ. శ్రీజానకీనాథ శిష్టప్రతీపాల కరుణాకటాక్షవీక్షణ పరాకు
సకలలోకారాధ్య శాశ్వత సర్వజ్ఞ కలుషఘ్నవీరరాఘవ పరాకు
దైత్యసంహార సుందరదేహ భక్తమందార తాటకవిధూనన పరాకు
గాధేయనందన క్రతురక్షణాహల్యా శాపవిమోచన జయపరాకు
గీ. అనుచు బలములు చెలరేఁగి యెనసి గంతు
లిడుచు శతకంఠపురమున కెపుసు నడతు
మనుచు నుత్సాహమును బొంది యాత్మలోనఁ
జెలఁగియున్నట్టి యాబలసేనఁ జూచి. 85

సీ. ఉర్వీశ్వరుఁడును గాలోచితకృత్యముల్ సలిపి సంగరమహోత్సాహమునను
బంతంబుతో జాంబవంతుని రప్పించి యాపెద్దవలనఁ బ్రతాపలంక
కరిగెడుమార్గంబు నమ్మార్గమునఁగల మహిమంబులును హనుమంతుతెఱఁగు
నతనిలావునఁ జతురబ్ధిలంఘన మొనరింపవచ్చుటయును సొంపుమీఱఁ
గీ. దెలిసి యమ్మహామహుఁవిడివికినిబనిచి, దమరు నంతట సీతాగృహమున కేగి
యచటఁ దమ్ములు దానును నారగించి, విడియములుచేసి యసదృశవిభవములను. 86
వ. తదనంతరంబ తమగురుం డగువసిష్ఠుని రావించి అతండును తానును సహోదరులును బుత్రపౌత్రులును సీతయుంగూడి శతకంఠుని దృణీకరించు వనచరవ్యూహ మహిమంబులును సామగ్రియును రాక్షసబలపరాక్రమంబులును చప్పన్న దేశాధీశులగువారి ప్రతాపంబులును వక్కాణించుచుండ నాసమయంబున సీతామహాదేవి

నమ్మహాభరమున కహిరాజు నొవ్వక తలవంచుకొనె రసాతలమునందు
నమ్మహాభీషణం బరసి సాంబశివుండు రజతాద్రిగుహనగహ్వరము నడాగె
నమ్మహాధాటికి నఖిలదిగ్గజములు మొదటికి నొక్కొక్కమూల నడాగె
గీ. యముఁడును వణంకెఁ బ్రళయకాలాగ్ని యడఁగె
దూనె మృత్యువు వారిధుల్ ధూళిఁ గలసెఁ
బిఱుగులు దొరంగె నచలముల్ భీతి నొందె
వింతలు చెలంగె నాబలువీటి నంత.

తనజీవితేశ్వరుం డగురఘునాయకుని బలుకులఁ గరుణారసంబు చిలుకఁ గడకంట
నవలోకించి మృదుమధురవచనంబుల మెల్లన నిట్లనియె. 87

సీ. ప్రాణవల్లభ మున్నుఁ బంక్తికంధరుతోడఁ బోరునప్పటి భవద్భూరిబాహు
బలపరాక్రమములు[1]బాణసంధానచాతురియును దదుపసంహారణములును
రథగతిక్రమము సారథిచమత్కృతియును నుత్తరప్రత్యుత్తరోన్నతియును
గడుచిత్రమని చెప్పఁగావిని నేనాఁటఁగోలె మీరుయుద్ధంబు సలుపునపుడు

గీ. చూడఁగాఁ గోరి మఱిలోకరక్షోగణేంద్రుఁ
డెప్పుడుదయించునో యని యెదురుచూతుఁ
గామ్య మెల్లను ఫలియింపఁగలిగె నేఁడు
[2]మీజయముఁ గాంతు నను గొని యాజికరుగు. 88

ఉ. పూని శతాస్యుఁడున్ యమునిపోలిక మీరును సంగరంబులో
నేన్గుతోడ నేనుఁగు మృగేంద్రముతోడ మృగేంద్రమున్ దవా
గ్రానలమున్ దవానలము నద్రియు నద్రియుఁడాయు కైవడిన్
సేనలతోడఁ బోరెడివిశేషము చూచెదఁ జిత్తగింపవే. 89

చ. అనవరతంబు శోభనగృహంబునకున్ మఖ మాచరించుతా
పునకును సద్వ్రతంబులను బొందుగఁ జల్పెడిసీమకున్ శ్రుతుల్
వినఁ జనుచోటికిన్ సకలవిశ్వభయప్రదయుద్ధభూమికిన్
వనితలతోడఁగూడి చనవచ్చునె యెఱుంగవె ప్రాణనాయకా. 90

చ. అన విని రాఘవుండు హృదయంబున నద్భుతమంది యంది యీ
వనజదళాక్షి కీకలహవాంఛజనించుట కేమిహేతువో
వినుమని యెన్నఁ డిట్టి యవివేకపుయాత్రకు సమ్మతింప ?
ట్లనుకొన నేల దైవకృతమంతయు దప్పునె యెన్నిభంగులన్. 91

వ. అని యిట్లు డోలాయమానమానసుండై నిజాంగనం గాంచి తదీయశరీరసంజనిత తేజోవిశేషంబు మధ్యాహ్న మార్తాండ మండలంబును ధిక్కరించి సకలబ్రహ్మాండంబులు పిక్కటిల్లఁ దనకన్నుఁ గవకు మిఱుమిట్లు గొలుపఁ దలయూఁచి యిట్టి సహాయంబున శతకంఠునిఁ దృణలీల సాధింపవచ్చునని వెండియు జానకి నిజాకారంబు వీక్షించి లోకంబులఁగలుగు రాజకుమారికాజనంబుల యట్లు భావించుచు

1 బాణసంధానంబుఁ జాతుర్యముఁ దదుపసంహరణము. 2 విజయమును గాంతు నను గొని వెడలు మనికి.

మనుజవేషుండు గావున నమ్మహామహిమావిశేషంబులు తెలియ నలవిగాక భరత
శత్రుఘ్నలక్ష్మణులమొగంబులుచూచి వారును వసిష్ఠుండును వినుచుండ సీతామహా
దేవి కిట్లనియె. 92

సీ. చిలుకపల్కులవిని యలుకఁ గోమలివి దుర్విమతార్భటంబులు వినఁగఁ గలవె
ఎదు రెవ్వరాడిన మదిఁ గుందు సుగుణవు ప్రత్యర్థిభావలు పడఁగఁ గలవె
వెన్నెలకాకకు వెఱచెడి యబల వత్యుగ్రబాణాగ్నికి నోర్వఁగలవె
స్ఫటికంపుసోపానపంక్తుల నొంటిమై నిలలేవు రథముపై నిలువఁగలవె
గీ. ఏల పలికితి వీబుద్ధి యెట్లుపుట్టెఁ, గలహగతు లేద నీవేద గమనమేడ
శతముఖునిఁ జంపి వానిదేశమునఁ గలుగు, వస్తువులు నీకుఁ గొనితెత్తు వలవ దుడుగు.
సీ. ఆరూఢమధురవీణారవంబులు గావు ప్రతిభటాభీలహుంకృతులు గాని
కళ్యాణసమయసత్కాంతావ్రజము గాదు భయదరాక్షసకదంబములు గాని
కోలఁది వాసించు కుంకుమగంధమది గాదు మఱి రక్తజంబాలమయము గాని
పర్యంకమల్లికాప్రసవమార్గము గాదు [1]చండభల్లప్రపంచంబు గాని
గీ. తలఁప సుఖకేళి గాదు యుద్ధంబు గాని, ముద్దియాటలు గావు ఘనమృత్యుముఖము గాని
నాతి ముచ్చిట్లు చని మోసపోకె గాదె, రాక కూడదు వికచనాళీకనయన. 94
సీ. నావిని తనమాట నాథుఁ డనుగ్రహించుటయు లేకున్న నించుక తలంకి
బాష్పారుణితనేత్రపద్మయై మో మఱవాంచి యడ్డున నేల వ్రాసికొనుచుఁ
బతిమోముచూచుచుఁ బటుకుచోపరిదివ్యచేలాంచలము గండసీమ నొత్తి
పలుకుదునో యని పలికినఁ దా మళ్ళి పలుకునో పలకఁడో యలుక ననుచుఁ
గీ. భయము భక్తియు నుద్దండఖండనప్రయాణవాంఛయుఁ దనహృదయమునఁ బెనఁగ
నావసిష్ఠుండు మఱఁదులు నతిముదమున, వినఁగఁ గ్రమ్మఱఁ బల్కె నవ్విభునితోడ.
గీ. ధరణినాయక వినవయ్య తావకీయ, మహితభుజపర్వతంబులమఱువునందు
నిలిచి చూచెదఁ బోరు మీనేర్పు నేను, సమరయాత్రకు భంగంబు సలుపఁదగునె.
వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల జనవరునిమనసు రంజిల్లంజేసి పదంబులం బడిన
లేవనెత్తి రఘువరుండు నిజగురుముఖావలోకనంబు గావించి యిందు కెయ్యది
తెఱంగన్నఁ దత్సకలవిద్యాగరిష్ఠుం డగు వసిష్ఠుండు నిజతపోమహిమంబువలన భూత
భవిష్యద్వర్తమానప్రవర్తనంబుల తెఱంగు లెఱుంగుం గావున జానకీప్రభావంబు
దెలిసి యమ్మహాశక్తివలన శతకంఠునిమరణంబును రామునివిజయంబును నిశ్చయంబు
చేసి యేకాంతంబున నిట్లనియె, 97

---

1 సమరభల్లప్రచండములు గాని.

గీ. రామ మీరామగోరెడి రాక కనుమ, తెంచి చనుమా వధూటి యేతెంచినపుడె
యమ్మహామూర్తివలన శతాస్యుఁ డీల్గు, జయము చేకూఱు మీకును సత్యముగను.
మ. అదియెట్లన్నఁ దదీయదైత్యవరుఁ డాయాబ్జాసనుం గూర్చి సొం
పొదవన్ ఘోరతపంబుచేసి మఱిబా గొప్పంగ మెప్పించి సా
వరదా శాంతవిచార నాకుఁ బురుషప్రాయంబుచేఁ జావులే
నదిసత్యంబుగని మ్మటంచును వరం బాఖీలతం గైకొనెన్. 99
ఉ. కానన భేద్యుఁడైన శతకంఠుఁడు జానకిచే నణంగునే
గాని మఱొండుశౌర్యులను గైకొనఁ డంగనచేతఁ జచ్చుటల్
మానవనాథ సిద్ధమది మావచనంబులు కల్లగావు సు
మ్మానలినాక్షిఁ దోడుకొని యాహవభూమికిఁ బోవు టొప్పగున్. 100
సీ. *ఏతల్లి దాసదాసీతతుల్ బ్రహ్మసదాశివవిష్ణులుఁ దత్సుతులును
పరఁగ సేవనిత నివాళిపళ్లెరములు బంధురకైరవపద్మహితులు
ఏయమ్మబోనపు టెండ్లనఁ జెలువొందుఁ దలపోయఁగా సప్తజలనిధులును
ఏమహాశక్తికి నెల్లబ్రహ్మాండంబు లనవరతంబును నాటపట్టు
గీ. లానర నేసతి యూర్పుల నుదయమైరి, మూఁడుమూర్తులు నీజగన్మూల మెద్ది
యప్పరంజ్యోతి సీతగా నాత్మఁదలఁపు, కేవలాంగనగాఁ జూడ కీవు నృపతి. 101
వ. ఈపరమరహస్యంబు బాహ్యంబుగాకుండ నీచిత్తమందు నునిచి సీతాసమేతుండవై
యుద్ధంబున కరిగి శతకంఠునిం బరిమార్చి గొబ్బున మరలి రమ్మని యాశీర్వదించి
వెండియు వసిష్ఠుం డిట్లనియె. 102
గీ. అంత ఫల్గుని యెల్లి దినాంతమైనఁ, గమలమిత్రుఁడు గగనమధ్యమున గదియఁ
జైత్రయాత్రకు నప్పుడే చనఁగవలయు, మనసు రంజిల్ల నేగుమీ జనవరేణ్య. 103
గీ. ఆర్తరక్షక యిట్టిమాహార్తమందు, గదలి శతకంఠుఁ బరిమార్పుకదనమునను
అస్త్రశస్త్రాధిపతుల నీయాత్మఁ దలఁపు, నేననెల్లను బురికొల్పుమాన వేంద్ర. 104
వ. అనిన విని రామచంద్రుండును సాంద్రతరాశ్చర్యమానసుండై జానకీప్రయాణంబు
నకు సమ్మతించి సంభ్రమింపుచు నుండె వసిష్ఠుండును గృహంబున కరిగెఁ దమ్ము

*సీ. ఏదేవదేవికి నేదేవదేవాది దేవతల్ దాసులు దివ్యకీర్తి
యేకాంత కేకాంతి కేకాన్త వేదాంత తత్త్వరహస్యంబు దనరఁ గలుగు
నేకొమ్మ కేకాక్ష రేక్షరక్షోరూప రూపపంచాక్షరిరూఢి నెసఁగు
నేశక్తి కాసక్తి నీయబ్జభాండంబు నాటపట్టైయుండు నఖిలమునకు.

లును మిత్రులును దమతమవిడుదులకుం జనిరి రఘునాయకుండును సుఖనిద్రం జెం
దెనంత *నుషఃకాలంబున మంగళపాఠకు లరుదెంచి వీణానాదంబుల నింపుసొం
పుగా భూపాల దేశాక్షి దేవగాంధారి మలహరి నారాయణి వసంతాదిరాగంబుల
ననురాగంబుగావించి వానిమిత్రంబులు నయనంబులును కాలంబులును లఘుముఖ
డోలాదివితానంబులును ఉదుర సౌరవ రవంబులును మధుర మందర మధ్యమతార
కంబులును రాయిస్థాయిరవంబులును సరిగమపధనిసాది కళికోత్కళిక జంపె మట్టివ
అటతాళ ఏకతాళ త్రిపుట రూపక ముఖానేకతాళంబులును దెల్పి యుల్లనిరి. 105

సీ. సమరగుణోత్సాహ జయగుణసందోహ మేఘకోమలదేహ మేలుకొనుము
మునిజనవనచైత్ర వనరుహదళనేత్ర మిత్రవంశపవిత్ర మేలుకొనుము
దళితశంకరచాప కలితజయాటోప మృదుభాషణకలాప మేలుకొనుము
వితతశుభాచార విమతరాడ్గజవార మృగనాయకకిశోర మేలుకొనుము
గీ. †అనుచు రావణకుంభకర్ణాదిదైత్య, సంహృతి స్తవగీతముల్ సలుప నలరి
భానువంశుండు తనముఖపద్మ మలర, మేలుదేరంగ నొయ్యన మేలుకొనియె. 106

శా. ఈరీతిం దగమేలుకాంచి వసుధాధీశుండు కాలోచితా
చారంబుల్ గడతేర్చి భూసురనమస్కారంబులుం జేసి త
త్కారుణ్యంబున దీవనల్ గొనుచు సంగ్రామప్రయత్నంబునన్
భూరిప్రస్ఫుటసత్కిరీట మచటం బూనె న్ముదం బొప్పఁగన్. 107

క. అన్నరవరునిశిరంబునఁ జెన్నలరెఁ గిరీట మపుడు [1]జిగిమించుచుశుం

సీ. *ఉదయకాలంబున ముదమొప్ప మంగళపాఠకు లరుదెంచి భక్తిమీఱ
వేణువీణానాదవిమలస్వరంబులు గాంధారిమళహరిగౌళనాట
భూపాళసురటి కాంభోదినారాయణి మొదలైనరాగముల్ ముద మెలర్ప
వానిమిత్రంబులు వరుసనునయనముల్ కాలంబులఘువులు కడు ముదమున
గీ. ముఖ్యడోలావితానముల్ సఖ్య మలర, యారు దశరవసంపూర్ణయనముదాత్త
స్వరితప్రత్యయమందంత సరణి మధ్య,మమును సరిగమపధనిసామగరిగరిస
జంపె మటిమయు నటతాళి మింపుమీఱ, త్రిపుట యెకతాళి రూపవిస్తీర్ణములను.
క. ఈరీతిని సంగీతము, నేరుపుగాఁ బాడి మిగుల నేర్పులుగలుగన్
శ్రీరాముని మదిఁ దలఁచుచు, హేరాళముగాను సంహితేంద్రులు వినఁగన్.
†అనుచు శ్రీరఘురాముపాదాంబుజములు, మదిని తలఁచుచు గీతము ల్మోద మెసంగఁ
బాడి రంతట రఘుముఖపద్మ మలర, మేలుదెలిఁగుల......

1 జిగిమించుచుఁ బూ ర్వోన్నతగిరిశిఖరంబున.

ఘనస్నిలశైలశిఖిరిని, సన్నిహితమహార్కుఁబోలెఁ జర్చిఁపంగన్. 108

వ. *అదియునుగాక మఱియు ననేకచిత్రమణిభూషణపరంపరలు దివ్యాంబరంబులు ధరియించినం గనుంగొని సీతామహాదేవి తనపతివ్రతాధర్మంబె భూషణంబుగాని కొండొకయలంకారంబులు గలవే యని సమరప్రయాణప్రయత్నంబున నుండె నంత. I09

గీ. దేవభూదేవతతులు నుతింప యాత్ర, కావసిష్ఠుండు నిది సమయం బనంగ
బరఁగ రాక్షసలోకగర్భములు వగుల, నపుడు చఱపించె జైత్రప్రయాణభేరి. 110

మహాస్రగ్ధర. అదరెన్ బ్రహ్మాండభాండం బరుదుగఁ జలనం బందె సప్తాంబురాసుల్
చెదరె న్నక్షత్రపంక్తుల్ జిగిబిగిఁ బరమేష్ఠి న్భయం బందె నాత్మన్
బెదరెన్ దిగ్దానదంతుల్ బిఱబిఱఁ దిరిగెన్ భీషణంబై కులాద్రుల్
వదలెం గాలుండు జీవవ్రజములఁ గెడపన్ భాండమై భేరి మ్రోవన్. 111

క. తదనంతరమున రాఘవుఁ, డొదవిన మోదమున శుభముహూర్తముతోడన్
సుదతియుఁ దానును గడు నె, మ్మదిఁ జేసెను దల్లులకు నమస్కారణంబుల్. 112

క. చేసినఁ గొడుకును గోడలిఁ, గోసలరాజేంద్రతనయకుశలత మెఱయన్
భాసిల్లుచు దీవింపఁగ, నాసుదతుల పీడ కొని రయంబున వెడలెన్. 113

క. భరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణు, లరుదుగ దీపింప వెడలి రగ్రజుతోడం
గరమొప్పఁ బుత్రపౌత్రులు, నరిగిరి రయమునఁ గనత్సురాధిపు లలరన్. 114

వ. ఇవ్విధంబునఁ బుత్రపౌత్రనిచయంబును సకలబంధునివహంబును దనతోడ నడువ నంతఃపురంబుదాఁ నభిజిన్ముహూర్తంబున వెడలి సుమంత్రాదిమంత్రుల నయోధ్యాపురి పరిపాలనంబునకు నియోగించి పురమధ్యంబునం జనుమయంబున 115

---

* ఉ. అదియునుగాకయున్న తగినట్టి విచిత్రసువర్ణకాంతి యిం
పొదవి విహారయారమణి భూషణముల్ ధరియించియున్న స
మ్మదమునఁ జూని సీత తనమానసమందుఁ బతివ్రతాగుణా
స్పదమని వేసె భూషణముఁ బట్టఁ బనేమి యటంచు నుండఁగన్.

వ. అత్యంత మనోత్సాహంబున రణప్రయాణంబునకు నుండె నంత.

. సురలు భూసురు లత్యంతజృంభణమున
[illegible]తిస్సేయంగ నావసిష్ఠునిమతమున
[illegible]యు మిదియని సకలసంభ్రమము లలర.

సీ. శ్రీరస్తు భూపాలశేఖరా! యని సర్వగీర్వాణజనము లాశీర్వదింప
శుభమస్తు సౌజన్యచూడామణి యటంచు విప్రవర్గములు దీవించుచుండ
నెలమి సమస్తగ్రహైకాదశస్థానఫలము ప్రస్తుతించు జ్యోతిషులు చెలంగ
[1]నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగఁ గవీశ్వరులు కవిత్వలక్షణముఁ దెలుపఁ
తే. గాంతలభ్రంకషోజ్జ్వలకలితభవ్యహర్మ్యసమాగ్రముల నెక్కి యలరుకొనుచు
నగుచు దూర్వాక్షతప్రసూనములుచల్లఁ, బూర్ణకుంభస్వయంబును బొడఁగనుచును.

వ. ఇట్లరిగి. 117

ఉ. హాటకకేతనంబులు జయప్రదహోదరరత్నచక్రముల్
కోటిమహోగ్రఘంటికలు ఘోరశరాసనబాణతూణముల్
పాటవమైనసారథియుఁ బ్రస్ఫుర వజ్రభయంకరస్ఫుర
త్స్ఫోటసహస్రముం గలయకుంఠితదివ్యరథంబుఁ గన్గొనెన్. 118

చ. కనుఁగొని ఘంటికాపణవకాహళభేరిమృదంగవాద్యముల్
వనధిపరీతభూస్థలి నవక్రత నిండుచు బోరుగొల్పఁగాఁ
దనగురుఁ డావసిష్ఠుఁ డమృతంబున ముస్నె యనుగ్రహింప న
య్యినకులనాథు డెక్కెఁ బ్రమదంతియుఁ దాను సురాలి మెచ్చఁగన్. 119

గీ. రాజపరమేశ్వరుం డైనరాఘవునకు, భూజగన్మాత యైనట్టి భూమిజకును
దగనరుంధతిముద్రాక్షతప్రసూన, మిచ్చి దీవించి చూచెను వచ్చె నపుడు. 120

గీ. రాజదేవేంద్రు డైనట్టి రాఘవునకు, [illegible] జూపట్టె రమణితోడఁ
త్రిపురములుగూల్ప నసదృశతేజమునను, గౌరితోఁగూడి చనెడి శ్రీకంఠు డనఁగ.

వ. ఆసమయంబున. 122

శా. మేఘాభాంగుఁడు కార్యవేది [illegible] బుద్ధిక్రియా
శ్లాఘాయుక్తుఁడు సత్కృపాకరుఁడు సౌజన్యాఢ్యుఁ బ్రస్తావభాం
డాఘాతప్రతిమానలీల [illegible]
[illegible] దాశరథి [illegible] ముదం బొప్పఁగన్. 123

శా. [illegible] ప్రతిమానవైన [illegible]
గాత్రుం డాశుగ [illegible] ద్వేషి [illegible]
క్షాత్రప్రాభవ [illegible] సంగ్రామప్రచండుం [illegible]
చ్ఛత్రచ్ఛాయ [illegible] రాముఁ [illegible] గన్. 124

1 విజయోస్తు సకలసద్విభవరాజవి[illegible] యనుచు సత్కవులు స్తుత్యములుచేయ.

మ. పుడమి మిట్టట్టుచలింప దిక్కరిచయంబుల్ మ్రొగ్గ నొక్కుమ్మడిన్
జలధివ్రాతము లింక భీషణధనుర్జ్యాఘోషగావించుచుం
బిడుగుల్ వోలినబాణముల్ గలిగి యాఖీలప్రతాపంబులో
వెడలెన్ లక్ష్మణుఁ డల్లనల్లన సురల్ వేడ్కం దనుంజూడఁగన్. 125

సీ. తమకంఠు లట్టుల తమకంబు శౌర్యంబుఁగలిగి వర్ధిల్లెడిభుజులు వీరు
వాల్మీకి దత్తదుర్వారబాణాక్షయశరధులు గలిగినజయులు వీరు
సీతావధూగర్భసింధుసంభవములై మహిమీఁదఁ గనుపట్టు మణులు వీరు
శతకంఠవరచమూసముదయంబులఁ జంపఁ దొడరినయట్టి మృత్యువులు వీరు
తే. చూడఁడని నిర్జరులు కడుఁజోద్యమంద
దల్లిదండ్రులు ముదమందఁ దాముదంతి
యంగముపైనెక్కి వెడలి రత్యుగ్రు లగుచుఁ
గుశుఁడు లవుఁడును రిపుగజాంకుశము లనఁగ. 126

గీ. తాత రాముండు ముదమందఁ దండ్రి కుశుఁడు
గారవంబున సెలవులఁ బాఱ నవ్వ
డంబుగా నొక్కయుత్తమాశ్వంబు నెక్కి
వెడలె విజయుండు రౌద్రుఁడై మృడునికరణి 127

వ. ఇవ్విధంబున రాజపరమేశ్వరుండును బరమేశ్వరకాంతాస్మరణకారణశరీరప్రకాశుం డును శరీరప్రకాశనిర్జితకోటిసూర్యుండును సూరిజనస్తవభుజపరాక్రమవంతుండును శివసహస్రనామస్తోత్రపరాయణుండును వేదసారోద్ధారతత్త్వజ్ఞుండును నిఖిల వేదాంతతత్త్వరహస్యప్రవర్తమానుండును బ్రభుమంత్రోత్సాహశక్తియుక్తుండును మహోరస్కుండును నగు రామచంద్రుండు సాంద్రకళామహిమంబునఁ బూర్ణిమా చంద్రుని ధిక్కరించుచు సకలసన్నాహంబున బట్టపుటశ్వంబునం గదలునప్పుడు కో మలమేఘంబు నలంగట భాస్వత్తటిల్లతయునుంబోలె జెలంగుచున్న జానకీదేవి నీక్షించి మించిన మోహంబున నప్పురస్త్రీజనంబులు గుంపులుగూడి యొండొరుల మొగంబులు గనుంగొనుచు నిట్లనిరి. 128

గీ. పొలఁతి కుచయుగళంబులతోఁ బోరుటకును
గాదె చక్కని సౌవర్ణకలశతతులు
నొక్కులై చిక్కువడి చాలఁ దుక్కుబట్టి
సుత్తెపెట్లను లోనయ్యెఁ జోద్యముగను. 129

గీ. మధ్యమక్కేసరికిఁ దగుమధ్యమంబు, పిఱుఁదుపులినంబునకు గట్టిబిరుదుచూడఁ
బదములంబుజములకు నాస్పదములగుచు, రామసౌందర్యవిభవాభిరామగాదె. 130

గీ. [1]లోచనభ్రూస్తనద్వయలోలమధ్య, కైతవములు వహించుచుఁ గలితసింహ
కుంభమిథునధనుర్మీనకులము లిపుడు, కన్యయందుండు టాశ్చర్యకరముగాదె. 131

వ. ఇట్లు పురసతులభినుతింప రామభద్రుండు నిర్నిద్రసంభ్రమంబునఁ బ్రొద్దుగ్రుంకునంతకు సాకేతపట్టణప్రాకారద్వారంబులు గడచి కరదీపికాసహస్రంబులతో సకలరాక్షసవనచరమనుజసేనామధ్యంబున కరిగి యచట విభీషణకల్పితంబైన పటకుటీరంబున విడిసె భరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణులును కుశలవాదితనయులును విజయాదిపౌత్రులును దనచుట్టును విడిసిరి. వారికిం బ్రాపుగా ద్వాదశాక్షౌహిణులతో దేశాధిపులుండిరి. వారికి రక్షకుండై సుగ్రీవుండు డెబ్బదిరెండువెల్లువలతోఁ బరివేష్టించి యుండె తద్బలంబునకు వలయాకారంబుగా విభీషణుండు తనసేనలతో గాపయ్యె అన్నిబలంబులకు హనుమంతుఁడాదరువై తద్బలంబునకు రసాతలంబును నక్షత్రమండలంబును మట్టనాభీలంబుగా వాలంబు పెంచివాటంబుగాఁ గోటఁజేసి ద్వారప్రదేశంబున మృత్యువుంబోలి కడంగియుండె అఖిలజీవంబులును తమతమమనువులఁ జేరె అవ్వేళ భేరీమృదంగాదితూర్యఘోషంబులును బలసింహనాదంబులును సమస్తహయహేషారవంబులును గంధసింధురబృంహితధ్వానంబులును రథనేమినిష్ఠురస్వనంబులును భల్లూకఘుర్ఘురధ్వనులును కార్ముకగుణటంకారంబులును బుంఖానుపుంఖంబులై యొక్కపెట్టున నఖిలబ్రహ్మాండకోటరంబులు ఘుమఘుమాయమానంబులుగా నిండి విలయకాలంబున బడబానలముఖంబులకు నుఱికి మొఱపెట్టు సప్తార్ణవంబుల ననుకరించె ఆది ప్రళయసమయంబునుంబోలె విభీషణ ప్రగల్భంబై సంగ్రామవర్తనంబునుంబోలె శత్రుఘ్నప్రశస్తంబై నాట్యంబునుంబోలె భరతకలితంబై పవిత్రస్థలంబునుంబోలెఁ గుశాభిరామంబై భారతరణంబునుంబోలె విజయప్రసిద్ధకరంబై సరోవరంబునుంబోలె నీలకుముదసంశోభితంబై శృంగారవనంబునుంబోలెఁ బాటలపనసరంభాలంకారంబై అలకానగరంబునుంబోలె సకలరాజసంచయంబై యుండె నంత. 132

సీ. బలువిడిపద్మముల నలరించుశిసిరుండు మూఁడుమూర్తులకును మూలదుంప
ఘనులచే నర్ఘ్యముల్ గొనెడిమహాత్ముండు నెట్టన దీప్తులపుట్టినిల్లు
ఎన్నంగ సమవర్తిఁ గన్నజగత్కర్త చక్రరక్షణములు సలుపురాజు
సతతప్రసన్నదీక్షాగుణాఢ్యకుండు [2]విప్రనమస్కరణప్రియుండు

1 లోచనద్వయకుచములు లోలమధ్య. 2 భూసురస్తోత్ర సత్పూజితుండు.

గీ. శ్రీరఘూద్వహునిజవంశకారణుండు, భూజనంబుల రక్షించుపుణ్యమూర్తి
నిరుపమధ్వాంతశుష్కవనీదవాగ్ని, యర్కుఁ డుదయించెనరుణసంపర్కుఁ డగుచు.

వ. అంతకుమున్న రాముండు సంధ్యాదిక్రియలు దీర్చి గంధమాల్యాంబరాభరణంబులు ధరించి విభీషణసుగ్రీవాంగద హనుమత్ప్రభృతుల రావించి వారివారికిం దగినకట్నంబులును భూషణంబులును ముదంబున నొసంగి యిగ్గార్గేయముహూర్తంబున సేనల నడువ నియోగింపుండని సుషేణునిం బిలిచి మన్నించి మార్గంబు సూప నియమించి తనతమ్ముల నవలోకించి కుశలవవిజయులను మీరును సకలనృపతులం గదలింపుఁ డనిన నమస్కరించి తమతమబలంబులకుం జాటింప వారును గరవాల ముసల ముద్గర పట్టిస ప్రాస త్రిశూల గదా పరిఘా భిండివాల కఠార కుఠారకతోరధనుర్బాణంబులు గైకొని నీల నల హర సంపాత్యవక్ర వక్రజిహ్వ శూలముఖ రక్తవదన ఏకపాద కుటిలకేశోలూఖ మహోగర్భ వికృతపార్శ్వాదులగు రాక్షసులును గవయ గంధమాదన గోముఖ జ్యోతిర్ముఖ పనస నల నీలాంగద వేగదర్శి గవాక్ష మైంద ద్వివిద జాంబవదాది మహాకపినాయకులును నీల యవన పృథు సంవరణ ప్రదీప్త భరత త్రిభంగ భీమనీలకేశసుధేష్ణ స్మితాస్య ప్రముఖ నిఖిలదేశాధిపతులును గజహయాందోళన స్యందన బృందంబులనెక్కి తమతమవెంట చతురంగబలంబులు గొలువ ఛత్రచామరాది నానాలాంఛనంబులు మెఱయ భేరీమృదంగశంఖపణవాద్యనేకవాద్యంబులు మొరయ నేలయీనిన తెఱంగునభూమియందును వియత్తలంబునందును పర్వతంబులయందును తటాకంబులయందును దిక్కులయందును బట్టుచాలక యెనుబదియోజనంబుల పొడవును నంతియవెడల్పునుగలిగి నిరంతరంబుగా నఖిలబలంబులు నడుపం జొచ్చె భరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణకుశలవవిజయాదులను విభీషణసుగ్రీవాంగదులు నఱువదిసహస్రంబులతో రామచంద్రునిఁ బరివేష్టించిరంత. 134

సీ. ముఖమూర్ధ్వలోకాంతమునఁగల యజువక్త్రమున నున్నచెలియతో ముచ్చటాడ
హస్తముల్ ప్రాక్పశ్చిమాచలంబులతోడ నెయ్యంబుమీఱంగ నియ్యమంద
నాభీలవాలాగ్రమా ధ్రువమండలసీమతో నందందచెలిమి సేయ
శాతరోమావళుల్ సరభసలీలనక్షత్రపంక్తులకు బెజ్జములు సేయఁ

గీ. బృథుశరీరంబు జగమునఁ బిక్కటిల్లఁ, దనదురవళికి మృత్యువు దల్లడిల్ల
హుంకరించినఁ గులగిరు లులికిపడఁగఁ, మించి హనుమంతుఁ డప్పు డేతెంచి నిలిచె.

గీ. ఘోరవాలంబు దలపోయ మేరువయ్యె, భూరితారావళులు మొలపూసలయ్యెఁ
గమలినీనాయకుఁడు బొడ్డుగంటయయ్యె, ననుమ రాఘవునకుఁ దోఁచె నట్టివేళ.

గీ. తోఁచినను దనచిత్తము తొంగలింప, గాఢ్పపట్టిన నిండారఁ గౌఁగిలించి
చెలఁగి సేనల నొకదరిచేర్ప నీవె, యనుచు నమ్మినవాఁడ ని న్ననిలతనయ. 137

గీ. అనుచు సీతయుఁ దాను నొయ్యనరథంబుఁ,గరుణ నెక్కనఁ గని తురంగములవిడిచి
దేవతలు పుష్పవర్షముల్ దివిరి కురియ,దనశిరోమధ్యమునఁ దాల్చెఁ దద్రథంబు.

గీ. [1]మఱియుఁ శత్రుఘ్నభరతలక్ష్మణులుఁ గుశల,వాదిపుత్రులుఁ బౌత్రులు నర్కసుతుఁడు
నావిభీషణుఁడును మిత్రు లతనిభుజము,లందు పీపందునుండి రందందనిలిచి. 139

ఉ. దంబుగ సేనలందఱు విడంబముమీఱఁగ రోమరోమ కూ
పంబుల నద్రిఁ జీమగమిప్రాకినజాడ్పున నెక్కి నిక్కుచుం
బంబిన వేడ్క నుండిరి శుభస్ఫుటభాషల సన్నుతించుచున్
అంబరచారులెల్లను జయంబుగ నిచ్చిరి దీవనల్ వెసన్. 140

వ. ఇట్లాఖిలవాలగంభీరదోస్తంభ విజృంభమాణుండై హనుమంతుండు గొని చనిన భేరీ మృదంగ కాహళ కఠోర భూరిభాంకార బధిరీకృతబ్రహ్మాండకోటరుండై రాముండును గ్రహంబులలోనఁ బ్రకాశించు భాస్కరబింబంబునుంబోలె సకలసేనలలోనం దేజరిల్లుచు రవి గ్రుంకునంతకుఁ దమసానదీతీరంబున విడిసి మఱునాఁ డచ్చట వీడ్కొని సుషేణుండు ముందఱ నడవఁ గ్రమక్రమంబున మహావనంబులును దటాకంబులును బర్వతంబులును దేశంబులునుం గడచి త్రిజగద్భయంకరంబుగా క్షీరసముద్రాభిముఖుండై రాఁ దొడంగె. అంత నక్కడఁ బ్రతాపలంకారమణుం డగు శతకంఠుండు సకలపురోహితామాత్యబాంధవరాక్షసలోకంబు బలసియుండ నిఖిలామరదిశారమణసముదయంబు గొలువ నభ్రంకషసింహాసనంబునఁ బేరోలగం బుండుసమయంబున. 141

క. చారులు దిగనర్గళసం, చారులు నిజనాథహితవిచారులు స్వకులా
చారులు రయములు మీఱఁగఁ నారయఁగా నేగుదెంచి రపు డయ్యెడకున్. 142

క. అరుదెంచి రాక్షసేంద్రుని, చరణంబులు గాంచి మ్రొక్కి చయ్యన సుచితం
బెఱిఁగి సభయెల్ల వినఁగను, సరగునఁ దా మిట్టు లనిరి శతముఖుతోడన్. 143

క. అయ్యా మీపంపున మే,మయ్యాతావులకు నేగి యచ్చటివార్తల్
నెయ్యమున నరయుచుండఁగఁ, జయ్యన విపరీత మైనచందము వొడమెన్. 144

క. రావణునిఁ దునిమినట్టి మ, హావీరుం డగణితంబు లగుబలములతో
దేవతలు సంతసిల్లఁగ, మీవలనకు దాడివెడలె మేదిని యదరన్. 145

1 ఈగీతమునకే వేఱొకప్రతిలో వచన మున్నది.

క. మున్నింటికవులఁ జెప్పఁగ, విన్నారము వానికన్న విస్తారముగా
నున్నది బలము లోకండొకఁ, డన్నిజగంబులను మ్రింగు నలిగినఁ గణఁకన్. 146

క. పేరుగొని యిసుకలైనను, దారావళులైన వర్షధారలలైనం
దోరముగ నెన్నఁదగుఁగా, కా రాముని బలములెన్న నలవియె మాకున్. 147

క. అందునఁ బొదలుచు మారుత, నందనుఁ డనువాఁడు మేరునగమునుబోలెన్
సందడిగఁ బెరిగి సేనల, నందఱనెత్తుకొని మృత్యువై యిటవచ్చెన్. 148

క. చెప్పినదేవరమనసున, కిప్పలుకులఁ గోపమొదవు నేమెటులైనం
జెప్పకయుండుట తగ దీఁక, నప్పవనజు నెదురనోప రమరులునైనన్. 149

క. అటువంటివారె మీపై, నిటవచ్చెడి శూరులెల్ల నెవ్వరితోడం
గటకటఁ బోరఁగ దగు మీ, కెటువలె మదిఁదోఁచు నొక్కొ యెఱుఁగము దేవా.

క. ఎవ్వరికిని గనఁబడకయె, యవ్వీరుల నరయుచుండ నపు డొకకపి తాఁ
గ్రొవ్వున నార్చుచు నొకగిరి, జువ్వునఁ గబళించి నిలిచెఁ జూర్ణముగాఁగన్. 151

క. వానికి నిక్కోటులు నీ, దానవులును తృణముగాఁగఁ దలఁచితి మెట్లో
కాని యశక్యపుఁ గార్యము, కానంబడె నది తరింపఁగా నెత్తెఱఁగో. 152

క. ఉగ్రుండై యా సేనకు, సుగ్రీవుం డనెడువాఁడు సొరిదిగ మీతో
విగ్రహముచేయబొదలుచు, నుగ్రునికైవడిఁ బలిత్వమొప్పఁగఁ బూనెన్. 153

ఉ. ఇట్టిబలంబుతోడఁ బరమేశ్వరునైనను ధిక్కరించుచున్
నెట్టన రాఘవుం డనెడు నిష్ఠురవిక్రముఁ డెన్నిరీతులన్
గట్టుతుదం జెలంగు హరికైవడి నాహనుమంతుమీఁదటన్
గట్టిగ నెక్కి వచ్చె నవకంబుగఁ దమ్ములు దన్నుఁ గొల్వఁగన్. 154

ఉ. వారల లక్ష్మణుం డనెడివాఁడు ధనుర్గుణటంక్రియల్ మహో
దారతమిన్నుముట్ట వివిధస్ఫుటభల్లపటంపరంబుతో
ఘోరతరాహవంబునను గూల్తుశతాస్య నటంచు నన్నుతో
సారెకుఁ జెప్పుచున్ యమునిచందమునం గనుపట్టె నయ్యెడన్. 155

శా. శౌర్యప్రాభవ మేర్పడన్ భరతుఁడున్ శత్రుఘ్నుఁడున్ మిమ్ములన్
ధైర్యం బొప్ప నదల్చి మండుచు వివాదప్రౌఢిబాణాసనా
చార్యుల్ వీరని దేవతల్ వొగడఁగా సంగ్రామముం జేయఁ దా
మార్యత్వంబులు పూని రాఁ దొడఁగి రత్యంతప్రతాపంబులన్. 156

ఉ. రామునినందనుల్ పటుపరాక్రమవంతులు దేవదత్తసం
గ్రామజయజ్ఞు లుగ్రరిపుఖండనశీలు రనేకసాయక
స్తోమవిశాలతూణగణశోభితబాహులు తండ్రిఁ గొల్చుచున్
హామికవచ్చి రక్కుశలవాఖ్యులు దానవవంశవర్ధనా. 157

ఉ. భీషణశౌర్యుఁడై మనవిభీషణుఁడు న్నృపుఁ గొల్చి మిమ్ములన్
దూషణచేయుచుం గణఁకతో నసురావళి తన్నుఁ గొల్వ దు
ర్భాషలమర్మకర్మములు పాయక తెల్పుచు నంతకంతకున్
రోషము పెంచుచు న్విలయరుద్రునికైవడివచ్చు నందులన్. 158

ఉ. *అవి యటనుండని మ్మొకమహాద్భుత మారఘురాముముందటన్
నవజలదంబు చెంగటఁ గనంబడుతీఁగె మెఱుంగురంగునన్
సవినయలీల నెన్నఁదగు జానకిపేరిట నొప్పుకాంత దాఁ
దివిరి నిజేశుతోడ నరుదెంచుచు నున్నది రాక్షసేశ్వరా. 159

ఉ. ఆనునుఁ గొప్పు నాసుమహితాస్య ధగద్ధగ లాశ్రుతిద్వయం
బానఁగ నావెడందనయనాబ్జదళద్దళ లాసునాసికం
బానదు మావళిత్రయము నాఖచదేశసిగన్నిగక్రమం
బానద లామిటారములునౌర యొయారము దానికే తగున్. 160

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబుల నెఱింగింప శతముఖుండును గోపారుణితలోచ
నుండై తన కనుసన్న యెఱింగి పనులు సలుపు పిశాచమణుల నవలోకించి. 161

సీ. పసిచెద రంభ మీపాలికి ననవిని బలభేదిఁ బొమ్మని సెలవుచేసెఁ
బచనంబుచేసితిఁ బాకయత్నముల్లెల్ల నన నగ్నిఁ గనుసన్న నప్పు డనిచె
రావదేమిటి యింత కావరమా యని మొగిఁ దిట్టి యమునిపై మొక్కలించె
నొంపారఁ దనమనసున నచ్చి నైరుతి వరుణులఁ బొందని కరుణఁబుచ్చెఁ
గీ. గొలువుకూటంబు లూడ్చితిఁ గోరిచూడఁ, బాపుఁ డనవిని పవనునిఁ బనిచి రత్న
రాసులంపిన నలకాధిరాజు మెచ్చి, నౌనర నీశానునొకమూల నొదుఁగఁజేసి. 162

గీ. కొలువు చాలించి రాక్షసకులవరేణ్యుఁ, డందఱను వారివారిక్కల కనిచి లేచి

ఉ. *అదియును గాక నొక్కటి మహాద్భుతమై నరనాథుతోడ స
మ్మదమున దానవాళుల మదం బణఁగింప మహోత్సవంబుతో
నదిలిసుతు ల్నుతింపఁగ ననంతరకీర్తి జెలంగ జానకీ
కనకముఁ జూడఁ దెచ్చెఁ దనకంతఁనిగుడి నిశాచరేశ్వరా.

యంతిపురసౌధమధ్యసింహాసనమునఁ, బరఁగఁ గూర్చుండి పడవాళ్లఁ బనిచియపుడు.

వ. తనప్రధానులం బిలువం బనుప వారలును దగినవాహనంబులెక్కి వచ్చి ద్వారప్రదేశంబున డిగ్గి దనుజవల్లభునకు వేర్వేరఁ బ్రణమిల్లి యుచితాసనంబులం గూర్చుండినం గని శతకంఠుం డిట్లనియె. 164

సీ. రాఘవుఁ డనుమహీరమణుండు నాతోడ సాహవం బొనరింతు ననుచు ననుజ
తనుజబాంధవులును దరుచరనిచయంబు మీఱి యింతింతను మేరలేక
వచ్చుచున్నాఁడట వారి నందఱఁ దానె హనుమంతుఁ డనుధీరుఁ డచటఁ దాల్చి
యరుదెంచు చున్నవాఁడట విభీషణుఁడును మనమర్మములు దెల్పుకొనుచు నృపుని

గీ. పజ్జ రాక్షసచతురంగబలముతోడఁ, బూని యరుదెంచెనట యేమిబుద్ధి మనకు
జెపుఁడు మీ చెప్పినట్లు నేఁ జేయువాఁడ, ముట్టివచ్చినకార్యంబు వట్టువడును. 165

సీ. సావిని చిఱునవ్వు నవ్వుచు మంత్రులు పలికిరి దానవభర్తతోడ
యుద్ధ మెవ్వరితోడ నోదవునో యనుచును మామనసుల నెప్పు మలయుచుండుఁ
గానిమ్ము మీపంపు గైకొని పట్టుక నరవానరాదుల నలిఁచివైచి
వంశహీను నమిత్రవాదిని నవ్విభీషణుఁ జంపి హనుమంతుఁ జక్కఁజేసి

గీ. రాఘవుని దేవి జానకీరమణి దెచ్చి, కాను కిత్తుము మీకు నక్కజము గాను
మ మ్మెఱుంగవె మృత్యువుఁ గ్రమ్మఁగలము, సంగరంబున కింత విచార మేల, 166

సీ. పెఱికి తెత్తుమె శేషభీకరదంష్ట్రలు పుడిసిలింతుమె మహాంబుధులు నెల్ల
బెడచేతలో చేతఁ బుడమియు నాకాశ మడుతుమే పొడిపొడి యగుచు రాల
మ్రింగిపత్తుమెపోయి మృత్యువునైనను గూలద్రొబ్బుదుమె దిక్కుంభితతుల
బంధించివత్తుమే పవనునిఁ జలమునఁ బగులవ్రేతుమె కులపర్వతములు

గీ. తృణముమాత్రము రాముని తేజమెంత, వారిసైన్యంబు లన నెంత వారి దెచ్చు
మారుతాత్మజుఁ డన నెంత పోరఁ గూల్పఁ, దమకు నిమిషంబు పట్టదు దానవేంద్ర.

వ. అని యిత్తెఱంగునఁ బ్రగల్భవచనంబుల దనుజేంద్రునిమనసు రంజిల్లంజేసి మఱియును బెక్కుచందంబుల గదలు సాఁచుచుఁ బరిఘుంబులు ద్రిప్పుచు ముసలంబు లూఁచుచుఁ బరశువు లెత్తుచుఁ దోమరంబులు సూపుచుఁ జాపంబులం గుణధ్వనులు గావించుచు శరంబు లేర్చుచు మిన్నుపగుల నార్చుచు ననేకరాక్షసులు సమరంబున కుత్సాహించు చున్న నచ్చెరువంది తొమ్మిదియగడ్తలు చక్కంజేయించి రసాతలంబు ముట్ట జలంబు నింపించి నవప్రకారంబులు సవరింప నియమించి సకలద్వారంబులఁ గాఁపిచ్చి యుంచఁ బోలిః దానవుం డొకకోట నుంచి మొగసాల నుపదిక్షులతో నుండు

మనిష్ఠూలకంఠుని నియోగించి కిన్నరగంధర్వ సిద్ధవిద్యాధర గరుడ నిర్జరపన్నగాదుల
కభేద్యంబుగా గావించి కొలువుచాలించి ప్రధానులం బిలచి దానను తనతల్లి యగుచి
త్రగంధిపాలికిం జని తద్వృత్తాంతం బంతయుంనివేదించియిట్లనిరొ. 168

ఉ. వచ్చెడివాఁడుమర్త్యుడట వానికిఁ దోడటకోఁతిబా రొగిన్
వచ్చిచతుస్సముద్రము లవార్యత వారట వాఁటియీఁడకుం
చెచ్చెర నేగుదెంతురట సేనలదాముసు ఘోరమైనకా
ర్చిచ్చుపయింబడఁ శలభసేన గడంగిన యట్లుకాదటే. 169

చ. అదియునుగాక పంక్తిగళుఁడారఘురాముని దేవిఁ దెచ్చి తా
దుది సుఖవృత్తిలేకమఱిద్రుంగె రఘూద్వహుఁ డిప్పుడుం దగన్
సుదతిని గూడవచ్చెనట జోద్యముగానటుగానవాని పె
ల్లదరఁగఁ జంప సీతఁగొను దండఱు మెచ్చఁగశాశ్వతంబుగన్. 170

చ. అనవినిభీతినొంది తనయాత్మజుఁ గన్గొనిచిత్రగంధియి
ట్లను నకటా తనూభవ దురాత్ములకై వడిపిట్టివాక్యముల్
కనికర మింతలేక పలుకందగునా రఘురాముభార్య నీ
జననిసుమయ్యయన్యసతిచాఁపునఁజూడకు మెన్నిభంగులన్. 171

ఉ. రాముఁడు మోక్షకర్త యలరాముని దేవిరమావధూటి యా
రాముఁ జెనంకి గాదెమనరావణముఖ్యనిశాటులెల్ల సం
గ్రామమునందు గూలుట పరామరిసింపుము మర్త్యవేషుఁడై
భూమినిఁ బుట్టెఁగానిరఘుపుంగవుఁ డాదిని విష్ణుఁడే సుమీ. 172

ఉ. ఆదిని మత్స్యరూపమున నంబుధి నొచ్చియు సోమకాసురు
న్మోది సురల్ నుతింపఁగను ముఖ్యముగాఁ దనప్రాభవంబున
న్వేదము లొప్పఁ దెచ్చి నృపవీరవరేణ్యుఁడు బ్రహ్మకిచ్చెఁదా
వేదవతీపురంబునఁ బ్రవీణత నుంచె జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 173

వ. అని మఱియునసేకవిధంబులనతం డవతారంబులు పలుపువిధంబులును మహిమంబు
లును దక్కినప్రకారంబులును సీతయాదిపరంజ్యోతియగుటయును దదీయసామ
ర్థ్యంబును నెఱింగించి వెండియు నిట్లనియె. 174

గీ. ఘనుని రాముని మానవుగాఁ దలంప, వలవ దాతఁడు పూనినవార్థు లెంత
కోటలనఁ నెంప నీ పనుమాటలెంత, అవని కివియెల్లనడ్డమే యక్కటకట. 175

గీ. వెలయునజు నఁముల కుగర్వింపవలవ, గట్టిబ్రహ్మను బుట్టించి నతఁడె యితఁడు

అట్లు కావునఁ నాదేవుఁ డలిగెనేని, పద్మజుని యీవు లెందుకు పనికిరావు. 176

వ. అదియునుంగాక వరంబు లనుకూలంబులైనను నీవు విరించిని గోరునపుడు పురుషుల చేఁ జావులేకుండ నడిగితివి గాని సతులఁ దలంప నేరవైతివి అది యెప్పుడునాహృదయంబునఁ దవిలియుండు. రాముఁడుసీతాసమేతుఁడై యరుదెంచుకారణం బేమొకో యెఱుఁగరాదు. ఆయమ్మమహామాయ గాని సామాన్యమానవకామినిగాదు. ఇక్కలహంబుమాని యప్పురాణపురుషుం డగురామచంద్రుని కెదురుగాఁజని శరణుచొచ్చి బ్రతుకుట మహాకర్తవ్యం బని పెక్కుతెఱంగులం దెలుపరోగికిఁ పథ్యంబురుచింపనితెఱంగుననమ్మాటలు చెవిసోఁకక చూతమెట్లయిననేమిభయం బని దిగ్గనలేచి చని సమరప్రయత్నంబున నుండెనంత[1] రామచంద్రుండును నక్షత్రనిచయంబులనడుమఁ జెలువమరుసంపూర్ణచంద్రుని ధిక్కరించుచు సకలసేనామధ్యంబున రాఁదొడంగె నని విని పింపఁబార్వతీమహాదేవి యటమీఁదివృత్తాంతం బేమయ్యెనని నిజేశుం డగుమహాదేవు నింబ్రార్థించుచుండె నంత. 177

ఉ. శ్రీకరమూర్తి హారి నృపశేఖర నిర్జరబృందవందితా
ప్రాకటవైభవస్ఫుట శుభాకరరమ్య గుణాభిరామ శో
భాకరుణాంతరంగ భవభంజన కౌశిక యజ్ఞపాల యి
క్ష్వాకుకులప్రవర్ధన శివాధిపమిత్ర పవిత్రభాస్కరా. 178

మాలిని కుటిలదనుజజైత్రా గోపతిస్తోత్రపాత్రా, పటుతరవరగాత్రా భానువంశాబ్ధిమిత్రా
ఘటితనిగమసూత్రా గాఢవిద్యావిచిత్రా, భటకవినుతిపాత్రా పద్మినీపత్రనేత్రా.

గద్య. ఇది శ్రీమదేయకూర్తినివాస లక్ష్మీనృసింహాకరుణాకటాక్ష సంప్రాప్త మహాకవిత్వ విద్యాపారీణ సుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషాప్రవీణ సంగీతలక్షణధురీణ సకలవిద్వన్మిత్ర శ్రేయసగోత్రపవిత్రధర్మనార్యపుత్ర నిఖిలమహీసురాశీర్వాదప్రవర్ధమానభాగధేయ సకలనృపవిధేయ వినయవిధేయ మర్దననామధేయప్రణీతంబైన సీతావిజయంబనుమహాప్రబంధమునందు ద్వితీయాశ్వాసము సంపూర్ణము.

---

1 ఈక్రిందిరీతిని వ్రాతప్రతిలో నున్నది. ద్వితీయాశ్వాసము ముగియలేదు.

సీ. శ్రీరామచంద్రుండు సీతాసమేతుఁడై కమనీయశరనిరాకరునికరణి
సేనాసమేతుఁడై చెలువొప్పగావచ్చె ననుచుఁ బార్వతికిని హరుఁడు చెప్ప
నమ్మహాదేవియు నద్భుతంబును బొంది యటమీఁదివృత్తాంత మంతచెప్పు
మనినఁ జెప్ప దొడంగె నఖిలవృత్తాంతంబు దాక్షాయణీప్రేమ దనరఁబూని

గీ. సకలకల్యాణగుణమూర్తి సాధువర్తి, వేదవేదాంతతత్త్వార్థవిమలహృదయు
రాఘవస్వామి బలములు రమణఁ గొలువ, వాయుజునిగూడి వచ్చెను వచ్చినపుడు,

తృతీయాశ్వాసము.

*గీ. శ్రీకరణకార రాజ్యలక్ష్మీవిహార, హార గోక్షీర హీర నీహార తార
తారకాధీశ తార భూధర తుషార, సారకీర్తివిహార వేంచమనృపాల. 1

వ. అవధరింపు మంతఁ బార్వతీదేవికి మహాదేవుం డిట్లనియె. అట్లు సకలగుణాభిరాముం డును రమణీయఘనశ్యాముండును సామాదిశ్రుతసంపన్నుండును ఆపన్నజనకల్ప మహీజాతుండును మహిజాధినాథుండు నగు రఘువల్లభుండు హనుమచ్ఛిరోమధ్యం బున సకలసేనాసమేతుండై వచ్చివచ్చి. 2

మహాస్రగ్ధర. కనియెన్ రామక్షితీశాగ్రణి యచట మహోత్క్రాంతదీపింపఁ జంచ
ద్ఘనసర్పగ్రాహనక్రోగ్రకమఠవిలుఠద్గ్రాహపాఠీనకల్లో
లనటచ్ఛైవాలభాస్వల్లసదసితకలాహారరాజీవషండో
త్కరనదుద్ధూతాస్యదృక్చక్రబకముఖరుతాక్రాంతభద్రున్ సముద్రున్. 3

గీ. అలరి యీరీతిఁ గనుఁగొని యనుజతనుజ, దనుజ మనుజ వనచరసంతతులు గొల్వ
నఖిలవాద్యధ్వనుల్ మిన్ను నదరఁ జేయ, రాఘవుఁడు వచ్చె దుగ్ధాంబురాశికడకు. 4

---

*క. శ్రీరమణీయగుణాకర, కారుణ్యాభవాంబురాశికల్లోలభవ
శ్రీరంజితవరవైభవ, ధారణసత్కీర్తిహార ధర్మనృపాలా.

వ. అవధరింపుము సీతారాములు చతుస్సముద్రంబులు గడచి లంకాపురంబునకుం జని గోపురప్రాకారధర్మహర్మ్యదుర్గంబుల నెట్లు సాధించి రెట్లు దైత్యులిం దునిమిరి తద్వృత్తాంతం బంతయు సవిస్తరంబుగా వినిపింపుమనిన శాంకరీదేవికి శశాంకశేఖ రుం డిట్లనియె.

ఉ. రాముఁడు సద్గుణాకరుఁడు రాక్షసలోకభయంకరుండునున్
భూమిజతోడఁ గూడి పటుభూరితరాక్రమశీలుఁడై బల
స్తోమము లందఱు న్వినఁగ శూరులు మీరలు సంగరంబులో
భీమపరాజయంబులకుఁ బిక్కకయుండుఁడటంచుఁ జెప్పుచున్.

వ. మఱియును సుగ్రీవాంగదహనుమంతజాంబవద్విభీషణులం గని దుర్గంబుల నావర ణంబు సేయుం డని నియోగించి వాలితనూజుం డైన యంగదునవలోకించి యిట్లనియె.

గీ. దక్షిణద్వారమున . . .

వ. ఇట్లు రామభద్రుండు సుధాసముద్రతీరంబుఁ దోరంబుగాఁ జేర మారుతనందనుండు సంతుష్టాంతరంగుండై తనశిరోభాగంబున వీఁపునఁ జంకల భుజంబుల గరంబుఁ దేహంబుననుండిన రాఘవసీతాదులను భరతశత్రుఘ్నులను లక్ష్మణవిభీషణులను సుగ్రీవాంగదప్రముఖుల నందఱ డించి రఘువరునకుఁ బ్రదక్షిణంబు గావించి నమస్కరించి పురోభాగంబునఁ గరంబులు మొగిడ్చి యున్న మరున్నందను నవలోకించి తననయనంబులఁ గరుణారసహర్షంబులు దొరుఁగ సరసమధురవచనంబుల నిట్లనియె. 5

గీ. అన్న పవనజ నీమహత్త్వోన్నతంబు, పెంపుసొం పెఱిఁగ నెట్లు నుతింపవచ్చు
నే మొసంగినఁ దీఱెడి నీఋణంబు, అనుచు దీవించె శుభదవాక్యముల నపుడు. 6

సీ. సీతయుఁ దనవిభుచెవినొక్క హనుమంతు నెలమిమై వీక్షించి యిట్టు లనియె
నవ్వేళ రావణుం డట్లు వనంబునఁ గఠినదైత్యస్త్రీలఁ గాపుపెట్టి
బాధగావింప మత్పతిఁబాయునట్టి దుఃఖంబున వ్రాలి దేహంబు మఱచి
ప్రాణంబులెల్ల వెళ్లెడుసమయంబున నరుదెంచి రాముజయంబుఁ జెప్పి
గీ. జీవములు నిల్పి రక్కసుకేవిఁ జెఱిచి, పతినిఁ గూర్చెద ననిచాలఁ బ్రతినఁజేసి
మరలఁ జని నాయకునకు నే మనుటఁ జెప్పి, యబ్ధిబంధించి సకలసైన్యములఁ దెచ్చి.

గీ. శాత్రవులనెల్లఁ జంపించి జనవరేణ్యు, చే విభీషణుఁ గరుణింపఁజేసి పిదప
నన్ను నావిభుఁ గూర్చితివన్న యెచటఁ, గన్న నీవంటిబంధుండు గలఁడె మాకు. 8

చ. అనవిని మోదమంది మరుదాత్మజుఁ డానృపతిన్ ధరాసుతం
గనుఁగొని యేను మీమహిమఁ గాదె తరించితి నెల్లభారముల్
వినుతికి నెంతవాఁడ నవివేకిని మర్కటుఁడన్ మహాత్మ మీ
యనుమతిఁ జేసి యెట్టిపనులైనను సాధ్యముగాక తక్కునే. 9

ఉ. ఎల్లనిలింపవర్గములు నెల్లనిశాటులు నెల్లరాజులున్
ఎల్లవనేచరుల్ పొగడ నెల్లమునీంద్రులు సంతసిల్లఁగా
నల్లన మీరు చూడఁ జతురబ్ధుల వాలముసాఁచి యందుపైఁ
బెల్లుగ సేనలెల్ల నడిపింతుఁ దలంకకు రాఘవేశ్వరా. 10

చ. అనవిని రాముఁ డిట్లనియె నద్భుతసంభ్రమముల్ పెనంగఁగా
ననిలజ నీవుగల్గ నలుకందఁగ నేటికి నెల్లశూరులన్
ఘనముగఁ జేర్పు మొక్కదరి గ్రక్కున నవ్వలికార్యమెల్ల నే
నొనరఁగఁ జక్కఁబెట్టెద మదుగ్రశరంబుల నాహవంబునన్. 11

ఉ. ఈవనధుల్ ధరింపఁజను నెల్లతెఱంగుల నందుమీఁదటన్
దేవమునీంద్రులున్ ధరణిదేవతలున్ జయసిద్ధిగా వెసన్
దీవనలీయ దైత్యుని వధించెద మానులనెల్లఁ బ్రోచెదన్
దేవబుధప్రియాత్మునకుఁ దీరనికార్యము లెవ్వి చెప్పుమా. 12

ఉ. ఎవ్వఁడు విప్రవర్గముల కెగ్గొనరించు నతం డిహంబునన్
దవ్వగుఁ జేయుకార్యము వృథాయగు మోక్షఫలంబు దూరమౌ
నెవ్వఁడు విప్రవర్గమున కెగ్గొనరింపఁ డతం డిహంబునన్
మవ్వముగా సుఖించును గ్రమంబున మోక్షఫలంబులుం గనున్. 13

సీ. పరధనాపేక్షకుఁ బాలుపొందినవాఁడుఁ బరభామినీక్రీడఁ బరఁగువాఁడు
విప్రుల వధియింప వెఱపునొందనివాఁడు స్వర్ణాపహారణంబు సలుపువాఁడు
గురుదారగమనంబు కోరిచేసెడివాఁడు భ్రూణహత్యలనెల్లఁ బొందువాఁడు
దేవతాద్రోహంబు దేరిచేసెడివాఁడు దగవున లంచంబు దట్టువాఁడు
గీ. వివిధక్రీడలసుఖమున వెలయువాఁడు, మిత్రులనుగూడి శత్రుల మేలువాఁడు
సకలవిధముల నశియించి జమునిపాలి, కరిగి నరకాబ్ధిలో మున్గి యార్తినొందు. 14

ఉ. కాన మహీసురావలి నకారణ మీశతకంఠుఁ డేఁచునుం
గాన జయంబులేదు మృతిగల్గుట సిద్ధమె యెన్నిభంగులన్
మానిజనాశిపోక్తి గరిమ న్మన కెప్పుడుఁ గల్గుఁ గావునన్
దానవచేసి యుద్ధమునఁ దప్పదు గెల్పు హనూమదాహ్వయా. 15

గీ. నీకుఁ దక్కఁగ నీవార్ధి నెగసి గడువ, నెవ్వరికిఁ జెల్లునో యాంజనేయ వినుము
ఘనుఁడ నీవుండ మాపరాక్రమము నెగడె,నమితగుణవంత హనుమంత యక్షయాంత.

గీ. జాగుసేయక [illegible] సురల్ సన్నుతింపఁ, బనుప్ర బలము[illegible]నెల్ల శుభస్య శీఘ్ర
మనెడివాక్యము నిజమని యాత్మ నిలుపు, ప్రబలిన చేపట్టి కీర్తులు బడయుము మనఘ.

మ. అనినన్ జువ్వన మిన్నుముట్టి ధృతిపై నందంద లంఘించి చ
య్యన రామాంఘ్రియుగంబునంబడి తదీయాజ్ఞాభిషేకంబునం
బెనపై నిర్జరు లందఱుం గుసుమముల్ దట్టంబుగాఁ గుర్వ నో
య్యన నార్చెన్ రవిపుత్రముఖ్యకపు లాహా యంచు దీవింపఁగన్. 18

శా. దేహం బభ్రమునోఁకఁ బెంచి సితవార్ధిన్ డాసి సైన్యావళుల్
హాహాకారముసేయు రాఘవ[illegible]దా నానందముంబొంద సు

త్సాహం బొప్పఁగ భూరివాల మపు డుద్దామ ప్రతాపంబునన్
బాహుల్ ద్రిప్పుచుఁ జూఁచె దుగ్ధనిధిపైఁ బ్రత్యర్థు లుల్కన్ వెసన్. 19

వ. ఇవ్విధంబున బలవంతుం డగుహనుమంతుండు దిగంతవిశ్రాంతయశస్సాంద్రుండై కృతాంతునిపోలిక నంతకంతకుఁ బంతంబున ధిక్కరించుచుఁ దనవాలంబు యోజనశతద్వయంబు పొడవును నేఁబదియోజనంబుల వెడల్పును గలుగ నిక్కించి కలశాబ్ధిపైఁ బఱపి బ్రహ్మామరేంద్రులును గరుడ గంధర్వ యక్ష రాక్షస కిన్నర కింపురుష సిద్ధ విద్యాధరబృందంబు లందంద నవలోకించుచు నక్కజంబుగాఁ బెక్కువిధంబుల నుతింప గదాహస్తుండై మేరునగంబుచందంబునఁ దత్తీరంబునఁ దోరంబుగాఁ గదలక నిల్చి చెలంగుచు నెల్లదళంబులఁ గదలుం డని పెద్దయెలుంగునఁ బలుక రామభద్రుండును మహైశ్వర్యంబున సీత మొగంబును లక్ష్మణుదిక్కును జూచుచు ననేకవిధంబుల వినుతించుచుండ సుగ్రీవాంగదజాంబవత్సుషేణాదులు ముందఱఁ దోఁకపై వీఁకనడువఁ బుడమికూఁతును జానకీసమేతుండై పుత్రపౌత్రసహోదరనిచయంబు పరివేష్టించి యరుదేర జయజయధ్వనులతోఁ జనుచుండె వెనుకొని సకలదళంబులు రాఁదొడఁగె నాసమయంబున. 20

సీ. వనధిలోపల గుభుల్లనఁ గొంద ఱుఱికి యొయ్యనఁ జని రటు చల్లులాడుకొనుచు
గగనభాగమున నొక్కటఁ గొంద ఱరిగిరి మేటివేల్పులచేత మెప్పుఁగొనుచుఁ
గుప్పించి దాఁటఁగాఁ గోరి కొందఱు వెల్లు లంఘింపఁదొడఁగిరి లఘువు మెఱసి
పవనజువాలంబుపైఁ గొంద ఱేఁగిరి పెక్కుచందంబుల నిక్కుకొనుచు
గీ. రథములును గంధకరులుఁ దురంగతతులు, బొంక మొప్పఁగ నేఁగె నిశ్శంకతోడ
నతనిఁ బొగడుచు నందంద నాడుకొనుచు, నడువఁజొచ్చిరి కొంద ఱందముగ నపుడు
గీ. సీత కవ్వేళ రాముండు చెయ్యి సాఁచి, ఘనఝషగ్రాహకర్కటకచ్ఛపములఁ
జూపుకొనుచును వేడ్కతో సుమహితాండ,జాళి నిష్ఠురకలకలం బచట వినుచు. 22
శా. ఈరీతిం గపిసైన్యముల్ గొలువఁగా నింపొందుసీతావధూ
టీరత్నంబును దమ్ములుం దనయులున్ శివిం ముదం బందఁగా
శ్రీరాముం డసమానవిక్రమమునన్ క్షీరాబ్ధి దాఁ టప్పలన్
ధీరోదారత నిల్చె నిర్జరతతుల్ దీవింపఁగాఁ జెచ్చెరన్. 23
ఉ. చేరిరి వానరోత్తములు చేరిరి జాంబవదాదిముఖ్యులుం
జేర విభీషణుండుఁ దనసేనలతో సకలక్షితీంద్రులుం
జేరిరి ఘోటకంబులును సింధురబృందములున్ రథంబులుం
జేర మరుత్సుతుం డోకఁ జుచిక్క సమస్తదళంబు లచ్చటన్. 24

మత్తకోకిల. మారుతాత్మజుఁ డిట్టిరీతి సమస్తసేనల నొయ్యనన్
భూరివాలముమీఁదఁ బంపి యపూర్వవిక్రమశీలుఁడై
ధీరతం దనతోఁక మెల్లనఁ దీసి పుష్పులవాన బృం
దారకుల్ గురియింప నిల్చె ముదంబు నెక్కొన నత్తఱిన్. 25

చ. రఘుపతి తన్నుఁ జూడఁగఁ బరాక్రమ మారయ వించు ధీరసా
రఘనశరీరుఁ డైనకపిరాయఁడు చేరువ నున్నకొండపై
లఘుగతి నెక్కి నిక్కి తుతలంబు వడంకఁగ నార్చి దోర్బల
ప్రకటితకీర్తిశాలి యని భానుజముఖ్యులు సన్నుతింపఁగన్. 26

చ. నగుమొగ మెత్తి భానునిఁ జెనంకఁగ దొంకఁగనర్చి బాహువుల్
దగ జళిపించి యంఘ్రు లుచితస్థితిఁ గూడఁగఁ బెట్టి జువ్వనన్
నగము వణంకఁ దూఁగి వదనంబు బిగించుచు రామచంద్రు భూ
రిగుణుఁ దలంచి దాఁటె బలుఱెక్కల నొప్పు సురాద్రికైవడిన్. 27

చ. అపుడు సమస్తలోకములు నల్లలనాడె భయంబు పెంపుచే
నపుడు మహానిలంబు జగమంతయుఁ నిండెఁ దలంచి చూడఁగా
నపుడు పయోనిధుల్ గలఁగె నల్లన దేవత లాశతానముం
డపుడె యణంగె నంచు ముదమందుచు నుండిరి మాటిమాటికిన్. 28

ఉ. పావనియున్ వనేచరులు ప్రస్తుతిచేయుచుఁ దన్నెదుర్కొనన్
వావిరి నేగుదెంచి తనవల్లభుఁ డైన రఘూద్వహున్ ధృతి
గ్రావకులేంద్రుఁ జూచి పొసఁగం బ్రణమిల్లి కరాబ్జయుగ్మమున్
రివిగ ఫాలమందున ఘటింపఁగఁ జేయుచు నిల్చె ముందఱన్. 29

ఉ. అంతట రాముఁ డుం బటువయారస ముబ్బఁగఁ జూచి [1]యా హనూ
మంతుని శాంతునిన్ సుజనమండనచారుపనీవసంతునిన్
వింతగఁ గౌఁగిలించి కడువేడుక దీవన లిచ్చె నాఁటికిం
బంతములోడ నిల్చెఁ దనపజ్జను సీత చెలంగుచుండగన్. 30

*వ. ఇవ్విధంబున రఘుకులేంద్రుండు సకలసేనాసమేతుండై నాఁటి కచ్చటనిల్చె మఱు
నాఁడు ఘృతసముద్రంబును మూఁడవనాఁడు దధిసింధువును నాలుగవనాఁడు సురాం

1 యమ్మహాశాంతుని నక్షయాంతకుని సద్గుణవంతుని శౌర్యవంతునిన్.

* ఈవచనములోఁ గొంతభాగము పరిషత్పుస్తకములో నీ సీసమున్నది.

సీ. ఈగతి గగనకులేంద్రుఁడు [illegible]

భోనిధియును క్రమక్రమంబున హనుమదాభీలవిశాలవాలంబుపైఁ గడచి జానకి యుం దాను బవనసుతునిశిరోమధ్యంబున రథంబుపైఁ దేజరిల్లుచుఁ బ్రతాపలంకా లంకారప్రాకారద్వారకవాటపరిఘాచమత్కారభర్మహర్మ్యప్రాసాదగోపురశాతకుంభ కుంభగంభీరవారణ రథతురంగభటబృందంబులం గల విశేషంబులు నక్కజంబుగాఁ బెక్కుచందంబుల నవలోకించుచుఁ జనునప్పుడు సకలదిక్కులయందును బిక్కటిల్లుచు భూనభోమధ్యంబున నిరంతరంబుగా నిండి బలంబు లరుదెంచి శతకంఠునిపురంబుడాసి కాహళమృదంగఢక్కాముఖబహువిధతూర్యనాదంబులు బోరుకలుగ మనుజదనుజశాఖామృగవాహినీసమూహంబులతో రఘునాయకుండు విడిసెబలంబులును దగినయెడల నుండిరి విభీషణసుగ్రీవాంగదముఖ్యులు రామునిచేరువ నుండిరి భరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణకుశలవవిజయాదులు సేనాసమేతంబుగా సీతం బరివేష్టించి రామునిం గొలిచియుండిరి రఘువరుండును బట్టణంబు నెట్టన ముట్టడివేయ నూహించి విభీషణసుగ్రీవాంగదజాంబవన్మరున్నందనానుజానుమతంబున.[1] 31

గీ. దక్షిణద్వారమున నీవు దక్షిణేశు, కరణి వానరబల మసంఖ్యంబు గొలువ
మెండుకొని పట్టువదలకయుండు మనుచు, నంగదునిఁ బంపె నప్పు డత్యద్భుతముగ.

గీ. వివిధభంగులఁ బడమటిగవనియందుఁ
గ్రూరభల్లూకములు నూఱుకోట్లు గొలువ
నప్రమత్తుఁడవై యుండు మనుచు జాంబ
వంతు నటఁ బంపెఁ బటుబలవంతముగను. 33

గీ. అగచరోత్తము లరయ నూఱర్బుదములు
నేర్పుతోడుత నిమ్ముఁ గొల్వఁ దూర్పుదెసకుఁ
జనుఁడు మీ రని గోముఖపనసవృషభ
శరభులను బంపె సంగరోత్సాహమునను. 34

మఱునాఁడు దాను మారుతపుత్త్రుని శిరమున రథముపైఁ జెలువు మెఱసి
ఘృతసముద్రముదాఁటె ఘూర్ణిల్ల జగములు దధిసముద్రము దాఁటె ధరణి బెదర
సురసముద్రముదాఁటె సురలు సన్నుతిసేయ వలనొప్ప హనుమంతువాలమునను
గీ. సీతయును దాను రణకేళిసీమ వెలయఁ, దనర వేంచేసె నపుడు ప్రతాపలంక
గోపురద్వారప్రాకారగోష్ఠహర్మ్య, భర్మరథగజబృందముల్ పేర్మిఁ దలఁచి.

1 పరిషత్పుస్తకములో నిక్కడను రెండుపద్యములు ప్రాప్తియైనవి.

గీ. అంత మిగిలినసైన్యంబు నల్లనొక్క, మూఁక గావించి వారి నిమ్ముల నొసంగి
కదలు మనుచును శత్రువుల్ కళవళింప, నుత్తరంబున సుగ్రీవునునిచె నపుడు. 35

చ. వరుస విభీషణుం గొలిచివచ్చినదైత్యులఁ గొమ్మకొమ్మ కొ
క్కరిఁ బురికొల్పి వారలను గావఁ బ్రధానులఁజూపి యెల్లభూ
వరనివహంబులం బిలిచి వాహిను లల్పములైనచోట మీ
రరయుచు నుండుఁడీ యనుచు నల్లనఁ దా నియమించె నెంచఁగన్. 36

ఉ. అందఱ నన్నిదిక్కుల రయంబుగ నేర్పఱపం గణంకతోఁ
గొంద ఱగడ్త లూడ్చుచును గొందఱు కొమ్మలు కూలవ్రేయుచుం
గొందఱుఁ దత్కవాటములఁ గుంజగయూథమురీతిఁ ద్రోయుచుం
గొందఱు గర్భముల్ వగులఁ గ్రొవ్వున నార్చుచు నుండి రత్తఱిన్. 37

సీ. ఆసమయంబున నవనీశుఁ డగురామచంద్రుఁ డల్లన విభీషణునిఁ జూచి
యమ్మహాకుశలుని యనుమతిఁ గైకొని మంతుకెక్కినహనుమంతుఁ బిలిచి
సేనల మమ్మును జేర్చితి విచట నీకృప నెల్లపనులు దిగ్విజయమయ్యె
నిటమీఁదికార్య మే నెన్నిభంగులనైన ఘటియింపఁజేయుదుఁ గాండములను

గీ. గాన నింతట నాశతకంఠుబుద్ధి, యెట్టిరూపున మెలఁగునో యెఱుఁగరాదు
రాయబారంబు తరుచరరాజ నీవు, [1]పోయివచ్చుటఁ గార్యంబు పొసఁగు ననుచు.

గీ. ఎల్లి పుష్యమి యాత్రకు నిది జయంబు, రమణ నీపేరఁ జంద్రతారాబలములు
గలిగియున్నవి చని శతకంఠుఁ జూచి, మమ్ము నెఱిఁగించి చయ్యనరమ్ము పొమ్ము. 39

గీ. వనజసంభవుఁ డొసఁగినవరములకును, మది మదింపకు మనిపల్కు మఱి మదించి
ఘోర నాచేత దగ్ధులై పోయినట్టి, దశముఖానేకదైత్యులఁ దలఁపుమనుము. 40

గీ. లీలఁ బురుషులచేఁ జావులేకయుండ, బ్రహ్మఁ గోరితి నని వాఁడు బలికెనేని
మించి యిచటికి నే నరుదెంచినట్టి, రాక తలపోయుమను మయ్య యోకపీంద్ర.

*గీ. వెఱచె నేనియు నిప్పుడే శరణుచొచ్చి
మనుట మేలని యెఱిఁగింపు వనచరేశ
శరణుచొచ్చినవెనుక నాదరణిసురలఁ
జేయుదుం దగములు మదిఁ జేర్ప ననుము. 42

1 ధీరతను జని యంతయుఁ దెలుపవలదె.

*వ. అదియునుంగాక నీలంక నిశ్శంకబిరుదాంకంబుగా సాధించి నీకేతనంబు ధరాతలంబునం గ్రాల్చి సకలసేనాసమేతుండనై సాకేతనగరంబునకుం జని సకలదిగ్విజయంబుగా

క. చనుమనిపంచిన నలరుచు, హనుమంతుఁడు రిపుకృతాంతుఁ డనుపమవిద్యా
ధనవంతుఁడు బలవంతుఁడు, జనవల్లభుచరణపంకజములకు నెఱఁగెన్. 43

వ. ఇవ్విధంబున నమస్కరించిన నమ్మహాత్ముండు దీవింప నచట వీడ్కొని తా నరిగెడిమార్గంబున నున్నసుగ్రీవున కెఱిఁగించి అనుపవచ్చినవిభీషణు నునిచి సకలవానరదానవమానవనిచయంబులు జయజయధ్వనులు గావింప నరిగి ద్వారంబులం బలసియున్నమహాదానవులఁ బరికించుచు నదృశ్యశరీరుండై నవప్రాకారంబులుగడచి తనమహాకారంబుఁ గొందఱు గని పఱచెడివిధంబుఁ జూచి నవ్వుచు నరయవచ్చినవారల హుంకరించుచుం జనిచని పట్టణంబు వీక్షించునప్పుడు. 44

*గీ. ఆలరు నప్పురిరమ్యహర్మ్యాగ్రశాత, కుంభకుంభప్రజంబుల- గొమరుమిగులు
ప్రకటజాంబూనదాంభోజముకుళములను, సరసమగునట్టి మానససరసిఁబోలె. 45

ఆ. ఇట్టిపట్టణంబు నింద్రునికైవడి, నేలుచుండ కీర్తఁ డేలక్రొవ్వొ
[1]ఘనతకలుగుటకును వినయంబు భూషణ, మదియులేమి జన్మహానిగాదె. 46

వ. అనియగ్గించుచు మఱియునుం జనిచని మరకతనీలప్రవాళమౌక్తికవైడూర్యపుష్యరాగాద్యనేకరత్నఖచితాభ్రంకషసింహాసనంబున నూఱుతలలు నిన్నూఱుకరంబులును మిన్నుముట్టినపొడవునుం గలిగి గరుడగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరకిన్నరకింపురుషదేవదానవోరగాష్టదిశారమణశిరశ్శోభితం బగుతలాటంబుఁ గాంచ్రొక్కి నిక్కుచుఁ జెఱలువట్టిన దేవభూదేవయోషాసముదయంబులు కన్నుల నశ్రువు లొలుక నులుకుచుం దగిన పనులుసలుపఁ బ్రధానులుం దానును గొలువున్నశతముఖు నవలోకించి మహాద్భుతంబునొంది రావణునకు నితనికి ననేకాంతరాంతరం బని తలపోయుచు నవార్యధైర్యగంభీర్యధుర్యుండై డాసి తదీయసింహాసనంబునకుఁ బురోభాగంబునఁ దనవాలంబు

సురగరుడయక్షకిన్నరగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరామరేంద్రులచే మెప్పుగైకొని విజయంబు నొందెద మని చెప్పుము.

*సీ. మహనీయతరహేమమంటపప్రాకారసౌదామినీరత్నశాలలందు
వజ్రము ల్దాపినపరుసచిత్తరువులు వ్రాసినపద్యము ల్వన్నెమీఱఁ
బవడంపుఁగంబాలు ప్రభవించు నెఱగట్టు లలితమైనట్టివిలాసములును
సరసంపుమాణిక్యసంఘముల్ గట్టినసారచూ ముత్యాలచందువములు

గీ. నింపుమీఱంగఁ బటికంపువెంపుసొంపు, సంపదలమీఱు పందిళ్లసరసవింత
సంతసముమీఱ నుండువిశ్రాంతి దనర, నాత్మగనె నంత నాంజనియాత్మజుండు.

[1] వైరమేలచేసె వసుధేశుతో వీఁడు, బ్రతుకనేరఁడయ్యెఁ బాపకర్ముఁ.

దివిసోఁకఁ బెంచి వీకం జుట్టి తదగ్రంబున నమ్మహాదానవేంద్రునికంటెఁ బొడవుగాఁ
గూర్చుండిన నతని దారుణాకారంబు శతకంఠుఁడు గాంచి యాశ్చర్యంబును భయం
బును నభిమానంబును గోపంబును బురికొనంగఁ జింతించి యమ్మహావీరున కిట్లనియె. 47

. వీరా యోరివనేచరాధమ భయం బింతైననున్నేక ప్రా
కారంబుల్ వెస దాఁటు టెట్లు మఱి వీకం దాఁటి దుర్భీషణా
కారం బొప్పఁగవచ్చు టెట్లు తగ నల్కన్ వచ్చి నాముందటన్
ధీరత్వంబున నిల్చుటెట్టు లివి చింతింపన్ మహాశ్చర్యముల్. 48

శా. ఎవ్వాఁ డంపిన నెట్టువచ్చితివి నీవెవ్వాఁడ వెవ్వానికిన్
మవ్వంబై యుదయించినాఁడ విట కేమార్గంబున న్వచ్చితీ
వెవ్వం డింతటిరూపసంగె మఱి పేరేమంద్రు విన్పింపరా
యివ్వీటం గలదానవుల్ గడుసినన్ హింసింతు రిట్లుండినన్. 49

. ఎవ్వనిఁ గొల్తు వాతఁ డన నెవ్వఁడు దోర్బలమొప్ప యుద్ధమం
దెవ్వని గెల్చె నిం కతఁడు నెక్కడ కిక్కడ కేగుదెంచెనో
జువ్వన మత్ప్రతాపములు చూడఁగ నూరకె నిన్నుఁ బంపెనో
యివ్విధమెల్లఁ జెప్పఁగదరా దివిఁ జూచెద వింతగర్వమా. 50

. అనినవినిమహాశూరుం డగుమరుత్కుమారుండు నిశ్శంకనిరాతంకమనఃపంకజుండై ప్ర
తాపలంకారమణుం డగుశతముఖునిం జూచియుఁ జూడనివిధంబున నిరాకరించుచు
నిట్లనియె. 51

. ఓరిదనుజాధముఁడ వినరోరి రాము, నప్రతిద్వంద్వశౌర్య నాహవవినోదుఁ
బరమధార్మికు జానకీప్రాణనాథుఁ, ద్రిభువనాధీశు నధికులు దెలుప వినవె. 52

. పదిరెండునేఁడులబాలత్వముననుండి తాటకిఁ గూల్చినధరణివిభుఁడు
కౌశికుయజ్ఞంబు గావించి గౌతమసతిశాప మణఁచినశాంతమూర్తి
త్రిపురాంతకునివిల్లు దెంచినబలుమేటి జానకిం బరిణయం బైనఘనుఁడు
ముదముతోఁ బరశురామునిగర్వ మణఁచినదశరథరాజనందనుఁ డితండు
సత్యశీలుండు సద్గుణశాంతమూర్తి, నీలవర్ణుండు త్రిభువనపాలకుండు
శిష్టజనపాలదుష్టసంశిక్షకర్త, చక్రవర్తి జానకీరామమూర్తి. 53

. చిత్రకూటాద్రిని సేవించి శరణన్నఁ గాకాసురునితప్పు గాచినాఁడు

1 ఈశార్దూలమునకు పరిషత్ప్రతిలో నీయర్థమేకల యాషద్భేదమైన యుత్పల
మాల కలదు.

పటువిరాధుని జంపి భద్రాద్రి వసియించి ఖరదూషణాదులగర్వ మడఁచి
శబరిని రక్షించి చనుదెంచి ఋష్యమూకాద్రిని నున్నట్టిభద్రమూర్తి
వనచరేంద్రుం డైనవాలితమ్మునితోడ సరసంబు గావించె సరస మెసఁగ
గీ. నతనికిం బ్రీతి యగునట్టు లాబలాఢ్యుఁ, డైనవాలిని నొక్కమ్మునందుఁ గూల్చి
కలితసుగ్రీవుఁ బట్టంబు గట్టినాఁడు, విభుఁడు దశరథరాజభూవిభుఁడు నీచ!. 54
సీ. ఎఱుఁగవే రావణుశిరములు పదియును ధరణిపైఁ గూల్చుప్రతాపమహిమ
[1]యెఱుఁగవే కలనిలో నలఘుబలోద్దీర్ణ నక్కుంభకర్ణు గీటణఁచువిధము
తలఁపవే యింద్రజిద్దారుణాద్రినిఁ గూల్చుభూరిదోర్దండదంభోళిఘనత
తెలియవే లంకకుఁ దివిరి విభీషణుఁ బట్టంబు గట్టినపటువివేకి
గీ. నట్టిశాత్రవసంహారుఁ డారఘూద్వ, హుండె మాస్వామి యతనికి నూడిగములు
సేయుచుందుము నే మొదల్ చేసి పెక్కు, వనచరులము మహీసురావనచరులము. 55
క. నాతండ్రి వాయుదేవుఁడు, నాతల్లి దలంప నంజనాదేవి మదా
ఖ్యాతంబు హనుమఁ డందురు, భూతలపతిఁ గొల్తు జయముఁ బొందెడికొఱకై.
*సీ. ఏలిక పనిబూని యేలంక కరుగుచోఁ గంధి దాఁటితి నొక్కకాల్వకరణి
వనమెల్ల బెఱికి రావణుకుమారుని నక్షు ధాత్రిఁ గూల్చితిఁ దృణమాత్రముగను
దశకంఠుపురమెల్ల దగ్ధంబుచేసితి దివిజు లోహో యని ధృతి నుతింపఁ
బట్టవచ్చినవారిఁ బట్టపురాజునై పెలుచ దండించితిఁ బెక్కుగతుల
గీ. మరలివచ్చుచు లంకిణియురము ద్రొక్కి, జలధి లంఘించి జానకిజయముఁ జెప్పి
నట్టిశూరుండ నిప్పుడు నట్లు నిన్నుఁ, జూచి పోవచ్చినాఁడరా నీచహృదయ. 57
ఉ. వంచనలేక మోచికొని వచ్చితి నేనలనెల్ల వేగ దాఁ
టించితి నాల్గువార్ధులును శీవిగ వాలముమీఁద వాఁడె యే

1 ఎఱుఁగవే ముందు సంగరమందు బలుఁ డైనకుంభకర్ణుని నేలఁ గూల్చు విధము.

*సీ. కమలాప్తబింబంబుఁ గబళింపఁగాఁ గోరి మత్స్యవల్లభురూపు మాపినాఁడ
శ్రీరామునాజ్ఞచేఁ జెన్నొంద లంకకుఁ దనరంగ వారిధి దాఁటినాఁడ
వనమెల్లఁ బెఱికి రావణుతనూభవుఁ డైనయక్షు శిక్షాప్రౌఢి నలరినాఁడ
దశకంఠుపురమెల్ల దగ్ధంబు గావించి యసురులచేఁ గీర్తి నందినాఁడ
గీ. వినర నాసాటి యెవరు నీపీటిలోన, నన్ను గెలువంగఁ గలరె నీ కున్నబలము
లోన వారలఁ జూపరా దానవాధ, మా మదించకు రణమున మడియఁగలవు.

తెంచె రఘూద్వహుండు తనదేవియుఁ దాను నిన్నుఁ జంపఁగా
నెంచఁగ నీకు దిక్కు ధర నెవ్వఁడు చూడు మిఁకోరిదుర్మతీ. 58

చ. అనవిని యప్పు డిట్లనె శతాస్యుఁ డిదేమిర యోరిదూత నే
మనఁ జనదంచునున్నఁ బలుమాఱును రాముఁడు గీముఁ డంచు న
మ్మనుజకులాధముం గ్వినుతి మాఱ్కొని చేసెద విట్లు వాఁడుచే
సినపని సాభటుం డొకఁడుసేయుం నిమేషములోనఁ జూచినన్. 59

[1]సీ. క్షుద్రమానవుఁ జెప్పి సుకృతాత్ముఁ డనుచును బెక్కులు వలికెదు వెఱ్ఱికోఁతి
యెట్టిధార్మికుఁడురా యింతినిఁ దాటక నణఁచి పిన్నపుడె స్త్రీహత్యఁజేసె
నొకప్రాఁతవిలు వంచి వికలంబు గావించి యిల మహాదేవున కెగ్గుచేసె
నాలికై నిష్కారణంబుగా నవ్వాలిఁ బడనేసె నత్యంతపాప మొదవ

గీ. నట్టికాంతాజనాంతకు నట్టిశైల, జాధిపద్రోహి నట్టిమహాఘచిత్తుఁ
జెప్ప నేమున్న దిఁకనీవు చేరినట్టి, వార్త విన్పింపఁగదరోరి వదరులేల. 60

*సీ. అనవిని మది సాగ్రహం బంది శతకంఠుతోడ నిట్లనె మరుత్సుతుఁడు గదిసి
యాదిదేవుని దేవతారాధ్యు ననఘాత్ము శ్రీరాఘవుని నిందచేసితేని
యాయువు ద్రుంగు నీ కనుమాన మిఁకలేదు దివిజులు చెలఁగి నిద్రింతు రిఁకను
అంతంబునకు రావణాసురుఁడును రాము నిటువలె దూషించి యిలను గూలెఁ

గీ. గాన నీకును నెడలేదు కాల మిఁకను, నరవరునిచేత నీమరణంబు నిజము
దురితవర్తివి దేవతాద్రోహి వరయ, నిన్నుఁ గనుఁగొన్న దోషంబు నిష్ఠురాత్మ. 61

ఉ. నీ వెటువోయె దింక మఱినేర్పున నీ కెఱిఁగింపనేల నీ
తావిభుఁ డెల్లనేనల ముదంబున నుట్టడిప్రేయఁ బంచి న
న్నీవిధితోడ నీహృదయ మెల్ల నెఱింగియుం వేగరమ్ము నే
నావలికార్య మెల్ల విశిఖావళిఁ జక్కఁగఁజేతు బొమ్మనెన్. 62

గీ. పురుషవర్గంబుచేఁ జావుఁ బొరయకుండ, వరముఁ జేకొంటి ననెడికావరము వలదు
మించి జానకితోడ నే తెంచినట్టి, రాక తలపోయుం మనిచెప్పె రామవిభుఁడు. 63

---

1 ఈసీసపద్యమునకు సమానార్థమైనసీసమే పరిషత్ప్రతిలోఁ గలదు.

* ఉ. వేగిర మేల నాకు నృపవీరుఁడు చెప్పుమటన్న నీతులన్
ఓగుణహీన చెప్పెదను నోరిమితో విను రామమూర్తి తా
న్వేగులవారివల్లఁ దగ నీవిపరీతపుమార్గ మంతయున్
దాఁ గనుఁగొంచు నన్నుఁ గని తత్పురి కేగు మటంచుఁ జెప్పినన్.

గీ. ఎన్నివిధముల నిను వధియించికాని
పురికి నరుగము కావునఁ బోనఁగఁ దనకు
నమరభోగంబు లన్నియు ననుభవించు
మనుచు నీతోడ నెఱిఁగింపు మనియె నృపతి. 64

వ. అదియునుగాక బంధుమిత్రుల నాదరించుచు నాశ్రితులకు నిల్లు చూఱ లిచ్చుచుఁ బుత్రపౌత్రుల నలవరించుచు నరుచిపరిహారంబుగా భుజించుచు నిమ్మూఁడుదినంబులు సుఖయింపు మని యెఱింగింపు మనియె వెనుక నెడగలుగనేర దెన్నిభంగులఁ దన ప్రాణంబు లఱచేత నునిచి సంగరంబున కరుగుదెమ్మని పలికె పిదపఁ గరుణాసముద్రుండు గావున నేరాఁ గ్రమ్మఱం బిలిచి శతముఖుండును సంగరంబునకు భయంబునొంది శరణుచొచ్చెనేని కాతు నని యెఱింగింపు మనియె. ఆత్తెఱంగైన నీవుచేసిన గోబ్రాహ్మణమునులబాధలు క్షమియించెదఁ జెప్పుమని పంచిన వచ్చితి. ఇచ్చటనిన్నుం బురికొల్పుతుచ్ఛరాక్షసుల నమ్మకుము ఆతం డాదినారాయణమూర్తిగాని నరుండు గాఁడు ఇన్నియు విచారించి వైరంబు విసర్జించి శరణుచొచ్చి బ్రతుకుము. అదిసహింపకయున్న యుద్ధంబున కరుగుదెమ్ము పురుషులచేఁ జావులేదని తలఁచితివేని రామచంద్రునివెంట జానకీదేవి చనుదెంచుటెల్ల భవన్నాశనంబునకుఁ గారణంబు. తదీయ ప్రభావంబు దెలిసెద నని తలంతువేని మీతల్లిఁ జిత్రగంధి నడుగుము. అమ్మహాదేవి చేత నీవు త్రుంగుట సిద్ధం బని యనేకప్రకారంబులఁ బలికిన నులికిపడి ప్రళయకాలాగ్నిచందంబున మండుచు నూఱుమొగంబులు ముడివెట్టుచు హనుమంతునిఁ జంప నిశ్చయించి దూతధర్మంబు విచారించి యవ్వేళకు నదరుడిగి యాస్థానంబునం గల మహాదానవు లద్భుతంబున వినుచుండ నిట్లనియె. 65

శా. ఓరీమర్కట మద్భుజాబలము పెంపూనంగ శంకించుచున్
బీరంబెల్లను వీడి భృత్యులగతిన్ బృందారకుల్ గొల్వ నా
హారార్థం డగుమర్త్యుఁ జెప్పుచు భయం బందందఁ బుట్టించి నీ
వార్థాధిన్ బహుభాష లాడెద వహో ప్రాణంబులే యొల్లవో. 66

సీ. పేర్చి పైఁబడఁబూని పెర్గిఁగి నర్దిక్కుల నడరెడుకార్చిచ్చు నుడుపనేర్తు
సమయంబువచ్చిన ఝంఝానిలములైన నెఱి మెదలఁగనీక నిలుపనేర్తు
సాహసంబున జయం బనుకూలముగ మంత్రసిద్ధిజపంబులు సేయనేర్తుఁ
గడువే[illegible] గరితురంగంబుల నడిపింపనేర్తు నర్ణవముమీఁద
గీ. నిన్నియును గాక పరమేష్ఠి యిచ్చినట్టి, వరము లున్నవి జములైన నరకు సేయ

నట్టియసమానబలశాలినైన నన్ను, జానకీరాము లెదిరింపఁ జాలఁగలరె. 67

వ. అదియునుంగాక. 68

సీ. మద్భీమతరనామమహనీయమంత్రంబు సకలభూతగ్రహోచ్చాటనంబు
మద్బాహుదండంబు మత్తారి నృపకుమారాచలాభీలవజ్రాయుధంబు
మచ్చండకోపంబు మానితబ్రహ్మాండభాండంబులకు నెల్లఁ బ్రళయకరము
మన్మందహాసము మనసిజకమలభవామరావళి కెల్ల నమృతవృష్టి
గీ. సకలలోకంబులకు నేనె చక్రవర్తి, నట్టి నాయుద్ధతికి నిల్చి యధముఁడైన
జనవరుండును నబలగుజానకియును, దురము గెల్చెద ననుట యద్భుతముగాదె. 69

ఉ. ఇన్నియుఁ జెప్పనేల వినుమీక్షణమందున నిన్నుఁ జంపి రే
పున్నతవృత్తి నేఁగి నృపు నుక్కణగించి తదీయకోమలిం
బొన్నసుగంధిఁ దెచ్చి బహుభోగపరంపరఁ దేలుచున్ సుఖం
బెన్నఁగఁ గందు దైత్యులు భళీయని సన్నుతిచేయ వానరా. 70

ఉ. చిక్కితి వెందుఁ బోయెదవు చేకొని మ్రింగెద నిన్ను రామునిన్
దిక్కఁక నేది నీ కనుచుఁ దీవ్రరయంబున నాగ్రహించుచుం
బెక్కుపిశాటకోటులను బిల్చి వనేచరుఁ ద్రుంపుఁ డన్న వా
రుక్కున నేగుదెంచి పటుహుంకృతిసేయుచు రాఁగ నుగ్రుఁడై. 71

ఉ. ఓరిశతాస్య నే నొకఁడ నూరక చిక్కితి నంచుఁ బట్టగాఁ
గోరితి చూడుచూడు మని గొబ్బున రాముఁ దలంచి వాయుపుత్రన్
సారెకుఁ జీరి వాలము విశాలముగా రవిసోఁకఁ బెంచి దు
ర్వారశరీరుఁడై పెరిఁగె భగ్గన మంటలు నోరఁ బుట్టఁగన్. 72

[1]చ. వెఱచిరి కొంద ఱత్తఱిని వీనిమహాకృతిఁ జూచి కొందఱుం
బఱచిరి సందుసందులను బల్విడి కొందఱు భీతిఁ బోవలే
కఱచిరి కొంద ఱప్పుడు శతాస్య మముం గరుణింపు మంచుఁ బె
ల్లఱచిరి యిట్టిరీతిఁ గడునార్తుల నొందిరి దానవుల్ వెసన్. 73

క. శతముఖుఁడును హనుమంతుని, మతమందరయుఁ జూచి భయమున మల్లడిగొనఁగా
మతి నడలుచుండె నక్కన, హితులును నిర్విణ్ణులై హృదయమ్ము లటుకొనన్. 74

మ. హనుమంతుం డపు డుగ్రుఁడై దనుజలోకాధీశ్వరున్ డాసి క్రో
ధ్వాన నస్పష్టఁగఁ బూని తిప్పుచు మదం బుప్పొంగ నీకేల యం

1 ఈపద్యమునకే వేరుమాటలతోఁ బద్యమున్నది.

చును ఘోరాశనిఁబోలుముష్టిహతిచే స్రుక్కంగ నద్దానవేం
ద్రుని నేలంబడఁ గూలఁగాఁ బొడిచె రుద్రుంబోలి లీలాకృతిన్. 75

గీ. ఇట్లు పొడిచినఁ బడి తలలెల్ల బగిలి
యుబ్బురంబుగ నెత్తురు లుబ్బి పాఱ
నపుడు మూర్ఛిల్లె నతనిసింహాసనంబుఁ
జూర్ణముగఁ దన్నె నమరులు చోద్యమంద. 76

గీ. తన్ని యంతటఁ బోక యద్దనుజవరుని
ద్రొక్కి యున్నతలాటంబు దుస్సి తివిచి
యేపునను గొని యెప్పటిరూపుతోడ
నచట వీడ్కొని రఘుపతి నాత్మఁ దలఁచె. 77

వ. ఇత్తెఱంగున రఘునందనచరణారవిందమకరందబిందుపరంపరాస్వాదనానందేందిందిరుండై మరున్నందనుండు తనకు నెదిరిన దైత్యులం బరిమార్చుచు సింహనాదంబు సేయుచుఁ గపిసేనాభిముఖుండై వచ్చి పురోభాగంబున సకలదళంబులతో నున్నసుగ్రీవునిం గాంచి యతనికిఁ దద్వృత్తాంతంబుఁ జెప్పి సంభాషణలు గైకొని అచట వీడ్కొని సకలకపినాయకులు దన్నెదుర్కొని గాఢాలింగనంబు గావించి పెక్కుదెఱంగుల నభినందింప రయంబున నరుదెంచి అనుజత్రయపుత్రపౌత్రపరివేష్టితుండై జానకియుం దానును దనరాక కెదురుచూచుచున్న రఘువరుం గాంచి వందనంబులు గావించి అనేకవిధంబుల సన్నుతించి ప్రతాపలంకాపురికిఁ దా నరుగుట మొదలుగా శతకంఠునితలలు పగులఁ బొడుచుట తుదయునుంగా నంతయు నెఱిఁగించి రేపు లగ్గుసెలవు దయచేయవలయు ననిన హర్షించి యక్కునం జేర్చి సీతయుం దానును బహుభంగుల దీవించుచుండె నంత నక్కడ. 78

క. దనుజేంద్రుఁ డంతకంటెను, మనుపడఁ దనమూర్ఛ దేఱి మునుకొని సింహా
సనమును బొడియగుటకు వఱి, తనదుతలాటంబుఁ బోవ దానికి నడలెన్. 79

క. అడలి తనయిరుగెలంకుల, నడలుచుఁ గనుపట్టు బలునిశాటుల హితులం
గడుమంత్రుల నొగిమొగములు, ముడివడఁగాఁ జూచి భయదముగ నిట్లనియెన్. 80

క. ఓయి సచివేంద్రులారా, మాయింకె యిపు డొక్కకోఁతిమాత్రమె యిట్టుల్
చేయఁగ నిందఱు నేమియుఁ, జేయఁగ లేరైతి రేమిసేయుదుఁ జెపుఁడా. 81

క. ఏలాగు నమ్ముదును మీ, రీలాగున బిఱుకు లగుచు నిట్లుండఁగ నే
నేలాగు రాముఁ దునుముదు, నేలాగున బంటులుగను నేలుదు మిమ్మున్. 82

క. అని మనమునఁ గోపంబును, ఘనతరశోకంబుఁ బెనఁగఁగాఁ జింతాంభో
ధిని మునుఁగుచున్న దనుజేం, ద్రునిఁ గనుఁగొని యిట్టులనిరి తూర్ణస్ఫురణన్. 83

క. ఏ మప్పుడ యేమఱుచో, చామర్కటుఁ డేగెఁ గాక యటు మాఱుమ త
ద్రాముని జంపి మహాత్మని, కోమలిఁ గొనివచ్చి నీకు గొబ్బున నిత్తున్. 84

*క. మాయట్టిమంత్రు లుండఁగ, నీయదవద యేల నీకు నిప్పుడె మమ్ముం
బాయక పంపుము యుద్ధము, చేయుదు మెసపకను నీమచిత్తము రాఁగన్. 85

†క. వనజజుఁ డొసఁగినవరముల, ఘనత విచారింపవలదె కదిసిన నీకున్
వనచరులన నరవరులన, విను తృణమాత్రంబుగాదె వివరింపంగన్. 86

క. సురలెల్ల నీకు వెఱచుచు, సొరిదిగ సేవింతు రనఁగ సురలు పనుపఁగా
నరుదెంచు బేలరాముని, సరకుంగాఁ గొనఁగఁ దగునె సంగరధుర్యా 87

క. దనుజేశ నీవు గడఁగినఁ, గనుఁగొనఁగా మృత్యువైనఁ గళవళపడు న
వ్వనచరులును గినచరులును, మనుజుఁడు గినుజుండు నిన్ను మార్కొనఁగలరే. 88

క. అని మంత్రులు బహుభంగులఁ, దనమదిఁ బురికొల్ప నసురధవుఁడు మహారో
షనయనమనస్కుఁడై య, ద్దనుజుల మన్నించి చనియెఁ దల్లియెదుటికిన్. 89

క. చని తల్లికి సాష్టాంగం, బొనరింపఁగఁ జూచి పుత్రు నొయ్యన విలస
ద్ఘనగాత్రుని సుతమిత్రునిఁ, గనుఁగొని దీవించి చిత్రగం ధిట్లనియెన్. 90

గీ. అన్న నీమొగ మదియేమి విన్న నగుచు, నున్న దిప్పుడీ వెన్నఁడు నుల్లమునను
వంతఁ జెందవు నేఁ డిది వింతవాడమె, నేమి యెఱిఁగింపు నాతోడ నెద్దియైన. 91

సీ. ఆలిగెనో యుష్మదహంకారములు చూచి యుగ్రుఁడై యిపుడు మృత్యుంజయుండు
మునుల నేఁచితి వని వనజసంభవుఁ డొండె శపియించెనో కడుసాహసమునఁ
గింకరుల్ దానును శంకలేక కృతాంతుఁ డురువడి దండెత్తెనో కడంగి
వరశరణాగతవజ్రపంజరుఁ డగురాముఁ డేతెంచెనో భీమముగను

గీ. వీఁక నెఱిఁగింపు విన్నయందాక నాకుఁ, గడుపులోపలఁ జెయివెట్టి కలఁచినట్టు
లున్న దిప్పుడు నీమోము విన్నదనము, గన్నయప్పటినుండి యక్కజముగాను. 92

---

*క. మావంటిబంటు లుండఁగ, నీవేల యత్నమొంద నిప్పుడు మమ్మున్
భావించి పంపురణమున, నేవిధముగ గెల్చి రాము నిలఁ గూల్తు మొగిన్.

†క. సరసిజగర్భుఁ డొసంగిన, వరములు గలుగంగ నీకు వానరులును నా
నరు లనఁగ నెంతవారలు, పరికింపఁగఁ దృణము గాదె భండన మందున్.

సీ. అనవిని యాశ్రితానను డు దల్లికి హనుమంతుండు వచ్చినమార్గములును
వచ్చి రాముని జెప్పి వాదించుతెఱఁగును వాదించి కణఁగించువైఖరియును
బట్టంగ దైత్యులఁ బంపువెట్టుటయును బంపువెట్టినవారిఁ బదరుటయును
డంబుగాఁ దనదురూపంబు చూపుటయును జూపి తన్నొగిఁ బొడుచుటయుఁ బొడిచి
గీ. తనదుసింహాసనము గూలఁ దన్నుటయును, బూని బిరుదుతలాటంబు వోవుటయును
మఱలి వనచరుఁ డేగినమహిమములును, జెప్పినను విని తల్లి మూర్ఛిల్లి తెలిసి. 93

గీ. అన్న శతముఖ మీతం(డ్రి) యద్భుతంపు, వార్త నారదుచే విని వచ్చి మున్న
నాకెఱింగింప నెఱుఁగుదు నీకు నట్టి, గోప్యమంతయుఁ నెఱిఁగింతుఁ గోరి వినుము.

వ. జ్యోతిర్మయ మగునొకమహాశక్తి చతుర్దశభువననాయకయై ప్రవర్తించుచుండి తనరూపం బగునట్టి *యోంకారస్వరూపంబున బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరుల నుదయింపఁజేసి జన్మపోషణలయాకారులం గమ్మని నియోగించి వారలకు సుఖంబులు గఱుపుమని తనకళలచే మువ్వురు కన్నియలం బుట్టించి అందు శారద యనుచెలి నజునకు లక్ష్మి యనుతరుణి నచ్యుతునకు, గౌరి యనునారి శివునకు దయచేసి ప్రపంచంబు నడుపుచు నందుఁ దనపూర్ణకళ యగులక్ష్మిని బిలిచి యతిరహస్యంబుగా నిట్లనియె. త్రేతాయుగంబున నీభర్త యగువిష్ణుండు రాముండై రావణువధార్థంబునకు నటింపఁగలఁడు తత్కాలంబున నీవు జనకునకు నుదయించి జానకీనామంబున రామునితో మెలంగఁగలవు రావణుమరణానంతరంబున శతముఖుఁ డనునొక్కరాక్షసవరుండు పుట్టి పురుషులచేఁ జావులేకుండ బ్రహ్మచే వరంబులు గొని తరుణులం దృణీకరించు తన్నిమిత్తంబున రామునివెంట నీవు చని యతనికి శక్యంబు గానిసమయంబున శస్త్రాస్త్రంబులు ధరియించి యుద్ధంబుచేయుము అట్టియెడ నేవచ్చి నీయందు నావహించి నీచేత శతముఖునిం జంపించెదఁ గుమసి పంచిన భవన్నాశనంబునకుఁ గారణం బగుచు సీత యన నుదయించినయది యని మఱియు నిట్లనియె. 95

సీ. సృష్టిపై విష్ణుండు దుష్టనిగ్రహమునకై రాముఁడై పుట్టె నమరు లలర
వలనొప్ప నవ్విష్ణువక్షస్థలంబునఁ జెన్నొందు శ్రీదేవి సీతయయ్యె

* ఓంకారస్వరూపంబున విరాట్పురుషుం డగుమహారుద్రుం బుట్టించె నారుద్రునివలన ముఖంబున బ్రహ్మయు భుజంబువలన విష్ణువును శిరంబువలన నీశ్వరుఁడు వక్షంబువలన వానరాదులును నాభివలన నశ్వినీదేవతలును జానువులవలన యక్షకిన్నర గంధర్వాదులును ఊరువులవలన నూర్వశీమేనకాదులును పాదంబులవలన మంగళపాత్రులను......బుట్టించె. మొ,

సరవి నాతఁడు పూనుశంఖచక్రంబులు భరతశత్రుఘ్నులై పరఁగి రిప్పు
డాశౌరిపర్యంకమై యుండుశేషుండు సౌమిత్రి యన మించె జగమునందుఁ
గీ. గాన రాముండు మనుజుండు గాఁడు చూడ, నతనిఁ గొలిచెడుకపులెల్ల నమరవరులు
గాని శాఖామృగంబులు గావు నీవు, వారితోడుత వైరంబు వలవ దుడుగు. 96
గీ. బ్రహ్మదేవునిచేతను బడసినట్టి, వరముమాత్రన గర్వింపవలవ దట్టి
బ్రహ్మ నీకండె పుట్టించెఁ బరఁగఁ గాన, మించి తనకంత్రిపూర్కిఁ దప్పించఁగలఁడె.
గీ. కాన రాఘవు నెదుర శక్యంబుగాదు, తవిలి వారలపై విరోధంబు మాని
శరణు చొరుము దురాత్ములజాడఁ బోకు, జగతి బెబ్బులిపైఁ గోలఁ జాఁపఁ దగునె.
సీ. అని రామువిక్రమం బతనితమ్ములలాగు తనయులవిధముఁ దరుణిసీత
మహిమంబులును హనుమంతుతెఱంగును సుగ్రీవుఘనతఁ దత్సుతులగలియు
బలములచలమును గెలువరాకుంటయుఁ బెలుచ విభీషణుభేదములును
దమనిజశక్తియు ధర్మసంఘటనయుఁ బాడియుఁ గీర్తిసంపాదనమును
గీ. దెలిపియును బుజ్జగించియుఁ బలువిధముల
మనసుఁ గలఁచియు నీతిగాదనియు భయము
లొదవఁజేసియు బహుగతి నూఱడింప
నాగ్రహించుచు నుడుగక యసుర పలికె. 99
ఉ. రాముఁడు విష్ణుఁ డంచును బరాక్రముఁ డంచును నెన్నఁ జొచ్చి తా
రాముఁడు విష్ణుఁడైనఁ దనరామచు రావణుఁ డుగ్రశూరుఁడై
పేర్మను గొంచుఁబోవఁగ నభేద్యశరంబులఁ గూల్పరాదె యా
రామునిచాపనైపుణి పరాక్రమముం గనవచ్చె నిందులన్. 100
చ. అదియునుగాక నాఁడును నరాధముఁడుం బటువిక్రమంబు లిం
పొదవఁ గనంగఁ జాలఁడె యపూర్వశరావళిఁ జేతఁ బూన నే
పొదవెనె యాశరంబులును బూన సమర్థుఁడు గాఁడు వాని నా
పదమునఁ ద్రొక్కి నేనలను భస్మముసేయుదుఁ జిత్రమాత్రమున్. 101
చ. చౌనుపఁగ విష్ణుఁ డేడ మనుజుం డన నేడ మృషోక్తిచేత నా
మనసు కరంగఁ బల్కెనను మర్త్యునకై భయమంద నేర్తునే
యనుపమయుద్ధమందు సుర లౌ నని మెచ్చ నృపాలుఁ జంపి యా
తనితరుణీలలామను సతంబుగఁ గైకొను దెల్లకాలమున్. 102
[1]చ. అనుచుఁ బ్రధానులన్ దొరల నాప్తుల మంత్రుల నక్కడక్కడన్

---

1 ఏ. అనివిగ్గనలేచి తల్లికి నమస్కరించి రత్నశాలకుం జని సుఖాసీనుండైయుండె నప్పుడు. చ. వినయముతోఁ బ్రధానులను విశ్రుతమంత్రుల నెక్కడెక్కడన్.

ఘనముగ నుంచి మించి పటుకాండపరంపర లేర్చి సాహసం
బునఁ జతురంగముల్ బలసి పొంగుచు నుండఁగ రాముఁ దల్చుచుం
గనలుచు నుండె దండి శతకంఠుఁడు చండతరాగ్నికైవడిన్. 103

శా. రాముండుం బటుభేరికాహళమహారావంబు మీఱంగ ను
ద్దామస్థైర్యగుణాభిరాముఁ డగుచుం దర్పించి సైన్యంబులన్
వేమాఱుం బురికొల్పి సారెకును మౌర్వీనాదముల్ పెల్లుగా
భూమిం బిక్కటిలంగఁ జేసి దినరాట్పుత్రాదులం బిల్చుచున్. 104

శా. లగ్గల్ పట్టుఁడు పొండు పొం డని మహోల్లాసంబునం బంప వా
రగ్గాఢధ్వని మెండుగా విని మహోగ్రాకారులై కొమ్మలున్
నుగ్గుల్ సేయుచు నయ్యగడ్తలును మిన్నుల్ ముట్టగాఁ బూడ్చుచున్
లగ్గల్ పట్టిరి దేవసంఘములు చాలం బొంగి దీవింపఁగన్. 105

చ. జడిగొని పర్వతంబులుఁ గుజంబులు దెచ్చి కణంగి కోటలం
బొడిపొడిచేసి యందుగల భూరినిశాచరకోటులన్ ధరం
బడఁ బిడికిళ్లచే నడఁచి బాణపరంపర నుగ్గుచేసి బ
ల్విడిని వనేచరుల్ దనుజవీరులతో నని సేయఁ బూనుచున్. 106

వ. మఱియు ననేకప్రకారంబుల సకలకపివరులును లగ్గ యగ్గలంబుగాఁ బట్టుచుండ వారితోడనే విభీషణుసైన్యంబులు వనచరభల్లూకశార్దూలరూపంబులం దలపడిరి మనుజబలంబులును బట్టణప్రాసాదతోరణకుడ్యాదుల నమోఘబాణంబులం బఱపి నేలం గలుపుచునుండిరి శతకంఠునిబలంబులు నింతింతని గణుతింప నలవిగాకుండఁ గడిసి పూర్వపశ్చిమసముద్రంబుల తెఱంగునఁ గోలాహలంబు సేయుచుఁ బిడికిళ్లం బొడుచుచు గదల నడఁచుచుఁ గరినపదంబులం దన్నుచు దీర్ఘదంతంబులం గఱచుచు మోఁచేతులఁ దాటించుచు బలువిధంబులఁ బెనంగుచు గజంబులకుంభస్థలంబులు పగుల మోదుచు హయంబులం బదవ్రచ్చుచు రథంబులు భగ్నంబులు గావించుచు రథికులం గూల్చుచు సారథులం ద్రుంచుచు భటుల నందఱం ద్రెంచుచు నపారయుద్ధంబు గావింప వనచరభల్లూకశార్దూలమనుజబలంబులెల్ల విఱిగి పాఱి క్రమ్మఱం బురికొని దైత్యులమీఁదం గడిసి గదలు ద్రుంచియు ముసలంబులు పొడిగావించియుఁ జాపంబులు విఱిచియు నఱచేతులం జఱచియు గళంబులు ద్రొక్కియు నింగికిముట్ట నిక్కియు నఖంబులం జీరియుఁ గుంభికుంభంబులం బగులఁబొడిచియు నలుకలు

మీఱియుఁ బ్రతిపక్షులం దఱిమియు వాలంబుల మెఱిమియు ముష్టిహతులం గ్రమ్మియు వాలరోమంబులఁ జిమ్మియు గుల్ఫంబుల నడిమియు గుంజరంబులఁ ద్రుంచియు రథంబుల నుగ్గుచేసియు రథికులం ద్రోచియుఁ సారథులం జంపియు శరంబులఁ ద్రెంచియుఁ బెక్కుచందంబుల నుక్కుమెఱసి యక్కపివీరులు పోర వారలం గని హర్షించి రామలక్ష్మణభరతశత్రుఘ్నులును దనుజులపై నందంద నలిగి యాగ్నేయసాయకంబులు పఱపినఁ గూలు నేనుంగులును నేనుంగులతోడనే వ్రాలు హయంబులును హయంబులతోడనే కాడియగు రథంబులును రథంబులతోడనే మడియు రథికులును రథికులం గని కూలు సారథులును సారథుల దురవస్థలఁ జూచి తలంకు భటులును విఱుగు విండ్లును నుఱుమగు శరంబులును బఱియ లగు గదలును దునియలై పడిన ముసలంబులును భిన్నంబు లగు పట్టిసంబులును నుగ్గు లగు ప్రాసంబులును దుత్తుములు లైన శూలంబులును బడిన భిండివాలంబులును దన్నుకొనెడి దైత్యులును జచ్చిన వారి దాపునఁ జచ్చినయట్ల కదలకయుండు రాక్షసులును గతజీవు లైన దనుజులును జొత్తుపాపలవలె నెత్తుటం జొత్తిల్లు నిశాచరులును నవయవంబు లేర్పడక తునిసిన నక్తంచరులును శోణితప్రవాహంబులును బ్రవాహంబుల నీఁదులాడు భూతబేతాళ శాకినీఢాకినీగణంబులునుం గలిగి యైదహోరాత్రంబులు చరణతలఘట్టనోద్ధూతధరాపరాగంబుచేఁ ద్రికాలంబులును సూర్యచంద్రికాజాలంబులు నేరుపఱపరాకుండఁ బోరి కపులు సింహనాదంబులు చేసిన దేవతలును పుష్పవర్షంబు గురియించి యభ్రతలంబున నిల్చి యాశ్చర్యంబు నొందుచుఁ జూచుచుండిరి బ్రహ్మదేవుండును బ్రళయసమయంబు గాఁబోలు నని కాలంబు లెక్కించుచునుండె ఏనును రజతపర్వతగహ్వరంబున నీతోడం గదలకయుంటి నని చెప్పినఁ బార్వతీదేవి మహాశ్చర్యమానసయై యటమీఁద నక్కలహం బేమయ్యె నది వినిపింపుమన వినుపించుచుండె నంత. 107

హతశేషు లైనదానవు, లతిరయమునఁ గడుభయాత్ములై నల్దిశలన్
గలిచెడి యఱచుచుఁ బాఱిరి, మతిసంతసమంది కపులు మలయుచు నార్వన్. 108

గిటగిట మనుచును నెత్తుట, దోటదొప్పగ దోఁగి యపుడు తొట్రువడంగాఁ
గటకట యనుచును గుండెలు, తటతట నదరంగ వివిధదైన్యము లొదవన్. 109

[1]అదె వచ్చె నగచరు లిదె డాసి రనుచును గడ శరీరంబులు గంప మొంద
నల్లదే కొల్లగా భల్లూకతతిమించి పొంచియున్నా రంచుఁ బోక మరలి
మేదినీధరములఁ బాదపంబులఁ దమమీఁద వచ్చె నటంచు మెలఁగి తొలఁగి

1 మాఱుమాటలతో నిదియే కేజోకప్రతిలోఁ గొంతగలదు.

యెందుఁబోవుద మింక నేది దిక్కని తమచేష్టలు దఱిగి మూర్ఛిల్లి తెలిసి

గీ. పుడమిమీఁదను జదికిలఁబడుచు నప్పు, టికిని లేచుచు నుఱుకుచు తీవి మెరసి
కొలువులోపల గూర్చున్న ఘోరవిమత, లుంతనప్రాభవుని శతకంఠుఁ గనిరి. 110

శా. ఇమ్మాడ్కిన్ శతకంఠుఁ గాంచి మదిలో నేడ్పున్ భయంబుం దగం
గ్రమ్మన్ సాగిలి మ్రొక్కి యక్కపులరాకల్ మళ్లి వీక్షించుచున్
దిమ్మం జేకొని పిల్చినం బలుక కెంతే ఖిన్నులై సారెకుం
దమ్మం గావు మటంచు నిల్చినను దద్దైత్యేంద్రుఁ డాశ్చర్యుఁడై. 111

[1]గీ. ఓరి దానవులార మీ కుల్లములను, పగవనేటికి నేనుండ వలవ దుడుగుఁ
డేమివృత్తాంత మంతయుం నెఱుఁగఁ జెప్పుఁ,డిప్పుడే చని విదలింతు నెల్లరిపుల. 112

గీ. అనుచుఁ బలుమఱు నుడువఁగా నపుడు కొంత
మాట పొం దెఱిఁగియును నేమఱక యతని
కభిముఖంబులతో నిల్చి యఖిలమంత్రి
వరులు విన నిట్లు పలికిరి వానితోడ. 113

సీ. దనుజేంద్ర మేము మీపనుపునఁ జని లగ్గపట్టిన వనచరప్రకరములను
బెక్కువిధంబుల నుక్కునఁ బోరాడి నెఱితప్పి మఱి చాల నేలఁ బఱచి
వెండియుఁ బురికొని విపులవాలంబులఁ జుట్టియు ముట్టియు నెట్టుకొనుచుఁ
గఱచియుఁ జఱచియుఁ గఠినశైలంబుల నడఁచియుఁ బొడిచియు నలుక మెఱసి

గీ. యుండునంతటఁ బ్రళయకాలుండువోలె, రాఘవుం డగ్నిబాణపరంపరలను
గప్పినను మనసైన్యంబు గలఁగి తలఁగి, పాఱఁగాలేక దగ్ధులై పడిరి యచట. 114

సీ. స్తనితభాషుఁడు చచ్చె శార్దూలవదనుండు మడిసె రక్తాక్షుఁడు మహినిఁ గూలె
గతజీవుఁ డయ్యెఁ బింగళనేత్రుఁ డవనిపైఁ గూలె నగ్నిముఖుండుఁ గుంజరాంగుఁ
డీల్గెఁ గరాళుండు నిలఁ గ్రుంకెఁ గపిలదంతుఁడు చచ్చె శూలుండు పుడమిఁ గలిసెఁ
జిత్రుండుఁ గర్కశగాత్రుండు మొదలైనబంటులు పీనుఁగుపెంటలైరి

గీ. యేము గొందఱ మిటకు నీకెఱుఁగఁ జెప్పఁ, జావునకుఁ దప్పి రాఁగ నీజాడఁ గంటి
మసురవిలయంబు సమకూఱె నకట మీకు, నేమిచెప్పుదు దుర్వార్త లేము నొడివి.

చ. అనవిని యట్టహాసము రయంబునఁ దా నొనరించి నేతదోఁ
గినయనలంబుచాడ్పునను గెంటక మండి సమస్తలోకముల్

---

1 మాఱుమాటలతో నిదియే వేఱొకప్రతిలోఁ గొంతగలదు.

మునుకొని మ్రింగఁ బూనువెనుమృత్యువురీతిని హుంకరించుచుం
దనదుప్రధానులన్ హితులఁ దప్పక కన్గొని వారి కిట్లనెన్. 116

ఉ. వింటిరె మంత్రులార మనవీటనిశాటులఁ బంపి క్రోఁతులం
గంటక మొప్పఁ జంపి నృపకాంతుని రాముని నేల గల్పి నా
కంటక మెల్లఁ బాపి కలకంఠినిఁ బల్లవపాణి జానకిన్
వెంటనె తోడి తెం డనుచు వేగన పంపిన శౌర్యహీనులై. 117

చ. మడిసిరి దైత్యులంచు దనమంత్రులు మానవవానరావళిన్
విడుచుచుఁ జెప్పవచ్చి రిఁక వీరల నేమనువాఁడ నిప్పుడే
తడయకపోయి రాఘవునిఁ దమ్ములతోడుతఁ జంపి క్రోఁతులం
బొడ వడఁగించి వత్తు నిఁక బూమెలుగావె బలంబుఁ బంపినన్. 118

చ. కదలుఁడు నాసహాయమున గంధగజాశ్వరథాదు లేర్పడన్
వదలక శత్రులం దునిమివత్తము వచ్చి ధరాసుతామణిన్
గొదకొని తెత్త మిట్టిగొదఁ గోఁతులు గీతులు నాకు నడ్డమే
కదనమునం జెదిర్చినను గండలుచేతు సురేంద్రుఁడైననున్. 119

చ. అనవిని మంత్రులెల్లఁ బటుహుంకృతిమీఱఁగ లేచి నిల్చి యో
దనుజవరేణ్య నీ వనుపఁ దార్కొన రాముఁ డనంగ నెంత పె
ల్లనలమునైన మ్రింగెదము యాజిని మృత్యువునైన నోర్తు మ
వ్వనచరు లేమిలెక్క జయవర్ధన ఘోరతరారిమర్దనా. 120

సీ. ఖండనవేది యేర్పఱిచి మత్క్రోధాగ్ని దరికొల్పి పటుశరస్తంభమునను
బరఁగ విభీషణుఁ బశువుగ బంధించి కపిసమిధల నపకముగ వేల్చి
చెలఁగుచు నసిపత్రస్రుక్స్రువంబుల నేర్చి రక్త మాజ్యంబుగా రమణ చేసి
తనయసహోదరతతులతో రాముని బూర్ణాహుతిగ వేల్చి ఘోరజలధి

గీ. నవభృథస్నానములు చేసి యలరుసోమ, యాజివై యుండు మీవు మే మపుడు హోత
లనఁ జెలంగుదు మీయుద్ధమనుమఖంబు, చేసినను గాని త్రిజగత్ప్రసిద్ధిగాదు. 121

మ. అని యుక్కెక్కివడి మంత్రు లాడఁగఁ దదీయాలాపముల్ మెండుగా
విని దైత్యేంద్రుఁడు మిన్నుముట్టి సకలోర్వీభాగముం గంపిలన్
మనుజేంద్రుం దృణలీలఁ ద్రుంతునని దుర్గాఢంబునం దల్చె నెం
దు నొగిం జచ్చెడివారి కన్యజనవృత్తుల్ గానఁగావచ్చునే. 122

మ. మఱియుం బెక్కువిధంబులం గనలుచున్ మత్తేభముంబోలె పై
మఱచెం గ్రోధతుఁడై నిలింపతతి పల్మాఱున్ భయం బందఁగా

శిరముల్ నూఱిట దివ్యసన్మకుటముల్ చెన్నొందఁగాఁ బూని భా
సురమార్తాండశతంబురీతి ముఖముల్ సొంపార భాసిల్లఁగన్. 123

ఉ. ఆరయ నింద్రపావకయమాసురపశ్చిమరాణ్మరున్మహో
దారకుబేరముఖ్యభయదస్ఫుటఘోరతరంబు గండపెం
డేరము వామపాదమున శీవిగఁ బెట్టి కరంబు లన్నిటన్
ఘోరున నస్త్రశస్త్రములు పూని రణంబున కుత్సహించుచున్. 124

చ. దనుజులు నూఱుకోట్లు తను దట్టముగాఁ గొలువంగ దివ్యకే
తనమణిచక్రషోడశసుధాకరవద్ద్వివిధాతపత్రవే
గనయసహస్రచిత్రతురగప్రకటాసమసూతఘంటికా
స్వనయుతవిస్ఫురద్రథము చయ్యన నెక్కి జగంబు కంపిలన్. 125

సీ. శతయోజనోన్నతి శతశిరస్సులమీఁదఁ గన్పట్టుకేతనకాంతి దనర
భుజము లిన్నూటిపైఁ బొలుపొందుభుజకీర్తు లరసి విద్యుత్కాంతు లమర దిశల
ముత్యాలపేరులు ముంగిళ్ల నల్లాడఁ జామీకరచ్ఛాయ ఛత్ర మలర
విలసితమాణిక్యవిద్రుమస్థాపితహారము ల్కంఠమునందు నమర

గీ. వెడలె నాయుద్ధకళ్యాణవేదిఁ జూడ, వేల్పుమూకలు నంబరవీథియందు
వెఱగు నందంగ దానవవిభుఁడు భాను, వంశజునిజూడ విజయుఁడై వచ్చె నపుడు.

ఉ. అప్పుడు వారిధుల్ గలఁగె నష్టదిగంతమదేభయూథముం
దెప్పిరలేక మూర్ఛిలె మది న్భయమందుచు లచ్చి విష్ణునిన్
గుప్పునఁ గౌఁగిలించె నదిగో మనపాఁటిమృత్యు వందఱిం
జప్పరిసేయవచ్చె నని చయ్యన డాఁగిరి దేవసంఘముల్. 127

చ. పదుపురుమంత్రులున్ యములభంగిని దండము లుగ్రచిత్తులై
వదలక పూని భేరులరవంబులు మిన్నులు ముట్ట గంధదం
తిదశకరాజి నెక్కి నలుదిక్కులు ప్రయ్యలుగాఁగ నార్చుచుం
బొదలుచు నాశతాననుని భోరునఁ గొల్చిరి తేజరిల్లుచున్. 128

చ. హరి రఘురాముఁ డంచును రమామణి జానకి యంచు వానరుల్
సురవరు లంచు గెల్వ లిఁకఁ జొప్పడ దంచు రణంబు సేయకే
మురలు మటంచుఁ దల్లి పలుమాఱును దూతలఁ బంప నాత్మలో
నిరుపమవిక్రమస్ఫురణ నెట్టుకొనన్ వినఁడయ్యె నత్తఱిన్. 129

క. నానాముఖముల నఱచెడి, సేనామధ్యమునఁ జంద్రశేఖరుమాడ్కిన్

మానుగ శూలము భుజమునఁ, బూనుక రణకాంక్ష వెడలె భువనము వణఁకన్. 130

సీ. ఆవేళఁ గంకగృధ్రావళి పురివిచ్చి యాడఁగాఁ దోఁగె శతాస్యుమీఁదఁ
గరము నెత్తురువాన గురిసె నేనలమీఁదఁ బిడుగులు పడఁ జొచ్చెఁ బుడమి వణఁక
వఱడు లంతంతకు వాపోయెఁ దలలెత్తి వెసఁ గొన్నిగోడుగులు విఱిగిపడియె
నెదురుగా నేతెంచె నేపుమైఁ బెనుగాలి మురువేది తురగముల్ మెల్ల విఱిగె

గీ. గడువిలాపించి యొఱలె నాకాశవాణి, చెలఁగి యడ్డంబుగావచ్చెఁ జెవులపోతు
మఱియు ముందట నొకమహామలినమైన, [1]విధవరాలేడ్చెఁ బోయినవిభునిఁ దలఁచి.

మ. అవియెల్ల న్వెసఁ గాంచియుఁ విక్రృతకోపావేశుఁడై పూని శాం
తివిధుల్ దా నొనరించి మానసమునన్ ధీరాత్ముఁడై భేరికా
వివిధానేకమృదంగనాదము మహోర్విం బిక్కటిల్లంగ భై
రవమూర్తి ప్రతిబింబమై తరుచరవ్రాతంబులన్ డగ్గఱెన్. 132

శా. ఈరీతిం గడుదగ్గరం గపులు దైత్యేంద్రుఁ విలోకించి గం
భీరంబుల్ విడి హస్తకీలితధరాభృత్పాదపశ్రేణి ని
స్సారం బొప్పఁగ వైచి దానవమహాసైన్యంబు పెల్లార్వఁగా
మేరల్ దప్పి వణంకుచుం బఱచి రెమ్మెల్ దూలి యాడాడకున్. 133

సీ. శతకంఠుఁ డనువాఁడు చనుదెంచె మనమీఁదఁ బాఱిపోవుదమె యీపాటిమనము
దానవేంద్రుఁడు వాఁడె తప్పి వచ్చెను రండు వనచరులార యీపలికి నేఁడు
శాఖనేశుఁడు మహారణము సేయఁగవచ్చె జరుగుడ మిఁక లెంక జాగువలదు
కర్బురథపుఁ డదె కాకతో నేతెంచెఁ గదలుద మిటనుండి వదలి మనము

గీ. అనుచు భీతిల్లి తమలోన నాడుకొనుచు, సైన్యములు నక్కడక్కడ జరిగి విఱిగి
తిరిగి తేఁపక యొంతయుఁ దెలివితప్పి. రూపములు మాఱి రంత విరూపు లగుచు.

సీ. గిరిగహ్వరముల కేగిరి మోహరంబులు విడిచి కొందఱు కపు లడరుకొనుచు
రూపముల్ డాఁచి విరూపముల్ గైకొని ప్రాఁకిరి కొందఱు వసుధమీఁద
దండముల్ గాని యుద్దండముల్ పనికిరావని కొంద అసురుల వినుతిఁ జనిరి
రామచంద్రుండె పరామరిసించు నటంచు నల్లన శరణనిరి కొంద

గీ. ఱట్టితెఱఁగున వానరు లెల్ల దిశలఁ, బఱవ వారలఁ గనుఁగొని భానుసుతుఁడు
వారలకు రాముఁ గేల నొయ్యారముగను, జూపి యిట్లనె సైన్యముల్ చోద్యపడఁగ.

క. పాఱకుఁడీ భీతిల్లుచుఁ, దారకుఁడీ రిపులఁ జూచి దైత్యులనెల్లం

1 విధవ యెదురయ్యె నాదైత్యవిభుని కంత.

బోరాడఁగలము రణమున, శ్రీరాముఁడు గలుగ మనకుఁ జింతేమిటికిన్. 136

సీ. ఈరఘునాయకుం డినవంశరత్నంబు జగదేకవీరుండు శౌర్యఘనుఁడు
వరశరణాగతవజ్రపంజరుఁడు దానవసంహారుఁడు ధరానాయకుండు
జానకీహృదయరంజనచరిత్రుఁడు పవిత్రుఁడు వికచాబ్జనేత్రుఁడు కృపాత్ముఁ
డీశతకంఠుని నిప్పుడే తృణలీల మడియించుచున్నాఁడు మనకు నితఁడు

గీ. దాపుఁ బ్రాపును దల్లియుఁ దండ్రి యగుచు, నుండ మీకేల భీతిల్ల యుఱుకుచుండ
రండు రండు రయంబున రాముకడకు, ననుచు మఱలించెఁ దనదుసైన్యముల నెల్ల.

మ. మఱలింపం గపిసైన్యముల్ గిరివరక్ష్మాజవ్రజంబుల్ మహా
శరయుగ్మంబులఁ బూని పెల్లుగ జగత్కంపంబుగా నార్చి యో
ధరణీనాయక మమ్ముఁ బంపు మసురన్ ధాత్రీస్థలిం గూల్చి మీ
చరణంబుల్ గనుఁగొందు మంచును రణోత్సాహంబునం బల్కుచున్. 138

క. శరణయ్యా భక్తవత్సల, శరణయ్యా మహానుభావ జానకిరమణా
శరణయ్యా దానవాంతక, శరణయ్యా రామచంద్ర సద్గుణసాంద్రా. 139

వ. అని యిట్లు నుతియించినసుగ్రీవునిం గని సంతోషభరితమానసుండై తత్సైన్యంబు
నవలోకించి మఱియును. 140

శా. రాముండున్ ముదమంది వచ్చెడిమహారక్షోగణాధీశ్వరో
ద్దామప్రాభవమున్ శతద్వయవిదోర్దండప్రచండత్వమున్
మోముల్ నూఱును దన్ముఖప్రకరసంభూతానలజ్వాలలున్
వేమాఱుం గని కోపమున్ భయము నాశ్చర్యాత్తమై చూచుచున్. 141

మ. నరనాథుండు విభీషణుం బిలిచి యన్నా యీమహాకారుఁ డీ
శ్వరుఁడో చండకృతాంతుఁడో యనలుఁడో చర్చింపఁగా మృత్యువో
ధరపై నెవ్వఁడు వీఁడు వీనిఁ గని చిత్తం బంతయున్ భీతిలెం
గర మొప్ప న్వినుపింపుమా యెఱిఁగెదన్ గర్వంబు పోకార్చెదన్. 142

*మ. అనినన్ దేవ మహానుభావ విను వీఁ డాభీలతన్ ధైర్యశౌ
ర్యనయుండైన శతాననుండు బహుమాయావర్తనుం డస్మదీ

---

*సీ. సర్వగీర్వాణప్రసన్నుతరణభీమ విన్నవించెద మీకు విమలముగను
ఇతఁ డీశ్వరుండుగాఁ డినవంశవర్ధన విను కృతాంతుఁడు గాఁడు విమలముగను
గాలమృత్యువుగాదు కమనీయవంశయంబుజపత్రనేత్రసత్పుణ్యగాత్ర
ఘనతరమాయావర్తనుఁడు దౌర్జన్యుండు దానవాధీశ శతాననుండు

గీ. రణమునను వీని గెలువంగరాదు విబుధ, వరులకునునైనఁ దలఁపంగ వానిఁ దునుమ

యనితాంతాప్తుఁడు వీని యుద్ధమునఁ బోరాడంగ శక్యంబు గా
దు నరేశాగ్రణి యెట్లో కాని వరరాడ్దుర్వారుఁ డీతం డిలన్. 143

మ. దనుజాధీశునియంగమందుఁ గలరక్తం బింత యిద్ధాత్రిపై
నొనరంగాఁ బడెనేని నూర్వురుశతాస్యుల్ సంభవంబై రణం
బున కజ్జాడుదు రిందు కేమి తెఱంగో పోరాడ నెట్లోర్తురో
వనచారుల్ వనజాతజాతువరగర్వం బెట్లు నాశిల్లునో. 144

గీ. ఇతనిచేతను మనబలం బెల్లఁ ద్రుంగు, నితని గెలువంగఁ జొప్పడ దెవ్వరికిని
నుర్విఁ బురుషుల కితఁ డజేయుండుగాన, నెట్లుజయమందు మోమున కెఱుఁగరాదు.

వ. అని మఱియుఁ బెక్కుచందంబుల విభీషణుండు శతకంఠుని ప్రకారంబు లెఱింగించి నృపవరా యుద్ధంబు సేయునెడ నద్దానవేంద్రునిపై నాగ్నేయబాణంబు లేమఱక యేయుచుండుము దానంజేసి రక్తబిందువులు ధరం బడనేరవు అందువలన ననేకశత కంఠోద్భవంబు మిథ్య యగునని యెఱింగించి తత్తత్ప్రధానులమహిమంబు లెఱింగించి వారివారికిఁ దగినశూరుల నేర్పరించి యింక నాలస్యంబు దగదనుచుం జెప్పి హనుమంతుని వీక్షించి మహాత్మా యిట్టిసమయంబున నెట్టైనం గెలుపు సమకూఱంజేయుం మదియునుంగాక నాపైని దానవుం డెప్పుడు విగ్రహించుచు నుండుఁ గావున నన్ను నేమఱక కాపాడు మనిన నొడంబడి రామునిసాన్నిధ్యంబున వాలంబు ద్రిప్పుచు నుండె భరత శత్రుఘ్న లక్ష్మణ కుశ లవ విజయసుగ్రీవాంగదులును మిన్నువగుల నార్చుచుఁ బరివేష్టించి యుండిరి రాముండును ధనుర్గుణటంకారరవంబుల దిశలఁ బగిలించుచు నమోఘశరంబు లేర్పరించుచు సీత కభయంబు దెలుపుచు లక్ష్మణుం బురికొల్పుచు ననేకవిధంబుల విజృంభించుచు నుండె నంత నుభయబలంబులుం దలపడి శరవర్షంబులు గురియించుచు శైలంబులు ఉవ్వుచుఁ బాదపంబుల నడఁచుచు మోఁకాళ్లఁ బొడుచుచుఁ బిడికిళ్ల గ్రుద్దుచు వాలంబులం జుట్టి త్రిప్పుచు వృక్షమూలంబుల వ్రేయుచు నిట్టిరీతి బహుగతులం బోరఁ జొచ్చిన దేవగంధర్వవిద్యాధరగరుడ కిన్నరకింపురుషాదు లభ్రతలంబున నిల్చి యమ్మహాకలకలం బాకర్ణించుచుఁ జూచుచుఁ బరమాశ్చర్యంబు నొందుచుండిరి బ్రహ్మదేవుండును మనంబున వగచి యిట్టివరంబు లేల యొసంగితి వద్దురాత్మునిచే నఖిలకపినరరాక్షసప్రళయంబు సమకూఱుచున్న యది యని యింద్రాదు లెగ్గింప విన్ననై యుండెఁ బ్రళయకాలావసానంబున నెట్లు మనకు నుపాయంబు నెసఁగు నిపుడు, రమ్యగుణసాంద్ర దశరథ రామచంద్ర.

వ. మఱియు వినుము.

నొదవుసకలభువనసంహారంబు ననుకరించి యుంభఃసుకటకంబులయందును బీభత్సం
బై యుండె నంత. 146

సీ. ఈపాటిమాంసంబు లెన్నఁడు లేవని యేచి యుబ్బొంగుపిశాచములును
బాటించి దాఁటించి మేటియై యాడకాడకుఁ దాండవము లాడుఢాకినులును
ఢాకినీగణముల డాసి మెదడు ద్రావి యోకిలించుచుఁ జనుశాకినులును
శాకినీకులముల దీకొని నెత్తుట నోలలాడి చనుభేతాళతతులుఁ
గీ. గదిసి పురివిచ్చియాడెడి కాకములును, గేరి కాకుల గమకించుగృధ్రములును
గలిగి కావిరి దిశలెల్లఁ గప్పి దివము, సంధ్యయును రేయుఁ దెలియ నశక్యమయ్యె.
గీ. భూరితరఘోరరక్తంబు పొంగి భువిని, వఱదలై పాఱె నామడ వనరుదప్పి
వృక్షమూలాగ్రములు గప్పి పీఁగె నంత, సురలు మునులును గడుమహాచోద్యమంద.
శా. ఆరీతిం దమసైన్యముల్ ధరణిపై నందందఁ గూలంగఁ దాఁ
గ్రూరక్రోధమనస్కుఁడై దివిజు లాఘోషింపఁ గాలానలా
కారం బొప్పఁగ దీర్ఘజిహ్వుఁ డురుసంగ్రామంబు గావించుచో
నారూఢిం గపిసేనపైఁ గవిసె నుద్యత్ప్రాభవం బేర్పడన్. 149
చ. కవిసిన నుగ్రరాక్షసునిఁ గన్గొని రాముననుగ్రహంబునన్
వివిధశరంబు లేయుచును వేగమున న్భరతుం డొగి న్మహో
గ్రవిశిఖ మానిశాచరుఁడు గ్రక్కున నేసినదాని నొంచి భై
రవరవ మేర్పడం గణఁగి రాక్షసుఁ గన్గొని యప్పు డిట్లనెన్. 150
ఉ. ఓరి నిశాచరుండ విను ముగ్రరణంబున నిల్చి నేర్పుతోఁ
బోరుము చూచెదన్ యముని ప్రోలికి నిన్నును బంపెద న్మహో
దారశిలీముఖంబుల హతంబుగఁ జేసి వనేచరావళిం
జేరి ముదంబు నెక్కొనఁగఁ జేతు నిమేషములోన నిచ్చటన్. 151
చ. అనవిని దీర్ఘజిహ్వుఁడు దురాగ్రహుఁడై భరతున్ ధనుర్గుణ
స్వనబధిరీకృతాఖిలదిశావలయుం గని యోరి చూడరా
మనుజకులాధిపాధమ సమర్థునకున్ బహుభాష లేలరా
కనదసిధారచేఁ గదిసి కండలుచేయుదు నిన్నుఁ జూడరా. 152
చ. పడిన నినుం గనుంగొని నృపాలుఁడు రాముఁడు వచ్చెనేని య
ప్పుడమినిఁ గూల్తు నందులకుఁ బోర విభీషణుఁ డగ్గెనేని బ
ల్విడి మెడఁ ద్రొక్కి చంపెద నవీనబలంబున వానికై యజుం
డుడుగక వచ్చెనేని తగ నుక్కణఁగించెద నొక్క ప్రేల్మిడిన్. 153

ఉ. నావిని రాఘవానుజుఁడు నవ్వుచు నొక్కయమోఘబాణ మా
దేవతలెల్ల దీవెనలు తీవ్రముదంబున నిచ్చి మెచ్చఁగా
వావిరి నారిఁ బూని బలవర్ధనుఁడై తగ నిండఁదీసి యా
రావముమీఱ నేసె బవరంబున దైత్యునిజిహ్వ ద్రెవ్వఁగన్. 154

శా. జిహ్వానష్టమునొంది దానవుఁడు కస్తిం దోఁగి యుద్ధక్రియా
రంహుండై ప్రళయాగ్నికైవడిని వైరం బొప్పఁగా మండుచున్
సింహధ్వానముచేసి యబ్భరతుపై శీఘ్రంబునం జండరా
ద్రాహ్వాస్త్రం బొగి నేయఁబూనిన నతం డాభీలశౌర్యంబునన్. 155

శా. ఆటోపప్రబలప్రతాపచటులోగ్రాకారుఁ డౌచు న్నిరా
ఘాటాగ్నేయశరంబునం దను మహీకాంతుండు మెచ్చంగ న
క్తాటాధీశునిహస్తముల్ దునిమె ధైర్యప్రౌఢిమన్ వేల్పులున్
సూటిన్ సన్నుతిసేయ వానరబలస్తోమంబు పెల్లార్వఁగన్. 156

ఉ. నాలికయుం గరంబులుఁ దృణంబులరీతి నణంగఁ బావక
జ్వాలలు చూపులం దొఱఁగఁ జయ్యన మండుచు నట్టహాస మా
భీలతఁ జేయుచున్ భరతుఁ బెల్లుగ మ్రింగెదనంచు మృత్యువుం
బోలి మహోగ్రతం గవిసి పోరె వనేచరులెల్ల భీతిలన్. 157

ఉ. అర్కకులేంద్రుఁడున్ దనుజు నల్లనఁ జూచి యమోఘవృత్తిమైఁ
గర్కశభల్ల మొక్కటి ముఖంబున మంటలుగ్రమ్మఁ బూనుచో
మార్కొని యార్చి యేసినను మత్తనిశాచరమస్తకం బొగిం
జేర్కొని త్రుంచి నేలఁ బడ బిట్టుగఁ ద్రోచె భయప్రదంబుగన్. 158

ఆ. అట్లు ఖండనమున నవనిపైఁ బడిదీర్ఘ, జిహ్వపాటుఁ జూచి శిఖిముఖుండు
కణఁగి విలయకాలకాలభైరవుఁబోలె, బాహు మెఱసి కనసె భరతుమీఁద. 159

ఆ. అన్నమీఁదఁ గవియుచున్నట్టిదురాత్మునిఁ, జూచి బలములెల్ల జోద్యమంద
శత్రుభీష్ముఁడైన శత్రుఘ్నుఁ డొగి నేసె, నర్ధచంద్రబాణ మతనిమీఁద. 160

ఆ. శిఖిముఖుండు దాని జీర్ణంబు గావించి, యతనిమీఁదఁ బఱపె నైంద్రశరము
దాని నడుమఁ ద్రుంచి దైత్యుపై నురగాస్త్ర, మేసె దనుజసేనలెల్ల నులుక. 161

మ. సరగ న్గారుడబాణ మేసి యురగాస్త్రం బుచ్చిపోఁజేసి యా
శ్వరబాణత్రయ మూఁచి దుర్మదమునన్ శత్రుఘ్నుపై నేయ నా
శరముల్ దేహముగాఁడి పొమ్మసిలి గర్తాత్తర్జనల్ మీఱఁగా
[illegible] 162

మ. నరనాథానుజుఁ డంత సుగ్రుఁ డగుచు న్నారాయణాస్త్రంబు విం
ట రయం బొప్పఁగఁ బూని నిర్జరులు మింటన్ సన్నుతింపంగ న
బ్బుర మేపారఁగ నార్చి వేయ నది యాభూమంతట న్నిండి వి
స్ఫురదగ్నిప్రకరంబు లీనుచు రిపుక్షోభంబు గావించుచున్. 163

మ. చను దేరన్ భువనంబు లెల్ల నదరెన్ సప్తాచలంబుల్ భయం
బున నందంద వణంకె నింకె సకలాంభోధుల్ గతుల్ దప్పి ర
య్యినచంద్రుల్ వెసమ్రొగ్గె దిగ్గజచయం బేపారఁ గాలాగ్ని చ
య్యన నావిర్భవమయ్యెఁ దచ్చటులదివ్యాస్త్రప్రయోగంబునన్. 164

గీ. అమ్మహాకాండ మీక్షించి యసురవరుఁడు, బిట్టు వణఁకుచు నటు మొఱవెట్టుచుండ
వచ్చి విచ్చులు గురియుచు వానిశిరము, ధరణిఁ బడఁద్రోచె దైత్యులు తల్లడిల్ల. 165

గీ. శిఖిముఖుఁడు గూలుటకు వానిసఖుఁడు కినుక
నుగ్రుఁడై స్థూలకంఠుఁ డత్యుగ్రశూల
మపుడు హస్తంబునను బూని యమరు లడల
రూఢిఁ బోరాడఁ గవిసె శత్రుఘ్నుమీఁద. 166

సీ. స్థూలకంఠునిబాహుశూలంబు వీక్షించి లక్ష్మణుం డతనిపై లావు మెఱసి
యర్ధంబువచ్చి సాయకపరంపరలేయ నసుర మహారోషమంది కినిసి
యాలంబులోఁ గూలు మని శూల మపు డేసె నేసిన భువనంబులెల్ల వడఁకె
భూనభోమధ్య మద్భుతముగా ననలంబు నిండె భయం బందె నృపవరుండు

గీ. నప్డు డేడఁజొచ్చి హనుమంతుఁ డాత్రిశూల, మెల్ల సైనికు లలరంగ నేపు మెఱసి
పద్మజాండంబు పటపటఁ బగుల నార్చి, విపులబలధుర్యుఁడై పట్టి విఱిచివైచె 167

గీ. పరుస నమృతంబు గురిసిరి వాయుసుతుని, మీఁద నమరులు దీవించె మేదినీశుఁ
డపుడు సౌమిత్రి సంభ్రమం బంది మాకుఁ, బ్రాణబంధుండ వగుదవని ప్రస్తుతించె.

గీ. వెండియును లక్ష్మణుఁడు మహోద్దండుఁ డగుచు
గౌశికుఁడు దనకిచ్చినకాండ మొకటి
వింట సంధించి పెల్లార్చి విపులరోష
మొదవ నాస్థూలకంఠుని నుర్విఁ గూల్చె. 169

గీ. స్థూలకంఠుఁడు గూలినఁ జూచి కుపితుఁ, డగుచు యోజనహస్తుఁ డాహవమునందు
మెఱయ సౌమిత్రి నొగిఁ బట్టె మొదలకుండ, నతనిచేతులు తెగవేసె నక్కుమారుండు.

గీ. హస్తముల్ పోవ యోజనహస్తుఁ డపుడు, కుపితుని మ్రింగెద నని మహారోష మెసఁగఁ

దివిరి వక్త్రంబు దెఱచి యేతేర నతఁడు, సరసతూణీరముగఁ జేసె శరచయముల. 171

గీ. మించి వెండియుఁ శరములఁ ద్రుంచివైచి, యఖిలవానరసేన లందంద సార్వఁ
దనదుచాపంబునను మహోద్దండశరముఁ, దొడిగి యోజనహస్తుని బుడమిఁ గూల్చె.

చ. కనలుచు నక్కుశాహ్వయునిఁ గాంచి దురాగ్రహుఁ డౌచు దుర్ముఖుం
డనియెడువాఁ డిటోరి మనుజాధిపనందన నన్నుఁ జూడరా
తునిమెద నిన్ను నిట్టె యని తోరముగా నరుదేర వానిఁ గ
న్గొని లవుఁ డుగ్రుఁడై పఱపె ఘోరశరంబులు చిత్రవైఖరిన్. 173

ఉ. అప్పటిబాణముల్ నడుమ నన్నియుఁ ద్రుంచి లవాఖ్యుమీఁదటన్
గుప్పున నగ్నిసాయకము గ్రూరత నేసిన దాని లీలతో
నప్పుడు వారుణాస్త్రమున నట్టె యణంచి నిలింపులెల్ల బా
గొప్ప జయధ్వనుల్ సలుప నుగ్రశిలీముఖ మొక్క టేర్చుచున్. 174

వ. అద్దానవునిహస్తంబులుఁ జరణంబులు ఖండించి పిదప లీలమై వానిమస్తకంబును ఖండించె వానిమరణంబు గనుంగొని కోపతాపంబులు మీఱ శూర్పకర్ణుండును రక్తాక్షుండును పింగళాక్షుండును గజోదరుండును త్రిముఖుండునుం గడిసి యొక్క పెట్టునఁ గుశలవులం జంపంబూనిన నెఱింగి వారల మహోగ్రంబులు సూచి రాఘవుండు ప్రళయకాలాంతకుపగిది హుంకరించుచు నందఱకు నన్నిసాయకంబులు బఱపి తలలు ద్రుంచె నంత. 175

చ. పదువురుమంత్రులు న్నృపులపాలును భృత్యులపాలునైనఁ దా
నదవదనొంది రోఁజుచు శతాస్యుఁడు మృత్యువుఁబోలి నిక్కుచుం
బ్రదరపరంపరల్ కడునభస్థలముల్ భువియుల్ మహానలా
స్పదముగ నిండనేసె బహుభంగుల వానరులెల్లఁ గూలఁగన్. 176

వ. [మఱియును బిఱుతివియక నూఱుబాణంబుల నంగదుం గూల్చి యిన్నూఱుశరంబుల సుగ్రీవు నొంచి యేనూఱు శిలీముఖంబుల భల్లూకపతిని మూర్ఛిల్లఁజేసి అఖిలవానరులను క్షణమాత్రంబునం జమునివైచి క్రమ్మఱ దేశాధిపులం గదిసి కొందఱఁ బదతలంబున హతంబు గావించి యందఱ నొక్క పెట్టునఁ దనవక్త్రగహ్వరంబునం జొనిపి మఱియును హతశేషు లగుమనుజపనచంబలంబులఁ బోకార్చు] విభీషణు నవలో

[ ] ఈమధ్యభాగము పరిషత్ప్రతిలో నీసీసపద్యమున్నది.

సీ. నూఱుశరంబుల నూఱుబాణంబుల వాలిపుత్రుని గూల్చె వసుధమీఁద
సిన్నూఱుపేతల సిన్నూఱుశరంబుల సుగ్రీవు నొప్పించె నుంలు బెగడ

కించి పీనికతంబున రావణకుంభకర్ణ మేఘనాదప్రముఖానేకదానవప్రళయంబు సమ
కూర్చెం గులద్రోహియైనవీనిం దెగటార్చెదనని బ్రహ్మాస్త్రంబుసంధించిసకలలోకంబు
లు దల్లడిల్ల నార్చి పేర్చి యేసిన నది విలయానలకీలాకరాళంబును మృత్యుంజయఫా
లనేత్రసంభూతమహోగ్రంబును వీరభద్రకోపంబును కాలభైరవోగ్రంబును గూడ
నైక్యంబు నొందినవిధంబునం జనుదెంచెనొక్క యని గరుడగంధర్వకిన్నరకింపురుష
సిద్ధవిద్యాధరామరలోకంబులు హాహాకారంబులుసేయఁ జిచ్చులు గురియుచు వచ్చి
విభీషణు నవయవంబులు బంధించి నేలం బడఁద్రోచె నంతియకాని రాఘవుకరు
ణాకటాక్షప్రభావామృతసంసిక్తశరీరుం డగుటంజేసి చంపనోపదయ్యె అవ్విభీష
ణుసైన్యంబులు నాడాడం బఱచి డాఁగె వెండియు నమ్మహాదానవుండు కుశలవవిజ
యభరతశత్రుఘ్నలక్ష్మణులతోడం గూడ రాముని వధియింపం బూని యెక్కు పెట్టిన
ధనుశ్శతంబులు ధరించి బాణసహస్రంబుల హనుమంతుని వివశుఁ గావించి శరవర్షంబు
గురియుచునట్టహాసంబు సేయుచు నరుదేర[సీతామహాదేవి యతని భీషణగమనప్రకా
రంబు నిరీక్షించి తనయాదిమహామహిమం బాకర్షించి శతకంఠునికిందప్ప నెవ్వరికిం
గానరాకుండఁ గనుపట్టిన శతముఖుండును నరవరునిఁ జంపెదనని యార్చుచు డాసి
పురోభాగంబున నున్నజానకిం గనుంగొను]నవసరంబున నవబ్రహ్మలును పదునొకొం
డురుద్రులును పన్నిద్దఱుసూర్యులును త్రేతాగ్నులును ముప్పదిమూఁడుకోట్లదేవతలు
ను గనఁబడిన భయంబందియిది నాపాలిఁటిమృత్యువుగాని యీఁడుదానిమాత్రంబు
గాదని నిశ్చయించి తా నరుదేరఁ దనతల్లి రణమాత్రకు ననుగ్రహంబు సేయనం

నేనాఱుశరముల నెసఁగ భల్లూకనాథునిఁ గూల్చె నుర్విపై దొరలియాడ
వానరబృందంబు మానుగాఁ జక్కాడి క్రమ్మఱ నృపతుల గదిసి మెఱసి
సీ. అన్యనృపతుల బడబాగ్నియందు వేల్చి, కోటి కోంకఱి నొకమాఱు నోరుదెఱచి
మ్రింగె హతశేషులైనవా రంగమెల్ల, నెక్కి చక్కాడె నంతట నుక్కు మెఱసి.
[సీ. సీతామహాదేవి చెన్నొందు నాశతాననుఁ విభీషణముగ నొనరఁ జూచి
తనయాదిరూపంబుఁ దగఁ దాల్చి శతకంఠునకుఁ దప్ప నేరికిఁ బ్రకటముగను
గానరాకుండినఁ బూని యాదైత్యునిఁ జంపంగ నోపును తత్క్షణమున
ననుకొనియుండఁ దా నపుడు దానవభర్త నవనిజాధిపుఁ గూల్తు ననుచు మదిని
గీ. మచ్చరమునొంది రాముని మఱియు డాసి, కిన్క చూపుచు రామునివెన్కనున్న
జానకిం జూచి యిది మహాశక్తి యనుచు, మదిని భీతిల్లి యంతటఁ గదలి నిలిచె.]
పాఠాంతరము.

డుటకును క్రమంబున దుర్నిమిత్తంబులు కనఁబడుటకును సంగరంబునఁ దన ప్రధానులు బలంబులతోఁగూడ భస్మంబు నొందుటకును జిత్తంబు వికలంబైన నేఁటికి యుద్ధంబు సేయందగదు రేపు చనుదెంచి సహోదరసహితంబుగా రాముని దెగటార్చెద నని ప్రతాపలంక కరిగె రామచంద్రుండును విషణ్ణహృదయుండై విభీషణు బ్రహ్మాస్త్రబంధవిమోచనంబుగా బ్రహ్మమంత్రంబు లుచ్చరించుచు మూర్ఛిల్లినకపులం దనహస్తస్పర్శచే నలవరించుచుఁ దమనిమిత్తంబునకై వచ్చిన దేశాధీశులం గని వగచుచు రేపు మగిడి దనుజుం డరుదెంచునెట్లొకో యని చింతించుచు సీతకు సంగరచాతుర్యంబులు దెలుపుచు హనుమంతుని వినుతించుచు నుండె నని మహాదేవుం డెఱింగించిన విని పార్వతీదేవి శిరఃకంపంబుచేసి మహాత్మా శతకంఠుండు మఱునాఁ డరుదెంచి నృపులతో నెట్లు పోరె సీత యేరీతి నతని హతంబుచేసె నెఱింగించి సంతుష్టం గావింపు మనిన నటమీఁదివృత్తాంతంబు పురహరుం డద్రిజకు వినిపింప వినఁ దొడంగె నంత. 177

క. కదనామరవరతనయా, సదమలచారిత్ర రాజసన్నుతగాత్రా
మదననిభరూప సంతత, మదశాత్రవహరణ వేచమక్ష్మారమణా. 178

భవప్రభూతకల్మషాదిభంజనానవీనకీ, ర్తివరమర్త్యపాయకాశుభాయకా?
అవక్రవిక్రమాబుధావనాత్యుపక్రమా,? రవిప్రకాశవేచమస్థిరాకృపాకరా.?

గద్యము. ఇది శ్రీమదేయకూర్తినివాస లక్ష్మీనృసింహకరుణాకటాక్షసంప్రాప్త మహాకవిత్వవిద్యాపారీణ సుమహితాంధ్రగీర్వాణ భాషాప్రవీణ సంగీతలక్షణధురీణ సకలవిద్వన్మిత్రాత్రేయసగోత్రపవిత్ర ధర్మనార్యపుత్ర నిఖిల మహీసురాశీర్వాద ప్రవర్ధమాన భాగధేయ సకలనృపవిధేయ వినయవిధేయ మర్దననామధేయ ప్రణీతంబైనసీతావిజయం బనుమహాప్రబంధంబునందు తృతీయాశ్వాసము.

పరిషత్ప్రతిలో—

ఉ. శ్రీరమణీయవైభవవిశేషగుణాకర యర్థిలోకమం
దార యశోవిశాల వరతార పటీర హిమాద్రి కాశసీ
శారదనీరదస్ఫురవిశాలమరాళ తుషారహీరక
ర్పూరవిభస్ఫుటస్ఫురణభూరిజితప్రతరెడ్డిభూవరా.

మాలిని. సరసగుణవిశేషా సాధుసంశీలభాషా
దురితవిపినఘోషా దూరజైత్రప్రదోషా
నిరుపమబుధతోషా నిర్మలారూఢవేషా
పరమపురుషతోషా భావజాకారవేషా.

చతుర్థాశ్వాసము.

క. శ్రీనీలకంఠసేవక, దానకళాకర్ణమానధనసంభరణా
దీనసురద్రుమ సన్నుత, మానవధవవితతి పోచమత్స్మాధిపతీ. 1

వ. అవధరింపు మత్తెఱంగునఁ బార్వతీదేవికి మహాదేవుండు వినిపించుచు వెండియు నిట్ల నియె అట్లుశతకంఠుండు ప్రతాపలంకకరిగి కలహావృత్తాంతంబును సీతామహిమంబును తనపరాభవంబును దనతల్లికివినిపింప నమ్మానినియును జింతించితనయునకిట్లనియె.

గీ. వలదు వలదని పలుకఁగాఁ జలము మెఱసి, యనికి నరిగితి వటునీవు చనినపిదపఁ
గలఁగి రోఁవంతనొందుచుఁ గన్నుమూసి, యొక్కకలఁగంటి నదివిను నిక్కముగను.

గీ. రాముఁ డనునాతఁ డావినారాయణుండు, తోడరి నిల్చిన నాతనితోడ నీవు
కణఁగి యెదిరింప శక్యంబుగాదు వినుము, తల్లివచనంబుఁ బాలింప ధర్మమండ్రు.

వ. అదియునుంగాక. 5

సీ. పురుషులచే వీఁడు పొలియకుండఁగఁ దొల్లి వనజజుఁ డొసఁగినవరములెల్ల
నిలిపెద నిలిపి యేనేర్పునసైన నాదిమశక్తిఁ బూని ప్రార్థించి యప్ప
రంజ్యోతివలన నీరాతుఁసుఁ బరిమార్తు నని లోకమాత నొయ్యనఁ దలంచెఁ
దలఁచిన నయ్యమ్మ పలువిధంబుల రాముచే విల్లునమ్ములు చేరి తిరిసి

గీ. తానె కైకొని ఘోరయుద్ధంబుచేసి, యాహవంబున నీతల లవనిఁ గూల్చె
డాసి యడలిరి నాదుకోడండ్రు వినుము, ఇట్లు కలఁగంటి నీకమీఁద నెట్లొకాని. 6

సీ. ఏఁగన్నకలసత్య మింతయేకాని తప్పఁగనేర దెట్లింటిబవరమునను
సీతామహాదేవి శితశరంబులచేతఁ బడునప్పుడైనను దలఁచు బుద్ధి
నీసేనలన్నియుఁ నిమిషమాత్రంబున ధరఁ గూలునప్పుడైనఁ దలఁచు బుద్ధి
పటువిశిఖంబుల బలువిడి నీకలల్ దండించునప్పుడైనఁ దలఁచు బుద్ధి

గీ. యొక్కకపిమాత్రుఁ డిచ్చట నుక్కుమెఱసి
రూఢిఁ బిడికిటఁ గదిసి నీఱొమ్ముఁ బొడిచి
నీదుసింహాసనము గూల నిలిచి తన్ని
యరిగె నదియైనఁ దలఁప వేమందు నిన్ను. 7

[1]సీ. మర్కటాలికి వశమా సముద్రంబులు నాలుగు దాఁట నేనాఁటనైన
నరులకు శక్యమా నవ్వుచు నీలంక యగ్గలంబుగఁ బెనులగ్గపట్ట
భవదీయదానవాపారబలంబుల నలవియే పరులకు నవనిఁ గూల్ప
సురసంఘములనెల్ల చెఱలుపట్టిననిన్ను వెదరింపఁ దరమె మఱెవ్వరికిని
గీ. కాన రాముండువిష్ణుండు గాఁ దలంపు
వెలఁత సీతను మాయగా నిశ్చయింపు
హనుమఁ డీశ్వరుఁ డని బుద్ధియందు నిలుపు
మనుము శరణని రఘురాముమఱువు చోరుము. 8
గీ. భానుకులవర్ధనుం డాదిపరమపురుషు, చరణములమీఁద సాష్టాంగ మెరఁగి భక్తి
నిరపరాధిని ననుఁ గావు నీవెదిక్కు, పరఁగఁ గనుమన రామభూవరుఁడు నిన్ను. 9
సీ. అలవిభీషణుఁ గాచినట్టిశౌర్యంబునఁ గాకాసురునితప్పు గాచురీతిఁ
బోసఁగ నెంగిలిపండ్లు భుజియించి శబరిని గరుణ రక్షించినకైవడిగను
జాఁపఱాయై యున్నతాపసిదేవికి శాపంబు వాపినసరణి ధరణిఁ
దాటకఁ దెగటార్చి తపసియజ్ఞము గాచి కరుణతో మానులఁ గాచినట్టు
గీ. అఖిలసురమునిబృందంబు నా ననంగ, శ్రితజనాధారు శాత్రవజితవజీరుఁ
గోటిసూర్యప్రతీకాశుఁ గుజననాశు, సిద్ధమని నమ్ము నిన్ను రక్షించుఁ బుత్ర. 10
క. పుత్రా నామాటలు విను, సుత్రామాదు లొగి నిన్ను సొంపు దలిర్పం
బాత్రునిగా నుతియింతురు, శాత్రవజిత యింతకన్న సమయము గలదే. 11
వ. అని మఱియు ననేకవిధంబుల భయంబు పుట్టించినం గనలి తోఁకద్రొక్కినభుజంగంబు తెఱంగున దండితాడితం బైనకంఠీరవంబుచందంబున ఆజ్యాహుతం బైనప్రళయాగ్నిమాడ్కిమండి మిట్టిపడి మొగంబులు ముడివెట్టుక కన్నుల నిప్పులురులఁ దల్లి వియని యిమ్మాటలకు సహించితిం గాక యొండొరులైనం దెగఁజూడనే. 'స్త్రీబుద్ధిః ప్రళయాంతకీ'యనుసామెత నిజమయ్యె నీబుద్ధి వినియెదు వెఱ్ఱియునుం గలఁదే యని యచటు వీడ్కొని ప్రళయప్రచండమహోద్దండసప్తార్చివిధంబునఁ గ్రాలుచుఁ బటహాదిరవంబుల బ్రహ్మాండంబు ఘూర్ణిల్ల మఱునాఁడు సూర్యోదయకాలంబున రథంబుపై నెక్కి కొంతచిక్కినసైన్యంబులం గొని విలయకాలాంతకువిధంబునఁ గదలి రాఁదొడఁగె నంత నిక్కడ. 12
ఉ. అడ్డమువచ్చి తల్లి తనయాత్మజునిం గని ప్రేమమీఱఁగా
గడ్డము పట్టి నామనవి గైకొని యిప్పుడు వద్దు రాముతో

---

1 .మాటులభేదముతో నీయర్థమే ప్రత్యంతరమునఁ గలదు.

జడ్డుతనంబు మాను సరసంబున నీవును సంధిచేసి నీ
బిడ్డల నన్నుఁ గోడలిని బెంచుము శాశ్వతకీర్తి వర్ధిలన్. 13

వ. అనినఁ దల్లింజూచి బొమలు ముడివెట్టి పెద్దకాలంబున నిట్టిబుద్ధి వొడమి మతిచెడి యున్ననీతో నాకు భాషణంబేల అంతశ్శత్రువులతోడ సంధిగావింపుమని పలుక వచ్చిన నిన్ను సహించితిఁ గాని నాప్రాణంబులు నాకు రుచికరంబులు గావే నిన్ననఁ బనియేమి విడువు మని కరంబున నదల్చి సకలబలసంపన్నుండై యరుగుదెంచుచున్న నంత నిక్కడ. 14

*గీ. రామచంద్రుండు నలసుమిత్రాతనూజుఁ
బ్రేమతోడుతఁ జూచి విభీషణార్క
తనయపవనజజాంబవత్ప్రభృతి తరుచ
రేంద్రు లెల్లను వినుచుండ నిట్టు లనియె. 15

ఉ. నిన్న శతాస్యుఁ డిచ్చటికి నిక్కుచు వచ్చి యనేకసేనలం
బన్నగ సంహరించి మనపైఁ జనుదెంచిన వానియుగ్రతం
గన్నులఁ బాఱఁజూచి యొకకైవడి నుంటిమిగాని వానితో
నున్నతవృత్తిఁ బోరుటకు నోపఁగనైతిమి నీచవర్తనన్. 16

ఉ. ఎంతటివానికైన నొకయొక్కఁడుదాడిని నొక్కవేళలన్
వింతగ బుద్ధి చంచరిలు విశ్వములో నటుగాన దైత్యుఁ డ
త్యంతరణోత్సవంబున రయంబున వాఁ డొగివచ్చె వానితో
నెంతయుఁ బోరఁగావలయు నెల్లసురావళి సంతసిల్లఁగన్. 17

ఉ. నావిని లక్ష్మణుం డనియె నవ్వుచు నీగతిఁ బల్కనేల నా
లావును దైత్యులావును బరామరిసించెదుగాక దివ్యబా
ణావళి నద్దురాత్ముని రయంబునఁ గూల్చెద లేనినాఁటికిన్
వావిరివానిచేత నిల వ్రాలెదఁగాక తలంక నేర్తునే. 18

సీ. అనులక్ష్మణునిమాట కనుకూలముగ భరతుండు శత్రుఘ్నుండు దండనిలిచి
చూడుమీ దేవ మాసుమహితవిక్రమం బని చాపములు పూని రాక్షణంబ
కుశలవు లిద్దఱు ఘోరయుద్ధముసేయ సన్నాహఁగాఁ జొచ్చి రలముకొనుచు
సుగ్రీవుఁ డారాముఁ జూచి సేనలతోడఁ దలఁకక నిలిచె నంతకునిరీతి

*గీ. రామచంద్రుండు సౌమిత్రి రవితనూజు, రావణానుజుఁ బవనజు రమణజాంబ
వంత తరుచరమానవవరులఁ జూచి, యిట్టులనె వారు వినుచుండ నింపెలర్ప.

గీ. నంత హనుమంతుఁ డప్పు డత్యంతశౌర్య, వంతుఁడై మిన్నుముట్టుచు వచ్చి రాముఁ
గంజదళనేత్రు నీకేల కళవళింప, నాశతాస్యునిఁ దృణలీల నవనిఁ గూల్తు. 19

గీ. అనుచు సన్నద్ధు లగుచు శంఖాద్యనేక, తూర్యనాదంబు లందందఁ దొడిఁబడంగ
రథము లెక్కిరి తమమనోరథము లెక్క, భాతి నార్చుచు శత్రుగర్వములు వగుల.

సీ. రాముండు చటులవిక్రమశీలుఁడై వేగ హనుమంతు భుజములయందు నిలిచి
జానకీదేవిఁ బశ్చాద్భాగమునఁ బొందుగా నిల్పి భేరులు ఘనత మెరయఁ
గడు ధనుర్గుణవిటంకారముల్ దిక్కులు జగతిఁ బిక్కటిలంగఁ జలుపుకొనుచుఁ
బవనజుమఱఁగునఁ బరఁగ విభీషణుఁ బొంచియుండఁగ నియమించి మించి

గీ. దైవసంఘంబు జయజయధ్వనులు సేయఁ, గపులు పెల్లార్వ బ్రహ్మాండఘటము వగులఁ
గెరలి శతకంధరుని విలోకించుకొనుచు, ధరణిజకుఁ జూపుచును బ్రమోదమున నుండె.

ఉ. అంత శతాననుండు విలయాంతకుకైవడి హుంకరించుచుం
బంతముతోడవచ్చి పటుబాణపరంపరచేఁ గపీంద్రులన్
వింతగఁ గూల్ప వారలును వృక్షమహీధరసంఘముల్ వెసన్
వంత ఘటింప వైచినను వాఁ డవి చూర్ణముచేసె వ్రేల్మిడిన్. 22

చ. మఱియును మూఁడుబాణముల మైందుని గీటణఁగించి యుగ్రతన్
శరనవకంబుచే శరభుఁ జయ్యనఁ గూల్చి పదింట నీలునిన్
ధరఁ బడనేసి గోముఖునిఁ దప్పక యేడిట సంహరించి తా
నరుదుగఁ బద్నొకొంటను గవాక్షుని మూర్ఛిలఁజేసి వెండియున్. 23

సీ. దశకద్వయంబునఁ దారకుఁ బడనేసి మొనసి జ్యోతిర్ముఖు ముప్పదింటఁ
దివిరి ఖండించి యాద్విదుని నలువది శితవిశిఖంబుల హతునిఁ జేసె
యిషుపరంపరలచే ఋషభుని వెసఁ ద్రుంచి గవయుని డెబ్బదికాండములను
జక్కగావించి పెంపెక్కుచు నొకనూఱుశరముల నంగదుఁ జమరివైచి

గీ. జాంబవంతుని మున్నూఱుసాయకముల, నురవడిని గ్రుచ్చి ధాత్రిపై నొరఁగఁజేసి
గంధమాదనముఖమహాకపుల వేయి, మార్గణంబులు పరఁగించి మద మణంచి. 24

గీ. పరఁగ నార్చుచు నిన్నూఱుబాహులందు, నస్త్రశస్త్రాళి ధరియించి యమరు లడలఁ
గడఁగి రాముని వెదకుచుఁ గదలిరాఁగ, నప్పు డెదఁజొచ్చి సుగ్రీవుఁ డడ్డుపడియె.

మ. వడివాలంబున వాని చేతు లణఁగం బంధింపఁగాఁ బూని యి
ప్పుడమెల్లన్ వణఁకంగ నార్చుచు బలస్ఫూర్తిం జనుండేర నే
ర్పడ నద్దానవచక్రవర్తి కినుకం బాటించి సుగ్రీవునిం
బడఁగూలన్ వెసఁ దన్నె రాఘవమహీపాలుండు చింతింపఁగన్. 26

ఉ. రాముఁడు నవ్విభీషణుఁడు రాముని తమ్ములుఁ బుత్రులు న్మహీ
జామణియున్ మరుత్సుతుఁడు సంగరవీథినిఁ దక్క వానర
స్తోమములు న్నరావళియుఁ జూర్ణములైరి వెలుంగుచిచ్చుపై
నాము నెదిర్చి చచ్చుశలభావళికైవడి నొక్కపెట్టునన్. 27

ఉ. వెండియుం నాశతాననుఁడు వేగమ రామునిపై రథంబు ను
ద్దండతఁ దోలసారథిని దప్పక తిట్టుచు హుంకరించుచుం
గాండపరంపరల్ ధరణిఁ గప్పుచు గుండెలు వ్రయ్య నార్చుచున్
దండిగ రాఁగ లక్ష్మణుఁడు దైత్యునిపై నెదిరెన్ మహోగ్రుఁడై. 28

చ. ఎదిరిన రాఘవానుజుని యేపును రూపును బాణతూణముల్
సదమలశౌర్యమున్ విమలచాపమునుం గని యొక్కతీక్ష్ణ
ప్రదరము వింటఁ బూని యలపద్మభవాండము వ్రయ్య నార్చుచో
వదలక రోషభీషణవివాదము మీఱఁగ నవ్వు డిట్లనెన్. 29

గీ. పాఱిపో మ్మోరి యెటకైన బవరమందు, నెదిరి మద్బాణములకు సహింపఁగలవె
యిట్టె చంపెద నినుఁ జలపట్టి యింత, నందనుని మళ్లి తల్లి యెన్నఁటికిఁ గాంచు. 30

సీ. ఏఁడిరా లంకపై నేగి దశాస్యుని ధాత్రిపైఁ గూల్చుప్రతాపఘనుఁడు
ఏఁడిరా బాణంబు లేర్చి యార్చుచుఁ గుంభకర్ణునిఁ జంపువిక్రమధురీణుఁ
డేఁడిరా కోపోగ్రహృదయుఁడై యని నగ్నివర్ణునిఁ జంపినవరబలుండు
ఏఁడిరా మున్ను మహేశ్వరచాపంబు భిన్నంబు గావించుభీమశౌర్యుఁ

గీ. డతనిపైఁగాని నాదుసాయకము లేయ, శరధిఁ జొచ్చినఁ దలచూప వెఱచియున్నఁ
గొమ్మ మఱువున దాఁగినఁ గోరి విప్రుఁ, డైన గిరినున్నఁ బోనీయ కవనిఁ గూల్తు. 31

చ. అన విని యోరిదుర్మతి వృథావచనంబులు పల్కనేల లా
వున నెదిరించి నిల్వుము మహోగ్రశరంబులచేత నీతలల్
గనియలుసేతుఁ జూడు సురకాంతుని వజ్రినిఁ గెల్చుమేఘనా
దునిఁ దృణలీలఁ జిత్రముగఁ ద్రుంచుటెఱుంగవె యాజివ్రేల్మిడిన్. 32

చ. అని చటులోగ్రబాణముల నాశతకంఠుని నేసె నేసినం
గనలుచు నాశరాగ్ను లధికంబుగఁ గాల్పఁ దొడంగె నందుకున్
మనమున నాగ్రహించి గరిమన్ వరుణాస్త్రములేసి తచ్ఛరా
గ్నిని శమియింపఁ జేయుచు ననేకశిలీముఖసంచయంబులన్. 33

ఉ. నేలయుఁ నింగియున్ దిశలు నిండఁగ నేయఁ దదాశుగానల
జ్వాలలు చుట్టుముట్టుకొని చయ్యన నయ్యరదంబు దగ్ధమై

కూలఁగఁజేసెఁ జేసిన నకుంఠితశౌర్యమనస్కుఁడై కడున్
నేలకు డిగ్గఁగా నుఱికి నిల్చి కురించె మహాస్త్రవర్షముల్. 34

చ. అవి నడుమన్ హతంబుగ రయంబునఁజేసి సుమిత్రపట్టివి
ల్లవిరళలీల నొక్కచటులాస్త్రమునం దునియించి యొక్కటన్
వివశునిఁజేయ మూర్ఛిలి వివేకము దూలఁగ వ్రాలి వెండియుం
బ్రవిమలవృత్తిమైఁ దెలిసి బాణపరంపర లేర్పరించుచున్. 35

ఉ. వేఱొకవిల్లుపూని యొకవింతరథంబున నిల్చి వేగబృం
దారకు లుత్సహింప నలదానవసేనలు చంచలింప దు
ర్వారపరాక్రమస్ఫురణ రాముఁడు చూచి ప్రియంబునొంద ర
ఖోరమణున్ రథంబుఁ బటుచూర్ణముచేసె జగంబు గంపిలన్. 36

ఉ. అందుకు దానవుండు విలయానలము న్బలె మండి వేఱొక
స్యందన మెక్కి చాపములు చయ్యన నూఱొగిఁ బూని యార్చి సం
క్రందనముఖ్యదేవతలు కన్గొని భీతిలుచుండఁ గోపముం
గ్రందుకొనంగ నూఱువిశిఖంబుల లక్ష్మణు గ్రుచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 37

గీ. లక్ష్మణునిగాఁడి మఱియును లఘుతరముగ
ధరణి వెసఁ దూఱి యలరసాతలము సోఁకి
మరలఁ జనుదెంచి శతకంఠు మహితతూణి
మధ్యమున నిల్చె దైత్యులు మలసియార్వ. 38

గీ. వెండియును శతకంఠుఁ డుద్దండుఁ డగుచు, శక్తివైచిన సౌమిత్రి జలదరింప
వచ్చి విలుఁ ద్రుంచి దేహంబు సొచ్చి చింప, వ్రాలె నరదంబుపై నవ్వు డాలమునను.

గీ. హా మహోదార లక్ష్మణ యకట యంచు, సీతయును రాముఁడును శోకసింధువునను
*దేలి రదిచూచి భరతుండు దివిరి యాశ, తొస్యుపై నేసె వివిధసాయకము లపుడు.

పరిషత్ప్రతిలోనున్నది.—
*మునిఁగి తేలుచు నాజి నిర్మోహు లగుచు
నెన్నఁ డెడఁబాయవైతి నాకన్ను నెదుర.

సీ. ఈదుఃఖవారాశి నెట్లోర్తుఁ దమ్ముఁడా ననుజూడు లెమ్ము మానవవజీర
నాతోడఁనీడ హా నామనోరథసిద్ధి నినుబాసి నిముసంబు నిలువఁజాల.
మోమెత్తిచూడవా మోహనాకార నీవదినెపై నీభక్తి వదలినావ
ఠఠఃభూమిపై నీవు రాణింపఁజాలక ధరణిపైఁ బటునిద్ర దాల్చినావ

ఉ. ఏసిన నుగ్రుఁ డౌచు దనుజేంద్రుఁడు నబ్భరతాహ్వయుండు రణో
ల్లాసునిఁ జూచి చూడు మదె లక్ష్మణుపాలికి నిప్పుఁ బంపెదన్
భాసురసాయకంబులను భగ్నము సేయుదు నంచుఁ బేర్చి వె
ళ్లేసె సహస్రబాణములు హెచ్చుగ దిక్కులు పిక్కటిల్లఁగన్. 41

క. ఆయమ్ములు తృణలీలల, వేయమ్ములఁ ద్రుంచి వైచి వేగన దైత్యుం
గాయమ్ము పగిలి పెక్కులుఁ, గాయమ్ములు గనఁబడంగఁ గాండము లేసెన్. 42

క. వెండియును దోడఁదోడనె, కాండపరంపరలు దొడిగి కరములఁ గలకో
దండములు నూఱు ప్రయ్యఁగ, దండిగ బిట్టేసె సకలదనుజులు పఱవన్. 43

క. ఆతనిశోణితకణములు, భూతలమునఁ బడకయుండ భువనము నిండన్
ఖ్యాతిగ మహాగ్నిశరముల, చేతను బ్రభవింపఁ బెదరఁజేసె జగములన్. 44

చ. అవిగని మండి దానవకులాధిపుఁ డొండుశరాసనంబులన్
వివిధశిలీముఖంబులను వేగన పూని యమోఘవృత్తిపై

గీ. యకట పైవచ్చినట్టి నాయాపదలను, నీవ భరియించుచుండెద వెచటనైనఁ
గాని యిఁకమాకు దిక్కేది కరుణమాలి, తొలఁగఁ దగునా మహావీర తోయజాక్ష
దైవతరుభూజ హా సుమిత్రాతనూజ.

క. విలపించుచున్న యన్నను, బలుకుల భరతుండు ధైర్యప్రాభవుఁ డగుచుం
బులకించి చూచి యిట్లనె, తలఁపఁగ నీ విట్టులుండఁ దగునా సుగుణా.

వ. అత్యంతరణోత్సవవిలాసభాసమానుండై యన్న నూరార్చి కడుసంభ్రమంబున జన
కపుత్రినిం గాంచి నీమహాగుణతత్త్వంబు సకలసురాసురులకు సర్వమహర్షులకు నగోచ
రంబు నీవంటిమహావీరపతివ్రతగలుగ సకలమహోత్పాతంబు లడంగు నీవెగ్గించిన
మహాదారిద్ర్యంబు లొందు నీమహాకరుణారసంబున నానందంబు నుండు సర్వాసం
పత్కరంబై యుండు నిట్టిగుణసంపత్తి నీయందుఁగలుగ నీదుర్విచారంబులు వలువదు
వధూవరులు మీరిద్దఱు మమ్ముల నాదరించి నామనోభీష్టంబు లీడేర్చి ధైర్యశౌర్య
గాంభీర్యంబులం జెంది సర్వప్రయత్నంబుల రణంబున కరుగుమని పలుక నప్పుడు
రఘుపుంగవునకు నమస్కరించి వెడలి శతాస్యుం గనుంగొని యనేకసాయకవర్షంబు
లు గురిపించిన.

ఉ. అప్పుడు నుగ్రుఁడై కదలి యాదనుజేంద్రుఁడు లక్ష్మణాగ్రజుం
దప్పక చూచి లక్ష్మణుని దారిని నిన్నను వేగఁ బుత్తు మే
లొప్పఁగ నాశరంబులను నోరి దురాత్ముఁడ నిన్నుఁ గూల్తురా
యిప్పుడు చూడు మంచు ధను వెత్తుచుఁ దా వెస నేసె బాణముల్.

భువి వణకంగ నార్చి రఘుపుంగవుఁ డద్భుతమందఁ దద్రథం
బవిరళలీల దగ్ధముగ నప్పుడుచేసె మహోగ్రచిత్తుఁడై. 45

చ. మఱియును వేయిబాణములు మార్కొని యేసి శరాసనంబు న
చ్చెరువుగఁ ద్రుంచి సూతుని నశింపఁగఁజేసి మదించి తోడనే
సురవరులెల్ల నుల్కఁ బటుశూలము కేల నమర్చి యోరి యీ
సురుచిరధారచేతఁ బటుమూర్ణముగాక తలంగి పాఱరా. 46

చ. అరివెస నార్చివైవ జగమంతయుఁ గంపమునొందె వార్ధులున్
దరగఁ గలంగె మిట్టిపడె శైలములన్నియుం రామచంద్రుఁడున్
వెఱవెఱనొందె లోకములు వింతగఁ గావిరి గప్పె చంద్రభా
స్కరు లటు త్రోవదప్పి రతిచంచలవై ఖరిఁ దద్భయంబునన్. 47

సీ. ఈరీతి నది రాఁగ నేపుమై నమ్ములవానలు నిగిడించె దానిమీఁద
నవి త్రుంచి శూల మత్యంతరయంబునఁ జటులమై యరుదేర శక్తివైచె
నది త్రుంచి మండుచు నది రాఁగ మదిలోనఁ దలఁకక నిశితకుంతలము వైచె
నది త్రుంచి వెండియు గొదకొని యేతేరఁ బూని కఠారిని బొడిచె భరతుఁ

గీ. డక్కఠారిని నఱిగించి చక్కఁగ దియ, నుగ్రుఁడై ముష్టిఁ బొడువంగ నుక్కుమెఱసి
యదియుఁ గైకొన శాశూలమెదిరి యవయ, వములు ఛేదించి లీలమై వసుధఁగూల్చె.

సీ. హా తమ్ముఁడా యని భూతలాధీశుండు సీతతో నడలి నిశ్చేష్టుఁడయ్యె
నలవిభీషణుఁడును హనుమంతుఁడును బాష్పనివహానిర్గళరక్తనేత్రులైరి
చిక్కినదానవసేన లన్నియుఁ మిన్ను పగుల నార్చిరి మేటిమగలరీతి
నింక నెవ్వఁడు దన్ను నెదురునో యని శతకంఠుఁ డుండెను రణోత్కంఠుఁ డగుచు

గీ. నంత శత్రుఘ్నుఁ డంత కాలాగ్నివోలె, మలసి తనకన్నుగవఁ బెనుమంట లెగయ
మెఱసి చిచ్చులవానలు గురిసికొనుచు, సరభసంబున దానవేశ్వరునిఁ గదిసె. 49

చ. కదిసిన వానియుగ్రమును గర్వము నుబ్బును శౌర్యధైర్యముల్
కదనమహోత్సవంబును వికాసము హాసముఁ జూచి దానవుం
డదనమహాగ్నికల్పవిశిఖావళిఁ జాపములందుఁ బూని యా
త్రిదశులు తల్లడిల్ల నతితీవ్రత నేసె రఘూద్వహానుజున్. 50

ఉ. ఏసిన యమ్ములం దునియ నేసి ధనుర్గుణటంక్రియల్ మహో
ల్లాసత నిండ సంగరవిలాసమునన్ రిపుమీఁద నుగ్రుఁడై
భాసురనాయకాళి బహుభంగులనేసి శతాస్యు నందుచే
వాసిగఁ జిక్కుపాటు లొదవంగఁ బెనంగెఁ బురారికైవడిన్. 51

సీ. ఇట్టివేళ నెత్తురొంతు నీఁక వీని నని డాసి నారాయణాస్త్ర మున్నతిని దొడిగి
ఘోరదానవచూడరోరి యీశరమున లవణాసురుఁడు మున్ను లావు దూలఁ
బాఱిపా మ్మోరి యీబాణంబుచే మళ్లి బ్రతికి పోఁగలవె యేర్పడఁగ నీవు
ఇది తరించెడివెఱ విప్పుడే యూహింపు మని యార్చి వ్రేసిన నవని వణఁకె
గీ. వారినిధులెల్లఁ బిండలివండులయ్యె, దిగ్గజంబులు నటునిటుఁ దిరిగి పడియె
దారుణాగ్నులు భూనభోంతరము నిండె, శతగళుండును దానిపై శరము లేసె. 52

ఉ. వానిని నెల్లఁ ద్రుంచి సురవర్గము లుత్సవమంద డాసి య
ద్దానవలోకనాయకుని దారుణభాసురమస్తకాగ్రసం
స్థానకిరీటసంఘములు ధాత్రిపయిం బడఁద్రోచి వెండియున్
వానిశరాసనంబులు రవంబులు మీఱఁగఁ ద్రుంచె నొక్కటన్. 53

ఉ. అంతియ కాని యాజలరుహాసనుఁ డిచ్చినదీవనం దదీ
యాంతము నొందఁజేయఁ దగదయ్యె బలాఢ్యులు చేతఁ బట్టినన్
ఎంతటివాఁడు పోరిన నదెక్కడ నెక్కు ధరాతలంబుపై
నెంతయుం ఛేదకార్యమున నెమ్మెలు దూలినఁ దూలుఁగా కొగిన్. 54

గీ. అట్లు భంజించి నారాయణాస్త్ర మపుడు
మరలివచ్చుచు శతకంఠుమహితరథము
ఘనులు దివిజులు జయజయధ్వనులు సేయ
దగ్ధముగఁజేసి పొదిలోనఁ దరలకుండె. 55

గీ. అందు కత్యంతకుపితుఁడై యసురవరుఁడు
నూఱుకరములఁ బటుగదల్ నూఱుపూని
యార్చి వైచిన నన్నియు నతిరయమున
వచ్చి శత్రుఘ్నుఁ దాఁకె భూవరుఁడు వగవ. 56

గీ. [1]అట్టు సకలగదాతాడితాంగుఁ డగుచుఁ
దూలి వణఁకుచు నెత్తుట దొప్పదోఁగి
మెదలఁగాలేక శల్యముల్ వదలి యపుడు
రథముపై వ్రాలె హా రామ రామ యనుచు. 57

గీ. ఇట్లు మువ్వురు తమ్ములు నిలను గూలఁ
గాంచి రాముండు మది లయకాలుగతిని

---

1 ఇట్లు దాఁకిన శత్రుఘ్నుఁ డిలను నెందు.

యాశతాస్యునిఁ బరిమార్ప నపుడు తలఁచె
నంతలోఁ గుశుఁ డసురకు నడ్డుపడియె. 58

ఆ. [1]పడినవానియలుక పాటించి దానవ, భర్త కినిసి యైదుబాణములను
బూనియేసె వాని భూపాలతనయుండు, దొడరి చేసె నపుడు తునియలుగను. 59

ఉ. వెండియు నన్నిశాచరుఁడు వింతగ నక్కుశుమీఁద నల్కమైఁ
గాండపరంపరంబులను గప్పిన నయ్యెడఁ జొచ్చి యాలవుం
డండజబాహురీతి దనుజావలినెల్లను ద్రుంచి ఖండనో
ద్దండతరాశుగంబులను దానవనాయకు గ్రుచ్చెఁ జెచ్చెరన్. 60

చ. [2]శిశువు లటంచునుంటి ననుఁ జేకొని మ్రింగఁగఁ బూని వచ్చిన
ప్పశుపతియొక్కొమో విలయభైరవయొక్కొమొ మృత్యువొక్కొమో
యశనులయట్లు దాఁకి వివిధాస్త్రము లేసి రటంచు విస్ఫుర
ద్విశిఖము లేసె నేసిన నవిం బొడిచేసి కుశుండు వెండియున్. 61

ఉ. క్రమ్మఱ నగ్నికల్ప మగు కాండశతంబు శరాసనంబునన్
సమ్మదవృత్తిఁ బూని నృపచంద్రుఁడు రాముఁడు సత్యశీలుఁడై
యిమ్మహి మించనేని దనుజేంద్రునిహస్తశతద్వయంబు వై
రమ్మునఁ ద్రుంచుఁ గా కని తిరమ్ముగ నార్చుచు నేసెఁ జెచ్చెరన్. 62

చ. ధరణి వడంకె వార్నిధులు తల్లడమందెఁ గులాద్రులెల్ల ది
ద్దిరముగఁ బెల్లుగాఁ దిరిగె దేవతలున్ భయమంది రెల్లది
క్కరులును మ్రొగ్గె నంత శతకంఠుఁడు చూచి యమోఘవృత్తిమై
శరనిచయంబులేసె నతిసాహసలీలల హుంకరించుచున్. 63

చ. దనుజుఁ డొనర్చుబాణమును దక్షణమందునఁ ద్రుంచివైచుచున్
ఘన మనలంబు లోకమున గ్రక్కున నిండి తదీయహస్తపం
క్తిని విదళించెఁ దోడనె యెదిర్చి లవుం డనలాస్త్రసంఘముల్
కనలుచు నేసి రక్తములు గాఱకయుండ నొనర్చె వ్రేల్మిడిన్. 64

---

1 అడ్డుకొన్నదాని కలిగి దానవభర్త, కినిసి పంచబాణమునను బూని, వేయఁ
దొడఁగె వాని వీరాధివీరుఁడు, తొడరివేసె నిట్లు తునియలుగను.

2 చూపులఁ జిన్నవాఁడటని చుల్కనఁ జాచితి మ్రింగ మాని యీ
పాపఁడు శూలియో విపులభైరవుఁడో ఘనమృత్యువో మహా
తాపసమూర్తియో మిగులఁ దాఁగొని యస్త్రశతంబులే నే
నేపునఁ ద్రుంచివైతు నని యేసినఁ జూర్ణముచేసె నాతఁడున్.

చ. కరములు వ్రాలినన్ దనుజకాంతుఁడు బ్రహ్మఁ దలంచె నంతటం
గరములు వెండియు న్మొలచె గ్రక్కున మొల్చినవెంటనే ధను
ర్ధరుఁ డన మించి యుగ్రతరఘోరశరంబులు పాపకార్చు లే
ర్పఱుపుచు నేసె నేసినను బాలురు మూర్ఛలనొంది రందులన్. 65

చ. మఱియును శబ్దభేదు లగుమార్గణసంఘములన్ ధరాసుతా
వరభుజయుగ్మ మేయ నిరువంకలఁ గాఁడి మహాద్భుతంబుగా
నరవరుఁడున్ మనంబున ఘనంబుగఁ గంపిలుచుండ దేవతల్
హరహరయంచుఁ జూడ విగతాయువులన్ వెసఁ జేసె నుగ్రతన్. 66

మ. తనపుత్రుల్ తనతమ్ములున్ దనుజుచే ధాత్రీస్థలిం గూలినం
దననేత్రంబుల నశ్రువుల్ చెదరఁ జిత్తం బందులన్ మండుచున్
ఘనతన్ వాయుజుమీఁదనెక్కి తనవెన్కన్ సీతశోభిల్లఁగా
దనుజాధీశుని డాసె నెల్ల సురబృందంబుల్ విలోకింపఁగన్. 67

మ. దనుజేంద్రుండును డాసె రామునిమహోద్దండప్రతాపంబునన్
వనధుల్ పిండలివంపులయ్యె నచలవ్రాతంబులుం దూలెఁ జ
య్యన ధాత్రీస్థలి గ్రుంగె దిక్కరిసమూహంబుల్ వెసన్ మ్రొగ్గె ది
గ్గనఁ బుట్టెన్ ధర నొక్కమ్రోఁత యజుఁడుం గాలంబు లెన్నెన్ మదిన్. 68

సీ. వీఁడా మహోద్దండవీరప్రతాపుని దశకంధరుని తలల్ దరిగినాఁడు
వీఁడా సుఖానిద్రవిభవంబు గలకుంభకర్ణుని దెగటార్పఁ గన్నవాఁడు
వీఁడా మహారణవిక్రమధైర్యులు మారీచుబాహుల మాపినాఁడు
వీఁడా మహోద్దండవిపులప్రభావుని నతికాయు నాజిలో నణఁచినాఁడు
తే. ఆనఁగ వింటిని గాని యీ యవనిపతిని, నెన్నఁడును జూచి యెఱుఁగను నితని నేఁడు
చూడఁగంటిని సాకోరిక్క వీఁడె సహహా, బలుశరంబులఁ దెగటార్తుఁ బ్రాభవమున.

ఉ. రెండుపయోధులో తలఁప రెండుకులాద్రులో రెండుచిచ్చులో
రెండు మదించునేనుఁగులొ రెండుమృగేంద్రములో యటంచు నిం
ద్రుండును రుద్రుఁడున్ వరసరోజభవుండునుగూడి యద్భుతా
ఖండమనస్కులై దివినిఁ గన్గొనుచుండిరి మాటిమాటికిన్. 70

వ. ఈక్రమంబునఁ జాపవిద్యాగురుం డగురఘువరుండును, త్రిలోకకంటకుం డగుశత
కంఠుండును మహాయుద్ధసన్నద్ధులై కదిసిన మేరునగంబునుంబోలె హనుమంతుం
డట్టిసమయంబునఁ దనవాలంబు రామచంద్రునిముందట నడ్డంబుగా నిలుప నది

దనుజవరుం డేయు శరంబులకు గుఱి యనఁ జెలంగె విభీషణుండును మానవదానవ
నాయకులు పెనంగునెడ రామునిశరంబులచే నసురరక్తంబు చెదరి క్రిందఁబడకుండ
నడుమ నడుమ నాగ్నేయవాయవ్యాస్త్రంబు లేసెద నని పావని మఱువున నిల్చి
యుద్ధసన్నద్ధుండయ్యె నంత విలయసమయమహానలకీలాకరాళంబుచాడ్పున నూఱు
మొగంబుల మంట లొదవ ననేకసాయకంబులు నృపవరునిపైఁ బ్రయోగింప నవి
యెల్లను హనుమదాభీల విశాలవాలవజ్రపర్వతంబు సోఁకి తునియలయ్యె నంత. 71

మ. పటుకోదండము వంచి రాముఁ డమరుల్ భాసిల్లి దీవింప వి
స్ఫుటనారాచము లూని యార్చి యల రక్షోనాథుపై నేయ నా
చటులాస్త్రంబులు నింగిముట్టి తగ నాశ్చర్యంబుగా నాటి యు
క్కట నన్నిం బటుచూర్ణమయ్యె దనుజాంగప్రాభవం బేమొకో. 72

సీ. ఒక్కదివ్యాస్త్ర మత్యుగ్రశరాసనంబునఁ బూని రఘురాముఁ డొనరనేయ
నది భటునకు నైదు హయమున కిరువది కరికి బంధురగతిఁ గలితశతము
సారథి కిన్నూఱు చక్రంబులకు వేయి పోలుపారు కేతనంబునకు లక్ష
రథికున కఱువదిలక్షలు నై భూమియంతయు నిండ నత్యంతశీఘ్ర

గీ. మింతపట్టును దనుజేంద్రుఁ డంతవేగ, నడుమ నేత్రుంచి కుపితుఁడై పుడమి వణఁక
రాముపై నేయు బాణపరంపరలును, దక్షిణంబున వాలంబు దాఁకి విఱుగు. 73

ఉ. వెండియు దానవేశ్వరుఁడు విం డ్లొకనూఱు కరంబులందు ను
ద్దండతఁ బూని సాయకశతంబు దిశల్ వణఁకంగ నార్చి యు
గ్రుండయి రాముమీఁదఁ బురికొల్పి రయంబున నేసె నేసినన్
దండిగ లోకమెల్ల వివిధస్థితి నిండె మహాగ్ని పెల్లుగన్. 74

శా. ఆకాండంబులు కొన్ని వాయుజమహోగ్రాభీలవాలంబుఁ బోఁగిం
జక్కం దాఁకి హతంబునొందె మఱికొన్ని భూపాలకుం
బ్రక్కల్ ప్రయ్యఁగ దూఱిపాఱె నతివైరం బొప్పఁగాఁ గొన్ని పెం
పెక్కన్ వచ్చి విభీషణుం దగిలె దేవేంద్రాదు లీక్షింపఁగన్. 75

శా. రామక్ష్మాధిపుఁ డందుకున్ మది మహోగ్రం బొప్పఁగాఁ గ్రక్కు
ద్దామాభీలశరంబు లేర్చి గుణమున్ దర్పోద్ధతిన్ మీటి సం
గ్రామం బందుల రాముఁ డుండవలె లేకన్ దానవుం డుంటకు
న్నేమం బొప్పఁగ సిద్ధమొందవలె వర్ణింపంగ రెండుండునే. 76

మ. అనుచున్ వింట నమర్చి యార్చి నిజబాహాశక్తి నుంకించి చ
య్యనఁ బెల్లేసినఁ దచ్ఛిలీముఖము లత్యంతప్రచండాకృతిన్

దనుజాధీశుని గాఢి యవ్వల వినోదం బొప్పఁగాఁ దూఁటి వే
గన యచ్చేరువ నున్నకొండపగులం గాఁ దాఁకె నుగ్రంబుగన్. 77

శా. అంతన్ మారుతిచెంత నిల్చి పటురోషాయత్తుఁడై వింట న
త్యంతోగ్రానలబాణముల్ దొడిగి యాదైత్యేంద్రు రక్తం బిలం
బంతం బొప్పఁ దొరంగఁ గుండఁ బఱపెన్ బ్రహ్మాదు లాశ్చర్యులై
వింతం జూడఁగ నవ్విభీషణుఁడు హృద్వీథిన్ ముదం బందుచున్. 78

శా. దానం జేసి స్వదేహరక్త మిలమీఁదం జెందకున్నన్ హరి
ధ్యానం బొప్పఁగ నట్టహాస మొదవన్ దర్పంబుపై నార్చుచున్
మానంబుల్ చెదరంగఁ దిట్టుచును దుర్మార్గంబునన్ హా పరా
ధీనా యోరివిభీషణా తునిమెదన్ దిక్కేది వీక్షింపరా. 79

మ. అని పెల్లార్చి సమంత్రకంబుగ మహోద్యచ్ఛక్తి సంధించి య
ద్దనుజాధీశకులాపరాధు నిలమీఁదం గూల్చి రమ్మంచు వై
చిన నంతంతకుఁ జిచ్చు లీనుకొనుచున్ శీఘ్రంబునం బోయి గ్ర
క్కున బంధించె విభీషణున్ సురవరుల్ ఘోషింపఁగాఁ జెచ్చెరన్. 80

సీ. అదిచూచి రాఘవుం డనలాస్త్రములు వైచెఁ గంటకుం డగుశతకంఠుమీఁద
నవి ద్రుంచి దానవుం డైంద్రాస్త్రములు వైచె నవి ద్రుంచి నృపుఁ డేసె నహిశరములు
నవి ద్రుంచి వాయుబాణావళి దనుజుఁ డేసిన నవి ద్రుంచి యజ్జనవరుండు
నారాచతతు లేసె నగుచు నద్దానవభర్త రథం బెల్ల భస్మముగను

గీ. విరథుఁడై యంత వేఱొక్కయరద మెక్కి, పృథివి వణఁకంగ విండ్లెక్కువెట్టఁబూను
నతనిచాపంబులును విశిఖాలివలన, ఖండములు చేసె ఖండనోద్దండుఁ డగుచు. 81

సీ. చాపముల్ పోయినఁ గోపగించి శతాస్యుఁ డురవడి మండుచు నున్నయట్టి
శూలంబు కరమునఁ జోద్యంబుగాఁ బూని బ్రహ్మాండమంతయుఁ బగుల నార్చి
కనలుచు జనవల్లభునిఁ జంపు మని యేసె నేసిన జలనిధులెల్ల నింకెఁ
గులగిరు లదరె దిక్కులు ప్రయ్యలగుచుండె నింద్రాదు లద్భుతహృదయులైరి

గీ. యంత నదిడాసి విలయకాలాగ్నిరీతి, మండుచును రాఁగ నాహనుమంతుఁ డపుడు
వాల మల్లార్చి వచ్చెడిశూల ముగ్ర, వృత్తి వెసఁబట్టి నడిమికి విఱుచుచుండె. 82

సీ. హనుమంతుఁ డందుచే నదవదపడుచుండ నిది సమయమ్ము రాము నిలనుగూల్ప
నని యొక్కగదతోడ నడిచె ఆవ్వన దానితాఁకున కొక్కింత తల్లడిల్లి
మనుజవల్లభుఁ డాత్మఁ గనలుచు నర్ధచంద్రాస్త్రశతంబు శరాసనమున
సంధించి దేవతాసముదయంబులభక్తి యొనర నాపైఁ గల్గియుండెనేని

గీ. వానిహస్తంబులును దలల్ వసుధఁ గూలుఁ, గాక యని వైచె దైత్యుండు గళవళింప
నమరు లద్భుతమంది హాహా యనంగ, ఖండమై కూలెఁ దలలును గరశతమును. 83

సీ. కూలి క్రమ్మఱఁ దొంటిపోలిక మొలచెను గరములుఁ దలలు నక్కజముగాఁగ
నాశతాస్యునిరక్త మవనిపైఁ దొరఁగిన మొనసి నూర్వురు శతముఖులుపుట్టి
యొక్కడఁ జూచిన నక్కడ నటువంటివికృతదైత్యులు వెల్లివిరిసియుండ
నన్నిదిక్కులఁ బోర నంతకు రఘురాముఁ డందరఁ బోరుచు నడలుచుండ

గీ. నంత హనుమంతుఁ డాకూల మపుడు ద్రుంచి, సీత నెక్కడఁ దగులునో శితశరమ్ము
లనుచు వాలమ్ము చుట్టిరాఁ దిగిచియుండె,నగుచు సుర లుబ్బ గా మేరునగమురీతి. 84

ఉ. రావణకుంభకర్ణుల శరంబులఁ గూల్చితి నంచు మమ్ము దు
ర్భావమునం బెనంగ వెసఁ బాల్పడి తెందుల కేగువాఁడ వీ
వేవిధినైన నిన్నుఁ దునియించి భవత్తనుమాంసఖండముల్
వావిరిమై భుజింతు మిఁక వార్ధులు-సొచ్చినఁ బోవనిత్తుమే. 85

గీ. కొంద ఱట్లని తిట్టుచుఁ గొంద ఱలిగి, సాయకంబులఁ గప్పుచు శౌర్యమహిమ
చూడు మనుచును నెక్కడఁ జూచినను శ,తాస్యమయమయ్యె నటసురలకటయనఁగ.

గీ. అపుడు నిర్విణ్ణుఁడై చాప మచట వైచి, చేతులాడక మిగుల నిశ్చేష్టుఁ డగుచు
నవ్విభీషణు నీక్షింప నతఁడు శక్తి, బద్ధుఁడైయున్నఁ బవనజుఁ బాఱఁజూచి. 87

శా. ఏచందంబునఁ గెల్చువాఁడ నిఁక నే నేలాగునం ద్రుంతు నీ
నీచాత్ముం డెచటం గనుంగొనినఁ దానేయున్నవాఁ డేగతిన్
భూచక్రంబున నెత్తెఱంగు మునులం బోషింప నేలాగునన్
నాచేతన్ మనఁ గోరువారు నెప మొందన్ హేతువయ్యెంగదా. 88

వ. అని యనేకప్రకారంబుల విచారింప నారఘుపుంగవునిం గనుంగొని యాంజనేయుండు
నిర్విణ్ణుఁడై యూరకుండె సకలబలక్షీణంబైనమనము మరలి వార్ధిచతుష్టయంబు నెట్లు
గడతుము పుత్రపౌత్రానుజవియోగంబున నెట్లు నిలుతుము ఈదుర్వార్త మాముగ్గు
రమ్మల కేమని వినిపింతు నీపరమపతితుం డైననిశాచరుని సర్వశస్త్రాస్త్రంబులవలన
సంహరింపంజాలక బలక్షీణంబైయుంటి నింక నేది యుపాయం బనిన మారుతనంద
నుండు రామచంద్రునిపరాజయంబునకుం జింతించి యూరకుండె నప్పుడు మగనివ
గపుఁ గనుంగొని సీతామహాదేవి తనయాదిమరూపమహిమాసామర్థ్యంబు తలపోసి
తనచేత నంతయుఁ సాధ్యం బగుట సిద్ధంబుగాఁ దెలిసి కరంబులు మొగిడ్చి రఘుకుల
సుధార్ణవసంపూర్ణిమాచంద్ర మదీయప్రాణనాథ రఘునాథ భవన్మహిమంబునఁ

గొంతసేపు నేను మీచేతివిల్లును బాణంబులును బూని రిపులతోడఁ బోరెద నాఁడు దాన నని యాగ్రహంబు సేయందగ దిట్టిసమయంబున మీకు నలయిక దీఱుదనుకను దివిరి వివిధవిశిఖపరంపరలచేఁ బెనంగెద నావిన్నపం బాకర్ణింపుమని పెక్కుచందంబులఁ బ్రార్థింప రామభద్రుండును దనమనంబున నద్భుతంబు నొంది మున్ను దనతోడ వసిష్ఠుం డెఱింగించుటయును జానకి తన్ను సెలవు దయచేయుమని వేఁడుటయును మొదట విరించిఁ గోరునెడ స్త్రీలఁ దలఁపకుండుటయు ననేకప్రకారంబులఁ దలపోసి దనుజుండు మడియుట సిద్ధంబని మనంబునం దోఁచిన నలరి బాణాసనబాణతూణీరంబులు దీవించి యొసంగిన నవ్వేళ నవ్విమలాంగియును బరంజ్యోతిస్వరూపంబు గైకొని హనుమంతునిభుజంబుపై మిన్నుముట్ట నిలిచి తనమహాతేజంబు భూనభోంతరాళంబు పరిపూర్ణంబుగా నిండ మహోద్దండకోదండం బెక్కిడి సకలబ్రహ్మాండభాండంబులు ఘూర్ణిల్ల గుణటంకారంబులు గావించి తనమహామాయ నాకర్షించిన నది వొడచూపిన నీవు దనుజుని రక్తబిందుపరంపరలు ధరం దొరంగక యుండ నెవ్వరికి నదృశ్యంబవై నాలుక యెటుచూచిన యోజనంబు నేలఁ బఱపియుండుమని నియోగించిన రాఘవుం డాశ్చర్యమానసుండై చూచుచుండ నమోఘబాణపరంపర నిగుడించి శతముఖుల నందఱ నొక్కదిక్కునకు వాయవ్యాస్త్రంబులం ద్రోయుచు మహోద్దండప్రచండఖండనంబు గావించిన నద్దానవనాయకనిచయంబును దదీయతేజోవిశేషంబువలనఁ జేతులాడక చూచికొనుచుండి రాసమయంబున. 89

గీ. విల్లు జళిపించి కర్కశభల్లశతము, పూని దేవతలెల్ల నద్భుతమునొందఁ
బద్మజాండంబు పటపటఁ బగుల నార్చి, యెలమిఁ దనపతి వినుచుండ నిట్లులనియె.

[1]గీ. మూఁడుమూర్తులకును నేనె మూలదుంప, నగుదునేని శ్రుతుల్ సత్య మగునయేని
పుడమి నిజశతకంఠుఁ డొక్కఁడును దక్క, నున్నశతముఖహీనమై యుండుఁగాక.

---

[1]గీ. మూఁడుమూర్తుల మొదటి యామూర్తినేని, వేదములు నిక్కమైన నీవిపులపృథ్వి
నిజమ యగునేని నా దగునెమ్మిశరము, లను శతాస్యుండు ధరఁ గ్రుంగ ననుచు నేసె.

గీ. ఆశరంబు మహోగ్రానలాంశకరణి, ధరణి బగబగ మంటలు దిరుగఁ బెరుఁగఁ
జిచ్చుపెచ్చున మదిహెచ్చు విచ్చలవిడి, నాదుకొనె బాణదావాగ్ని నాశతాస్యు.

గీ. అటులు వచ్చినబాణాగ్ని కాఁగలేక, నీరుగావింప మాయలై పోరు మాని
చనిరి తమతమయిండ్లకు సైఁపలేక, బ్రదికియుండిన సౌఖ్యము ల్పడయవచ్చు.

వ. అనుచు రాక్షసేంద్రుని సేన బాణాగ్నిజ్వాలలు గ్రమ్ముకొని జుమ్మని వచ్చుచున్నయవి భరింప నెవ్వ రోపుదురు ఇతనికిం దగుగాక యని విడిచిరి యప్పుడు తదగ్నిజ్వాలా

గీ. అనుచు వైచిన నందఱ నాక్షణంబ, నీఱుగావింప మాయమై పోరు మాని
చనిరి వెండియు దానవచక్రవర్తి, సీతపై నేసె నుద్దండశితశరములు. 92

గీ. ఇవ్విధంబునఁ దనరక్త మిలను దొరఁగి, యందుఁ బుట్టినశతముఖు లణఁగ నందు
వలన నిది మాయ గాఁబోలు వనితయైన, నిట్టితెఱఁగునఁ బోదురే బెట్టిదముగ. 93

గీ. అనుచుఁ గ్రమ్మఱ జానకి నరయుచుండ
విష్ణుఁడును బ్రహ్మయును నలవిశ్వపతియు
విలయపావకుఁడును మహావిధియుఁ గానఁ
బడిన నదిచూచి మది భయపడియె నసుర. 94

ఉ. రాముని పేరిబాణముల రాక్షసనాయకుమీఁద నార్చి యా
రామ చెలంగి వైచిన నరాతిభయంకరమై కణంకతో
వేమఱుఁ బోయి దానవునివిం డ్లొగిఁ ద్రుంచి కిరీటపంక్తులన్
భీమము మీఱ డుల్చి సరిపెట్టెఁ దదీయశరీరతేజమున్. 95

ఉ. ఎచ్చటఁ జూడ నచ్చటనె యెమ్మిని మృత్యువుఁ బోలి సీత దా
మచ్చర మొప్ప నిల్చి తనుమార్గణపంక్తుల నొంపఁ బూనఁ దా
నచ్చెరువంది యాహరిహరాదులకైన వశంబు గాదు గాఁ
జెచ్చెర నిమ్మహామహిమచేఁ దనకున్ మరణంబు చొప్పడున్. 96

చ అనుచు రథంబుపై నిలువ నద్దనుజాధిపుమీఁద నల్కపై
ననలశిలీముఖంబులు సహస్రశతంబులు వైచె వైచినన్
దనుజుఁడు సొమ్మసిల్లి యరదంబున మూర్ఛిలి వ్రాలె వ్రాలినన్
గనుఁగొని సూతుఁడున్ రథము గ్రక్కునఁ దోలె రణంబు పాయఁగన్. 97

వ. శ్రీరామచంద్రుండు సీతామహత్త్వంబు గనుంగొని తనమనంబున. 98

సీ పుష్పంబు లఱచేతఁ బూననేరనిచెలి యిషుపరంపరఁ బూన నెట్లు నేర్చెఁ
జిల్కపల్కులకు బిట్టులుక్కఁ గోమలి యిలయెల్ల భీతిల నార్వ నెట్లు నేర్చె
నేఁ దక్క నన్యుల నీక్షింపనేరనియింతి సేనలఁ గూల్ప నెట్లు నేర్చె

మానికల కెదురువడి తిరిగి వెలుఁగు నొక్కవారుణాస్త్రంబు బంధించి వేసినఁ దదగ్ని
చలువం బొందినమీఁదట్లఁ దా నొక్కరుండై యాదానవచక్రవర్తి జనకజం గాంచి
యుద్దండశరవర్షధారలు గురిపించిన.

క. శరవర్షధార లన్నిటిఁ, బరిమారిచె నొక్కబాణబడబాగ్నిమహా
త్వరితగతి యైనబాణము, కరమున సంధించి వేసె శతకంఠునిమీఁదన్.(?)

విసవిస నడుచంగ నసియాడుకొమ్మ నేఁ డెడసి యుద్ధము సేయ నెట్లు నేర్చె

గీ. ననుచు రాఘవుఁ డద్భుతహర్షవార్ధి, నోలలాడుచు హనుమంతువాలమహిమ
వినుతిసేయుచు నాతనివీఁపుమీఁద, నుండె జానకిపైఁ బ్రేమ నిండుకొనఁగ. 99

ఉ. అంతట దానవుండును రయంబున మూర్ఛయుఁ దేఱి సారథిన్
వింతగఁ జూచి యోరి పరవీరులు నవ్వ రథంబుఁ దెత్తురే
యెంతటివారలైనఁ బరమేష్ఠి యొసంగిన యవ్వరంబుచే
నింతయు నన్నెనంకఁగలరే మహిఁ గూలుదు రింతె కాకొగిన్. 100

చ. అనవిని సూతుఁ డిట్లనియె నక్కట నాథుఁడ దండలేనిచో
ఘనవిశిఖంబులన్ మనల గ్రక్కున శల్యము లుచ్చిపాఱఁగాఁ
గనలుచు నేయుజానకిని గాంచి సురల్ వినుతింప నట్టిచో
దనుజకులాధినాయక రథంబు మఱల్పక యుంట ధర్మమే. 101

వ. అదియునుంగాక. 102

చ. వెఱచినయట్టివేళ మఱిసింతగఁ గైదువు చక్కఁ బూనఁగా
మఱచినయట్టివేళఁ బలుమాఱు నరాతికి వెన్నుఁ జూపుచుం
బఱచినయట్టివేళ నగుబాటు ఘటింపఁగఁ జేసి పూఱిఁ దాఁ
గఱచినవేళలందు నెడగల్గ రథంబు మఱల్చు టొప్పగున్. 103

చ. అనుడు తదీయసూతివచనాలికి నుత్సవమంది వానికిన్
ఘనత ననేకవస్తువులు గ్రక్కున మక్కువ నిచ్చి నేఁటి కా
జనకజతోడఁ బోరుటకు శక్యముగా దటుగాన రేపు స
య్యన నరుదెంచి రాముని శరావళిచే నణఁగింతు వేగనన్. 104

ఉ. భోరునఁ బోవనిమ్ము మనభూరిరథంబు గృహంబు చేరఁగా
నారఘురాముదేవి విను మల్లదె చంపఁగఁ బూనివచ్చె నా
క్రూరశిలీముఖంబు లలకోమలిపైఁ బని సేయ వెట్లుగాఁ
గారణమున్నదో యనుచుఁ గుందుచు నేఁగె శతాస్యుఁ డింటికిన్. 105

శా. ఆరీతిన్ శతకంధరుండు దనగేహం బొప్పఁగాఁ జేరి యా
కారం బెల్లనుజూచి భీతి నతిదుఃఖప్రాప్తుఁడై మీఱి సాం
పారన్ జానకిమృత్యువై దగుమహోగ్రాగ్నేయబాణంబులన్
వైరం బొప్పఁగ వైచెనో యనుచు గర్వం బెల్లఁ దూలెన్ వెసన్. 106

వ. మఱియు ననేకమార్గంబుల జానకి దివ్యతేజోమహిమంబును శరంబులవేగంబును బాణసంధానచాతుర్యంబును ఉపసంహారచమత్కృతియును నుగ్గడించుచు నెక్కడఁ

గనుఁగొన్న నక్కడఁ బరంజ్యోతిస్స్వరూపం బగుసీత గనఁబడిన భీతిల్లుచుఁ దనకు నింక మరణంబు సిద్ధంబని నిశ్చయించుచు నెజ్జపయిం బొరలుచుండుతనయుని విలోకించి తల్లియగు చిత్రగంధి డగ్గఱి తనకరంబునఁ దద్గాత్రంబు నివిరి రక్తప్లుతనిమ్నోన్నతంబులై యపరిమితశరంబులు నాటి యందు విఱిగియున్నఁ గనుంగొని విలపించి యిట్లనియె. [అయ్యా నెయ్యంబున నేఁ బలుకువచనంబులు వీనులం జొరనియ్యక యింతచేసికొంటివి. ఆయమ్మ యెక్కడ నలుగు నక్కడ నిర్మూలంబగు. ఎక్కడఁ గరుణించిన నక్కడఁ గళ్యాణపరంపరాభివృద్ధియగు. అప్పరంజ్యోతిమాయను బ్రహ్మరుద్రేంద్రులు లోనెకాని వెలియై ప్రకాశింపనేరరు] భూనభశ్శైలసముద్రాద్యపారస్థావరంబులును మృగాండజోరగపిపీలికాద్యసంఖ్యజంగమంబులును గలుగు బ్రహ్మాండంబులు నూఱుకోట్లు పుట్టుచు గిట్టుచు నమ్మహాశక్తియందు నటించు. ఆదిమధ్యావిలయంబులు నమ్మహామహిమంబునకుఁ గనఁబడవు. నీకు మొదట విరించి పురుషులచేఁ జావులేకుండ వరంబు లొసంగునపుడు దేవతలు గినిసి యిట్టివరంబు లొసంగిన నద్దానవుండు లోకంబుల బాధపెట్టు నింతవత్సలత నీకుం దగదనిదూఱిన నతండు లజ్జించి శతముఖుండు పురుషులం దడవెనేకాని తరుణులఁ దలంపఁ డటుగాన మిమ్మును గోబ్రాహ్మణుల నెప్పుడు చెనంకు నప్పుడే జానకీదేవి తనలోంటిదివ్యరూపంబున వధించు నిందులకు సందియంబు లేదని పలికె నదిగావున సీతయుఁ జిద్రూపంబగుమాయగాని సామాన్యకన్యక గాదు. ఇట్టిచందంబున నమ్మగువచే భవన్నాశంబు సత్యంబు నమ్ముము. అసురలును విరించి పల్కినపల్కులకు సానందహృదయులై యుండిరి. ఇట్టి యమ్మహాశక్తి నెదురం జని చరణారవిందంబుల కెరఁగి నమస్కరించి నమ్మును బుత్రమిత్రకళత్రములను మనుపం జూచెదవేని సీతారాములకు శరణుచొచ్చి తల్లిదండ్రులు మీరు మీరుదప్ప మాకు నితరులులేరు రక్షింపు మనిపలికి

[ ] ఈమధ్యభాగము సీసముగా నున్నది.

సీ. రామునితో సంగరంబున కీవు పోవద్దని చెప్పిన బుద్ధిలేక
వైరంబు గావించి వసుమతీశునితోడఁ గలహంబుచేసి తత్కారణముగ
నామహావిభుదేవి యాదిపరంజ్యోతి సిఖిలజగన్మాత నిర్మలాంగి
యెక్కడ నల్గిన నక్కడ నిర్మూల మైపోవు నెక్కడ నేపుమీఱ
గీ. నెక్కడైనను గరుణింప నక్కజముగ, సిరులు వర్ధిల్లు నామహాసీతవలన
బ్రహ్మరుద్రామరేంద్రులు భాసురముగఁ, దగఁ బ్రకాశింపనేరరు దానవేంద్ర.

సకలభోగంబులం దేలుచు బ్రతుకుమని పెక్కుచందంబులఁ బలికిన నప్పలుకులు
ములుకులచందంబునఁ గర్ణరంధ్రంబులు సోఁకిన నులికిపడి తల్లితో నిట్లనియె. 107

సీ. ఏ నల్గిచూచిన నినుఁడు బెట్టిదముగాఁ బూని యెండలుగాయఁ బొదల వెఱచు
వలసినప్పుడె కాని వలసి యెచ్చటనైనఁ జెలరేఁగి యనలంబు మెలఁగ వెఱచు
నాకు భృత్యులరీతి నాకులందఱుఁ గనుసన్నలఁ బనులెల్లఁ జరుపుచుందు
రఖిలజీవుల నేర్చుయముఁడు నాముందఱఁ గోలకాఁడైయుండు వేళయెఱిఁగి

గీ. మృత్యువున కేను మృత్యువై మెఱయుచుందు
మఱియుఁ నాయందుఁగల మహామహిమ శివున
కైనఁ జొప్పడ దట్టి నరాధముండు
నతివయును గెల్వఁగలరె యే నణఁతుఁగాక. 108

గీ. రేపు చని శాత్రవులనెల్ల నేపు మాపి, పత్తుఁగా కొండువార్తలు పలవ దుడుగు
మీ యటంచును దనతల్లి నింటి కనిచి, నెలఁతయును దాను నారేయి నిద్రచెందె.

సీ. అక్కడ రఘురాముఁ డనుజులుఁ దనయులు సొరిదిఁ గూలినఁ జూచి శోకమంది
యేమని చననేర్తు నింటికి వీరల నెచ్చోటఁ బొడఁగందు నెప్పటట్లు
కుశుఁ డెన్నటికి నన్నుఁ గోమరొప్ప వీక్షించి వేడుకఁ బ్రతిభాష లాడుచుండు
లవుఁ డెన్నటికిఁ గల్గు లక్షణవంతుండు బాలుఁడు నామీఁదఁ బ్రాణపదము

గీ. అనుచు నొఱలంగ సీత నాయకునిఁ జూచి, యేడసోదరు లధికుల కేడసుతులు
రణగతులు మాని యిట్లొఱలంగఁ దగునె, అనఘ సంసారములు మాయ లనఁగ వినవె.

*సీ. అనుచుఁ దానును రాముఁ డాహనుమంతుండు నవ్విభీషణుకడ కరిగి యతఁడు
మము నమ్మివచ్చి యిమ్మాడ్కిని బద్ధుఁడై యున్నాఁడు రక్షింపకున్న దోష

---

*సీ. అనెనుసీతను జూచి యారామచంద్రుఁడు పుత్రమోహముచేతఁ బొదలి పొదలి
హా తమ్ములార యాహా పుత్రవరులార రాఁడోయి ననుజూడ రాజసమున
కునతల్లులకు నేమి మనసారఁ జెప్పుదు నేలాగుతాళుదు నేమిచేతు
దిక్కెవ్వరు లేరు నొక్కఁడ నైయుంట దిక్కుగాఁ జూడరో దిక్కులందు

గీ. క్షణము మిముఁబాసి నేఁదాళఁజాల నహహ, సంభ్రమముమీఱ మీతోడ సాగరములు
నాల్గునవలీలఁ జను దెంచినాఁడ నిపుడు, నొంటినైయుంటి ననుజూడుఁ డంటు నడలె.

గీ. తగదు శ్రీరామచంద్ర సద్ధైర్యధుర్య, శౌర్యగాంభీర్యములు మాని సంగరమున
జాలిపడ సాహసంబునఁ దేలు టొప్పు, ననుచుఁ దెల్పిన ధైర్యంబు నందుకొనుచు.

మని శక్తి శరమున నలుకమై ఖండించి మొనసి యాతఁడు చెందుమూర్ఛఁ దెలిపెఁ
దెలిపిన నతఁడును ధీరాత్ముఁడై లేచి వారికోమలపదవారిజములఁ
గీ. బడిన దీవించి యతనితోఁ బ్రధనభూమి, చూడవలె నని దివటీలు సొరిదిఁ బూని
కపులఁ జూచుచు నంతంతఁ గదలుచుండఁ, బరఁగ భల్లూకపతి గానఁబడియె నచట.

సీ. ఆతని డాసి రామానుమతంబునఁ బవనజుఁ డల్లనఁ బలుకరించె
జాంబవంతుఁడ నన్ను సరవినై నెఱుఁగుదే యోపుదే లేచి రా నొక్క దెసకు
నావిని మారుతనందనుం డీతఁడు గాఁబోలు నని ధృతి కలిగి తెలిసి
హనుమంత రమ్ము రామావనీనాథుండు పరిణామమునఁ దనభామతోడ
గీ. నున్నవాఁడె విభీషణుఁ డున్నవాఁడె, బ్రతికియున్నాఁడె పవనజ భానుసుతుఁడు
పరమబంధుండ వగు నీవు పలుకరించి, నపుడె బ్రతికితి నీకృపఁ గపివరేణ్య. 112

సీ. కన్నులశరములు గాఁడి యొక్కింతయుఁ దెఱవ శక్యముగావు తెలివిపడవు
వీనులు వినరావు వివశత్వ మొదవెను దేహంబు మరణసందేహమునను
లోలమై పలుక నాలుక రాదు నోటను దడిలేదు లేచినం బడుదు మరలఁ
గావున శరములు గాఁడియున్నవి మేన నన్నియుఁ దివియుమా యన్న యనిన
గీ. రాముఁ డన్నియుఁ దీసి కరంబులందు, దేహమెల్లను నివిరి చింతింప నేల
నేను రాముఁడ నన లేచి నృపునిపాద, వనజములమీఁద నందంద వ్రాలి తెలిసె.
వ. మఱియుం బరికించుచుఁ జనియెడుసమయంబున. 114

సీ. కొండలవలె నేలఁ గూలినమదగజఘనకదంబములు మేఘములుగాఁగ
మోఁకాలిబంటితో నేకమై యాడాడఁ గనుపట్టు మెదడు పంకంబుగాఁగ
నలుగులతాఁకున నిఱిఁబడుమాంసఖండములు దా మింద్రగోపములుగాఁగ
బలువిడి నెడనెడఁ బాఱెడిరక్తంబు లంబుప్లుతప్రవాహంబుగాఁగ
గీ. వాహినులగుంపు శరముల వానగాఁగ, మొనల హుంకృతు లవి యుఱుములునుగాఁగ
వర్షకాలంబుచాడ్పున వారికన్ను, గవలకును దోఁచె నప్పు డక్కజముగాను. 115

ఉ. అంతటఁ దెల్లవాఱె విలయాంతకుకైవడి నాశతాస్యుఁ డ
త్యంతపరాక్రమంబున మహాగ్రహుఁ డౌచు రథంబుమీఁద ని
శ్చింతగ నెక్కి బాణములు చేకొని దుశ్శకునంబు లట్టిచో
నంతకు నంతకుం బొడమ నన్నియుఁ గైకొనకున్న నంతటన్. 116

వ. మఱియుఁ గొండొకసేపు విచారించి ధైర్యాత్మగతప్రాభవుండై తన్మనంబున జానకి
ధైర్యస్థితిగతులు గనుంగొనుచుండె నప్పుడు.

ఉ. ప్రొద్దున లేచి తల్లి తన ప్రోలికివచ్చి కుమారరత్నమా
ముద్దులుగూర్చి ప్రేమమున మోమును వీక్షణచేసి నేఁటికిన్
వద్దుర మాను దుశ్శకునవారము పుట్టె నటంచుఁ జెప్పఁగాఁ
బెద్దయెలుంగు నెత్తి భువిఁ బెల్లుగ నార్చి తొలంగఁ ద్రోచినన్. 117

వ. అంతట నడ్డంబు వడి యతనిభార్య యగుయయాతి కుమారుం డగునీలకేతనుం డో
డ్డొనివచ్చి నీతల్లి చిత్రగంధిబుద్ధులకు సహింపఁజాలక తొలఁగం ద్రోచితి విదియేమి
కారణం బో కో యని తననాథుపాదంబుల కొరఁగి నీకుమారుం డగునీలకేతనుండు
వచ్చియున్నాఁడు నన్నుం గృపఁజూచి నామాట లాలించి యిప్పుడు రణయాత్రకు
సమయంబుగాదు మానుమని చెప్పిన వినంజాలక తనయుని గారవించి రాముని జయించి
జానకీసహితంబుగా నేతెంతు నందాఁక నీలంక నిశ్శంకంబుగా నుండు మని చెప్పినఁ
గుమారుం డా మాటలకు సందేహంబు నొంది యోయి రామచంద్రుండు సర్వదేవాసురు
లకు నజేయుండు. అదియునుంగాక పూర్వంబున రావణాంతం బెఱుంగవె! నీవెంత!
దుష్టపరంబు వేఁడినంగాని నీకు నజేయుండుగాని నీచే రణమరణావస్థనొందఁడు. ఇతని
సతి మహావీరపతివ్రతాచారిణి. కళ్యాణి యగుసీతామహాదేవిచే నశింపంగలవాఁడవు.
ఇది పూర్వంబున మీతల్లిచే వింటిని నాఁటనుండి నీదురాచారంబు లెవ్వరిం జేరునో
యని చింతించుచుంటి నదినిమిత్తంబున సీతారాములు చనుదెంచి సమస్తసేనలం బరి
మార్చిరి. నీవొక్కరుండవు నమ్మహాశక్తిని జయింపలేవు. రణయాత్ర మాని మమ్మావ
రించి సకలభోగంబులం దేలుమని చెప్పిన విని యోరి! పితృద్రోహంబునకుం బాలు
పడి దురాలాపంబు లెట్లాడ నోరాడె నని కుమారునిం గదిసి కోపారుణితలోచ
నుండై యయాతిని నెడఁద్రోచి కుమారు నదలించి సకలశరంబులుం గైకొని వచ్చె
నిచ్చట. 118

ఉ. వచ్చినదైత్యుఁ జూచి నృపవర్యుఁడు తన్మదిలోనఁ గుంది యా
చిచ్చులమంటకై వడిని జేరెను వీనిపరాక్రమంబుకున్
సచ్చరితంబు భాగ్య మది సంఘటనం బెపుడైనఁ గల్గునో
విచ్చలవీఁగి వీని రణవీథిని నెట్టులు గూల్చు సీతయున్. 119

వ. అని సీతంజూచి మధురవచనరచనాలాలిత్యంబును నవలోకించుచు నుండె నంత దాన
వేంద్రుండు బాణపరంపరాభివృద్ధి యొనర్చి విఱ్ఱవీఁగి రసోత్సాహియై జానకిం
గదిసి మెఱసె. 120

ఉ. సీతయు విల్లు నమ్ములును జేకొని రాఘవు నాజ్ఞఁ బూని వి
ఖ్యాతపరాక్రమంబున మహాహవదీక్ష వహించి యామరు
జ్జాతుభుజంబుల న్నిలిచె జానకిచెంతను రామచంద్రుఁడుం
బ్రీతిదలిర్ప నుండెను విభీషణుఁడుం జనె వారిపొంతకున్. 121

చ. అపుడు సమస్తలోకములు నచ్చెరు వందఁ గృశించె దానవుం
డపుడు పయోనిధుల్ గలఁగె నప్పుడు పర్వతముల్ చలించె నా
రపమనిమృత్యు వచ్చుటఁ బరామరిసించుచు నుండె బ్రహ్మయుం
గుపితమనస్కుఁడయ్యె నదిగో విలయం బని మాటిమాటికిన్. 122

ఉ. సర్వసుపర్వులున్ సకలచారణులున్ వరకిన్నరేంద్రగం
ధర్వులు సిద్ధసాధ్యులు ముదంబున నభ్రమునుండి వారిదో
ర్గర్వము బాణనైపుణియుం గాఢతరప్రతిభావలున్ దయా
ఖర్వమనస్కులై నిలిచి కన్గొనుచుండిరి యద్భుతంబుగన్. 123

ఉ. జానకి వారిఁ జూచి దనుజప్రభుః ద్రుంపఁ దృణంబు నాకు ని
ర్దానవనాథుతోడ నివిధస్థితిఁ బోరఁగఁ జూడఁగోరి ఖ
స్థానమున న్నిలింపులు విశాలత నల్లదె యున్నవారు నేఁ
బూని తదీయచిత్తములు పొంగఁగఁ బోరెదఁ జిత్రవైఖరిన్. 124

చ. అని శరసంఘమేయ దనుజాధిపుఁ డన్నిశిలీముఖంబులం
దునియఁగ నేసి వాయుజుని దుష్టతరాగ్రహవృత్తిఁ జూచి యా
వనచరుఁ జంపినన్ మనుజవల్లభుఁడున్ సతియు న్నశింతు రో
య్యన నిజమంచు నిష్ఠురమహాస్త్రము లేర్చి శరాసనంబునన్. 125

ఉ. ఇగ్గతి బాణముల్ దొడిగి యెమ్మె దలిర్పఁగ నార్చుచున్ సుధా
భుగ్గణమెల్ల నద్భుతమునొందుచుః జూడఁగ నేసె నేసినన్
దిగ్గున సీత చూచి యతితీవ్రశరంబుల వానినెల్లఁ దా
నగ్గలమైనకోపమున నల్లనఁ ద్రెవ్వఁగ నేసె నుగ్రతన్. 126

ఉ. అందులకున్ మహాద్భుతమునందుచు శాతశిలీముఖంబులం
గ్రందుకొనంగ జానకిపి గ్రక్కున నేసిన నెల్లదేవతా
బృందము లుత్సహింప నతిభీషణబాణపరంపరంబుచే
ముందుగఁ ద్రుంచెఁ దచ్ఛరసమూహముల్ రఘురాముఁ డుబ్బఁగన్. 127

చ. అవియునుగాక ఘోరవిశిఖావళి వింట సమర్చి యార్చి పే
ర్చి వికృతదైత్యనాయకకిరీటములుం బటుచాపముల్ కడున్
భువిఁ బడనేసి చండతరభోగిశరంబుల వానితేజము
గ్రవిధి నణంగఁ జేసె నతిగాఢతరప్రతిశౌర్యకోపుడై. 128

ఉ. చాపములుం గిరీటములుఁ జాలశరీరవిశాలతేజమున్
ఏపున బోయినన్ రఘుకులేంద్రుని దేవిపయిన్ మహోహవా
టోపగదాచయంబును గడున్ వడి ఱువ్విన నగ్గదాళి ను
ద్దీపితసాయకంబుల ధృతిం బొడిచేసె సురల్ నుతింపఁగన్. 129

వ. మఱియు దర్పంబున. 130

ఉ. అంతటిలోన సీత విలయానలకీలయపోలె నాత్మలో
నెంతయు రోషమెత్తి దనుజేంద్రు శిరంబులు గూలఁ గావుతన్
వింతగ నంచు నేసె నొకవిష్ణుశరంబున నేయ నెల్లరా
ప్రాంతములందుఁ బిక్కటిల నగ్నిపరంపర లీనుచున్ వడిన్. 131

చ. చని శతకంధరుం దలలు చయ్యనఁ ద్రుంచి తదీయహస్తముల్
తునియలు చేసివచ్చె నటుతోడనె తచ్ఛిరముల్ కరంబులున్
ఘనతరలీల మొల్చె నవి గాంచి ధరాసుత వెండియున్ రయం
బునఁ బడనేసె నప్పటికి బోరున మొల్చెను మస్తహస్తముల్. 132

ఉ. ఎప్పుడు విల్లుఁ బూనునొకొ యెప్పుడు నిక్కుచు నెక్కుపెట్టునో
యెప్పుడు తూణమందునొకొ యెప్పుడు బాణము లేర్పరించునో
యెప్పుడు పూనునో శిరము లెప్పుడు ద్రుంచునొ యెప్పు డాతలల్
గుప్పున మొల్చునో యనుచుఁ గోరి సురల్ గనుచుండి రద్దివిన్. 133

క. నక్తంచరలోకేంద్రుని, రక్తము నిలమీఁదటను దొరంగకయుండన్
యుక్తముగ నపుడు మాయా, శక్తి వెసం ద్రావుచుండెఁ జయ్యన నడుమన్. 134

క. ఇవ్విధమునఁ బోరాడఁగ, నవ్విమలశరీరి జనకజాత్మజఁ జూడన్
మవ్వముగ నజుఁడు రుద్రుఁడు, నవ్వుచు దివినుండి రపుడు రమణులతోడన్. 135

ఉ. అప్పటికిన్ ధరాసుత రయంబున దానవనాథమస్తముల్
గుప్పునఁ గూలనేసె నవి గొబ్బున వెండియు మొల్చె మొల్చినం
దప్పక మళ్లఁ దాఁ దునిమె దాఁకొని క్రమ్మఱ మొల్చెఁ దా మఱిం
జప్పుడు గాకయుండ శితసాయకధాటినిఁ గూల్చెఁ జెచ్చెరన్. 136

ఉ. ఖండలు సేయఁగా మొలవఁగాఁ దలకాయలు తండతండమై
కొండలరీతిఁ బ్రోవులయి కోరి మఱిన్ దివిసోఁకి యిమ్మహీ
మండలమెల్ల నిండిన రమామణిజానకిచూచి యద్భుతా
ఖండవిచారయై యపుడు కాండము లేయక మాని యాత్మలోన్. 137

చ. శిరములు ద్రుంచి వేసరితిఁ జేకొని చండతరాస్త్రకోటిచేఁ
గరములు ద్రుంచి వేసరితి కాండములన్ సరిపోయె దానవే
శ్వరుఁ డిలఁ గూలుటల్ మఱొకజాడలు చొప్పడ వేమిచోద్యమో
వరములసత్త్వమొక్కొ గెలువన్ వశమేమియుఁ గా దిఁకెట్లొకో. 138

చ. అని దనుజేంద్రుఁ డేసెడిశరావళికిన్ హనుమంతువాల మొ
య్యన నరికట్టుచేసి మనుజాధిపురామునిఁ బల్కరించుచుం
దనమహిమంబు దివ్యులు ముదంబున సన్నుతిసేయుచుండఁగా
మనమునఁ జింతనొందఁగ రమామణిసీతను గాంచి యాడకున్. 139

ఉ. హారవరాహిరాజతుహినాచలతారకశైలమల్లికా
శారదనీరదస్ఫురితచందనకుందనిభప్రభాంగుఁ డా
నారదసంయమీంద్రుఁడు మనంబునఁ బొంగుచు సీతపాలికిన్
ధీరదయార్ద్రవృత్తిఁ జనుదెంచె రఘూద్వహుఁ డుత్సహింపఁగన్. 140

ఉ. సీతకు లోకమాతకు విశేషదయారసపోషితాశ్రిత
వ్రాతకు ధీసమేతకు శివస్తవపూతగుణౌఘశౌర్యవి
ఖ్యాతకు వీతభీతకు మహాతనుభాపరిభూతఖండఖ
ద్యోతకును న్నమస్కరణ మొయ్యనఁ జేయుచు డాసె డాసినన్. 141

ఉ. రాముఁడు నమ్మునీంద్రునకు రాజితబుద్ధి నమస్కరించి మీ
రేమికతంబు నిచ్చటికి నెచ్చగుమచ్చిక నేగుదెంచి రు
ద్దామపరాక్రమం బొదవ దైత్యుఁడు పోరఁగఁ జొచ్చె ఘోరసం
గ్రామము మించె నిల్వ నెడగల్గదు యేమటుచెప్పు మొప్పఁగన్. 142

చ. అనవిని మాని గోప్యముగ నారఘురామునితోడ డాసి యి
ట్లను నకటా శతాస్యుని శరావళిచే నని నెంతపోరినం
దనరఁగ నేలఁ గూలునె పృథాశ్రమ మింతియె కాక వీని గొ
బ్బునఁ దునియింపఁగా నుపమ బోరునఁ జెప్పెదఁ జిత్తగింపుమా. 143

గీ. వీని నాభినిజుట్టురాఁ బూని యల వి, శల్యసంజీవకరణులు తుల్యముగను

కలిగియున్నవి తద్వస్తుఘనతఁ జేసి, తలలుఁ గరములుఁ దెగియును మొలవఁదొడఁగె.

గీ. బలిమి నటుగాన నాగ్నేయబాణ మేసి, తత్తదుగ్రావధులనెల్ల దగ్ధములుగఁ
జేసి బ్రహ్మాస్త్రమున నొండె వాసిగల్గు, శక్తిచే నొండె దైత్యుని సంహరింపు. 145

గీ. నెలఁత పొరంగ నుండుట నెప మటంచుఁ, దలఁపకుము సీతచేఁగాని దైత్యుఁ డణఁగఁ
డిట్టిగోప్యంబు జానకి కెఱుఁగఁ జెపుము, భామచేఁ గూల మున్న శాపంబు గలదు.

సీ. అది యెటువలెనన్న నతిశీఘ్రవృత్తిమై నెఱిఁగింతు వినుము మహీతలేశ
తనప్రధానులు గొల్వ దైత్యేంద్రుఁ డఖిలదిక్కులు గెల్వ నరిగె నుక్కునను దొల్లి
యరిగి సమస్తామరాదుల స్రుక్కించి మరలివచ్చుచుఁ గణ్వమౌనివనముఁ
జొచ్చి కలంచుచో శోధించి యమ్మునికూరిమిపట్టినిఁ గోరి చూచి

గీ. పొలఁతిచక్కఁదనమున కద్భుతము నొంది, మదనచలితాంగుఁడై తాను మదినిఁ గలఁగి
యంతకంతకు విభ్రమాయత్తుఁ డగుచుఁ, జెలఁగి విమలాంగి యనుదానిఁ జేరి పలికె.

సీ. వనట నొందఁగనేల వరసౌధములఁ గల్గుతూఁగుటుయ్యాలలందు దూఁగరాదె
కందమూలము లేల కడుఘృతప్లుతముగా మించు దేరఁగ భుజియించరాదె
నారచీరె లివేల సారమాణిక్యంపుఁబట్టుపుట్టంబులు గట్టరాదె
నేలవ్రాలఁగనేల పూలపాన్పులపయి లీల నాతోఁ బవ్వళింపరాదె

గీ. ఘోల ననుఁ జూడ వీవనం జేల యిట్టి, జోలికాఁడైన తిరిపపుజోగి యేల
అఖిలలోకంబులకుఁ బతినైననన్నుఁ, గదిసి వర్తింపఁ జెల్లదే కమలనయన. 148

[1]సీ. అనవిని విమలాంగి యడలుచు నోరిదైత్యాధమ యిట్టివాక్యములు దగునె
పరసతీజనములఁ బరధనంబులకుఁ దా నాశించువానికి నాయు వణఁగు
గురుధర్మహానిమై నరకంబు సిద్ధించుఁ జేసినపుణ్యముల్ చెడుఁ దలంప
మాతండ్రి కణ్వుఁ డీమాటలు వినెనేని కదిసిటు భస్మంబుగా శపించు

గీ. నోరి కాతురమున్నఁ బరనారిఁ జెనఁకి, మడిసిపోయిన కుజనులమాట వినవె
పొమ్ము పొమ్మింటికిందు హతమ్ముగాక, తరుణితో నేలయిట్టిమదంబు కుమతి. 149

వ. అని మఱియుం జతురోపాయంబుల ధర్మంబు దెలిపియు, మర్మంబు గలంచియు,
వెఱపించియుఁ బాటిగాదనియుం జెప్పి యతనితమకంబునకు భయం బంది నలుది
క్కులు బరికించుచునుండ నుద్దండుం డగుశతముఖుండు గదిసి, సకలైశ్వర్యహీనుం
డగు పేదతపసిం జెప్పి వెఱపించినం దలంకుదునే యని మదనకదనమునకు నొదవిన

---

1 దీనికి మాఱుమాటలతో నీయర్థముగలపద్యములు రెండు ప్రత్యంతరముల నున్నది.

తహతహలాడ బలిమిమైఁ బైఁబడి పెనంగి శతముఖుంబులఁ జుంబనంబులు గావించి యత్యంతప్రయాసంబుగాఁ గూడిన నది సద్యోగర్భమై బాలకుం గని యమ్మహాదనుజుని దేహంబు తనపయింబడుటం జేసి తద్భరంబున శరీరంబువిడిచెఁ దదనంతరంబా కణ్వుండును సమిధలనిమిత్తంబున నరణ్యంబునకుఁ జనినవాఁడై తనపట్టి యొంటినున్నదని రయంబునవచ్చి యచ్చోట విహరించుచున్న శతముఖునిం గని భయంబునొంది పర్ణశాల కరుదెంచి అందు శిశువాపురని యెఱుఁ గనుంగొని యవ్వల శవంబై పడియున్న కన్యనవలోకించి *శోకించుచు దనతపోమహత్త్వంబున నంతయుం దెలిసి కోపంబున శతకంఠునిం జేరి ఓరీ! యిట్లుదుర్మదంబున నరుదెంచి నా పెంపుడుకూఁతు నిత్తెఱంగున మానభంగంబు గావించి ప్రాణంబులుం గొనియున్నవాఁడవు గాన నింతిచే నిట్లునీతలలు తుసియలై మరణంబు నొందఁ గలవని శపించె. అంత శతముఖుండు నేడచేడియలని తనపురంబున కరిగె. ఆదియునుంగాక పరమేష్ఠిని వరంబులు వేఁడునప్పుడు స్త్రీలచేతఁ జావులేకుండ నడుగఁడయ్యె నిప్పుడు తచ్ఛాపం బనుకూలంబయ్యెఁ గావున నాదిపరంజ్యోతి యగుజానకిచే నవశ్యంబును గూలు నాలంబునకు నీ దేవిం బురికొల్పుమని హితోపదేశంబుచేసి యంతర్ధానంబునొందె. రామచంద్రుండును బరమాశ్చర్యచిత్తుండై సీతకుఁ దద్వృత్తాంతంబంతయు నెఱింగించి యింకజాగుసేయక దనుజునిం బరిమార్పుమని పురికొల్పిన నలరి భేరీమృదంగతూర్యాదినానావిధంబు లగువాద్యంబులు వినోదంబులుగా నఖిలభువనంబులును నిండ నుద్దండప్రచండభుజాదండంబునఁ గోదండంబంది యనలకల్పకాండపరంపర లేర్చి హాయం

* తనమనంబున.

సీ. ననుజూడవే తల్లి నాముద్దురత్నమా నామందిరమ్ము నెవ్వ రోమువారు
పుష్పసంఘాతంబుఁ బొల్పుమీఱఁగ మాకుఁ దెఱఁగొప్ప నెవ్వరు తెచ్చువారు
స్నానసంధ్యలయందు జపతపంబులయందు నుపచారముల నెవ్వ రొసఁగువారు
దేవతార్చనవేళఁ బావనంబుగ నిష్టవస్తువు నెవ్వరు వందువారు
గీ. ఆతిథి కభ్యాగతికిఁ బూజ లందువారు, నెవరు దిక్కగు నీవని నిచట నంచు
నొరఁగెఁ దనపట్టితనువుపై నోర్మి లేక, మూర్ఛ జెందెను బుత్త్రిపై మోహమునను.

వ. మఱియుఁ గొంతసేపునకు దెలిసి లేచి సొలసి ధూళిం గలసి యత్యంతదుఃఖసాగరంబునం దేలి కొండొకసేపునకు ధైర్యం బవలంబించుకొని యాప్రేతశరీరంబు దహించి విహితక్రమంబునఁ దిలోదకంబు లిడి శుచిర్భూతుండై క్రమ్మఱఁ బర్ణశాలకుం జని కొంతవిచారంబునొందె.

ఖలంగూల్చి సారథిని వ్రాల్చి కేతనంబులు పొడిచేసి చక్రంబులు విక్రమంబున ఖండించి పలుక లలుకమై ప్రక్కలు గావించి మఱియును. 150

గీ. ఖండనోద్దండదండవేదండతుండ, చండకిరణప్రభాహుమండలమున
గండుమీఱి శరంబులు గ్రప్పుచున్నఁ, జేతులాడక యసుర నిశ్చేష్టుఁడయ్యె. 151

ప. మఱియు ననేకప్రకారంబుల జానకీప్రభావంబు గని శతాస్యుండు తనప్రభావం బాత్మలో నూహించి యేను సకల సురగరుడోరగయక్షకిన్నరగంధర్వసిద్ధవిద్యాధరామరేంద్రులకు నసాధ్యుండనైతిఁ గాని యీవిపరీతం బెన్నఁడు నెఱుంగనైతి నీపిర వనితచే మరణంబు నాకు నొందవలసెఁగాని విరించి వరంబులు వృథాస్థూలంబయ్యె నదియునుంగాక యౌవనప్రాదుర్భావంబున నిఖిలదిశలం జని నాకెదిరించినశత్రులం దునిమి మిత్రుల నాదరించి సకలమహోత్సాహంబునం బురంబున కరుదెంచుసమయంబునఁ గణ్వవనంబున కరుగుదెంచి కామాంధత్వంబున మునిపుత్రికతో విహరించిన...తాపసుండు...ఇంతిచే మరణంబు నొందగలవాఁడవని శపించె నని ప్రధాని సుబుద్ధితో నని జానకిదెసంజూచి యివ్విధంబున నాదిమశక్తియైన దీనిచేత మరణంబుగలుగుట మహాపుణ్యలోకంబు గలదని ధైర్యం బవలంబించి యెదుర్కొనె నంత.

చ. బలువిడిఁ గర్కశక్రకచభల్లశతం బరివోసి వానిచే
తులుఁ దలలున్ ధరాస్థలిని డోడనె గూల్చి శరీరమెల్ల ప్ర
క్కలుగ నొనర్చి యార్చినను గర్వముదూలి వశంబుగాక చం
చలముననున్నఁ గాంచి యలజానకి యుగ్రత మిన్నుముట్టుచున్. 153

మ. అనలాస్త్రం బరివోసి యేసె నది హాహాకార మొప్పంగఁ జ
య్యన జీవంబులు సంహరించుచు మహాశ్చర్యంబుగా వానినా
భినిఁ దాముండు మహాపాపధీలతలు నాభీలంబుగాఁ గాల్చి గొ
బ్బున భస్మంబుగఁ జేసివచ్చెను సురల్ భూషింపఁగాఁ జెచ్చెరన్. 154

శా. బ్రహ్మాస్త్రం బరివోసి దిక్కూటము లభ్రంబుల్ వెస న్నిండఁగన్
బ్రహ్మాండంబు వణంక నద్రులు చలింపంగా విరుల్ మీఱ నా
బ్రహ్మేంద్రాదులు దల్లడిల్ల శివుఁ డోపంజాల నంచుం బర
బ్రహ్మంబున్ వినుతింప సీత బలశుంభద్వృత్తిమై నార్చుచున్. 155

గీ. అవనిపై నే పతివ్రత నైతినేని, యరయ రాముండు ధర్మాత్ముఁ డయ్యెనేని
వేదములు సత్యమగునేని వీఁడు నిమ్మ, హాస్త్రమున దగ్ధుఁ డగుఁగాక యనుచు నేసె

గీ. అప్పు డాదిత్యసాయక మతిరయమునఁ
జిచ్చు లీనుచుఁ జని వానిచేతులెల్ల
ద్రుంచి యొకతలచిక్కఁ దుందుడుకు మెఱసి
కడమతలలెల్ల దృణలీలఁ బడమిఁ గూల్చె. 157

చ. మఱియును శక్తిమైవ నది మండుచు శీఘ్రత నేగి దేహ మ
బ్బురముగఁ జించి యున్నతల బోరునఁ గూల్చినఁ ద్రుంగి యమ్మహా
సురవరుఁ డుగ్రవజ్రమునఁ జోద్యముగాఁ బడుగొండవోలె ని
ద్ధరఁ బడెఁ దద్భరంబునకుఁ దల్లడమందె ఫణీంద్రుఁ డత్తఱిన్. 158

సీ. అప్పుడు గురియించి రమరులు కుసుమంబు లప్పుడు విమలంబు లయ్యె దిశలు
నప్పుడు తగనాడి రప్సరాంగనలెల్ల నప్పుడు రవిచంద్రు లలరుచుండి
రప్పుడుచేసె సింహధ్వాన మాసీత యప్పుడు రాముండు హర్షమొందె
నప్పుడు నారదాద్యఖిలతాపసులును జనుదెంచి రచటికి సంభ్రమముల

గీ. జానకీదేవియును రామచరణములకు, నొరఁగి నొరఁగిన నక్కున నొనరఁ జేర్చి
నీకతంబున వైరంబు నేఁడువాసెఁ, గంటిఁ గీర్తులటంచు నక్కడఁ జెలంగె 159

గీ. పరమకల్యాణి శాంభవీ పద్మనేత్ర, నీప్రతాపంబు సత్కీర్తి నెగడెఁదరమె
యనుచు నుతియించె సురవరు లౌననంగఁ, గమలముదంబునఁ బరమేష్ఠి పుడమిసుతను.

ఉ. శంకలు మాని యబ్జజుఁడు జానకిపాలికి నేగుదెంచు చోఁ
బొంకముగా నుతించి మఱిబోరున నొక్కవరంబు వేఁడు మో
పంకజనేత్ర యన్నఁ దనభర్త యనుజ్ఞనుజేసి వారితో
సుంకవమీఱ నిట్లనియె సుల్లమునన్ ముదమందుచున్ వెసన్. 161

క. మాకొఱకు నఖిలనృపతులు, దాకొని సైన్యములువచ్చి దైత్యునిచేతం
బ్రాకటముగఁ బడి రిటు మీ, రేకంబుగ వారినెల్ల నిండునుదిమునన్. 162

ఉ. వారల నిచ్చి వెండియును వారిజనేత్రునుఁ గోరుమన్న గం
భీరతఁ బొంగి వానరవిభీషణసైనికులన్ మఱందులన్
వారకపుత్రపౌత్రులను వైళమునన్ బ్రతికింపుఁ డంచు వి
స్తారమృదూక్తి వేఁడినను జయ్యన నిచ్చిరి దేవసంఘముల్. 163

చ. సకలధరాధినాథులును సైన్యములున్ భరతాదిసోదరుల్
సకలకుటుంబకుల్ గజసంఘములుం బటుప్రమోదవృ

ప్రకటశరీరులై మనిన బాగుగ దేవతలెల్ల వారిపై
సుకరముగాఁ గురించి రతిచోద్యముగా నమృతంపువర్షముల్.[1] 164

గీ. అంత హతశేషులైనవా రాశతాస్య
మరణ మెఱిఁగింప మూర్ఛిల్లి మహిని వ్రాలి
తెలిసి యాచిత్రగంధి యొత్తిలి విలాప
మొదవ. గోడండ్రు తనవెంట నొఱల వెడలి. 165

గీ. కదన మంతయుఁ జూచుచుఁ గదలివచ్చి
తలలు దివిసోఁకఁగాఁ బడి వెలయుకొండ
వలెను గూలినతనయు నవార్యలోక
కంటకుం డైనయాశతకంఠుఁ గనియె. 166

వ. కని యనేకప్రకారంబులఁ గోడండ్రును దాసును నతనిపయింబడి మోదుకొనుచు
నేలలు దడుపుచుఁ దమకు దిక్కేది యనుచు సీతను దూఱుచు బాష్పంబులు రాల్చు
చు విలపించి మఱియును బుత్రశోకంబును దరింపఁజాలక ఱొమ్మును శిరంబును
మోదుకొనుచుఁ జిత్రగంధి యిట్లనియె. 167

సీ. సురవర్గములనెల్లఁ జెఱలువట్టిన నీమహాజ్ఞ దా నెచ్చట నణఁగెఁ దండ్రి
దిక్కరిఘటముల ప్రక్కలుగావించు నీభుజాబలము యేనీటఁ గలసె
మొగమెత్తి కనుఁగొని ముక్కంటినైనను వెఱపించులావు నేవీటఁ బోయె
నీతపంబునకు విధాత్రుఁ డిచ్చినయట్టివరములమహిమ యేవఱదఁ గలసె
గీ. వెలయు రాఘవుఁ డాదిమవిష్ణుఁ డంటి, సుదతి జానకి యప్పరంజ్యోతి యంటి
గపులు సుర లంటి జయములు గలుగవంటి, నకట విననేరవైతి వేమందుఁ దనయ.

గీ. రాఘవుని జంపి జానకీరమణి కీవు, తలఁతు వెప్పుడు మదిని వైధవ్య మొదవ
నది మృషావాదమై నీనిజాంగనలకు, నహహా వైధవ్య మొదవెనటంచు మఱియుం.

ఉ. రా యనుఁ బోతుమంటిఁ గదరా యను నిన్నిఁకఁ బాసి యోర్వలే
రా యను హా శతద్వయకరా యను మమ్మిటుబాధపెట్టితే
రా యను సీతనూజఁ గనరా యను నెక్కడఁ గందుమో కుమా
రా యను నల్ల నేల విన రా యను హా శతకంధరా యనున్. 170

వ. ఇట్లు విలపించుచున్నదనుజసతి యమాతి పతికళేబరంబున వ్రాలి సోలి మూర్ఛిల్లి

1 దీనికిని బెమూడుపద్యములకును వచనము గలదు.

మెల్లనఁ దెలిసి హా ప్రాణనాథ! హా శతాస్య! హా బలపరాక్రమ! చెడితి ధూళిఁ గలిసితి
నీకుమారునిఁ జూడవేమి నాతోఁ బలుకవేమి లెమ్ము లెమ్మని కరంబుల శరీరస్పర్శచే
యుంచు ఱొమ్ము గ్రుద్దుకొనుచు సీతను జూచి పురుషుల వధియింపం బూని నీవిట్టిజన్మం
బునొందితివి పాపాత్మురాల నడియును గాక యిట్టి సాహసురాలవు కాకుంటివేని
నానాథుండు నిష్కారణంబున వహ్నికుండంబునం బ్రవేశింపంబెట్టిన యప్రమాణ
వర్తినివి మనబుద్ధులు ప్రళయాంతరంబులని లోకంబునఁ బ్రశస్తంబయ్యె నిన్ననఁ
బనియేమి నాఫలంబు నేనిట్టిదురవస్థఁ బొందితి ననుచు సంతాపించి మఱియును 171

ఉ. మాయను మోసపెట్టితివి మాయురె నీ కిది ధర్మమానె రా
మా యను నయ్యొ నాదుఫలమా యను దానవలోకసార్వభౌ
మా యను డాయ వింతచలమా యను నేఁటికిఁ జేసి తింత భా
మా యను దుర్లభంబులను మాయను బాపురె దైవమా యనున్. 172

గీ. అనుచు నొఱలంగ వారల ననునయించి, రాముఁ డిట్లనె నేలవిలాపమొంద
నాహవంబున నెచట జయాపజయము, లందఱకుఁగల విహము నిత్యంబుగాదు 173

వ. చిత్రగంధిం జూచి. 174

క. కులవృద్ధవు గుణవృద్ధవు, నెలకొని విలపింపఁదగునె నినుబోటులకున్
దలులకు సద్ధర్మిణులకు, గులకులమని యేడ్వఁదగునె గుణాధికులకున్. 175

గీ. ఎవ్వఁ డనిలోన నాతోడ నిట్లుపోరె, నెవ్వఁ డనిలోన మాచేత నిట్లుగూలె
జెల్లు నితనికి రణమున విల్లుపూన, నరయ నెన్నిటనైనఁ గృతార్థుఁ డితఁడు. 176

గీ. రావణునికన్న వీఁడు పరాక్రముండె
యెఱుఁగవా రాముబాణాగ్ని ధరణిఁ గూలె
బార్థివులతోడ నెదిరింపఁ బాటిగాదు
ఎంత బలవంతుఁ డిబలవంతు నెదుర. 177

వ. అనుచు విభీషణుండు పలికినఁ జిత్రగంధి దుఃఖావేశంబున నిట్లనియె. 178

చ. వినుము చలంబుపట్టి నృపవీరుని ప్రాపునఁ జేరి నీకులం
బును దగఁ బోవఁజేసిన యపూజ్యుఁడవై తగియుండి మమ్ములం
దునియలు చేయఁజేసితివి దోషమె నీవును నీకుమారులున్
వినయముతోడనుండఁ బదివేలుసుమీ వినవో విభీషణా. 179

గీ. అనుచు సీతతో నడలుచు నప్పుడుండె, హనుమదాఖ్యుండు బచపంచి [illegible]

దోడుకొనిపోయి దుఃఖంబు దొలఁగఁ జేసె, జానకీపతి యావిభీషణుని జూచి. 180

వ. ఈశతాస్యునకుఁ బరలోకక్రియలు చేయింపుము. 181

గీ. అని విభీషణుఁ బంపించి యగ్నివిధులు, సలుప నియమించి తీరినసమయమందు
నాశతాస్యునితనయు మహాగుణాఢ్యు, నీలకేతనుఁ డనువాని నృపుఁడు కృపను. 182

గీ. డంబుగా నప్పురికిని బట్టంబు గట్టి
పెక్కుభంగుల దీవించి ప్రేమ నిగుడ
రమణ నగణితతూర్యనాదములు మ్రోయ
క్షితిపరుం డరుదెంచె దేవతలకడకు. 183

చ. సురలును మానులున్ నృపులు శోభిల దీవన లిచ్చి మెచ్చుచో
నరిగిరి రాముఁడుం బటురయంబున మారుతిఁ జూచి క్రమ్మఱన్
శరధులు దాఁటఁ జేయుమని చయ్యన వేఁడిన వాయుజుండు చె
చ్చెరఁ దనతోఁకపై నడపె సేనల నందఱ నొక్కపెట్టునన్. 184

ఉ. తమ్ములుఁ దాను సీతయును దానవమానవవానరాళియున్
సమ్మదలీల నశ్వములఁ జారుమదేభరథాదులింపుమైఁ
గ్రమ్ముకొనంగ నెక్కి శతకంఠమహోగ్రవధాప్రకారముల్
పేర్మిగ నుగ్గడించుచు విభీషణభానుజు లుత్సహింపఁగన్. 185

ఉ. మానవనాయకుండును గ్రమంబున సేనలు గొల్వఁ దా నయో
ధ్యానగరంబుఁ జేరి తనతల్లులఁ గాంచి నమస్కరించి య
జ్జానకిచేయుపౌరుషము సర్వముఁ జెప్పి సుమంతమంత్రు లౌ
నౌ నని సన్నుతింప ముదమార విభీషణుఁ బిల్చి యిట్లనున్. 186

చ. పెనఁగితి వాలమందునను బెక్కువిధంబులఁ జాలఁ జాల నా
మనసునవచ్చె నీదు మహిమావిజయంబు లటంచు మెచ్చి స
త్కనకవిభూషణాంబరనికాయ మొసంగి ముదంబుమీఱ నం
పినఁ దనసేనతోడుత విభీషణుఁడుం జనె నంత నత్తఱిన్. 187

చ. రవితనయాంగదాదులను రమ్మని కౌఁగిటఁ జేర్చి మీకృపా
ప్రవిమలదృష్టిచేసి నగుబాటు ఘటింపకయుండ దైత్యునిన్
భువి నడఁగింపఁగాఁగలిగె బోరున నంచు నమూల్యవస్తువుల్
సవినయవృత్తిమై నొసఁగి చయ్యనఁ బంపె దయామనస్కుఁడై. 188

చ. సకలధరాధినాథులను సంభ్రమ మొప్పఁగఁ బిల్చి సూనృత
ప్రకటతరోక్తులన్ వివిధభంగుల నాదరణంబుచేసి వా
రక సెలవిచ్చిన న్నృపులు రామునకుం దగ మ్రొక్కి తాము ద
ప్పక బలమెల్లఁ గొల్వఁగ నపారరణక్రియ లుగ్గడించుచున్. 189

చ. పిదప మరుత్సుతున్ సమరభీషణు నీతిగుణౌఘభూషణున్
సదమలభూషణం బిలిచి సారెకుఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి ప్రీతి మ
ష్కదనధురీణ! శత్రుమదఖండన! నీమహిమంబుచేఁ జుమీ
యదవద వాసి దైత్యుని శరావలిచే నణఁగించి మించుటల్. 190

ఉ. నీమదిలోనికోరికలు నిక్కమెఱుంగుదు నెన్నిభంగులన్
నేమముగా నొనర్తు నది నే నిఁక నమ్ము మటంచు సీతయున్
రాముఁడు నిచ్చెఁ గోర్కులపరంపరలున్ మణిభూషణంబులున్
వేమఱు వాయుజుండు సువివేకము మీఱఁగ మ్రొక్కి గ్రక్కునన్. 191

చ. మనుజవరేణ్యుచేతఁ బలుమాఱును దీవన లంది గంధమా
దనమున కేగె రాముఁడును దమ్ములు మంత్రులు బంధుమిత్రులున్
ఘనముగ నుత్సహింప నతిగౌరవ మొప్పఁగ రాజ్యభార మొ
య్యన వెసఁ దీర్చుచుండెఁ గరుణాయుతసాంద్రమనస్కుఁడై తగన్. 192

ఉ. ఎవ్వరు నీకథం జదివి యిమ్ముగ వ్రాఁతురు ధర్మబుద్ధిమై
నెవ్వరు విందు రట్టిసువివేకులకున్ రఘురాముఁ డిచ్చు నా
మవ్వపుభోగభాగ్యములు మానితసౌఖ్యము లిష్టసంపదల్
నివ్వటిలం బ్రియంబులును నీరజసంభవసన్నిభాయువుల్. 193

వ. అని యివ్విధంబున శంకరుం డెఱింగించిన శాంకరీదేవి మహాద్భుతంబు నొంది మహాత్మా! యిట్టిచమత్కారకథావిధానం బెన్నండును వినియెఱుంగను నేఁడు శ్రవణానందంబుగా వినఁగలిగెఁ గృతార్థురాల నైతి నని యానందించుచుండె నంత

ఉ. శ్రీరమణీయవైభవ! విశేషగుణాకర! దీనలోకమం
దార! గభీర! ధీర! సముదార! సుకీర్తివిహార! శత్రుసం
హార! యఘప్రహార! సదయానుశరీర! సుధాకరప్రభా
కార! లసద్విచార! జయకారణ! పోచమరెడ్డిభూవరా! 195

మాలిని. ప్రవిమలగుణహారా! బంధురాఘౌఘదూరా!
వివిధశుభవిచారా! విశ్రుతాచార! ధీరా!
కవిజలరుహసూరా! గర్వదుర్వారదూరా!
భువనహితశరీరా! పోచమశ్రీవిహారా! 196

గద్యము. ఇది శ్రీమదేయకూర్తినివాస లక్ష్మీనృసింహ కరుణాకటాక్షసంప్రాప్త మహాకవిత్వవిద్యాపారీణ సుమహితాంధ్రగీర్వాణభాషాప్రవీణ సంగీతలక్షణధురీణ సకలవిద్వన్మిత్రా త్రేయసగోత్రపవిత్ర ధర్మనార్యపుత్ర నిఖిల మహీసురాశీర్వాదప్రవర్ధమానభాగధేయ సకలనృపవిధేయ మర్దననామధేయ ప్రణీతంబైన సీతావిజయంబను మహాప్రబంధంబునందు సర్వంబును చతుర్థాశ్వాసము సంపూర్ణము.

సీతావిజయం బను శతకంఠరామాయణము

సమాప్తము.

చెన్నపురి: 'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—1928